

LETO XV.

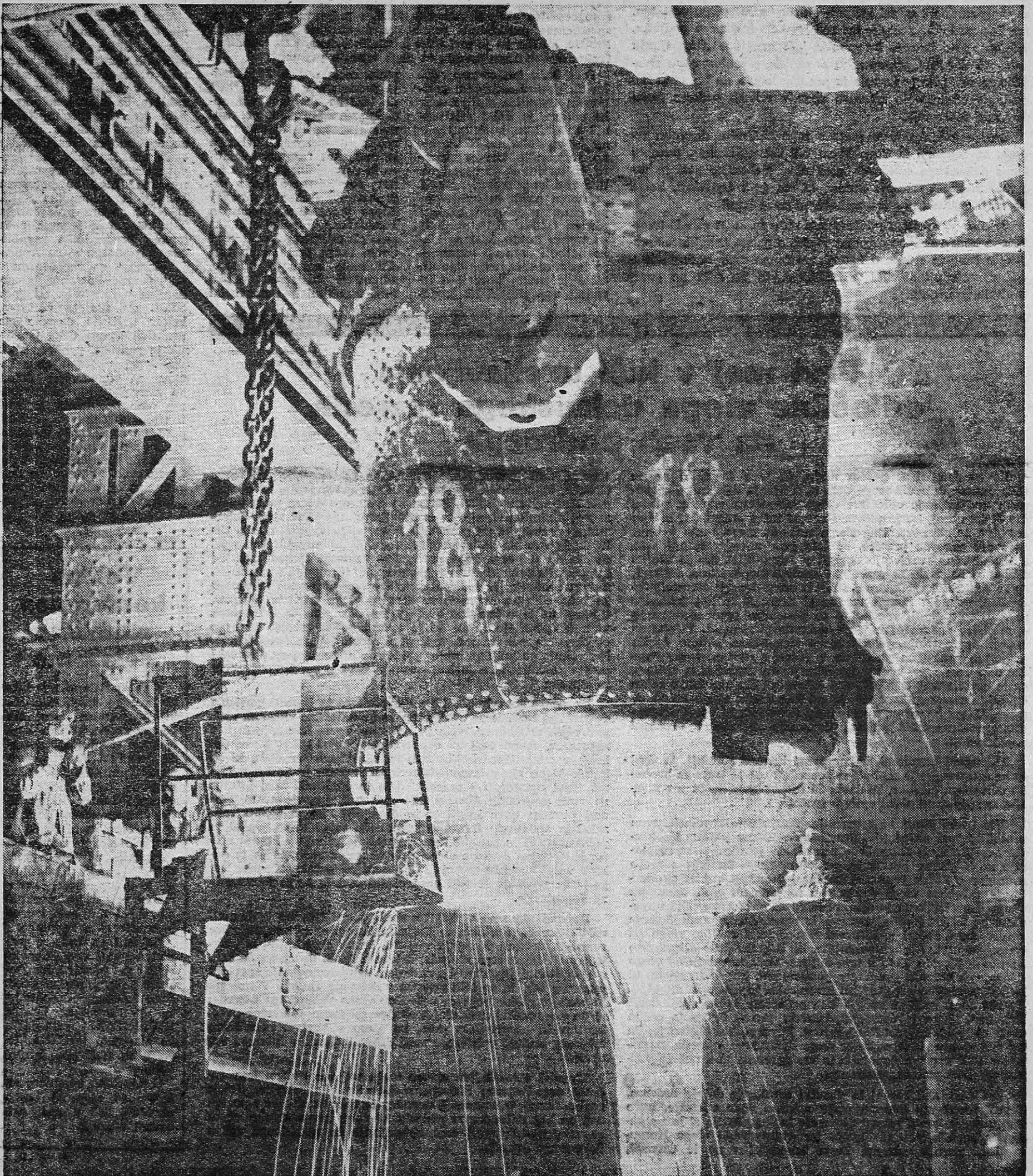
Številka 17-18

Jesenice, 27. aprila 1973

**ŽELEZAR — GLASILO DELOVNEGA
KOLEKTIVA ŽELEZARNE JESENICE**

— Ureja redakcijski odbor — Glavni in odgovorni
urednik Joža Varl — Rokopisov in fotografij ne
vračamo — Naslov: Uredništvo »Železarja«, zdru-
ženo podjetje SLOVENSKE ŽELEZARNE Ljub-
ljana — Železarna Jesenice. Telefon int. uredništvo
483, administracija 484 — Tisk CP »Gorenjski tisk«

ŽELEZAR

12. seja DS združenega podjetja Slovenske železarne

Predsednik delavskega sveta združenega podjetja Slovenske železarne Tomaž Ertl, direktor kadrovskega sektorja naše železarne, je sklical 12. seja delavskega sveta v ponedeljek, 23. aprila 1973 tokrat v Štorah. Za dnevni red je predlagal pregled sklepov prejšnje seje, poročilo o poslovanju združenega podjetja, predlog gospodarskega načrta združenega podjetja za leto 1973, predlog načrta stroškov celotnega dohodka in njegove delitve za skupne službe združenega podjetja, predlog poslovne politike interne banke združenega podjetja, informacijo o širjenju integracije, informacijo o uveljavljanju ustavnih dopolnil, spremembo pravilnika o nadomestilu stroškov za službena potovanja in predlog izjave, da bo združeno podjetje odkupovalo železovo rudo v novem rudnem kopu Mifergui v Gvineji.

Pred sejo delavskega sveta s tako obširnim dnevnim redom, so železarji iz Štor, ki so bili domačini seje, povabili člane delavskega sveta na ogled nove električne peči in naprave za konti vlivanje gredic, ki sta še v izgradnji, bosta pa zadovoljevala potrebe njihove valjarne profilov.

Seja se je odvijala po dnevnem redu in se je zaradi teme-ljite in konstruktivne razprave zavlekla pozno popoldne. Sprejeli so številne sklepe o katerih pa bomo naše bralce sežnani v naslednji številki ŽELEZARJA, ki bo izšla po prvo-majskih praznikih.

Predsednik republiške konference SZDL
Mitja Ribičič o nalogah SZDL

SZDL organizacijsko in kadrovsko utrditi ter usposobiti za odgovorne naloge v zvezi z ustavnimi spremembami

V okviru praznovanja 27. aprila, dneva Osvobodilne fronte, je predsednica Mara Taler v torek, 24. aprila, sklicala razširjeno sejo občinske konference SZDL, na kateri je uvodoma spregovoril o vlogi in nalogah SZDL v pripravah na ustavne spremembe predsednik republiške konference SZDL Mitja Ribičič, sledila pa je podelitev letošnjih priznanj Osvobodilne fronte slovenskega naroda in dveh zveznih priznanj.

Pred Socialistično zvezo delovnih ljudi v sedanjem političnem trenutku stojijo velike naloge, je dejal predsednik Ribičič, za katerih realizacijo bo potrebno SZDL tako kadrovske kot organizacijske utrditi in jo usposobiti. Iskati bo potrebno najbolj primeren način in obliko za povezovanje delovnih ljudi v okviru SZDL, ki je najbolj primerno mesto, kjer se lahko najbolj naravno združujejo interesi občanov. Mitja Ribičič je zatem govoril o izrednih uspehih, ki jih je do-

segla socialistična Jugoslavija predvsem v obdobju 1953 do 1973 na ekonomskem, socialno-zdravstvenem, prosvetno-kulturnem in drugih področjih družbenega življenja in dela, kot rezultat iniciativ in ustvarjalnega poleta na nov, samoupraven način organiziranih ljudskih množic. Kljub množici odstopanj in konfliktov, je nadaljeval, ki smo jih odkrito reševali pred licem vsega sveta, smo utrdili naše notranje odnose, zmanjšali bistvene razlike med razvitimi in nerazvitimi

območji ter utrdili ugled socialistične Jugoslavije navzven.

Mitja Ribičič je zatem omenjal številne naloge, ki jih nalagajo SZDL razprave o ustavnih spremembah kakor tudi uresničevanje teh sprememb v življenju. Ravno to zahteva, da SZDL v zelo kratkem času organizacijsko in kadrovske utrdimo ter jo usposobimo za uresničevanje vseh teh številnih in odgovornih nalog. Pri uresničevanju teh nalog bo potrebno izhajati iz dokumenta SZDL DANES, govora predsednika Tita na zboru federacije in govora predsednika republiškega izvršnega sveta Andreja Marince na zborovanju v Kidričevem. Potrebna bo generalna sprememba odnosov SZDL do svojega članstva, kakor tudi do dosedanjega praktičnega dela. Govornik je poudaril posebno skrb SZDL pri usposabljanju kadrov za odgovorna delovna mesta, trajno evidentiranje vseh problemov in konfliktnih situacij v družbi, potrebno reagiranje in odgovarjanje na vsa odprta vprašanja. Za politično bolj učinkovito delo bo potrebno tudi natančno opredeliti delo subjektivnih dejavnikov, poiska-

(Nadalj. na 14. strani)

Prvi maj v luči uveljavljanja odločilne vloge delavskega razreda na vseh področjih

Ko ob letošnjem prvem maju, to je v času, ko se na vseh področjih družbenega dela in življenja bije bitka za ponovo uveljavljanje odločilne vloge delavskega razreda, gledamo 84 let nazaj, ko je delavski razred začel praznovati ta dan kot dan solidarnosti delavskega razreda vsega sveta v boju za svoje osnovne pravice, se šele prav zavedamo, kaj smo s socialistično revolucijo dosegli v Jugoslaviji. Ko je Marks s analizo Kapitala in razvojnih tendenc kapitalizma dokazal, da je konkretni zgodovinski subjekt emancipacije človeka proletariat, delavski razred, so mnogi smatrali to kot fantazijo in zavajanje ljudi, vendar je to pomenilo prvo znanstveno opredelitev zgodovinske vloge delavskega razreda. Takrat za mnoge še fantazija, je Marksova znanstvena trditev dobila najglobljo praktično potrditev v razvoju samoupravnega socializma ravno pri nas v Jugoslaviji. Ta znanstvena trditev, da je osvoboditev dela oziroma delovnega človeka lahko samo dejanje delavskega razreda, je pri nas dobila svojo potrditev v praksi, predvsem pa z ustavnimi dopolnili, ki opredeljujejo družbeno-ekonomski položaj delovnega človeka v družbeni reprodukciji.

Z drugimi besedami, kakor pravi Edvard Kardelj, je »boj za sa noupriavljanje najbolj neposredna oblika boja za svobodo delovnega človeka, za svobodo njegovega dela in ustvarjanja, za njegov odločilni vpliv v družbi.«

Šele kadar skozi ta spoznanja ocenjujemo revolucionarne pridobitve pri nas, lahko pravilno doumemo pomen Marksovih besed o vlogi delavskega razreda, ki je skozi našo revolucijo nosil glavno breme in odločilno vlogo na čelu s svojo avantgardo Zvezo komunistov. Torej današnji boj za uveljavljanje odločilne vloge delavskega razreda na vseh območjih družbenega življenja in dela, ni nova ali naša kategorija v razvoju samoupravljanja, temveč le zgodovinsko nadaljevanje revolucije, v kateri je delavski razred imel vodilno vlogo, ki pa so jo etatično birokratske in tehnokratske sile vedno bolj zmanjševale. Zato v tem boju, v boju za odločilno vlogo delavskega razreda predvsem poudarjamo boj proti silam, ki so tudi zaviralno prisotne pri uresničevanju ustavnih dopolnil. Te sile so si namreč zadnja leta prilasčale vedno večji delež dohodka, ki ga je ustvarjal delavski razred in imele vedno večji vpliv na naš družbeni razvoj. Povsem razumljivo je, da so tem ciljem, uveljavljanju vloge delavskega razreda, namenjena tudi ustavna dopolnila in vse spremembe v našem političnem in ekonomskem sistemu.

Ves dosedanji razvoj in dosežki revolucije dajejo našemu, jugoslovanskemu prvemu maju povsem novo obeležje, novo kvaliteto. Delavski razred Slovenije in Jugoslavije si je z zmogovito socialistično revolucijo ter avantgardno vlogo Komunistične partije oziroma Zveze komunistov ne le ustvaril,

temveč tudi uzakonil vse osnove za osvobajanje delovnega človeka, za svobodo njegovega dela in ustvarjanja, za njegov odločilni vpliv v družbi. S tem so dane osnove za vsestranski razvoj samoupravljanja in uveljavljanja odločilne vloge delavskega razreda, ki pa pomenijo novo, višjo kvaliteto boja delavskega razreda za uresničitev tega. Kajti povsem jasno je, da bo nosilec tega boja moral biti delavski razred sam, ne zato, ker je to neka nova jugoslovanska ideologija ali zamisel, temveč zato, ker je delavski razred v vsej dosedanji revoluciji na čelu z Zvezo komunistov tudi to vlogo resnično odigral. Odigral ne le v interesu svojega razreda, temveč v interesu vseh delovnih ljudi, ker se je v tem boju zavedal, da brez osvoboditve vse družbe, tudi ni njegove, lastne osvoboditve. Nedvomno pa pri tem lahko govorimo o izvorni jugoslovanski poti v socializem, o izvorni poti, ki vodi v osvobajanje dela in človeka.

Ko danes govorimo o boju slovenskega in jugoslovanskega delavskega razreda za uveljavitev svoje odločilne vloge na vseh področjih družbenega dela in življenja, vemo komu je ta boj namenjen, vemo tudi za neposrednega sovražnika, ki se odkriva v etatično-birokratskih in tehnokratskih silah, ki so hotele in hočejo v imenu delavskega razreda, v imenu delovnih ljudi opravljati s presežki dela in uveljaviti svoj interes na vseh področjih. Ravno zato ima naš, jugoslovanski prvi maj povsem nove kvalitete in dimenzije, ki so hkrati tudi zgled in spodbuda delavskemu razredu vsega sveta. Ugled in pozornost, ki jo socialistična Jugoslavija vzbuja v vsemu svetu, je pogojen ravno z vlogo delavskega razreda, ki jo je odigral v dosedanjem razvoju. Ta razvoj pa je tako očividni, da ga težko zanikajo še taki nasprotniki socializma in socialistične Jugoslavije.

Dejstvo, da smo v zadnjih dveh desetletjih na vseh področjih družbenega dela in življenja dosegli rezultate, kakršne v drugih deželah dosegajo v petih, šestih desetletjih, le potrjuje moč delavskega razreda, delovnih ljudi. Potrjuje, da smo v socialistični Jugoslaviji z razvojem samoupravljanja sprostili ogromne sile, ki so bile prikrte v delovnih ljudeh. V tem pa je tudi potrditev boja za odločilno vlogo delavskega razreda, ki bo v sprostitvi vseh svojih sil dosegel svojo dokončno osvoboditev in osvoboditev dela, ne samo v svojem razrednem interesu, temveč v interesu vseh delovnih ljudi, v interesu vse družbe.

Kresovi v letošnjem prvem maju naj torej zagorijo v radosti dosedanjemu razvoju socialistične Jugoslavije, dežele enakopravnih in suverenih narodov in narodnosti, ter v pozivu naj bo boj delavskemu razredu in vsem progresivnim silam za vsestranski razvoj samoupravljanja in odločilnega vpliva delavskega razreda.

Volilna konferenca sindikata Železarne

V petek 20. aprila je bila ob izredno dobri udeležbi in prisotnosti številnih gostov redna volilna konferenca sindikata železarne Jesenice. Poleg pismenega poročila o delu osnovne organizacije sindikata Železarne o minuli dveletni mandatni dobi, ki so ga člani konference in gostje prejeli že z vabilom ter uvodnega referata predsednika Franca Kobentarja, je k uspešnosti konference prispevala pomemben delež tudi zelo tvorna in vsestranska razprava.

Na seji so tudi za prihodno mandatno dobo izvolili za predsednika tovarniške konference sindikata Železarne dosedanjega predsednika Franca KOBENTARJA, za tajnika pa Marjana ŽITNIKA. Izvolili so tudi nov izvršni odbor.

O poročilu, uvodnem referatu in razpravi bomo poročali več v naši prihodnji številki.

Štiri nove tehnične izboljšave in prijava novega patenta

Komisije za racionalizacije in novatorstvo pri svetih delovnih enot so imele v letošnjem letu osem sej, na katerih so člani komisij skupaj s šefi DE, obratovodji in pristojnimi ter odgovornimi poročevalci, strokovnjaki in izvedenci pozitivno ocenili in spodbudno nagradili avtorje desetih v proizvodnjo uvedenih tehničnih izboljšav z 10.000 dinarji. Odbor za izume in racionalizacije Železarn je imel 17. januarja letos svojo prvo sejo, na kateri so bili nagradjeni trije avtorji s 5.570 dinarji. Predsednik odbora pa je s svojimi sodelavci pripravil drugo sejo odbora, ki je bila v petek, dne 20. aprila. Na tej seji so bili obravnavani izboljševalni predlogi, katerih komisije pri svetu DE niso mogle dokončno oceniti in avtorje nagraditi, ker prihranki znatno presegajo njihove pristojnice.

Na drugi letošnji seji odbora so ocenjevali sedem v zadnjem času v oceno predloženih tehničnih izboljšav. Na osnovi pozitivnih ocen in priporočil komisij za racionalizacije in novatorstvo pri svetih DE, pristojnih ter odgovornih poročevalcev in strokovnjakov, so na osnovi izračunanih prihrankov in koristi, ki so jih potrdile tudi računovodske in ekonomske službe, avtorjem štirih tehničnih izboljšav priznali in odobrili štiri odškodnine v višini 15.616 dinarjev. Priznani in odobreni pa sta bili tudi prva in tretja nagrada na osnovi razpisa, objavljenega v Železarnju 17. oktobra 27. novembra 1972 (mehanizirano, avtomatizirano žigosanje debele pločevine v hladnem in vročem stanju v valjarni Javornik 2400).

Razveseljiva in spodbudna pa je nova prijava patenta za stroj, napravo za uvajanje svinca v prahu v curek jekla pri vlivanju, katerega sta izdelala strokovna sodelavca na raziskovalnem oddelku dipl. inž. Tone Razinger in dipl. inž. Jože Arh.

Z enkratno odškodnino v višini 3.778 dinarjev je bil nagradjen dipl. inž. Viktor Rakovec, asistent za peči v valjarni Bela. Izboljševalni predlog št. 2065, ki ga je izvedel in predložil v oceno, je bil že pozitivno ocenjen na seji komisije pri svetu DE valjarni Bela. Prihranek in koristi, ki izvirajo iz te tehnične izboljšave (vgraditev posobnega formata šamotne opeke, tipa 1 RSP v venec globinskih peči, namesto phane mase), presegajo na leto 345.000 dinarjev.

Avtorji tehnične izboljšave št. 2071 izdelava rekonstruiranih sekundarnih kablov na Lectromelt električni obločni peči), Ivo Volarič, Anton Kavčič in Marjan Pintar so s svojo originalno izvedbo občutno zmanjšali zastoje na peči in povečali proizvodnjo. Računovodske in finančne službe so priznale avtorjem letni prihranek in koristi v višini 59.000 dinarjev. Na osnovi teh prihrankov in koristi, so člani odbora priznali avtorjem enkratno skupno odškodnino v višini 3.000 dinarjev, katero si dele v enakih delih po 1.000 dinarjev.

Obratovodja in asistent livarne Jože Bertoncelj in Jože Oswald, sta zelo uspešno uved-

la v našo livarsko proizvodnjo tehnično izboljšavo št. 2075 (uporaba kromitnega peska pri vlivanju večjih livarskih izdelkov). Avtorja sta z novo uporabo kromitnega peska dosegla lepše, kvalitetnejše površine odlitkov, zmanjšala sta obolenja na poklicni silikozni in preprečila prekomerno fluktuacijo čistilcev. Člani odbora so avtorjema priznali pravico dveletne rente. Obema avtorjema je bila priznana prva renta v višini 4.000 dinarjev, katero si avtorja delita v razmerju 50:50.

Obratovodja valjarne žice na Beli Zdravko Črv je s svojim vzdrževalnim asistentom dipl. inž. Petrom Ravnikarjem, izvedel in predložil v oceno tehnično izboljšavo št. 2077 (združitev dveh komandnih pultov). S to izvirno izvedbo sta avtorja poenostavila delo in zmanjšala normativ delovne sile. Na osnovi prihrankov in koristi, ki znašajo na leto prek 140.000 dinarjev, jima je bila priznana enkratna skupna odškodnina v višini 4.838 dinarjev, katero si avtorja delita v enakih višini.

Dipl. inž. Jaka Soklič, obratovodja strojnih delavnic, je samoiniciativno za prodajni oddelak izdelal program za izračun statičnih vrednosti za 100.000 hladno oblikovanih profilov in s tem prihranil preko 1.000.000 dinarjev. Člani odbora so menili, da je prav, da avtorja nagradi prodajni oddelak, ki koristi to pridobitev.

Avtorji najboljših predloženih rešitev na objavljeni razpis v Železarnju, za žigosanje debele pločevine v valjarni 2400, so dobili prvo in tretjo nagrado: dipl. inž. Feliks Bešter je dobil prvo nagrado v višini 1.000 dinarjev, tretja nagrada v višini 500 dinarjev pa je bila priznana avtorjem Jožetu Zidarju, Ludviku Čarniju in Venčeslavu Lapajnetu.

Člani odbora kljub pozitivnim ocenam pristojne komisije pri svetu DE valjarni Bela in drugih strokovnjakov in poročevalcev, niso mogli dokončno oceniti tehnične izboljšave št. 2070 (naprava za avtomatsko povezovanje svitkov žice v valjarni žice na Beli), ki jo je predložil v oceno dipl. inž. Feliks Bešter iz RTA. Za dokončno oceno te izboljšave se mora sestati posebna komisija valjarskih,

strojnih in elektrovzdrževalnih strokovnjakov. Na osnovi ocen te komisije, bo pozneje tehnično izboljšavo ponovno dokončno ocenil.

Sklenili so, da se patentni pisarni v Ljubljani in zveznemu zavodu za patente v Beogradu prijavi tehnična izboljšava št. 2089, ki sta jo izvedla in prijavila v oceno strokovna sodelavca dipl. inž. Tone Razinger in dipl. inž. Jože Arh iz raziskovalnega oddelka. Naprava za uvajanje svinca v prahu v curek jekla pri vlivanju je izvirna novost, ki sestoji iz 24 delov. Ker take ali podobne naprave še niso poznane v svetu, je to velika pridobitev za proizvodnega programa naše Železarn. Svinec se je pokazal kot odlični legirni element, ki poboljša obdelovalnost, ne da bi poslabšali fizikalne in kemične lastnosti jekel.

Razpis za podelitev letošnje prve Pantzove nagrade, objavljen v Železarnju dne 26. januarja 1973, je ob poteku 31. marca ostal brez odziva. Pantzovo nagrado bodo v letošnjem letu ob praznovanju stoletnice (1873—1973) Pantzovega velikega dosežka, podelili prvič. Sklep odbora je, da se zato Pantzovo nagrado v višini 10.000 dinarjev ponovno razpiše. Vsi kandidati za Pantzovo nagrado, morajo prijave dostaviti s popolnimi elaborati na službo za novatorstvo in racionalizacije pri SEOP do 30. junija. Pantzova nagrada se bo predvidoma prvič podelila za občinski praznik mesta Jesenic 1. avgusta 1973.

Referat za novatorstvo in racionalizacije je bil na seji zadolžen, da pripravi dvo ali tridnevno ekskurzijo za najbolj prizadevne in uspešne avtorje izboljševalnih predlogov v kako novo, moderno hladno valjarno.

Številni nereseni razpisi, ki so bili objavljeni v Železarnju, se na željo delovnih enot in obratovodstev ponovno razpišejo.

Deveta seja odbora za izume in racionalizacije je bila zelo uspešna. Člani odbora pa so z zadovoljstvom ugotovili, da se aktivno vključuje v inovacijsko aktivnost vedno večje število članov kolektiva, da raste število tehničnih izboljšav in da se vzporedno dviga tudi vrednost in kakovost izboljševalnih predlogov.

Obvestilo bralcem

Vse bralce in dopisnike Železarnja obveščamo, da bo prihodnja številka Železarnja zaradi praznikov izšla 11. maja.

Uredništvo Železarnja

Obvestila kolektivu • Obvestila kolektivu •

Dežurna služba

	telefon v pisarni	doma
SOSOBTA, 28. aprila:		
Ciril Odlasek, valjarna Javornik	620	776
NEDELJA, 29. aprila		
Jože Košir, transport	451	84-022
PONEDELJEK, 30. aprila		
dipl. inž. Jaka Soklič strojne delavnice	556	81-131
TOREK, 1. maja		
Teodor Okrožnik, gradbeno vzdrževanje	577	81-327
SREDA, 2. maja		
Edo Cenček, tehnične službe vzdrževanja	548	727
CETRTEK, 3. maja		
dipl. inž. Emil Ažman, tehnične službe novogradnja	849	81-716
PETEK, 4. maja		
Marjan Mrak, elektro-jeklarna	884	81-012
SOBOTA, 5. maja		
Anton Komljanec — profilarna	626	871
NEDELJA, 6. maja		
inž. Jože Starec, elektro energija	234	81-720
PONEDELJEK, 7. maja		
inž. Janko Perne, valjarna Bela	848	81-904
TOREK, 8. maja		
inž. Franc Gasser, strojno vzdrževanje	952	81-604
SREDA, 9. maja		
inž. Miroslav Noč, vodstvo vzdrževanja	873	754
CETRTEK, 10. maja		
inž. Martin Sketa, TPD	240	81-238
PETEK, 11. maja		
inž. Božidar Bartelj, valjarna 2400	638	81-453

Dežurna služba traja od datuma nastopa od 7. ure zjutraj do naslednjega dne do 7. ure. Kolikor dežurnega ni v pisarni ali doma, kličite glavnega vratarja na telefon 410. Morebitne spremembe dežurnih so razvidne iz obvestil, ki jih vsako soboto objavljamo na razpisnih deskah pri vseh vratarjih.

Tajništvo tehničnega in proizvodnega direktorja

Obvestilo

Vse člane kolektiva železarn Jesenice obveščamo, da se s 1. majem 1973 UKINJAJO vsa IZREDNA in PREDČASNA izplačila osebnega dohodka. Izplačuje se zadnjega v mesecu redni predjem in regresi za dopuste (ki so pravočasno javljeni) in 15. v mesecu končni obračun za pretekli mesec.

Pogodbena dela, nagrade in honorarji se lahko izplačujejo le na dan izplačila predjema ali končnega obračuna (15 v mesecu).

Vzrok za ukinitve vseh izplačil med mesecem je, ker se mora vsako izredno izplačilo dvigati vsakokrat v banki in istočasno odvesti vse z zakonom predpisane prispevke. Tak način poslovanja pa je izvedljiv le dvakrat mesečno.

Prosimo, da vzamete obvestilo z razumevanjem na znanje.

Direktor finanč. rač. sektorja
Mitja Medveščak, dipl. oec.

VSEM ČLANOM DELOVNEGA KOLEKTIVA ŽELEZARNE JESENICE, SODELAVCEM ZDRUŽENEGA PODJETJA SLOVENSKE ŽELEZARNE IN VSEM OBČANOM JESENISKE IN RADOVLJSKE OBČINE

čestitajo ob prazniku dela

uprava,
samoupravni organi in
družbeno politične organizacije podjetja,
železarski izobraževalni center Železarnje,
uredništvo Železarnja

Mladi o sebi, svojih problemih, nalogah in perspektivah

Kulturno zabavna dejavnost mladine

Jesenice so dovolj veliko in pomembno mesto v katerem živi dovolj mladih kar opozarja, da ne smemo zane-marjati njihovega kulturno zabavnega življenja. Čedalje hitrejši tok življenja zahteva duševni počitek in razvedrilo mladih po napornem delu v Železarni, čedalje zahtevnejši šolski program — vse to mladega človeka utruja in za-hteva od njega sprostitve, toda...

Kultura in umetnost z vsemi svojimi vejami nudita človeku na svojstveno privlačen način znanje in smisel za razvijanje misli in sta velik nosilec človekove morale in ne nazadnje s tem tudi same človekove produktivnosti. Kajti samoupravljanje v kulturi bistveno spreminja dose-danji odnos med kulturo in državo ter med kulturo in politiko. Delavec ne bi smel več biti samo porabnik kul-turnih dobrin, temveč bi moral biti tudi njihov soustvar-jalec.

Problem kulturno zabavne dejavnosti na Jesenicah ni samo problem nas mladih, temveč je to tudi problem vseh delovnih ljudi našega mesta. Vedeti moramo, da prav na nas mladih sloni prihodnost in da moramo prav mi mladi imeti največ elana na vseh področjih združenega dela, tako tudi na kulturnem. Kultura je namreč eden izmed tistih pomembnih dejavnikov, ki nas nauči lepote tako umskega kot fizičnega dela in s tem tudi pospešuje smisel za razvijanje misli in s tem tudi razvijanje boljših pogojev dela. Pomanjkljivost kulturne vzgoje izobraževa-nja se pojavlja že na samih šolah in to ne samo pri nas na Jesenicah, temveč je to že splošen slovenski, če že ne jugoslovanski problem. Vedeti moramo, da je današnji šolski program iz dneva v dan bolj natrpan. Zato je po-trebno mnogo več delati na tem, da se kulturno izobra-žujemo v svojem prostem času, po šoli, po delu. Tak način izkoriščanja prostega časa, kot je pri mnogih v na-vadi, ne vodi nikamor. Tudi sam sem mlad in mnogo svojega prostega časa preživim med svojimi sovrstniki, ter poslušam njihove tožbe, njihove želje. Zaskrbljujoče, da se iz dneva v dan bolj čuti njihovo duševno mrtvilo in da je jeseniška mladina iz dneva v dan na tem področju bolj pasivna in da svojega prostega časa nima preživeti nikjer drugje kot pa v gostilnah, restavracijah, bifejih.

Samo eno mesto je, ki so ga namenili mladini: to je disco-bar v kletnih prostorih restavracije Pikova dama, toda z gotovostjo lahko trdim, da je ta prostor vse preje, kot pa zabavišče mladih, da pa o kakšnem pridobivanju kulturnih vrednot v tem klubu sploh ne govorim.

Disco-bar je odprt vsak dan razen ponedeljka in je med tednom, ko obiskovalcev skoraj ni, vstopnina pet di-narjev, v sobotah in nedeljah, ko pa je prostor prenapol-njen, pa kar deset dinarjev. Prostor je izredno majhen in neprimeren, saj petdeset obiskovalcev pomeni že pre-natranost. Prostor je tudi brez ventilacije, potem si lahko predstavljate, kakšna atmosfera vlada v tem »zaba-višču« mladih. Tudi cene pijač, tudi nealkoholnih, so iz-redno zasoljene in zato po mojem to ni ničesar drugega, kot nesramno zavajanje in izkoriščanje jeseniške mladine. Za dobljeni denar jim razen glasbe, ki pa zaradi slabega imitiranja izgubi svojo pravo vrednost, ne nudi ničesar in je zato vzdušje v tem prostoru res velikokrat podobno navadnemu divjaštvu in navdihu pijancev, ter pretepačev. Kaj pa film, gledališče?

Filmski program ni samo problem na Jesenicah, tem-več je ta problem prisoten povsod pri nas. Znano je, da je kvaliteten filmov vse manj in da prevladujejo filmi, ki niso ničesar drugega, kot ceneni šund o nekakšnih supermanih, o nekakšnih junakih divjega zahoda, ter vrsta filmov, ki jih lahko mirne duše imenujemo pornografija. Drugačen pa je problem naše gledališke umetnosti. Vedeti je treba, da mladina danes ni zainteresirana za gledanje gledaliških del iz daljne preteklosti. Niso pripravljeni gle-dati bolj ali manj uspešnih poskusov vživljanja igralcev in igralk v preteklost kajti človek, ki živi v sedanjosti, ne more igrati človeka, ki je živel sto ali več let pred njim, ne da bi gledalec pri tem imel občutek prisiljenosti. Ve-deti moramo, da za mladino preteklost pomeni izgubljanje časa in da jih bolj zanima sedanjost in prihodnost. Danes mladina teži po drugem — to je po umetniškem izrazu resničnosti človeške psihe, ki se mora spoprijeti z vsakda-njnostjo človekove notranjosti, ki je polna nians in do-kraja nerazrešena, marsikdaj tudi nerazumljiva, kljub svoji očitni jasnosti.

Kulturne dejavnosti mladih torej na Jesenicah ni. Film-ski program je, kot sem že rekel, neprimeren, gledališče zaradi svojega staromodnega programa neobiskovano, prav tako tudi likovne razstave. Literarnih večerov mladih proizstov in pesnikov ni in ni nikogar, ki bi jih organi-ziral. Isto je glede glasbe, ki pa je dokaj neslavno zasto-pana v disco baru in še to le beat glasba, o kakšni jazz ali celo progresivni muziki ni ne duha ne sluha.

Kdo je kriv, da kulturni nivo mladih na Jesenicah upada. Kdo je kriv, da mesto z veliko železarsko tradi-cijo, namesto da bi rojevalo generacije, ki bodo to tradi-cijo nadaljevale, rojeva iz dneva v dan več alkoholikov, vedno več prestopnikov in vedno več mladih, ki ob ko-zarcu razpravlja o politiki na naši skupnosti škodljiv in nezdrav način? Pred leti ali nekaj več so bili vsako soboto organizirani mladinski plesi, kjer naj bi se mladina spro-stila, vendar so zaradi pretepev in pijančevanja te plesu ukinili. Prav tako je deloval tudi nekakšen mladinski klub, ki pa zaradi nesposobnosti voditeljev tega kluba ni dolgo obstojal in ni nudil mladini tisto, kar bi ji moral nuditi. Mladini na Jesenicah je potreben prostor, kjer bi se pod skupnim imenom »mladinski klub« ustanovili literarni, dramski in likovni krožki, ki naj bi jih vodili mladi sami. Vodstvo kluba naj bi bilo le organizator, ki bi svoje pro-store brezplačno nudil za prirejanje raznih literarnih ve-čerov, dramskih večerov in likovnih razstav mladih ustvar-jalcev, ki se niso imeli priložnosti predstaviti širšemu občinstvu in bi se tako lahko predstavili brez predhodne selekcije ljudem, ki bi potem sami ocenili njihova dela. Mladini je treba dati priložnost, spodbujati jih, kajti ne smemo pustiti, da mladina pada v mrak svoje notranjosti, svojih misli, da tone v valovih čustev in popačenega razu-ma v svet, ki ga ne pozna niti sama in v katerem sami sebi postanejo tuji. Ne smejo iskati samega sebe in pri tem naleteti le na ostanke svojih misli, besed, dejanj, katera so odvrnili še preden so jih drugi ljudje brali, slišali, videli! V vsakem človeku, tako tudi v mladem, se skrivajo neštete ideje, nešteta spoznanja, ki pa se jih boji prikazati izraziti. Boji se krute realnosti, ki bi to njegovo notranjost uničila in zato jo raje čuva za sebe kot zaklad, ki pa žal nima nobene vrednosti za druge ljudi! Naj popisane strani izpolnijo mladi, mladi naj se predstavijo sami, izražajo naj svoja mnenja, želje in pred-loge, skratka vse, kar se tiče vseh nas mladih, naše gene-racije, katere otroci smo.

Ne strinjam se s tistimi, ki pravijo, da mladinski klub na Jesenicah ne bi uspel, da bi zorel naleteli na isti rezultat kot prej! Ni res, klubu bi bilo samo potrebno vodstvo, ki bi živelo z mladimi, ki bi jih vodili in ne pre-pustili samim sebi! Mladino je treba poznati in ne gle-dati samo na tista dejanja, ki so jih storili, temveč je treba v njihovem JAZU najti tisto, kar bo koristilo njemu in vse nam. Torej, odprimo klub, ki bo dostopen vsem mladim in ki bo mladini nudil tisto, kar jim do sedaj ni nudil nihče KULTURO, ki jih bo naučila kaj je to lepa beseda, kaj je to slika, kultura, ki jih bo naučila, kaj je pravzaprav glasba in kako se posluša, kaj je to socializem in kaj je to Jugoslavija? Ne tiče se to samo mladine naše Železarne, temveč tudi vseh drugih Jeseni-čanov in okolišanih s katerimi se vsak dan srečujemo in katerih kulturni nivo žal iz dneva v dan bolj upada.

Janez Pogačar

Program prireditev v mesecu maju

Predsedstvo občinske konference ZMS Jesenice je na-seji, dne 2. aprila sprejelo oziroma potrdilo program pri-reditev v mesecu maju, ki ga je pripravil odbor za praz-novanje, pod vodstvom Jožeta Vindišarja.

PROGRAM:

6. maja bosta iz vrha Trilava in Jalovca startali že tra-dicionalni planinski štafeti, ki bosta ponesli pozdrave mla-dih iz Goreniske, v ponedeljek 7. maja pa se bosta združili v Moistrani in skupno nadaljevali pot do Jesenic. Mladi iz šol in ostale organizacije ter društva so zadolžene, da povsod pripravijo dostojne sprejeme in organizirajo kul-turni program, da obema štafetama damo čimbolj slove-sen poudarek.

7. maja ob 13. uri sprejem štafete pred gledališčem (v primeru slabega vremena v gledališču Tone Čufar), v kulturnem programu bodo sodelovali: pihalni orkester jeseniških železarjev, mladinski pevski zbor Blaž Arnič in recitatorji.

18. maja ob 16. uri v gledališču Tone Čufar »Srečanje z našimi zbori«. Organizator je Zveza kulturno prosvetnih organizacij.

18. maja ob 18. uri v avli občinske skupščine otvoritv razstave mladih likovnikov. S svojimi likovnimi izdelki bodo sodelovali predšolski otroci z vzgojno varstvenih ustanov in učenci osnovnih šol. Ob otvoritvi bo kulturni program, v katerem bodo sodelovali gojenci glasbene šole z Jesenic.

22. maja ob 16. uri v gledališču Tone Čufar prireditve »Najmlajši na odru«, ki jo vodita Vera Smukavec in Stanka Geršakova. Sodelovali bodo cicibani iz vseh vzgoj-no varstvenih ustanov iz območja občine Jesenice.

23. maja ob 19.30 uri prvi zaključni nastop glasbene šole Jesenice v gledališču Tone Čufar.

24. maja, na predvečer roj-stnega dne tovariša Tita bo baklada mladosti, v kateri bo sodelovalo okoli 400 mladih, in sicer bodo to mladi iz delovnih organizacij, šol, ta-borniki, predstavniki JLA, civilne zaštite, godbe na pi-hala, narodne noše, gasilci, TVD Partizan, ki bodo nosili 200 bakelj, od tega 80 barv-nih.

Ob 20.40 bo taborni ogenj pred gimnazijo, s kulturnim programom v katerem bo so-delovala godba na pihala ter recitatorji.

Ob 21. uri pa OK ZMS or-ganizira ples v TVD Partizan.

25. maja, bodo imeli tako kot vsako leto mladi iz šol ločene pohode po partizan-skih poteh, pionirji pa bodo sprejeti v mladinsko organi-zacijo.

26. maja, bodo imeli poho-de mladi iz delovnih organi-zacij, s skupnim zborom z mladimi iz Železarne v Za-vršnici.

30. maja, ob 19. uri v gle-dališču Tone Čufar kviz od-daja na temo NOB, v kateri bodo sodelovali mladi iz de-lovnih organizacij, taborniki, ter učenci iz doma ZIC.

2. junija ob 20. uri v gle-dališču Tone Čufar zaključ-na prireditev, na kateri bodo podelili priznanja za naj-boljše aktivne, mentorje in mlade družbeno politične de-lavce.

V kulturnem programu bo-do sodelovali mladinski pev-ski zbor Blaž Arnič in mla-dinski zbor osnovne šole Pre-žihov Voranc, jeseniška fol-klor, kot gostje pa mladinci iz zamejstva.

Poleg teh prireditev bodo v mesecu maju še športne in druge kulturne prireditve, ki jih bodo organizirali mladins-ki aktivni in društva.

Sklic specializirane konference ZMS šol neuspešen

V petek 20. aprila je bila sklicana specializirana kon-ferenca ZMS osnovnih in srednjih šol. Vabljeni so bili predsedniki aktivna in po dva delegata iz vsakega aktivna. Žal pa je bila udeležba slaba, saj je prišlo na konferenco le 13 predstavnikov in zaradi nesklepnosti konference ni-so mogli izvesti in so se mlađi pogovarjali le o pri-re-ditvah v mesecu maju ter o delovni akciji Kozjansko 73.

Na konferenci ni bilo pred-stavnikov mladinskih aktivov z osnovne šole Tone Čufar, Prežihov Voranc, Tehnične srednje šole pri ZIC in iz doma učencev. Predvsem se moramo mladi vprašati, kje je vzrok za takšen negativen odnos do mladinske organi-zacije. Morda je krivda pri mladih, ki so mnogokrat ne-zainteresirani in tudi neod-govorni, ali pa vodstva šol in mentorji ne posvečajo do-volj pozornosti delovanju mladinskih aktivov na šolah?

Naloga članov predsedstva OK ZMS je, da s svojim

obiskom na šolah ugotovijo, kje so vzroki za takšen odnos do mladinske organizacije in kako delujejo mladinski aktivni nasploh.

Želimo le, da takšnih neuspehov v prihodnosti ne bo več, kajti občinska konferenca je na svoji volilni in program, ki ga bo mogoče marca 1973 sprejela obširen program, ki ga bo mogoče uresničiti le, če bodo delovali in si prizadevali vsi mladi in vsi aktivni, ne pa zgolj posamezniki.

Seja predsedstva OK ZMS Jesenice

V ponedeljek 23. aprila je bila 4. seja predsedstva OK ZMS tretjega mandata, na kateri je predsednik komisije za šole poročal o sklicu specializirane konference ZMS šol. Člani predsedstva so soglasno potrdili predlog, da je nujno potrebno obiskati vse aktivne na šolah, ki svojih predstavnikov niso poslale na konferenco.

Razprava je tekla tudi o zaključkih zborov mladih samoupravljalcev, ki so bili v mesecu marcu v Sloveniji in na katerih so mladi obravnavali uveljavljanje ustavnih dopolnil v praksi, ter naloge mladih v delovnih organizacijah.

Iz zaključkov, ki jih je prijavilo predsedstvo RK ZMS na podlagi zapisnikov in zaključka posameznih zborov je razvidno, da se morajo mladi zavzemati za čimprejše organiziranje aktivov ZMS v TOZD, za integracijo industrije v okviru regij ter republik, da se mladi vključijo v samoupravljanje in izvajanje delavske kontrole, v delo drugih družbeno političnih organizacij, da se zavzemajo za uveljavljanje ustavnih dopolnil tudi v sferi gospodarstva.

Aktivom ZMS je potrebno zagotoviti organizacijsko in kadrovske trdnosti pri oblikovanju in realizaciji svojega programa dela, mladi se morajo aktivno vključiti v priprave na volitve v samoupravne organe, ravno tako pa naj bo družbena akcija ZMS in ostalih družbeno političnih organizacij usmerjena k odpravljanju socialnih razlik, ki niso rezultat dela.

Vodstvom aktiva ZMS v delovnih organizacijah morajo biti zaključki zborov mladih samoupravljalcev osnova za izdelavo lastnih akcijskih programov za naslednje mandatno obdobje. Ravno tako je predsedstvo soglasno s predlogom, da bi zbori mladih samoupravljalcev postali stalna oblika dela po interesnih sferah. Vsebinska osnova zborov pa mora biti razreševanje vprašanj, ki so za mlade iz določene sredine specifične (npr. kadrovska vprašanja, stanovanjska vprašanja, izobraževanje, šport, rekreacija).

Samoupravni organi v preteklem tednu

9. seja odbora za izume in racionalizacije

Predsednik odbora za izume in racionalizacije dipl. inž. Franc Gasser je sklical 9. sejo odbora v petek, 20. aprila, za dnevni red pa je predlagal: pregled sklepov prejšnje seje, rezultate razpisa za Pantzovo nagrado, reševanje predlogov racionalizacij in novatorstva, predlog nagrad za poslane rešitve na razpise ter reševanje tekočih zadev.

Pri pregledu sklepov so ugotovili, da so le-ti izvršeni in naknadno sklenili, da mora služba za novatorstvo in racionalizacije ugotoviti pri obratovodstvih, če so razpisi, ki jim je že potekel rok za prijavo še aktualni. Če so razpisi še aktualni naj se razpisi obnovijo pod istimi pogoji in z istimi nagradami. Reševali so naslednje predloge:

1. Vgraditev posebnega formata šamotne opeke v venec globinskih peči in odobrili odškodnino 3.778 dinarjev.
2. Naprava za avtomatsko vezanje kolobarjev žice v valjarni žice in naročili vodstvu valjarni Bela, da imenuje strokovno komisijo, ki mora oceniti pomembnost, sistem izvedbe in uporabnost predloga v valjarni žice.
3. Rekonstrukcija sekundarnih kablov na LM električni peči in odobrili trem avtorjem odškodnino vsakemu po 1.000 dinarjev.
4. Uvedba domačega kromitnega peska v livarno in dvema avtorjema odobrili po 2.000 dinarjev odškodnine s tem, da se ob letu ponovno predloži predlog na podlagi prikazanega prihranka.
5. Združitev dveh komandnih pultov v valjarni žice in priznali dvema avtorjema po 2.419 dinarjev odškodnine.
6. Izdelava programa za izračun statičnih vrednosti

HOP so menili, da se ne more obravnavati kot racionalizacija niti kot koristen predlog, zato so avtorju predložili, da od prodajnega sektorja zahteva plačilo porabljenih ur za opravljeno delo.

7. Sklenili so, da se naprava za uvajanje svinca v prahu v curek jekla pri vli-vanju patentira.

Strinjali so se s predlogom komisije za racionalizacije in novatorstvo v delovni enoti valjarni Javornik, da se po razpisu naprave za žigosanje pločevine s kovinskimi žigi dodeli I. nagrada predlogu 2069 R v znesku 1.000 dinarjev, tretja nagrada v znesku 500 dinarjev pa predlogu 2075 R. Glede realizacije predloga pa so naročili vodstvu valjarni Javornik, da imenuje strokovno komisijo, ki mora predlagati vsestransko pregledati in odločiti ali se lahko praktično in ob kakšnih sredstvih realizira. Odboru za osnovna sredstva so predložili odobritev potrebnih sredstev.

Glede ekskurzije po Jugoslaviji za uspešne avtorje so naročili službi, da se s temi avtorji dogovori o kraju dvo-dnevne ekskurzije. Potem so vzeli na znanje še poročilo o inovacijski dejavnosti v I. četrtletju letošnjega leta.

8. seja sveta DE valjarne Javornik

V četrtek, 19. aprila, je bila v sejni sobi upravne stavbe na Javorniku 8. seja sveta DE valjarne Javornik. Predsednik sveta DE Drago Finžgar je predlagal pet točk dnevnega reda. Najprej so pregledali sklepe zadnje seje in ugotovili, da so poročilo o izpolnjevanju plana v letu 1972 posredovali delovnim skupinam, ki v dosednji razpravi niso imele bistvenih pripomb.

Obratovodstvu jeklovleka so posredovali predračun razširitve brusilnice. Člani sveta DE so bili seznanjeni tudi s stanjem zaloge pločevine v valjarni 2400, ki je v prvih mesecih letošnjega leta zmanjšana.

Svet DE ugotavlja, da disciplina v posameznih obratih kljub ukrepom obratovodstev ni bistveno boljša. V nadaljevanju se je šef DE tov. Odlasek poročal o izpolnjevanju plana v lanskem letu ločeno za valjarno 2400 in jeklovlek. Poročilo je dopolnil s podatkom o uspešnih prizadevanjih za deblokado žiro računa in povedal, da je združeno podjetje Slovenske železarne učinkovito pomagalo pri deblokadi.

V tretji točki dnevnega reda je šef DE tov. Odlasek

delovne skupine informacije o stroških, o katerih lahko razpravljajo z namenom, da bi položaj izboljšali. V zvezi s poročilom o predelovalnih stroških je razpravljal dipl. inž. Bartelj, obratovodja valjarne 2400.

Ob koncu seje so bila na dnevnem redu še poročila predsednikov posameznih komisij. Predsednik sveta DE, tov. Finžgar meni, da z delom komisij niso povsem zadovoljni. Iz poročila predsednika komisije za izume in ra-

cionalizacije je razvidno, da je komisija imela šest rednih sej in obravnavala 18 predlogov, od tega deset na razpis v Železarni. Komisija za ugotavljanje kršitev delovnih dolžnosti pri DE ni imela pritožb, ki naj bi jih obravnavala.

Sledilo je še poročilo o reklamacijah, prav tako ločeno za valjarno 2400 in jeklovlek. Poročilo o reklamacijah bodo posredovali v razpravo delovnim skupinam.

Predsednik sveta DE se je ob koncu seje zahvalil članom sveta DE iz obrata jeklovlek za uspešno sodelovanje, ker bo za v prihodnje jeklovlek vključen v TOZD hladna predelava in jim želel uspešno delo.

18. seja odbora za kadre

Na kratki seji odbora za kadre, ki je bila 18. po vrsti in jo je predsednik odbora dipl. inž. Boris Bregant sklical v sredo 18. aprila, so obravnavali samoupravni sporazum o usmerjanju in financiranju izobraževanja strokovnjakov za organizacijo na VSOD v Kranju. Strinjali so se, da Železarna pristopi k temu samoupravnemu sporazumu vendar s pripombo, da je treba v Železarni določiti za katera de-

lovna mesta in koliko tega kadra bo v bodočnosti potrebno za Železarno. Predvideli so, da bi v šolskem letu 1973/74 vpisali v to šolo od 20 do 25 kandidatov, v naslednjih letih pa bo to določeno na podlagi analize potreb, ki jo mora v tem smislu pripraviti kadrovske sektor. Na koncu so za predstavnika Železarne v skupščini VSOD Kranj imenovali Franca Belčiča, psihologa, zaposlenega v kadrovskem sektorju.

Rubrika za vas

Koristenje letnega dopusta v valjarni žice

Že nekaj let nazaj je v našem obratu navada, da vodstvo obrata določa dopust kakor pač nanese. Zgodi se, da prideš na delo in obrat stoji. Od asistenta izveš, da je peč v popravilu in da moramo koristiti dva dni dopusta, toliko kolikor bo trajalo popravilo peči. Ostanejo le tisti, ki nimajo letnega dopusta. Ko prideš čez dva dni na delo, obrat še vedno stoji in sledi še en dan dopusta, ker peč še ni popravljena.

Drugi primer je, da te delovodja obvesti, da moraš jutri za štiri dni na dopust, ker je obratovodja tako naročil, ker sicer ne bomo plan dopustov dosegli. Naslednji primer je, da gre valjarna v mali remont in odrejeno je, da gremo vsi na dopust razen tistih, ki bodo na oglasni deski napisani, da delajo.

Za primer bom navedel kako sem v letu 1972 izkoristil letni dopust:

Januar dva dni, februar en dan, marec dva dni, april dva dni, junij dva dni, julij deset dni, ker sem šel na morje in sem ga moral dobiti deset dni skupaj, september en dan, oktober štiri dni, november pet dni in december en dan.

Velik srečnej je tisti, kateri se prijavi za na morje, takrat ga mora dobiti deset dni skupaj. Nisem zato, da bi vsi koristili dopust v poletnih mesecih, ker to ni mogoče, razen tega pa ga nekateri raje koristijo v jeseni, drugi spomladi, ali celo pozimi. Sem pa proti temu, da se delavcem tako drobi dopust, da se delavec odpočije in si nabere novih moči ter, da se za ker od tega dopusta nima nič. Mislim, da je dopust zato, nekaj časa reši ropota, prahu in slabega zraka, ki ga imamo v valjarni žice dovolj.

Menim, da letni dopust ni zato, da bi z njim pokrivali tiste dneve ko obrat stoji, niti ne zato, da bi z njim formalno izpolnjevali plan dopustov in barantali z njim, kakor kdo hoče. Tak režim pri nas pa velja samo za delavce, medtem ko ostali od delovodja navzgor lahko vzamejo dopust kadar oni želijo.

Ne samo jaz, tudi ostali sodelavci se sprašujemo, ali je to pravilni način koriščenja letnega dopusta? Mislim, da ne. Če pravilno poznam pravilnik Železarne leta poudarja, da je dopust lahko koristiti največ v dveh letnih obdobjih in, da se upošteva tudi želje delavca kdaj želi na dopust.

Prosim odgovorne sodelavce v Železarni za odgovor.

M. K.

Sestanki delovnih skupin

TOZD TALILNICE

MARTINARNA — 23. marca in 7. aprila sta se sestali delovni skupini na obratovodstvu ter Celarc pri pečeh. Delovna skupina na obratovodstvu je ugotovila, da administrativni aparat, ki beleži napake na napravah, raste, medtem pa se število tistih, ki naj bi jih odpravljali, manjša, kar je v nastroptju s potrebami proizvodnje. Žerjavno progo 32-tonskega žerjava je treba nujno popraviti, prav tako tudi progo livnih žerjavov, da ne bo težav pri proizvodnji. Z nakladanjem magnetizata na transportu niso zadovoljni. Preveč se ga razsipuje, je pa zelo drag. Imeli so še pripombo k informaciji o narodni obrambi in samozaščiti.

Delovna skupina Celarc je brez pripomb sprejela informacijo o narodni obrambi in samozaščiti. K predlogu delitve sredstev sklada skupne porabe so menili, da bi morali več sredstev nameniti za množični šport. K poslovnemu poročilu za leto 1972 ni bilo pripomb, pač pa vprašujejo, zakaj ni več sistematičnih zdravniških pregledov. Zanima jih tudi, kaj je z obnovo garderob v martinarni in zakaj so malice dražje v tovarni kot izven nje. Delovna skupina meni, da je kršena delovna disciplina v primerih, ko uslužbenci iz pisarn med delovnim časom nakupujejo v trgovinah. Smatrajo, da funkcionarji v martinarni premalo skrbijo za delavce. Delovna skupina zahteva odgovor na vprašanje glede prenašanja škotel.

SAMOTARNA — 13. aprila sta se sestali delovni skupini Rus pri pečeh in Pfajfar — strojno in ročno oblikovanje. Obe delovni skupini sta obravnavali problematiko za mesec april ter proizvodne rezultate dosežene v marcu. Plan za mesec april je dosegljiv, če bo remont stiskalnice Pauker opravljen v predvidenem roku. Prav tako so se strinjali z delegacijo, ki bo za TOZD talilnice podpisala samoupravni sporazum.

Delovna skupina Pfajfar razen tega ugotavlja, da je bil plan v marcu izpolnjen zaradi ustreznega obratovanja posameznih strojev, kar velja tudi za Pauker stiskalnico, ki ima precejšen vpliv na proizvodnjo. Izboljšati bo treba kvaliteto izdelkov. Vprašujejo, zakaj še ni rešeno vprašanje vozniških poti in vrat na prehodu.

TOZD VALJARNE

VALJARNA BELA — 16. aprila so se sestali člani delovne skupine Erjavec, v oddelku površinske obdelave. Plan gotove proizvodnje je bil v marcu dosežen s 108 %. Čistili so tudi slabe za potisno peč, ki v planu niso bili predvideni. Zaradi jeklarskih napak je bil izplen nizek, kar vpliva na skupne stroške. V oddelku so imeli dve lažji poškodbi. V aprilu predvidevajo nekaj težav zaradi odprave izdelkov v valjarno 2400, kjer bodo imeli remont. Vprašujejo, kako je z nabavo novih pištol in diz za flemanje, ker so sedanje že dotrajane.

JAVORNIK I — Sestanek delovne skupine Zupan je bil 12. aprila. Brez pripomb so vzeli na znanje informacijo obratovodstva o planskih nalogah.

VALJARNA 2400 — 12., 15. in 18. aprila so se sestale delovne skupine Resman, Kofler in Knafelj v adjustaži. Delovna skupina Kofler je postavila vprašanje, zakaj imamo v primerjavi z drugimi podjetji v Železarni manjši regres. Posredovana je bila še informacija o remontu, z opozorilom na dosledno uporabo zaščitnih sredstev. Delovna skupina Knafelj je obširneje obravnavala poslovno poročilo za leto 1972. Pregledali so tudi zapisnik seje sindikalnega odbora. Spregovorili so o nadurnem delu in posredovali delavcem ustrežna navodila glede remonta naprav v obratu.

TOZD HLADNA PREDELAVA

ELEKTRODNI OBRAT — 18. aprila sta se sestali delovni skupini v oplaševalnici elektrod ter pri proizvodnji polizdelkov. Delovna skupina Kos-

mač se je strinjala s predlogom, da bodo opravili dnino 20. aprila za 30. april, popoldanska izmena pa v soboto, 21. aprila, prav tako za 30. april.

Na sestankih delovnih skupin je bilo postavljeno vprašanje, če bodo osebni dohodki povečani z ozirom na porast življenjskih stroškov.

POCINKOVALNICA — 14. in 16. aprila sta imeli sestanke delovni skupini Kralj in Kragolnik. Delovna skupina Kragolnik je ugotovila, da je bila proizvodnja v marcu na zadovoljivi višini, v aprilu pa bi lahko z dobrim delom izpolnili planske naloge. Zavzemali so se za ostrejšo kriterije glede delovne discipline in postavili vprašanje, kdaj bodo uredili higienski prostor.

Delovna skupina Kralj je bila seznanjena s proizvodno problematiko v marcu in aprilu ter s planom za mesec maj.

ZICARNA — V dneh od 8.—14. aprila so se sestale delovne skupine Jamar, Pokljukar, Gašperin in Sušnik. Na vseh sestankih so obravnavali proizvodno problematiko za marec in april. Delovna skupina Pokljukar je obravnavala poslovno poročilo za preteklo leto. Delovna skupina Sušnik je imela pripombe k skladiščenju embalaže za ELIRO, zaboji za knjigovozno žico in razne druge palete. Informirani so bili o novih higienskih prostorih ter opozorjeni na red in čistočo. Delovna skupina Gašperin vprašuje, kako bo z izpolnjevanjem plana za prihodnje, ker je že sedaj odstotnost žičarjev zaradi bolezni in dopustov precejšnja.

PATENTIRNICA — 13. aprila sta se sestali delovni skupini Oreški in Guzelj. K poročilu o proizvodni problematiki niso imeli pripomb.

JEKLOVLEK — V dneh od 6. do 20. aprila so se v brusilnici sestale delovne skupine Arnež, Židan in Lavtižar. Razpravljali so o delu ravnalcev na Medart ravnalnem stroju na vseh izmenah. Seznanjeni so bili s planom za april. Zavzemali so se za izboljšanje medsebojnih odnosov. Delovno skupino Židan je zanimalo, kdaj bosta popravljena brusilna stroja 3 in 4.

PROFILARNA — 13. aprila sta se sestali delovni skupini Logar in Pretnar. Na dnevnem redu je bilo poslovno poročilo za leto 1972. V lakirnici še vedno ni urejeno ogrevanje in zračenje. Na sestanku delovne skupine Logar so ugotovili, da je bil plan v marcu presežen za 21 %. Za 11 % je bil presežen tudi tromesečni plan, medtem ko je za proizvodnimi uspehi zaostala odprava, ker niso mogli kompletirati materiala za izvoz. Ponovno je bilo postavljeno vprašanje glede vode za umivanje. Predlagali so, da naj bi garderobo na prejšnji težki progi preuredili, da bi imeli prostor za stanke. Snet imajo težave z vložkom, tako da bodo odredene obveznosti težko izpolnili. Vložek večkrat ne ustreza predpisanim mehanskim lastnostim.

LUŽILNICA — Delovna skupina Ravnik je imela sestanek 18. in 19. aprila. V prvem tromesečju je bil plan kljub težavam v hladni valjarni izpolnjen. Težave so imeli tudi zaradi pomanjkanja vložka in električne energije. Težave nastajajo zaradi neustrezno luženega materiala, predvsem Dinamo trakov, kar bodo poizkušali odpraviti s ponovnim previjanjem kolobarjev. Opozarjajo na večjo pazljivost pri luženju in izpiranju. Popravila v galičarni bodo kmalu opravljena. Problem črpalk še vedno obstaja, medtem ko so z ventili raznih dimenzij oskrbljeni.

ZARILNICA — Delovne skupine Uršič, Kotnik in Egart so se sestale 19. aprila. Na vseh treh sestankih je bilo obravnavano poročilo o izpolnjevanju planskih nalog v marcu in prvem četrtletju. Delovna skupina Egart želi podrobnejšo informacijo o delu samoupravnih organov. Predlagali naj bi tudi sodelavce za brezplačno letovanje na morju. Delovna skupina Uršič vprašuje, zakaj so kolobarji, ki jih dobivajo iz valjarne Bela, slabši od kolobarjev iz ČSSR. Delavci, zaposleni pri globinskih in zvonastih pečeh, zahtevajo pojasnilo na vprašanje, ki se nanaša na njihovo vsakodnevno delo.

HLADNA VALJARNA — Delovna skupina Skumavc je imela sestanek 19. aprila. Z doseženimi rezultati v prvem četrtletju so bili zadovoljni. V

marcu bi bili rezultati lahko boljši, če ne bi imeli težav zaradi pomanjkanja električne energije in zaradi neustrezno luženih kolobarjev. Delavci, zaposleni na SIEMAG-u se pritožujejo zaradi dostave zabojev za odpadke. Znova opozarjajo na neopravičene izostanke z dela in na delovno disciplino.

SKLADIŠČE SUROVEGA MATERIALA — Delovna skupina Jereb je imela sestanek 18. aprila. Prebrali so gradivo, ki ga je posredovalo obratovodstvo. V kolikor bi dobivali ustrezen material iz štekel valjarne na Beli, bi bili doseženi še boljši rezultati. Nekaj bo treba ukreniti glede nakladanja starega železa.

TOZD VZDRŽEVANJE, ENERGIJA IN TRANSPORT

RTA — Sestanek delovne skupine Rekar v oddelku EMP je bil 2. aprila. V celoti so zavrnili predlog delitve sklada sredstev skupne porabe za športno in kulturno dejavnost, ker daje prednost polprofesionalnemu športnemu udejstvovanju pred množično športno rekreacijo delavcev. K predlogu za podeljevanje delovnih priznanj niso imeli pripomb. Na znanje so vzeli mesečno poročilo ter poročilo o stroških za leto 1972. O obveznostih za povečanje storilnosti bodo razpravljali takrat, ko jim bo s samoupravnim sporazumom zagotovljena skladno s povečanjem storilnosti tudi realna rast osebnih dohodkov.

MONTAŽA — 14. in 19. aprila sta se sestali delovni skupini Tušar na Javorniku in Dobnik na Jesenicah. Delovna skupina Tušar je bila seznanjena z bližnjim remontom valjarne 2400 in razporeditvijo dela med prvomajskimi prazniki. Ista informacija s poudarkom na varnost pri delu je bila posredovana tudi na sestanku delovne skupine Dobnik.

STROJNE DELAVNICE — Delovna skupina ključavničarjev — orodjarna je imela sestanek 16. aprila. Pogovorili so se o remontu valjarne 2400, o otežkočenem dodatku med remontom, o beneficiranem delovnem stažu in stimulacijskem dodatku. Na vsa vprašanja sta odgovorila dipl. inž. Doklič in dipl. inž. Ravnik.

STROJNO VZDRŽEVANJE — HVŽ — Delovna skupina Cerkovnik je na sestanku 12. aprila razpravljala o planiranem remontu SIEMAG valjčnega stroja, ki pa je prestavljen na poznejši čas. Delovna skupina meni, da je s tem porušen letni plan remontov, ki bi ga morali dosledno izvajati. Skupina je bila seznanjena s pogodbenimi deli za lužilna sidra. Ne strinjajo se, da sidra popravljajo vse skupine vzdrževalcev in predlagajo, da jih popravljajo v konstrukcijski delavnici in pa njihova skupina s področno montažo in žerjavnim (v HVŽ).

SKUPNE SLUŽBE

SPLOŠNA ADMINISTRACIJA — Delovna skupina Frece se je sestala 29. marca. Vodja delovne skupine je posredoval daljšo informacijo o poslovanju Železarne za preteklo leto, skupno z analizo finančnih rezultatov za prva dva meseca 1973. K informaciji o poslovanju Železarne v lanskem letu je imela skupina več pripomb. Dogovorili so se, da zaradi varčevanja, razmnoževanje matric AERO v prihodnje izvršijo obojestransko, nabavo pisarniškega materiala in ostalih sredstev pa je treba opraviti pri tistem ponudniku, ki je ustrenejši glede cen, dobavnega roka in kvalitete. Na znanje so vzeli informacijo o izplačevanju regresa članom kolektiva in nezaposlenem svojcem. Predlagajo, da bi obdržali v Biogradu na moru rok za letovanje 12 dni, ker je zaradi oddaljenosti potreben daljši čas za prevoz v obe smeri.

RAZISKOVALNI ODDELEK — Na sestanku 16. marca so obravnavali zaključni račun za leto 1972. Imeli so nekaj pripomb, ob koncu sestanka pa so izvolili tri predstavnike, ki bodo skupaj z vodstvom oddelka reševali problematiko nagrajevanja, kategorizacijo itd.

POJASNILO

Na vseh sestankih delovnih skupin so razen o navedenih problemih razpravljali o osnutku temeljnega samoupravnega sporazuma. Delovne skupine so bile istočasno seznanjene tudi z delegacijami, ki bodo sodelovale pri usklajanju in podpisu samoupravnega sporazuma. O samoupravnem sporazumu ter o predlogu delitve sklada sredstev skupne porabe za športno rekreacijo in kulturo so razpravljali še na sestankih delovnih skupin: na finančno računovodskem sektorju, na OTK, na elektro energiji, na kadrovskem sektorju ter delovna skupina Perne valjarna Bela.

Druga seja odbora osnovne organizacije sindikata TOZD valjarne

V torek, 3. aprila, je bila v sejni sobi na Javorniku 2. seja odbora osnovne organizacije sindikata TOZD valjarne. Predsednik odbora tov. Hostnik je za drugo sejo pripravil tri točke dnevnega reda. Najprej so se strinjali s petčlansko delegacijo, ki bo sodelovala pri usklajevanju in podpisu samoupravnega sporazuma. Člani odbora so se dalj časa zadržali v razpravi o programu dela petih komisij.

Nekaj uvodnih misli je članom odbora posredoval tov. Zupan, predsednik komisije za samoupravljanje pri tovarniškem odboru osnovne organizacije sindikata Železarne. Tov. Zupan je poudaril, da mora biti delo odbora osnovne organizacije sindikata grajeno na novih principih, delo komisij pa mora biti samostojno, samoiniciativno ter odgovorno pri raziskavi problemov in pri določanju stališč. V TOZD valjarne je zaposlenih 1000 članov kolektiva in je zato odgovornost za opravljeno delo toliko večja. Tov. Zupan se je v uvodni besedi zavezal za tesne stike s sindikalnimi odbori, ki morajo biti učinkoviti prek svojih članov na sestankih delovnih skupin. Komisije pri odboru OO sindikata bodo imele dovolj dela, saj je treba prisluhniti delavcem in njihove zahteve sproti reševati.

Organizacijsko-kadrovska komisija

Naloga omenjene komisije je v tem, da skrbi za organiziranost sindikata. Sindikalna organizacija mora biti dostopna slehernemu članu najbolj ustrezna oblika pa je prek predstavnikov sindikalnih odborov v delovnih skupinah. Treba je usklajevati in realizirati zahteve delavcev na sestankih delovnih skupin. Prav bi bilo, če bi na začetku vsake mandatne dobe organizirali krajši seminar in ljudi seznanili z nalogami. Če je sindikalni odbor aktiven, so aktivni tudi njegovi člani na sestankih delovnih skupin. Vedno je treba iskati tisto, kar je boljše. Še o omenjene komisije je, da se prizadeva za ustrezne kadre.

Komisija za družbeno-ekonomsko vprašanja

Nalog, ki jih bo morala opraviti omenjena komisija je precej. Pomembno je sodelovanje z organom delavske kontrole. Precej vprašanj, ki jih bo treba obravnavati se nanaša na družbeni standard. Gre za uporabo denarja za gradnjo stanovanj, delitev stanovanj, sicer pa bo treba zasledovati kako se izvaja temeljni samoupravni sporazum in trošijo denarna sred-

stva. Tudi na področju šolstva je precej nalog, zato je treba poznati tudi dogovore o šolstvu in štipendiranju lastnih kadrov. Višje in visoke šole je treba približati delavcem in skrbeti za šolanje otrok delavcev, ki so izgubili življenje v tovarni ali pa so postali težji invalidi in se preživljajo s pokojninami. Pomembno področje dela predstavlja tudi izobraževanje na delovnem mestu za doseganje večjih kvalifikacij ter za varno delo na delovnih mestih. Nadalje je treba spodbujati novatorstvo in racionalizatorstvo v obratih. TOZD naj odloči kam in kako se usmerja z delom zaslužen denar, tako da bodo koristniki vedeli, da so od tega odločanja tudi odvisni.

Komisija za socialna vprašanja in pritožbe

Odbor osnovne organizacije sindikata priporoča komisiji naj odredene naloge opravlja skladno s pravilnikom, ki so ga obravnavali na skupni seji članov TOZD sindikata ter predsednikov sindikalnih odborov in predsednikov osnovnih organizacij sindikata TOZD. Pravilnik bo v kratkem posredovan z nekaterimi dopolnili komisijam za socialna vprašanja v TOZD.

Komisija za šport in rekreacijo

Odbor osnovne organizacije sindikata TOZD valjarne, naroča komisiji za šport in rekreacijo naj izdela program in sicer tako, da bo prilagojen vsem članom sindikata. Program naj bo izdelan za naslednje panoge: sankanje, smučanje, kegljanje na asfaltu in ledu, streljanje, nogomet itd. Komisija naj bi organizirala tudi medobratno tekmovanje in sodelovala pri izbiri kraja za postavitev TRIM steze, in sicer za Zvagnom ali v Završnici.

Komisija za kulturo in izobraževanje

Odbor osnovne organizacije sindikata ugotavlja, da je v zadnjem času kulturno prosvetna dejavnost v Železarni precej zamrla. Odbor meni, da bi v posameznih obratih lahko imeli kulturne skupine in da bi sodelovali s folklornimi in drugimi ansambli na terenu. Organizirali naj bi piknike ter ogled kulturnih znamenitosti. Komisija naj bi organizirala seminarje za politične delavce in skrbela, da bodo štipendije prejeli otroci socialno šibkih staršev.

Odbor osnovne organizacije sindikata naroča predsednikom komisije, naj čimprej skličejo seje in razpravljajo o programih dela.

S sej sindikalnih odborov

ADJUSTAZA ŠTEKEL JAVORNIK

Šesta redna seja sindikalnega odbora je bila 6. aprila v delovodski pisarni na Javorniku. Predsednik tov. Lenardič je člane odbora seznanil z osnutkom temeljnega samoupravnega sporazuma o združitvi TOZD v delovno organizacijo Železarne. Predlagano je bilo, naj bi že nasled-

nji dan imela sestanek delovna skupina Dremelj, Knific, Svetina, člane sindikalnega odbora pa so pozvali, naj aktivno sodelujejo v razpravi.

Kratko poročilo je na seji posredoval tudi referent za letovanje. Brezplačno letovanje so odobrili Jožici Fornezi in Francki Močnik iz Javornika, predloge iz Bele pa bodo obravnavali pozneje.

16. seja komisije za prošnje, pritožbe in socialna vprašanja

Predsednik komisije Zdravko Pogačnik je za sredo 11. aprila sklical sejo komisije. Komisija je obravnavala enajst prošenj naših sodelavcev za dodelitev denarne pomoči ter devet prošenj tudi ugodno rešila.

V nadaljevanju se je komisija obravnavala vlogo sodelavca Marenka in jo na osnovi zbranih podatkov ter ugotovitev zavrnila.

To je bila tudi zadnja seja

komisije. Prošnje za denarno pomoč članom sindikata bodo reševale komisije pri odbori osnovnih organizacij sindikata TOZD. Sprejet je bil sklep, da je treba člane sindikata o tej organizacijski spremembi obvestiti v glasilu Železar. Komisija za prošnje, pritožbe in socialna vprašanja pri tovarniškem odboru osnovne organizacije sindikata Železarne bo z delom nadaljevala do razrešitve.

● obrambna vzgoja ● obrambna vzgoja ●

Higiena zaklonišč

- 2 -

Ogljikov dioksid je plin, ki je težji od zraka in se zato nabira pri tleh. To dejstvo je treba upoštevati pri razmeščanju ranjencev in bolnikov v zaklonišču. Nabiranje ogljikovega dioksida v zaklonišču v večjih količinah škodljivo vpliva na zdravje. Da bi do tega ne prišlo, sme biti v 6-8 urah v zakloniščnem zraku do 3 % ogljikovega dioksida. Če je potrebno daljše bivanje v zaklonišču, ne sme biti dioksida več kot 1 %.

V tistih zakloniščih, kjer se dolgo zadržujejo ljudje, ki zraven opravljajo še fizično delo, ne sme biti ogljikovega dioksida več kot 0,3 do 0,4 %.

Med bivanjem v zaklonišču oddaja človek toploto in vodne hlapce. Zato je posledica bivanja velikega števila ljudi v sorazmerno majhnem zaklonišču naglo kvarjenje mikroklimatskih pogojev. Spočetka otežuje bivanje — zbiranje toplote in vodnih hlapov v zakloniščni atmosferi, kasneje pa je bivanje nemogoče. Optimalna temperatura v zaklonišču se giblje med 17° in 20° C, relativna vlaga pa med 25 in 75 %. Razlika med zunanjo temperaturo in med ono v zaklonišču naj ne bo večja od 5° C. Zato je zaželeno, da zrak v zaklonišču pozimi ogrevamo, poleti pa hladimo.

Poznamo zaklonišča več vrst: odprta, neventilirana in ventilirana.

Odprta zaklonišča se zračijo naravno, skozi vhodne, izhodne in druge odprtine ali pa umetno, z mehanično ventilacijo. Ventilacijske naprave v takih zakloniščih so brez sredstev za čiščenje vojnih strupov iz zraka. Za zaščito ljudi pred strupenimi plini je treba uporabiti plinske maske in druga sredstva za osebno zaščito.

Neventilirana zaklonišča so namenjena kratkotrajnemu bivanju ljudi, ki pri tem ne opravljajo kakega dela. Graditi jih je treba za primere, kadar ni dovolj časa za montiranje ventilacijskih naprav. Po navadi so taka zaklonišča grajena tako, da je mogoče v njih bivati 3 do 6 ur brez dovajanja kisika. Število ljudi, ki smejo biti hkrati v takem zaklonišču, je odvisno od prostornine in od časa, ki ga v njem prebijejo. Daljše bivanje neugodno vpliva na organizem. Pomanjkanje zraka, visoka vlažnost in temperatura ovirajo toplotne regulacije telesa.

Zdrav človek, ki miruje, potrebuje okoli dva kubična zraka na uro, zato smemo spraviti v neventilirano zaklonišče s prostornino 40 m³ le 10 ljudi za dve uri. Za daljše bivanje uporabljamo jeklenke s stisnjanim kisikom, pri tem pa računamo, da potrebuje zdrav človek 20-25 litrov kisika na uro. Trajanje bivanja v takih zakloniščih je tesno povezano z načinom porabe razpoložljive količine kisika v zraku. Izogibati se moramo neekonomičnemu trošenju kisika, na primer za kurjenje, razsvetljevanje in podobno.

Neventilirana zaklonišča so kaj neprijetna ne samo z zdravstvenega stališča, marveč tudi zato, ker v primeru potrebe ne zagotavljajo dolgotrajnejše zaščite ljudi, in sicer zaradi pomanjkanja zraka. Iz teh razlogov je treba zagotoviti, kjer je le mogoče, umetno ventilacijo, pa čeprav z najpreprostejšimi priročnimi sredstvi, na primer s filtri iz prsti, z mehovi namesto mehaničnih ventilatorjev itd.

Ventilacijske naprave za čiščenje zraka vojnih strupov so opremljene s čistilci. Ventilatorski pogon je lahko ročen ali mehaničen. Celotna taka naprava je sestavljena iz ventilatorja, ki dovaja sveži zrak, iz čistilca vojnih plinov, strupenega dima in prahu, iz sistema cevi za dovod zraka ter iz raznega kontrolnega orodja (npr. manometer za merjenje odpora v filtru, mikrometri za merjenje zračnega pritiska v zakloniščih, indikatorji za ugotavljanje vojnih strupov, naprave za določanje množine kisika in ogljikovega dioksida v zraku, itd.).

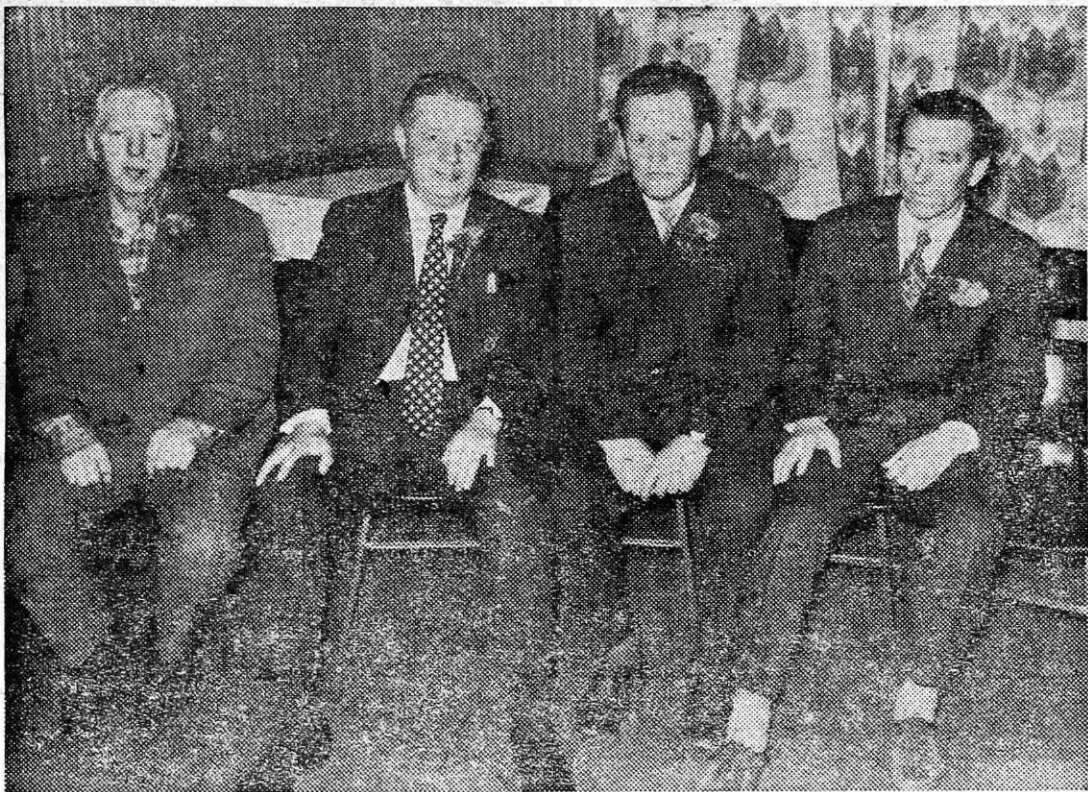
V zakloniščih, ki so namenjena za daljše bivanje ljudi, morajo biti pri rokah naprave za obnovo zraka in posode s kisikom za primer, da se ventilacijske naprave pokvarijo. Z obnavljanjem zraka v zaklonišču odstranjujemo odvečni ogljikov dioksid, vodne hlapce, neprijeten vonj, dodajamo pa kisik ter uravnavamo temperaturo zraka. Pogostejša so zaklonišča, kjer se zrak samo delno obnavlja s tem, da se dovaja kisik in odvaša ogljikov dioksid. Proces popolne obnove zraka v zakloniščih zahteva posebne naprave ter kvalificirane ljudi, ki jim strežejo.

Vodne hlapce odstranjujejo iz zraka v zakloniščih, ki so namenjena za daljše bivanje, s posebnimi filtri, ki vsrkavajo vlago, oziroma s tehničnimi napravami, ki zgoščujejo s hlapcem vodne hlapce. Za to so potrebne posebne naprave preprostejšega ali bolj zapletenega tipa.

(Se nadaljuje)

● obrambna vzgoja ● obrambna vzgoja ●

Letošnji jubilanti dela

V petek, 20. aprila so se zbrali v prostorih Kazine jubilanti štiridesetletniki, ter jubilanti, ki so bili v Železarni zaposleni petintrideset in več let.

Poleg jubilarov so bili na slovesnosti prisotni še dipl. inž. Emil Ažman, predsednik delavskega sveta Železarn, direktor Železarn mag. inž. Peter Kunc, Ludvik Kejžar, ki je zastopal tovarniško konferenco zveze komunistov in tovarniški odbor osnovne organizacije sindikata, dipl. polit. Tomaž Ertl, direktor kadrovskega sektorja ter sekretar tovarne Dušan Stare.

Jubilante so pozdravili ter se jim zahvalili za dolgoletno prizadevnost v Železarni, predsednik delavskega sveta Železarn, direktor Železarn, predstavnik zveze komunistov in sindikalne organizacije, med tem ko se je v imenu jubilarov zahvalil Anton Pogačnik iz elektro toplotne energije.

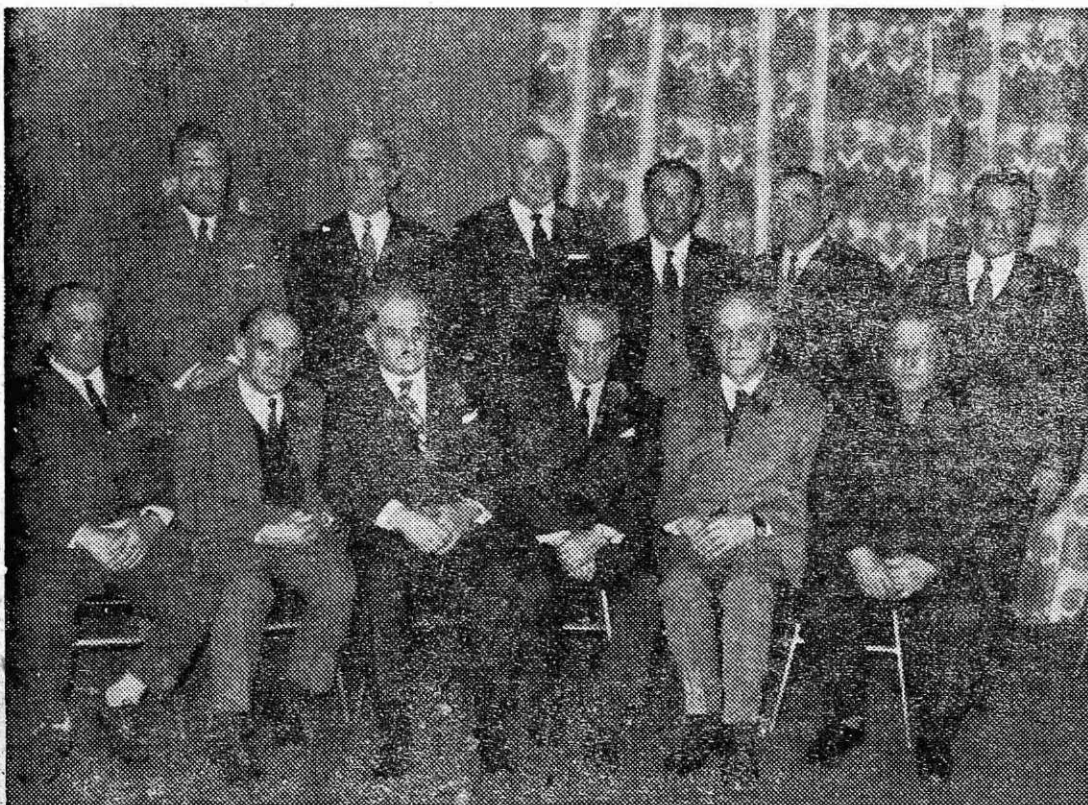
Jubilantom štiridesetletnikom so izročili plakete in diplome, jubilarom, ki so bili v Železarni petintrideset ali več let pa diplome in vsem tudi ustrezna denarna priznanja. Slovesnemu delu je sledil tovariški večer, ki so se ga udeležili tudi gostje ter jubilanti s svojimi soprogami.

JUBILANTI ŠTIRIDESETLETNIKI:

BOGOMIL HOMOVEC, tehnični direktor, direkcija, CIRIL PRAČEK, grupni knjigovodja, finančni računovodski sektor, ANTON REŽEK, žarilec, elektrojeklarna, ni STANISLAV MAVC, plamenski rezalec, martinarna.

JUBILANTI PETINTRIDESETLETNIKI:

VIKTOR ANDOLJSEK, transport, MIRKO BENEDIČIČ, strojne delavnice, FRANC BERNARD, profilna valjarna, JOŽE BETON, kadrovskega sektorja, JOŽE ERLAH, profilna valjarna, MIRKO JURKOVIČ, strojno vzdrževanje, CIRIL KAPUS, PIV — energija, FILIP KOS, hladna valjarna, KAREL NAGODE, elektro vzdrževanje, JANEZ PIKON, transport, ANTON POGAČNIK, elektro toplotna energija, JANEZ POTOČNIK, strojno vzdrževanje ANTON PRAŠNIKAR, valjarna žice.

ČESTITKA NOVEMU MAGISTRU

Dne 23. aprila je zagovarjal magistrsko delo naš sodelavec dipl. inž. BOŽIDAR BRUDAR in si pridobil naziv: magister fizike.

Iskreno čestitamo!

Kako zaščititi dolge lase našim sodelavcem

Moda je muhasta, ki smo ji v večji ali manjši meri podvrženi vsi. Mnogokrat pa nas prav modna muha postavi pred problem, ki ni lahko rešljiv. Pri tem mislim prav na naslovno temo. V zadnjih letih je moderno, da imajo moški dolge lase. V vsaki proizvodnji so delavci izpostavljeni določenim nevarnostim. Dolgi lasje pa nam predstavljajo v industriji večkratno nevarnost:

- možnost navitja na vrteče strojne dele,
- možnost vžiga pri delu z žarečimi in raztaljenimi snovmi,
- umazane lase je treba pogosteje umivati (ali so dolgolasi sodelavci tudi tega mnenja?) zaradi česar obstaja večja možnost prehladnih obolenj.

Prej, ko so imele dolge lase le naše sodelavke, je bila ustrezna zaščita naglavna ruta, ki jo je že pred leti pred-

pisala SVD po svoji dolžnosti. Sedaj pa so celo nekateri vodilni delavci mnenja, da mora SVD poskrbeti drugo ustrezno zaščito dolgih las moških. Obstaja želja, da bi dolgolasi sodelavci morali SVD priskrbeti lične (lahke) kape, ki bi pokrile dolge lase.

Prepričani smo, da je naglavna ruta ustrezno osebno zaščitno sredstvo za zaščito las tudi za moške, ki so se odločili za dolge lase, vendar mora ta misel prodreti tudi v glave vseh tistih, ki neposredno nadzorujejo delo delavcev. Dokler bodo obstajala mnenja, da mora SVD priskrbeti ustrezno zaščito za zaščito dolgih las, neposredni vodje dela pa bodo dovoljevali delati delavcem z dolgimi lasmi brez rute na glavi, toliko časa nevarnost ne bo odstranjena. Seveda velja vse to tudi za ostala osebna zaščitna sredstva.

Prva številka Železarskega zbornika

V petek in soboto so v Štorkah, na Ravnah in na Jesenicah ter na Metalurškem inštitutu v Ljubljani razdelili prvo letošnjo številko Železarskega zbornika. Prva številka obsega 64 strani. V njej je objavljenih sedem strokovnih sestavkov, od katerih so jih kar pet napisali strokovnjaki iz naše Železarn. Odgovorni urednik inž. Joža Arh objavlja prva dva sestavka, nato sledijo šef talilnic inž. Stan-ko Čop, inž. Mesec in tehnik Markež s skupnim člankom ter inž. Božidar Brudar iz raziskovalnega oddelka. Razen petih sestavkov iz naše

Železarn sta svoje članke objavila še dipl. inž. Neža Exel iz Zavoda za raziskavo materiala in konstrukcij ter doktor Blaženko Koroušič iz Metalurškega inštituta v Ljubljani.

Z letošnjo prvo številko se tako začne sedmo leto izhajanja strokovne revije Železarski zbornik, ki jo prejema tudi številni stalni naročniki v Jugoslaviji in v inozemstvu. Uredništvo je že pripravilo gradivo za drugo letošnjo številko, v kateri naj bi objavili pet sestavkov in bo izšla v zadnjih dneh meseca junija.

Železarski globus

JAPONSKA. Japonske železarnice pričakujejo, da bodo letos pri proizvodnji surovega jekla prvič prekoračile številko 100 milijonov ton. Za leto 1975 predvidevajo povečanje na 120 milijonov ton.

ZVEZNA REPUBLIKA NEMCIJA. V februarju 1973

je pričel obratovati v zahodnonemški železarni Duisberg-Schwegern (last družbe August Thyssen Hütte) največji plavž v zahodnih državah. Ima premer talilnika 14 m, koristno prostornino 4086 kubnih metrov in proizvaja dnevno 10.000 ton groblja.

Na osnovi čl. 10 pravilnika o delovnih razmerjih železarnice Jesenice, dajemo naslednjo

OBJAVO

za prosta delovna mesta stikalničarjev in strojnikov v elektro energiji.

POGOJI:

Za zasedbo navedenih delovnih mest se zahteva poklic električarja ali ključavničarja z najmanj 5 letno prakso v stroki.

Prijave z osnovnimi podatki in podatki o strokovnosti je v roku 8 dni poslati na kadrovskega sektorja železarnice Jesenice.

KADROVSKI SEKTOR

Ustanovna skupščina jugoslovanskega združenja za ergonomijo

Dne 14. aprila 1973 je bila v Beogradu ustanovna skupščina jugoslovanskega združenja za ergonomijo. Ze nekaj let imajo nekateri centri v državi posamično ali skupinsko dejavnost na področju ergonomije. Doslej so predvsem proučevali posamezne ergonomske probleme ali stališča in ni bilo prave skupinske in organizirane dejavnosti na tem področju. Zato se je pokazala potreba po povezanosti domačih strokovnjakov — ergonomov v strokovno združenje.

Ergonomija je znanost, ki združuje antropološke, fiziološke, psihološke, medicinske, ekološke, tehnične in tehnološko-strokovne in znanstvene discipline o humanizaciji človekovega dela. Čeprav je zgodovina človeštva tudi zgodovina človekovega dela, je ergonomija mlada znanost in živi pod takim imenom šele dve desetletji. Vodilne dežele na področju ergonomije so Holandija, Švedska, Anglija, Francija, Češkoslovaška in ZDA. Leta 1959 je bilo ustanovljeno tudi mednarodno združenje za ergonomijo. Osnovna naloga ergonomije je prilagajanje delovnega mesta in okolja človeku ter človeka delovnemu in splošnemu okolju.

Človek že od nekdaj praktično poskuša dajati orodju, strojem, napravam in pripravam ter okolju oblike in funkcije, ki bi bile prilagojene meram in funkcijam človeka. Ta dejavnost človeka je žal počasna, obremenjena s tradicijami in predsodki in večkrat premalo sistematska in strokovna. Človek je žal danes pre pogosto podrejen stroju in premalo subjekt pri delu.

Delavec v naši samoupravni družbi mora imeti, kar največje zanimanje in vpliv na humanizacijo delovnega mesta in okolja, na osvoboditev iz nadvlade strojev ter na stopnjo izkoriščanja moderne tehnologije in znanosti na blagostanje in srečo človeka in proti ogrožanju lastne eksistence v delovnem in splošnem okolju. V naši samoupravni družbi mora biti ergonomija integralni del naporov in ukrepov naše družbe za osvoboditev človekove osebnosti in za urejanje človekovega okolja.

Ustanovna skupščina je enoglasno sprejela odlok o ustanovitvi jugoslovanskega združenja za ergonomijo s sedežem v Beogradu in z dejavnostjo na področju celotne Jugoslavije. Glavne naloge združenja bodo: da zainteresira in združi vse poklicane na področju humanizacije dela; da spodbuja in pomaga dejavnost in pospešuje raziskave na področju naravnih in družbenih znanosti s ciljem prilagajanja sredstev za delo, delovnega in splošnega okolja človeku in prilagajanja človeka zahtevam dela in okolja; da ustvarja možnosti za sodelovanje vseh znanstvenih disciplin, ki so integralni del ergonomije kot multidisciplinarnih znanosti.

Skupščinska razprava je pokazala, da obstoja velik poklicni in praktični interes za vključitev ergonomije v industrijsko oblikovanje. Poudarjeno je, da bodoča dejavnost ergonomov mora imeti predvsem kot cilj humanizacijo dela in delovnega okolja. Za to je potrebno sistematično in dolgotrajno delo, da človek šele postane gospodar tega, kar je doslej ustvaril. Še daljše in bolj zahtevno delo je pred ergonomi na področju ergonomske rešitve novih izdelkov, naprav in ambijentov. Za uspešno dejavnost in sodelovanje ergonomov je zelo zainteresiran tudi Jugoslovanski svet za varstvo človekovega okolja, kar je na skupščini poudaril predstavnik tega sveta. Ergonomsko oblikovanje dela in okolja zahteva kontinuirano skupinsko delo — edino tako je možno doseči kompleksne in racionalne rešitve zelo aktualnih ergonomskega problema. Ergonomija potrebuje široko družbeno afirmacijo — tej morajo prispevati s strokovnim in družbenim delom člani združenja in združenje kot celota. Pouk iz osnov ergonomije mora biti sestavni del poklicnega in varnostnega pouka na vseh strokovnih šolah in fakultetah zainteresiranih strok. Strokovne in znanstvene izkušnje ergonomov je potrebno dopolnjevati in izpopolnjevati na strokovnih sestankih in kongresih ter objavljati v strokovnih časopisih.

Ustanovno skupščino jugoslovanskega združenja za ergonomijo je pozdravil tudi dr. Vinko Ravnikar, podsekretar v zveznem sekretariatu za delo in socialno politiko.

Tovariš Jože Tavčar, tajnik zveznega odbora sindikatov družbene dejavnosti je v skupščinski razpravi poudaril: da je potrebno predvideti neke samostojne organizacijske oblike združenja ergonomov v republikah in pokrajinah; da je združenje za ergonomijo potrebno kvalificirati kot družbeno-strokovno-znanstveno organizacijo; da skupščina združenja mora kreirati program dejavnosti, ki ga družba mora sprejeti; ovrednotiti in podpreti ter da združenje mora sodelovati tudi z družbeno političnimi organizacijami — predvsem z zvezo sindikatov.

Ustanovna skupščina je sprejela tudi statut združenja in izvolila 17-članski izvršni odbor, ki mu predseduje prof. dr. inž. Vuksan Bulat iz Beograda. Za člane izvršnega odbora združenja sta bila tudi izvoljena prof. dr. Levin Šebek iz Ljubljane in mr. dr. Janko Sušnik iz Ravenne na Koroškem.

dr. Mario Kocijančič

DSIT v Rimu in železarni Terni

V dneh od 14. in 17. aprila je Društvo strojnih inženirjev in tehnikov Jesenice, skupaj s poslovalnico KOMPAS na Jesenicah organiziralo štiri-dnevni izlet v Rim in ogled železarne TERNI in hladne valjarne nerjavečih jekel TERNINOSS v Terniju — Italija.

Zgodaj zjutraj smo z avtobusom odpotovali z Jesenic prek Rateč, Udin in Mester v Firence. Tam smo se ustavili in si ogledali zunanje znamenitosti. Na poti proti Rimu, smo v krajšem postaniku v mestecu ORIVIETO, občudovali znamenitosti, od starih spomenikov do značilnih domačih lončarskih izdelkov. Proti večeru smo bili že v Rimu in dolga pot, katere je nekatere skrbela, se je ugodno in dobro končala. Preostali del večera je izkoristil vsak po svoje. Možnosti je bilo dovolj in tako tudi tem za pogovore drugega dne ni manjkalo.

Naslednja dneva smo izkoristili za ogled številnih znamenitosti in kulturnih spomenikov Rima. Ze od zunaj je težko pregledati vso to kulturno bogastvo, ki predstavlja veliko umetniško zbirko, ob kateri občuti današnji človek svojo majhnost ob vrhunskih stvaritvah prednikov. Teh umetnin se z besedami ne da opisati, treba jih je videti. Čas, ki nam je bil odmerjen za ogled in spoznavanje teh lepote, je bil zelo kratek, vendar dovolj dolg, da smo razumeli vso veličino, popolnost in obsežnost velikih ustvarjalcev preteklosti. Seveda, pa moram omeniti tudi našega vodiča Milana, ki nam je pomagal, da smo v tem kratkem času videli čim več.

Tretji dan zvečer smo se poslovili od večnega mesta in se odpeljali v devetdeset kilometrov oddaljeni kraj Terni, kjer se je pričel strokovni del naše poti. Četrty dan zjutraj smo se najavili v železarni Terni. Prijetno smo bili presenečeni, ker nas je ob prihodu sprejel tehnični direktor, gospod Cippola in nam sam v svojem kabinetu nazorno razložil strukturo in dejavnost podjetja. Ta železarna je za nas zanimiva predvsem zaradi podobnosti z našo. Usmerjena je v proizvodnjo kvalitetnih jekel, katerih proizvode sedaj okrog pol milijona ton s približno šesttisoč zaposlenimi delavci. Ima osem električnih peči z zmogljivostjo od 40 do 100

ton in dva kontiliva. Vroče valjarne se sestojijo iz bluminga in proge petih konti orodij firme Blaw-knox. Na teh strojih smo našli številne podobnosti in razlike v primeru z našo bluming in štelvaljarno. Vendar pa v tem kratkem času ni bila mogoča izmenjava mnenj in izkušenj. Pokazali so nam še obdelovalnico težkih odkovkov, katere kujejo po naročilu v lastni kovačnici do teže štiristo ton. Nazadnje pa so nam pokazali še obrat hladne valjarne. Opremljena je s kontinuirano žarilno pečjo z obrezovalno napravo, linijo za luženje in varjenje kolobarjev (do tri, vroče valjane kolobarje skupaj do teže 18 ton), dvema kvarto reverzirnima ogrođjema — firme Blaw-Knox, s premerom delovnih valjev okrog 400 milimetrov in hitrostjo traku 400 m/min.

Naš strokovni program nam je uspelo razširiti še na ogled drugega podjetja, t.j. hladne valjarne nerjavečih jekel TERNINOSS. Kljub pomanjkanju časa smo s hvaležnostjo in veseljem pozdravili to možnost. Valjarna sestoji iz dveh linij za gašenje in luženje toplo valjanih trakov. Valjajo na dveh ogrođjih Sendzimir s premerom delovnih valjev 60 mm in 75 % redukcijo med žarjenji. Po končanem valjanju potu-

je material na brusilne in polirne stroje, linijo za obrezovanje, razrez in adjustiranje, kjer je podvržen najstrožjim kvalitetnim pregledom. Na trg prihaja v štirih zaporednih kvalitetnih razredih. Temu se posveča velika pozornost, ker to pomeni ugled in dohodek. V vseh obratih je bilo opaziti red in čistočo, disciplino in majhno število zaposlenih.

Po teh ogledih smo se vračali proti našemu Jadranskem morju. Zagledali smo ga nasproti Zadra v mestu Fano. S to primerjavo smo si lahko šele predstavljali kako daleč od doma smo se. V polurnem postanku, še kratek ogled turističnega mesta Rimini, nato pa naravnost na dolgo pot proti domu. Končali smo jo srečno, udobno in po programu, za kar se še posebej zahvaljujemo odličnemu vozniku Janku.

Izlet nam je bil vsem skupaj prijetna sprememba in kljub naporu ugodna osvežitev. Zbrana družina je bila ves čas vesela, za kar so skrbeli naši honorarni humoristi z mikrofonom ali brez njega. V strokovnem pogledu smo videli več, kot smo si popreje upali misliti.

V bodoče bi podobna potovanja morali še organizirati, saj se z dobro organizacijo lahko združi prijetno s koristnim. Poleg tega na prijeten način lahko izpopolnjujemo naše in splošno strokovno znanje.

Zvone Sitar

BRAZILIJA. Za leto 1976 predvidevajo brazilске železarne povečanje proizvodnje surovega jekla od sedanjih 6 na 13 milijonov ton, v letu 1980 pa na 25—30 milijonov ton. V prvi fazi bodo za izgradnjo novih in razširitev obstoječih železarn porabili 480 milijonov dolarjev. Od tega bodo prejela japonska podjetja 50 % naročil, evropska 40 % in iz ZDA 10 %.

SOVJETSKA ZVEZA. Deset največjih sovjetskih železarn je proizvedlo v letu 1972 64,4

milijonov ton surovega jekla od skupno 122 milijonov ton. Te železarne so: Magnitogorsk — 13,5 milijonov ton, Krivoj Rog 10,1 milijonov ton, Zdanov 6,8 milijonov ton, Nižni Tagil 6,3 milijonov ton, Čerepovec 6 milijonov ton, Čeljabinsk 6,5 milijonov ton, Kuzneck 4,6 milijonov ton, Zaporožstal 4,4 milijonov ton, Karaganda 3,9 milijonov ton in Zahodno Sibirskaja železarna 3,2 milijonov ton.

Ne samo zdravljenje, ampak tudi preprečevanje bolezni in poškodb

Predstojnik obratne ambulante Železarne dr. Jože Jensterle, je ljubezno odgovoril na nekaj vprašanj za lokalni radio Jesenice in za naše glasilo, ki bodo zanimali vse naše sodelavce, ki iščejo, ali bodo še iskali zdravstvene zaščite v naših obratnih ambulantah.

VPRAŠANJE:

Pomen in vloga obratne ambulante pri zdravstvenem varstvu delavcev — občanov?

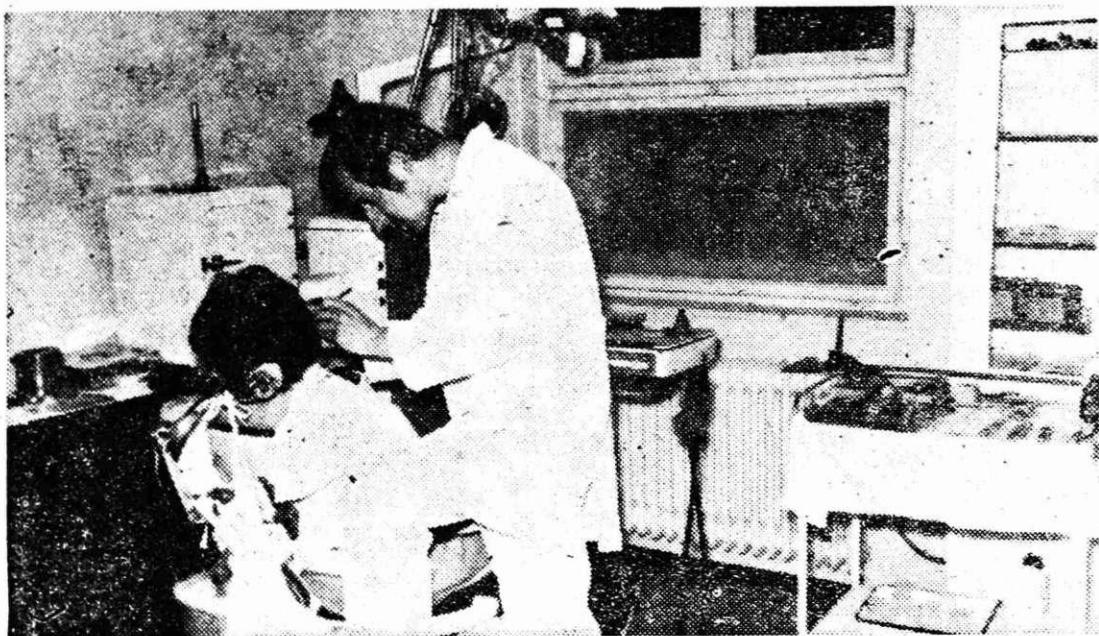
ODGOVOR:

Zdravstveno varstvo delavcev ali medicina dela, je poleg zdravstvenega varstva otrok, žena in starostnikov

pa takoj po osvoboditvi, začele organizirati svoje obratne ambulante. Za opremo in prostore so dajale precejšnja denarna sredstva in omogočila zdravstvenim kadrom, da so se seznanjali z razvojem tehnologije in spoznanji medicine dela.

Tako je bila obratna ambulanta železarne Jesenice

meni uspešnejše, lažje in hitrejše zdravljenje. S tem pa obratna ambulanta prihrani delovni organizaciji precejšnja denarna sredstva, ki jih le-ta lahko drugače obrne, npr. v stanovanjski sklad, v sklad skupne porabe ter tako posredno izboljšuje družbeni standard svojim delavcem. Na ta način obratna ambulanta ne predstavlja za delovno organizacijo le uslužnostnega servisa, ampak strokovnega tima, ki na svojstven način prispeva k njeni

Zobna ambulanta

najbolj občutljivo področje dela v medicini in zato zahteva poseben metodološki pristop in svojstven način obdelave. Delavce — proizvajalca zdravstveni delavec namreč ne gleda le z očmi klinika in patologa, ampak tudi z vidika njegovega delovnega in širšega socialnega okolja.

Ze zelo zgodaj so zdravniki, ki so skrbeli za zdravje delavstva, spoznali vzročno zvezo med delom in delovnim okoljem ter širšimi socialnimi razmerami na eni strani in boleznimi, za katerimi so delavci boleli, na drugi strani. Razvoj tehnologije, nove metode dela, nove surovine in materiali, vmesni produkti, končni izdelki in sredstva za delo so zahtevali že v preteklosti in zahtevajo tudi v sedanjosti na področju ohranjanja in vzdrževanja človeka-proizvajalca od zdravstvenih delavcev večje napore in večjo prizadevnost, širše strokovno znanje in tudi boljšo opremljenost pri delu. Vsem tem večjim zahtevam pa javna splošna zdravstvena služba spričo kroničnega pomanjkanja finančnih sredstev in pomanjkljivem strokovnem znanju s področja tehnologije in ekologije ter socialne medicine, ni bila kos. Zato so delovne organizacije kaj kmalu, že pred prvo svetovno vojno, med obema vojnama, zlasti

ustanovljena že leta 1895, železničarska ambulanta med obema vojnama, po vojni pa so začele delati obratne ambulante Plamen Kropa, Sava in Iskra Kranj, Veriga Lesce ter druge.

Obratne ambulante so bile ustanovljene z določenim ciljem, ki ga lahko strnemo v en stavek: Ohranitev, napredek fizičnega, psihičnega in socialnega zdravja ter delazmožnosti, podaljšanje življenjske dobe delavcev z vsemi možnimi sredstvi, ki jih nudi medicinska znanost. Takšen cilja pa zahteva tudi od zdravstvenega delavca, da ne pozna le medicinskega spoznanja in veščino, ampak da je seznanjen tudi s tehnološkimi procesi delovne organizacije, za katero dela, njeno organizacijo dela ter vsemi škodljivimi viri in nevarnostmi, ki nastanejo pri delu in zaradi dela.

Delo obratne ambulante se ne odvija oziroma se ne omejuje le na zdravljenje bolnikov in poškodovancev, ampak je usmerjeno predvsem na preprečevanje bolezni in poškodb pri delu ter izven dela. Njena skrb je usmerjena tudi k izboljšanju ekoloških in higienskih pogojev dela znotraj delovne organizacije in na delovnih mestih ter v borbo za humanizacijo dela.

Pravočasno odkrivanje bolezni in bolezenskih stanj po-

proizvodnji. Vse to pa lahko opravlja le, če pozna njeno tehnologijo, tehnološke pogoje in delavca samega, ali z drugimi besedami, če živi z delovno organizacijo. Zato ni slučaj, da je tudi zadnji zakon o organizaciji zdravstvene službe v Sloveniji iz leta 1967, ponovno podčrtal celo širši delokrog in večje naloge obratnih ambulant, čeprav le-te organizacijsko spadajo v integrirani zdravstveni dom.

VPRAŠANJE:

Kako opravljate vse omejene naloge ter kakšne pogoje dela imate in kakšne težave pri tem?

ODGOVOR:

Samoupravni organi zdravstvenega doma in železarne Jesenice so ugotovili, da so bili higienski pogoji za naše paciente v naši obratni ambulanti in delovni pogoji za nas zdravstvene delavce vedno bolj neustrezni in težki. Zato so zagotovili finančna sredstva za etapno adaptacijo prostorov in za nabavo nekaj sodobnejše opreme in instrumentarija, ki bo omogočal boljšo in sodobnejšo diagnostiko bolezni. Tako smo v letu 1971 preuredili rentgenski prostor ter kupili nov, močnejši rentgenski aparat.

V letu 1972 smo v prvi fazi preuredili zahodni trakt ambulante, kjer zdaj že uspešno delata dve zobni ambulanti z zobnim laboratorijem, povečali smo zobno čakalnico in uredili ortopedsko ambulanto s potrebnimi prostori za njeno nemoteno delo. Letos nameravamo preurediti in opremiti vzhodni trakt, v katerem bosta lahko opravljala svoje poslanstvo dve obratni ambulanti in to dopoldne in popoldne, ter laboratorij in kartoteka. Naslednje leto pa imamo namen adaptirati še osrednji del ambulante za preostali dve kurativni ordinaciji.

Tudi za drugo in tretjo fazo bo železarna Jesenice prispevala del finančnih sredstev, drugi del pa je predviden iz sredstev, ki jih zbira in jih bo zbrala v naslednjih letih gorenjska regija za vzdrževanje in razširitev zdravstvene mreže naše regije.

Menim, da je bila odločitev o etapni preureditvi funkcionalnih in higienskih pogojev obratne ambulante povsem pravilna. To že potrjuje uspešnejše delo ortopedske in zobnih ambulant, zadovoljstvo pacientov, ki koristijo te ambulante, večja prizadevnost in zavzetost zdravstvenih delavcev, ki de-

lajo v njih. Mislim, da se bodo zdravstveni delavci v izboljšanih delovnih pogojih lažje odločali za delo v naši ambulanti. Vem pa, da nam bodo kadrovska vprašanja še vedno predstavljala izreden problem. V mislih imam predvsem zdravnike v kurativnih ambulantah, ki delajo sedaj v nezavidljivih delovnih pogojih. Jesenice so znane po tem, da težko dobijo zdravstveni kader tako v osnovne ambulante, kakor tudi v bolnišnico. Z izboljšanjem delovnih pogojev in boljšo opremljenostjo ambulant in bolnice pa bomo morda le uspeli privabiti več zdravstvenih delavcev tudi na Jesenice.

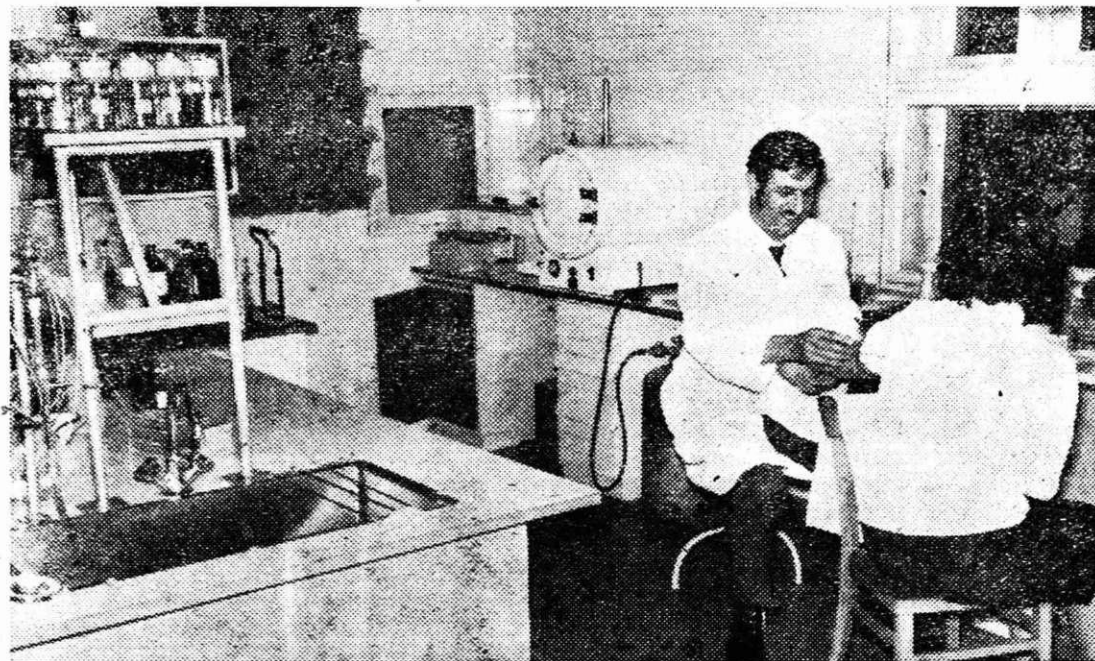
VPRAŠANJE:

Kakšne so perspektive obratnih ambulant glede na naš splošni razvoj in še posebno glede na razvoj tehnike, tehnologije in proizvodnje?

ODGOVOR:

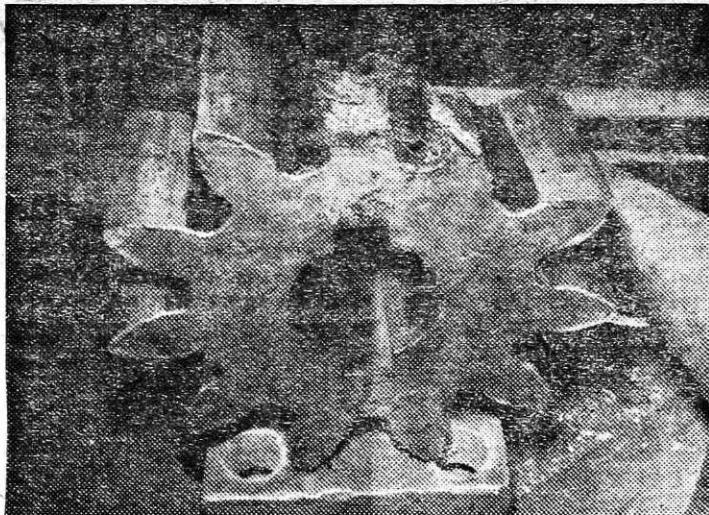
Nekateri, med njimi je tudi nekaj zdravstvenih delavcev, menijo, da bodo mehanizacija, avtomatizacija in kibernetika v bodoči proizvodnji zagotovile tako varno delo, da bo človek ob njem lahko brez skrbi za svoje zdravje. Kot dokaz navajajo med drugim delo z vodenjo jedrske energije, pri kateri se je zaščita delavstva razvijala vzporedno ali celo korak pred njeno tehnologijo. Kot vemo, pa se še vedno dogajajo občasne nesreče tudi pri tem delu, čeprav zelo redke. Zakon o varstvu pri delu pa tudi za te delavce predpisuje obvezno zdravstveno kontrolo in nadzor.

Menim, da bodo delo, predmeti dela in sredstva za delo proizvajalcu tudi v bodoči industrijski proizvodnji nevarni in dokler bo tako, bo morala zdravstvena služba bedeti nad njimi. Zato pa je s svojo metodologijo dela in s svojimi spoznanji poklican zdravnik medicine dela, ki opravlja svoje naloge v zdravstveni ustanovi, tako organizirani in tako blizu gospodarski organizaciji, kot je obratna ambulanta.

Laboratorij naše obratne ambulante

Kdo je kriv?

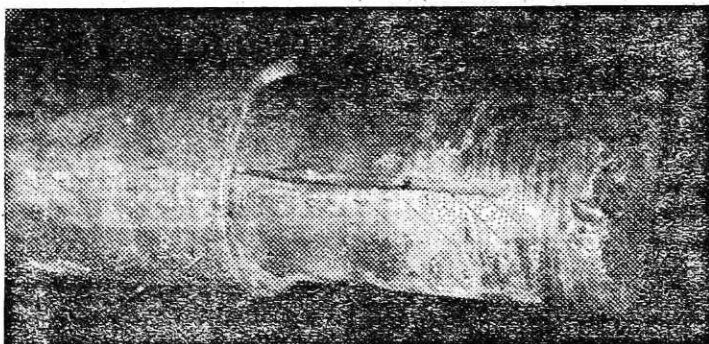

Kaj je razvidno iz priložene fotografije pastorka za vrtenje na tirnem elektro žerjavu SLON 2,5 Mp št. 36 na haldi, ki sta se mu, dne 6. aprila odlomila dva zoba? Prvič dokajšno slabo mazanje odprtih zobnikov in drugič preobremenitveni zlom obeh zob.

Edina možna vzroka sta:

- Vrinjeno tuje telo kar je manj verjetno;
- Udarec z vrtenjem konca igle ob pretežno breme z vrtilnim mehanizmom.

Vzdrževalcev to ne čudi, saj obrat martinarne s tem žerjavom premika tudi do 6 in več ton težke železne gmote.

Tako je izgledal čep vmesnega zobnika na vožnji mostu livnega žerjava 120 Mp v martinarni tri dni po zamenjavi, ki je bila izvedena 1. aprila v nadurah.

Šrafirana površina je zajeda ležajne puše v čep ob popolni odsotnosti mazanja in kontrole žerjavovodij. Možnih vzrokov je več:

- Zamašeni kanali za mazanje, kar odgovorni ključavničarji žerjavnega oddelka zanikajo. Za svojo trditev imajo strokovne argumente, in sicer sledove prvega mazanja in suh mazilni žleb.
- Žerjavovodja po popravilu in pred pričetkom obratovanja žerjav ni premazal, kar je razvidno in dokaj verjetno.
- Zaradi razdelitve žerjava na sektorje mazanja po dneh se lahko dogodi, da je bil za vožnjo mostu odgovorni žerjavovodja 2. in 3. aprila odsoten, kar dokazuje nepravilnost sistema, ki je sedaj v navadi.

Vzdrževalci in obratovodja martinarne menimo, da ni možnosti ukrepanja proti krivcem v realnem pomenu besede.

RAZPIS ZA PANTZOVO NAGRADO 1973

Odbor za izume in racionalizacije pri delavskem svetovnem železarni Jesenice razpisuje natečaj za podelitev

PANTZOVE NAGRADE ZA LETO 1973 V VIŠINI 10.000 DIN

Pravico sodelovanja na natečaju imajo vsi člani delovne skupnosti, kakor tudi zunanji strokovnjaki, ki so s svojim delom doprinesli k uvajanju bistvenih izboljšav na področju metalurške dejavnosti v železarni Jesenice.

ROK ZA ODDAJO PRIJAV JE DO 30. JUNIJA 1973

Prijave sprejema referat za novatorstvo in racionalizacije pri SEOP.

Prijavi mora biti priložena ustrezna dokumentacija na osnovi katere bo lahko odgovorna komisija ocenila tehnično ali ekonomsko vrednost prijavljenega predloga.

Vse podrobnosti v zvezi s prijavo lahko posamezniki dobijo pri referatu za novatorstvo in racionalizacije SEOP.

Odbor za izume in racionalizacije
pri DS železarni Jesenice
dipl. inž. Franc Gasser

NAGRAJENE NALOGE

Jeklo, nepogrešljivo v sodobnem življenju

Vračala sem se iz šole domov. Kot navadno me je že od daleč pozdravljala bratec. Brž mi je pokazal novo igračko, jekleno letalo in se pohvalil:

»Veš, mamica mi ga je kupila, ker sem bil tako priden!«

Ko sem začela pisati nalogo, me je vprašal:

»Kaj pa delaš?«

»Saj vidiš,« mu odgovorim.

»Za domačo nalogo moram napisati spis o jeklu. Veš, bratec, v starih časih, ko še niso poznali železa in drugih rud, je bilo vse iz kamena. To orožje in orodje pa je bilo zelo primitivno. Kasneje so ljudje odkrili železovo rudo. Topili so na ročni pogon v velikih jamah, pomagala pa so jim bila oglje in voda.

Pozneje, v dobi fevdalizma, so si naše kraje prisvojili fevdalci iz drugih dežel. Vsi rudniki in rudno bogastvo je prišlo v njihove roke. Fevdalna gospoda je prodajala rudo v druge države. Seveda se je glavni delež dobička stekal v njihove žepke. Domačine, ki so morali trdno delati, so slabo plačevali. Poleg tega so imeli slaba stanovanja, zato je med njimi gospodarila jetika. Ali veš, kaj je to jetika? To je huda nalezljiva bolezen, zoper katere ni bilo zdravila. Sedaj so ga znanstveniki in zdravniki že iznašli. Bolnika je mučil kašelj, bljuval je kri in kmalu umrl.

»To so bili težki časi za naše prednike,« je vzdihnil bratec.

»Ko je leta 1848 izbruhnila v Evropi marčna revolucija, se je tudi slovensko fužinarstvo rešilo tujčevih okov. V tistem času je bilo na Gorenjskem mnogo fužin. Nastajati so začele tudi prve železarnice. Med prvimi so postavili železarno na Jesenicah. Večina ljudi od blizu in daleč se je zaposlila v tem kraju. To tovarno so vodili tujci. Ker so delavci delali v nemogočih pogojih in imeli premalo časa za počitek, mezde pa so jim stalno zniževali, so sklenili, da se bodo uprli. Leta 1899 je prišlo do prve stavke, ki je trajala deset dni. Kmalu nato je bila tudi druga, vendar tujega vodstva tudi ta ni mogla zlomiti.

Pred I. svetovno vojno se je jeseniška železarna povežala z mnogimi, tudi zelo oddaljenimi železarnami, a ko je I. svetovna vojna izbruhnila, so se vsi stiki pretrgali. Tudi ko je okupator leta 1941 zasedel Jugoslavijo, so prišli jeseniški železarji in železarna pod njihovo oblast. Delavci so se na vso moč trudili, da ne bi sovražnik gospodaril v njihovi železarni.

Po končani II. svetovni vojni je tudi jeseniška železarna končno dobila svoje, delavsko vodstvo. Tako si je zagotovila uspeh doma in drugod.

»Vidiš, jeklo nam služi v dobre in slabe namene.«

Bratec me začudeno pogleda:

»Zakaj pa slabe?«

»Kar poglej si tvoje letalo. Te na kaj spominja? Spomni ti te mora na uboge Vietnamce, ki se dan za dnem boje pravih letal, ki sejejo smrt že nad tako razredčenim prebivalstvom. Ubogi otroci, ki stradajo, medtem ko mnogo ljudi na svetu, živi v brezdelju ne vedo, kaj hočejo. Prav taka letala so narejena iz jekla. Dobro, a težko obdelana riževa polja in mesta se vsak dan spreminjajo v ruševine, v zravnano zemljo. Vietnam je žrtev Amerike in hkrati temna senca človeštva!«

»Amerikanci so dejali, da bodo v bližnji prihodnosti podpisali mirovno pogodbo,« me je prekinil bratec, »ali bo res? Toda, zakaj mi govoriš samo o vojni? Povej mi kaj o velikih mostovih, zgradbah, stolpih! Saj so tudi ti iz jekla!«

»Ja, res, bolj natančno iz jekla. Jeklo je namreč trše in čistejše od železa. Ker ne živiš na Kitajskem, ne ješ s paličicami, ampak s priborom iz nerjavečega jekla. Kamor ti seže oko, povsod zadeneš ob jeklene predmete, brez katerih si ne moreš predstavljati sodobnega življenja. Kaj bi bilo, če ne bi bilo rešilnih avtomobilov, pa rešilnih injekcij in tisoče aparatov iz jekla? Vozili bi se le še v navadnih cizah. Ali bi se ti lahko smučal, če bi bilo okovje iz lesa?«

»No, za nekaj pa bi bilo dobro! Mame ne bi mogel nadlegovati, naj mi kupi kolo!«

»Nazadnje si ugotovil nekaj pametnega,« se je oglasila mama, ki je do sedaj tiho pripravljala kosilo in naju poslušala.

»Malo prenehajta modrovati in si pojdita hitro umiti roke in urno za mizo!«

Justin Janja,
osnovna šola
Lesce

V železnem prahu dela in se poti tisoče delavcev na svetu, za svoj vsakdanji kruh.

Svoja življenja žrtvujejo za ustvarjanje neprecenljivega bogastva, ki ga svet rabi vedno več, za graditev prihodnosti toda žal mnogo njihovega truda je namenjenega tudi za vojne stroje in orožje. S temi stroji danes sejejo smrt v deželah, kjer se majhni narodi borijo za svojo prostost.

Toda, če zanemarimo porabo jekla za vojne namene, potem se delavci, ki se mučijo v strupenih plinih in v gostem železovem dimu, ne mučijo zaman, kajti na njihovem potnem čelu in žuljevih rokah se gradi tisti največji, najmočnejši svet, ki človeku pomaga premagovati ogromne prepeče, neskončne razdalje morja, oceana in neba. Brez jekla, ki se rabi v številnih tovarnah po svetu, se mi sploh ne moremo predstavljati našega življenja, saj kamor se ozreš, povsod te spremlja in povsod je prisotno. Če pa bi kar naenkrat izginilo, bi se porušile ogromne stavbe, mostovi, tovarne in sploh vse kar je jekleno. Mati nam ne bi mogla skuhati kosila in sploh življenje bi bilo nemogoče. Izguba jekla pa bi človeka v razvoju zopet potisnila stoletja nazaj.

Džamastagič Mesud,
osnovna šola
Prežihov Voranc
Jesenice

RAZPIS

Odbor za izume in racionalizacije železarni Jesenice spoznamo s svetom DE valjarn Bela in na pobudo obratovodstva profilarne v okviru inovacijske aktivnosti v železarni razpisuje v obdelavo tehnološki problem

IZMETNA NAPRAVA ZA PROFILE NA OBLIKOVALNI PROGI ŠT. 3.

V profilarni, na oblikovalni progi št. 3., so zaradi primarnosti merilne mize na vsaki dnini zaposleni trije delavci. To je vsekakor mnogo preveč in nepotrebno.

Ustrezna in primerna idejna in pozneje tehnična rešitev problema, to je vgraditev izmetalca profilov, bi pripomogla, da bi pri posluževanju na mizi oblikovalne proge št. 3. sodelovala le dva delavca.

Avtorji, ki se bodo lotili reševanja tega problema za nemoteno obratovanje profilarne v javniški valjarni, dobijo vsa potrebna in ustrezna navodila in pojasnila pri obratovodji profilarne Antonu Komljanu ali njegovih proizvodnih in vzdrževalnih asistentih.

Za kakršne koli idejne rešitve tega problema in naloge je odbor za izume in racionalizacije pri DS železarni Jesenice razpisal tri odškodnine:

1. v višini 800 dinarjev
2. v višini 400 dinarjev
3. v višini 320 dinarjev

Najboljšo tehnično in ekonomsko rešitev te naloge bo odbor po izvedbi ponovno obravnaval in ocenil ter avtorja nagradil po obstoječem pravilniku.

Ta razpis velja šest mesecev po objavi v tovarniškem obličju železar.

Kakršne koli idejne rešitve naj avtorji pošljejo na referat za novatorstvo in racionalizacije pri SEOP na treh predpisanih obrazcih z vsemi potrebnimi dopolnili, skicami in risbami.

Odbor za izume in racionalizacije pri DS železarni

Jože Vidic Zločin pri Lenartu

Odlomki iz knjige Jožeta Vidica, ki je dobila letošnjo Kajuhovo nagrado. Knjiga bo v kratkem izšla pri zavodu Borec.

4

Z misliljo sta se ukvarjala tudi 36-letni Jože Pečar in 44-letni Pavel Krznarič, tovarniška delavca. Mahnila sta jo naravnost k državnemu lovcu Janezu Koširju v Mojstrani in od njega zahtevala lovsko orožje. Eno puško sta dobila pri Koširju, drugo sta staknila še nekje drugje, tako da sta bila oba oborožena. Preden je odšel na zborna mesto k Pavlešu, je Krznarič dejal ženi: »Dobro me poslušaj: ko bo ura deset, boš zaslišala plat zvona, v železarni bo zatulila sirena in na vrhu Mežaklje bo zagorel kres. To bo znamenje za splošni napad na Hitlerjevo trdnjavo, ki jo bomo še nocoj porušili.«

Ob desetih je Krznaričeva žena Stanka zaman pričakovala, kdaj bo zaslišala zvo-

njenje. Upor je kmalu krenil v drugo, nepredvideno smer.

Razpoloženje upornikov na Dovjem nam najbolje ponazorijo naslednji dogodki: dan pred vstajo je bilo v gostilni pri Blažuju na Dovjem več domačinov. Ko so vstopili nemški orožniki, je 33-letni vaški fant Janez Skumavc, po domače Šurkov, namerno treščil vacek piva v zid. Pivo je poškropilo goste, med njimi tudi orožnike. Komandir žandarmerijske postaje Kazianka je ukazal, da se mora Janez drugi dan javiti na žandarmerijski postaji. Janez se je tej grožnji le izzivalno nasmehnil in vprašal: »Kdaj pa, gospod komandir? Dopoldne bo prežgodaj, popoldne pa prepozno.«

Za vstajo na Dovjem so vedeli vsi vaščani od otrok do starčkov. Redka vas, ki na dan vstaje ni imela niti enega ovađuha, pa čeprav so v mraku vaščani že oboroženi hodili po vasi. Ko sta Slovenko in Živan vstopila v Rabičevo hišo, je tam že zasedal vaški štab za upor.

Po spominih Janeza Pavlovčiča so se tistega večera pri Rabiču zbrali: Ivan Dolžan, Janez Pavlovčič (pri Janesku), brata Maks in Lojze Rabič, Kristl Ražen, Martin Skumavc, Janez Skumavc-Šurkov in Jože Zima. Ti naj bi bili pri Mlakarju, ko sta vstopila partizana Ivan Vovk in Franc Konobelj. Težko je reči, kdo je koga bolj občudoval: partizana vaščane ali nasprotno. Če ne štejemo domačina Jaka Rabiča, ki je

bil takrat v Selški dolini, sta bila to prva partizana v vasi. In morda od vseh najbolj presenečena. Polde Stražišar jima je rekel, naj gresta na Dovje, da bosta pripeljala nekaj fantov, ki želijo v partizane. Tu pa sta našla že štab vstaje in vse priprave na upor. Naj rečeta ljudem, da nista zato prišla na Dovje? Ne, tega nista mogla in smela, ker bi s tem zrušila vero ljudi v hrabrost partizanske vojske. Saj so jih vendar tako težko čakali kot danes otroci dedka Mraza. Ljudje pred tridesetimi leti so hrepeli in verjeli, da partizana prinašata dih svobode. To je bila v tistih dneh najslajša beseda na svetu. Prisedla sta k mizi in v dobri uri je bil že izdelan načrt vstaje.

»Razorožimo orožnike,« je predlagal Lojze Rabič, ki je bil med vaščani najbolj bojevit...

Pravijo, da človek sluti svojo usodo. Je bila morda prav ta zla slutnja vzrok, da je Mlakarjev Lojze pol ure pred uporom na Dovjem izročil domačim pismo s prošnjo, naj ga odprejo šele takrat, ko bo že med partizani.

Samo nekaj ur pozneje je Lojze Rabič padel pri napadu na nemške graničarje v Mojstrani. Bil je prvi in edina žrtev na dan vstaje.

Zjutraj so pri Mlakarju zvedeli, da je Lojze padel. Od-

prli so pismo in prebrali naslednje sporočilo:

»DRAGI, ne bodite žalostni, ker smo odšli. Svoboda je tisto, po katerem hrepenimo in ne bomo nam žal darovati naša življenja za naš ideal. Na ustnicah nam igra smehljaj, ker bomo zrlj smrti v oči. Mi ali oni — za vse ni prostora v naši lepi domovini! Če se vrnemo, se bomo vrnili samo v svobodo, fašizma očiščeno domovino! Če se ne vrnemo, bomo

ostali na krvavi tisočih trupih, ki so bili naša rojstna zemlja.

Naše moči so mihi. Boste h in mislite na zlata svoboda, s sijalo — e ne šim mlad in po Dovje, Ljubi

Lojze Rabič, otrok v viki Mžini. Za tim ex jokali na vet. I

Janez Brenc, kmet z Dovjega, ni hotel prvi obsoditi na smrt in ustreliti. Dogodek opisuje

Tomaž Iskra Kdo pravi, da je v Londonu megla

4

Kraljica Ana je vnesla precej novitet kar se tiče razvoja Londona, in to predvsem v družbenem pomenu, saj so nastajali mnogi klubi in kavarne, kamor je zahajala predvsem londonska eminenca: lordi, grofje in ostali gentilemani. Vsi ti prostori so dajali večjo gibalo socialnemu, gospodarskemu, kulturnemu in poslovnemu življenju. Klubi so bili razdeljeni po stanovih, v njih so se zbirali trgovci, literati, politiki, umetniki in drugi. Galantni gospodje so često zahajali v predele Cocoa Tree, St. Jame's ali pa so bili neprestano v Covent Gardenu.

V teh letih so zrasle privatne rezidence mnogih bogatašev, zgradili pa so tudi dosti zelo impozantnih stavb kot: Buckingham Palace, The Bank of England, The Mansion House and Somerset House.

19. STOLETJE LONDONA

Razvoj industrije je mnogo pripomogel k nadaljnjemu razvoju mesta. Ceste so postale v glavnem razsvetljene, železnica je povezovala Lon-

don z ostalimi pokrajinami, pri tem pa velja seveda omeniti, da je bil izumitelj parnega stroja Anglež James Watt, Anglija pa prva dežela, ki je dobila železno cesto.

20. STOLETJE LONDONA

V tem stoletju je zraslo dosti novih ulic, modernih in visokih stavb. Prva svetovna vojna je zajela tudi Anglijo, sledili so nemški zračni napadi na London, poškodovan je bil Piccadilly Circus, Southampton Row in mnoge druge zgradbe. Po končani vojni se je zgradilo mnogo novih zgradb in škoda je bila kaj kmalu popravljena. Nad Temzo se je razprostrl gigantski most Waterloo Bridge.

Tudi druga svetovna vojna Londonu ni prizanašala. Nemški napadi pa so bili tokrat mnogo bolj uničujoči in srditeljski kot tisti v prvi svetovni vojni. Veliko področje Metropole, sam center City in vzhodni del East End ter druga področja so utrpela močno škodo. Najhujši napadi so bili v letih 1941 in 1942, pozneje pa so mesto ogrožale še

rakete V-1 in V-2. London se po drugi svetovni vojni ni tako kmalu opomogel kot po prvi, vendar so veliko razrušenih površin potem uporabili za parke.

OBRATNO KOT PRI NAS

Zajtrkovati po angleško pomeni imeti mir do opoldanskega obveznega čaja. Kosila praktično ne poznajo, opoldne, ko mi kontinentalcijemo največ, oni pojedjo samo kakšen sendvič in pika. Njihove večerje so zato obilnejše in zdi se, kot bi hoteli nadomestiti vse, kar zamude čez dan. Imajo deljen delavnik in ob urah, ko se uradi običajno odpirajo, postanejo londonske ulice eno samo mravljišče vozil.

Meni se je posebno dobro zdelo, da nas je receptor ob pol osmih vedno poklical po telefonu k zajtrku, vmes pa nas je še vprašal po zdravju oziroma počutju. No, že prej sem vedel, da se Angleži zelo radi poslužujejo fraz, sedaj pa sem se o tem lahko tudi sam prepričal. Način, kako to frazo pikantno izgovori, te

prisili, da se tudi sam potrudiš in mu vrneš milo za drago.

Pri zajtrku smo imeli na razpolago kavo ali čaj. Jaz sem običajno pil čaj, ki pa ni niti kanček tistega, ki smo ga navajeni pri nas doma. To je čaj pomešan z mlekom — pol skodelice močnega čaja in ravno toliko mleka. Angleži obožujejo te vrste čajev. Poleg kave in čaja smo imeli na voljo maslo, marmelado in sladkor. Presenetila me je praktična embalaža vseh teh dobrot, ki so bile zavite v okusno oblikovanih kockah. Vsega se lahko poslužiš, kolikor ti poželje srce, tudi kruha, ki me je spominjal na pecivo.

Angleži so v resnici pravi gentilemani! To sem kaj hitro občutil na svoji koži, ko sem stal na Angleževi nogi v hodniku metroja. Namesto da bi zليل name ploho kletvic, kar sem v tem primeru pričakoval, saj to je pri nas že skoraj običaj, se je vljudno obrnil proti meni in rekel: »Gospod, bi bili tako prijazni in vzdignil vašo nogo z moje.« V hipu sem umaknil nogo in ko sem iskal besede, da bi se mu vljudno opravičil, me je prehitel z besedami: »Je že vse v redu! Najlepša hvala, zares!« Bil sem prijetno presenečen nad vljudnostjo in tisti trenutek sem si zaželel, da bi bilo tako tudi pri nas. A žal je ta želja ostala nekje na hodniku londonskega metroja!

KRIŽEM KRAŽEM PO LONDONU

Naš prvi cilj je bil Tower. Preden pa smo se pripeljali do tja, smo imeli kaj videti že na ulicah.

Skoraj bi počil od smeha, tako komično se mi je zdelo, ko sem zagledal šest plešastih ljudi ogrnje v stare odeje preko suhljatih teles. Enemu je gledalo pol kosmattega bedra izpod tistih roza cunj, medtem ko je imel prvi nekakšno ropotuljico v rokavih, s katero je dajal ostalim takt, da so s podrsavajočimi koraki ubirali pot za njim. Pri tem so ves čas nekaj momljali, podobno kot: »Akakabulalarufosa.« Vodič je omenil, da je to ena izmed verskih sekt, ki jih je v Londonu vse polno. To je razumljivo, saj je London internacionalno mesto, kjer so zbrani ljudje vseh barv, ras in verskih pripadnosti.

Pogled preko Temze na Westminstersko palačo z Big Benom je bil enkraten. To je palača kjer zaseda parlament. Kadar zasedajo poslanci Spodnjega ali Zgornjega doma so izobešene zastave. Kraljica nima danes več take oblasti kot včasih, vseeno pa so ji zaupane še nekatere važnejše funkcije kot: podeljevanje priznanj, imenovanje plemičev, predlaganje kandidatov za premiere itd.

Sama palača je bila večkrat obnovljena, nazadnje 1925, leta, in to v fantastičnem got-

skem slogu. Leta 1300 kipov kralja, ki so vladali do leta 1300. Skrajnj Westminsterske slikane sudov in mozaike, ki lotno zgovin

Big Ben, ki ga nad Westmčo ni s to stpak tudi avoni zvonovi, ki te Kdo se ni sl melodija drugače ne, BBC-ja.

Ko smo bil palače bile šene, ki pa sedal. To so mogoče pogled Uradno sta v i stranki, ki sic na in liberaln na oblasti lib.

V bližini par me znamenite zgradbe kot: Hall, Westm Westm er l Brodwam ir etom zni S Prejšnji Scot bil v bližini Zgradba v ka Scotland Yard sila dolga čas je delo tej kot dolga čas land Yard je pod škotsko pa je t n policija osta nja kriminala

ostali na krvavi poljani poleg tisočev trupel tistih, ki so bili našega mišljenja...

Naše misli so z Vami, dragi moji. Bodite hrabri tudi vi in mislite na nas. Svoboda, zlata svoboda, sonce nam bo sijalo — ne nam, pa našim mladim pokolenjem.

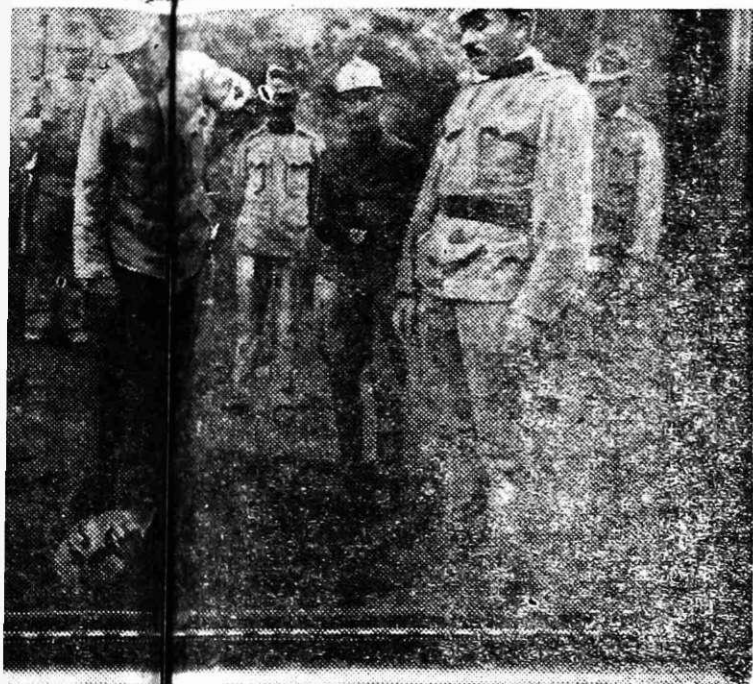
Dovjete, 16. decembra 1941

Ljubi Vas Lojze

Lojze Ribič je bil deveti otrok v veliki Mlakarjevi družini. Za njim so še trije prijokali na svet. Padel je v naj-

lepših letih, star komaj 25 let. V naslednjem letu so za svobodo umrli še trije njegovi bratje. Pri Mlakarju se še niso posušile solze, že so le-paki oznanili, da so v Begu-njah ustrelili 29-letnega Mak-sa, gospodarja Mlakarjeve kajže.

Štirje bratje, štirje grobovi, štirje cvetovi. Kdo bi lahko popisal bolečino Mlakarjevega očeta Franca, ki je v letu dni izgubil štiri sinove!...

Jega, ni hotel prvi svetovni vojni dati vola za cesarja, zato so ga li. Dogodek je opisan v knjigi Zločin pri Lenartu.

skem slovi. Lice palače krasi 300 kipov kraljev in kraljic, ki so vladali deželi skozi stoletja. Naranjast prostorov Westminsterске palače je poslikana s studovitimi freskami in mozaiki, ki prikazujejo celotno zgodovino Anglije.

Big Ben, ki se močno dviga nad Westminsterске palače, ni samo stolp z uro, ampak tudi zvonik z ogromnim zvonom, ki tehta 13,5 tone. Kdo še ni slišal njegovega melodičnega zvonjenja, če drugače ne, pa vsaj /prek BBC-ja.

Ko smo bili v bližini te palače, bile zastave izobešene, kar parlament j, zasadal. To si tudi ni bilo mogoče ogledati prostorov. Uradno se v parlamentu dve stranki, sicer konzervativna in liberalna. Trenutno je na oblasti liberalna stranka.

V bližini parlamenta so same znamenite in imenitne zgradbe. Kot: Westminster Hall, Westminster Abbey, Westminster Bridge in med Brodway in Victoria Streetom zni Scotland Yard. Prejšnji Scotland Yard je bil v bližini Whitehalla. Zgradba, v kateri je sedanji Scotland Yard, se mi je zdela sila dolgačasna, verjetno pa je delo te stavbi vse prej kot dolgačasno. Stari Scotland Yard je spadal prvotno pod škotsko krono, kasneje pa je bil metropolitanska policija postal center zatiranja kriminala. Mnogi režiser-

ji so nabirali snovi za svoje filmske stvaritve prav v arhivih Scotland Yarda. Zakaj tudi ne, saj velja Scotland Yard tudi danes za eno najboljših policijskih organizacij, bodisi pri odkrivanju narodnega kriminala na vseh področjih, bodisi pri odkrivanju notranjega kriminala svoje dežele.

Vozimo se ob desnem bregu Temze proti vzhodnemu delu Londona. Ta velja za revnejši predel kar je ostane zgodovine prejšnjih stoletij. To zelo lepo opisuje v svojih delih Charles Dickens, ki je tudi sam izšel iz tega dela mesta.

THE TOWER OF LONDON

Kot smo že uvodoma omenili je grad Tower zgradil prvi William the Conqueror z namenom, da štiti in nadzoruje mesto. Prvotno se je utrdba nahajala znotraj rimljanskega zidovja, vendar je v 13. stoletju spričo nagle razširitve zajemala ves vzhodni del preko rimljanskega zidovja. Danes zavzema površina gradu z jaškom vred okoli 7,2 ha.

Od sedanjih zgradb samo White Tower (Beli grad) izvira iz časov, ko so vladali Normani. Navkljub temu pa najdemo znotraj zidovja skoraj vso stilsko arhitekturo, ki je kdajkoli krasila Anglijo.

54

Kdaj so se gospodje in gospe poslovili, Žef ne ve. Morda šele zdaj, ko zvezde na nebu že kopne in ko ga prebujata stari kočijaž Matija.

»Travo sem nakosil že sinoči,« bi Žef rad še kako uro spal.

»Ne budim te zaradi trave! Na, jej! Boš vsaj vedel, kaj je gospoda.«

Zdaj je Žefu, kakor da ni buden in kakor da se mu samo sanja o dobrotah, ki mu jih ponuja starac.

»Bog revežev ne zapusti, četudi jih tepe,« govori kočijaž in potegne izza telovnika še napol polno steklenico vina, eno izmed tistih, ki stanejo toliko, da bi za ta denar lahko kupil celo goro kruha, in mu jo ponudi, naj pije.

»Ne pijem vina.«

»Ne piješ? To vino vendar ni nobena kislica! To sploh vino ni, marveč sladke solze božjega usmiljenja in božje dobrote. Pijača, kakršno so najbrž pili samo še na ženitnini v Kani Galileji za življenja našega gospoda Jezusa Kristusa... Hm, pet tisoč jih je bilo! Vražje bogat je moral biti tisti ženin, da je lahko povabil kar pet tisoč svatov. Potem pa, ko bi svatje še radi jedli in pili, se ga je usmilil sam gospod. Iz petih hlebov kruha je napravil toliko hlebov, da ga je bilo za vse, in je še ostajal. In iz petih vrčev vode je napravil čudež, da je bilo vina za vse... Eh, to so bili časi! Ni čuda, da so gospodovi učenci in apostoli pustili vse in šli za gospodom... Kaj praviš, ko bi midva imela čudežen hleb kruha in čudežen vrč vina. Vsak dan si odrežeš, kolikor hočeš, pa je hleb vselej enako velik! Po malem in spodobno si točiš vino, pa ga počasi srebaš ves dan ali vanj pomakaš kruh.«

TIGROVEC ŽEF

MIHA KLINAR

»Res, to bi ne bilo slabo,« se Žef nasmehne staremu kočijažu, ki se ga vino že malce oprijemlje. Vendar se mu ne nasmeha zaradi tega, marveč odgovarja na starčeva vprašanja s smehom, izrazom svoje hvaležnosti za kočijaževo prijaznost in dobroto.

Od sinoči zvečer se mu kočijaž zdj zopet pravi človek in nič več nekakšen gospodov valpet, ki mu je izročen po gospodarjevi volji v milost in nemilost in od katerega nima pričakovati nobene dobrote.

Pa je dobrotnik, pravi dobrotnik, saj deli z njim vse drobtine, ki jih je nalovil — ubogi Lazar — z gospodove mize.

Ne ve, da smo ubogi ljudje kakor vreme. Kadar smo siti in brez skrbi, smo vedri in dobri, da bi najraje objeli ves svet, a kadar nas davijo stiske, smo mračni kakor dan pred nevihto. Takrat je dovolj, da trčimo drug ob drugega in že švigajo strele in udarjajo prav tja, kamor bi ne bilo treba, namesto da bi udarjale na tiste, ki so zakrivali, da imajo eni v življenju same svetle sončne dni, a drugi samo mračne in meglene, ki jih sonce kdaj pa kdaj pretrga in s svojo svetlobo za trenutek prebudi upanje, da se življenje obrača na bolje, prikaže se jasnina, nas za trenutek osreči, potem pa, ko čakamo, da se bo vse nebo nad nami zvedrilo, se oblaki zopet zgo-ste in mrakobnost v nas postane še bolj mrakobna, za vsakim trenutkom varljive sreče za spoznanje mrakobnejša...

O, tudi to bo nekoč spoznal. Toda zdaj je srečen že ob misli, da mu danes ne bo treba lačen v tovarno. Zato se starcu pred odhodom zahvali za vse bogate drobtine, ki jih je prinesel z gospodarjeve mize.

»Tisočkrat zahvaljeni za vse!«

SIT JE in Žef se počuti močnega, da bi lahko drobil železo. Opoldan pa si kljub temu privoščil hlebeček kruha, da bi se mu ne bilo treba skrivati pred delavci in da bi ga morda kdo ne vprašal, ali ne bo jedel. Ima ga, da bi pripovedoval drugim, kako se zabava gospoda in koliko lahko zapravi za eno samo tako zabavo. A raje molči, ker bi mu najbrž ne verjeli in bi se mu smejala, ker bi ga imeli za

bedaka. Pa tudi lepo ni, da opravljaš ljudi, ki ti dajejo streho. Sit pozablja, kako drago jo z denarom plačuje in kako drago jo bo z delom še plačeval, preden bo lahko odšel na svoje.

Toda že naslednji dan to spozna. Stari kočijaž je zopet samo gospodov valpet. Prebudi ga ob surni zjutraj in ga nažene kositi travo, čeprav ga bole kosti in mišice še od prazničnega popoldneva, ko je pod gospejinimi in Aničnim nadzorstvom moral vnovič zdrgniti in zloščiti parket v salonu. Gospa se je samo prijemala za glavo, jemala aspirine in, kadar je prišla pogledat v salon, sitnarila.

»To ni nobeno delo! Tu so še lise! Ne boš šel prej spat, dokler ne bo parket kakor zrcalo. Matej je norec, ker daje takemu lenuhu streho.«

Gospod je medtem ležal zgoraj.

»Blagor mu, ker lahko spi kakor krava,« je rekla gospa, ko se je ob sedmih pripeljal tisti gospod z avtomobilom in povabil gospo, da bi se kam odpeljala.

»Matej se tako ali tako ne bo prebudil do jutra,« je rekel.

Toda gospa vseeno ni šla. Preveč slabo se je počutila. Toda vseeno ni šla spat pred deseto. Vse do desetih zvečer je sitnarila, čeprav je bil parket svetel kot sonce in kakor nov.

»Ni dobro,« ni bila zadovoljna in mu zagrozila, da mu ne bodo dajali več strehe, če se bo tako leno, da, prav po primorsko leno obračal.

Tako je rekla, kakor da sovraži Primorce in kakor da bi ne bila poročena s Primorcem. Kako naj bi Žef vedel, da se je z gospodom poročila samo zaradi bogastva, čeprav bi to lahko uganil po njeni mladosti, saj je bila več kakor za tri desetletja mlajša od gospoda. In gospod jih je imel že nekaj let čez petdeset.

Ne, tega še ne ve, kakor še marsičesa ne ve o mi-lotljivih, ki jo bo še dodobra spoznal. Zdaj ve samo

to, da je zaradi njenega sitnarjenja utrujen in da bi še rad spal, a ga je gospodov valpet (tak je zopet včerajšnji dobri kočijaž) vrgel s klopi, zdaj pa, ko je delo opravil, ga psuje z lenuhom prav tako, kakor ga je psovala gospa. Zato komaj čaka, da gre lahko v tovarno.

»V tovarni je še najlepše. Tam mi še nihče ni rekel žal besede.«

Toda čas v tovarni naglo mineva. In ker se Žef boji novega sitnarjenja z gospejine in kočijaževe strani, zmeče tistih nekaj žlic vsakdanjega krompirja in zelja naglo vase in prav tako naglo odhiti na novo tlako v vilo gospoda Aleša.

»Lahko bi prišel prej,« ga že na vrtu oblaja gos-pod skupaj s psom Kunom, ki renče spremlja gos-podove besede, ki prihajajo kakor svedri iz krivih gospodovih ust in se vrtajo vanj.

Gospod zahteva ležalni stol.

»K bazenu ga prinesi!«

In ko mu ga Žef prinese, zahteva, naj mu prinese v lavorju vodo.

»No, obrni se že!«

In ko mu prinese v lavorju vodo, čeprav je je polno v bazenu, mu ukaže:

»Umij mi nogo!«

Noge? Je slišal prav?

»No, skloni se že! Te bom mogoče še prosil!«

Žef občuti gospodov ukaz kot novo ponižanje. A ga mora izpolniti. Gnus, ki se ga loteva že ob pogledu na gospoda, oblečenega samo v kopalne hlače, je še večji, ko poklekne k lavorju in mu udari v nos smrad gospodovih kosmatih nog.

»Med prsti! Med prsti! Vsak prst posebej!«

Tako zahteva gospod. Komaj dva metra proč pa je poln bazen vode, modre od avgustovskega neba. Kaj bi bilo prijetnejšega, kakor potopiti se vanj, plavati in uživati! Ko bi bil on na gospodovem mestu, bi storil tako, ne pa namakal stopal teh, debelih, kratkih in kosmatih nog v navadnem lavorju in po vrhu vsega še zahteval, naj mu jih nekdo drug umiva.

SZDL organizacijsko...

(Nadalj. z 2. strani)

ti najbolj ustrezen način in obliko dela, z dogovarjanji o skupnih nalogah in akcijah, delitvi nalog in podobno, se izogniti, da se delo ne bo dupliralo, da se ne bodo drobile sile s čemer bo dosežen tudi večji učinek politične akcije na terenu. Potrebni so mnogo delovnih dogovorov kako in kaj bomo delali ter da bomo razvili aktivnost na vsa področja kjer živi in deluje delovni človek — občan.

Ob sklepu svojih misli je predsednik Ribičič govoril še o ugledu, ki ga Jugoslavija uživa v zunanjem svetu in o izredno ugodni zunanje politični klimi ter zaključil, da delavski razred v svetu veliko pričakuje o rezultatih naše izvrne poti v samoupravnem socializmu.

Po uvodnem govoru predsednika republiške konference SZDL Mitja Ribičiča, je sledil drugi, slavnostni del: podelitev letošnjih občinskih priznanj Osvobodilne fronte in dveh zveznih priznanj za razvoj krajevnih samouprav. Utemeljitev letošnjih prejemnikov priznanj je prebral predsednik komisije Janko Burnik.

Socialistična zveza delovnega ljudstva Slovenije, kot naslednica Osvobodilne fronte slovenskega naroda, je uvedla priznanja posameznikom in organizacijam za posebne dosežke na področju družbene politične in društvene dejavnosti z nazivom PRIZNA-

NJA OSVOBODILNE FRONTE SLOVENSKEGA NARODA. Letos so priznanja podeljena že četrtoč in jih je v občini doslej prejelo 21 posameznikov in šest organizacij. Letos je komisija na osnovi pravilnika o podeljevanju priznanj OF izbrala sedem posameznikov in tri organizacije, kot kolektivna priznanja. Letošnja priznanja OF slovenskega naroda so prejeli:

IVAN ARIH iz Kranjske gore, ki je v narodnoosvobodilnem gibanju sodeloval od leta 1941 in bil eden od organizatorjev OF na področju Kranjske gore. Po vojni je bil vsa leta aktiven, posebno pa je deloval v organizaciji ZB NOV, pri zbiranju zgodovinskega gradiva in organizaciji raznih proslav, komemoracij in podobno. Kljub starosti — 79 let, je še vedno pripravljen pomagati pri delu organizacije. Priznanje je prejel za dolgoletno in predano delovanje v organizaciji ZB NOV.

JAKA KLINAR iz Javornika kot premetni učitelj zgodovine že vrsto let zelo uspešno deluje z mladino, predvsem na področju prenašanja tradicij NOB in aktivnosti klubov OZN. Kot razrednik v šoli razvija zelo bogato in raznovrstno izvenšolsko aktivnost, deluje pa tudi v različnih družbenopolitičnih organizacijah na terenu. Priznanje OF je prejel za uspešno delo z mladino pri prenašanju tradicij NOB in aktivnost pri delu kluba OZN.

ALBIN KOBENTAR z Jesenic, se je po vrnitvi iz taborišča Dachau vključil v aktivno delo in vsa ta leta opravljal razne voljene in profesionalne funkcije v mladinski in skofjevske organizaciji, v Osvobodilni fronti oziroma SZDL, v KPS oz. ZKS, sindikatu in drugih organizacijah in samoupravnih organih. Priznanje je prejel za dolgoletno, uspešno organizacijsko politično delo.

MAKS MLINAR iz Rateč je bil kar 17 let predsednik krajevnega odbora SZDL in bil kljub invalidnosti aktiven tudi v ostalih družbenopolitičnih organizacijah v vasi. Bil je organizator vaškega kinematografa in precej skrbi je posvečal tudi kulturno prosvetni dejavnosti. Priznanje OF je prejel za dolgoletno politično in kulturno delo na vasi.

STANKO LAKOTA iz Mojskote se je takoj po vrnitvi iz JLA leta 1956, kjer je prebil 13 let, vključil v politično delo na terenu in železarni kjer je delal. Aktivno je deloval v krajevni organizaciji ZB NOV in ZK, sedaj pa že drugo mandatno obdobje uspešno vodi krajevni odbor SZDL. Priznanje je prejel za prizadevno delo v krajevnih organizacijah in društvih.

JAKA SVETINA iz Javornika se je takoj po vrnitvi iz JLA vključil v družbenopolitično delo na terenu, kjer je aktivno deloval predvsem v organizaciji ZB NOV in SZDL. Srečamo ga tudi pri

delu v raznih občinskih organizacijah, v ZK pri delu z mladino in v ZROP. Priznanje je prejel za požrtvovalno delo v organizacijah in društvih.

ANGELCA VIDIC-Vlasta iz Žirovnice je delovala kot aktivistka v okrajnem odboru OF, SKOJ in KPS za Bohinj, kasneje pa v okrožnem odboru ZMS Jesenice. Po osvoboditvi jo srečamo v organih SKOJ, ZB NOV, SZDL, ZK in različnih samoupravnih organih. Priznanje je prejela za dolgoletno aktivno družbenopolitično delo.

DOLIK likovna sekcija DPD Svoboda Tone Čufar Jesenice, kontinuirano deluje že 27 let in združuje slikarje amaterje iz vse občine in tudi izven. Poleg spodbud in strokovne pomoči slikarjem, z organizacijo razstav in predavanj deluje tudi vzgojno. V teh letih je DOLIK organiziral čez 180 razstav. S svojim delom pa je nase opozoril vso slovensko likovno ustvarjalnost in postal središče slovenske amaterske likovne dejavnosti. Priznanje je prejel za spodbujanje in strokovno pomoč slikarjem ter za organizacijo razstavne dejavnosti oziroma aktivnosti na področju estetsko likovnega delovanja.

KRAJEVNI ODBOR ZB NOV JAVORNIK — KOROŠKA BELA, je najprizadenejša organizacija na območju občine v pogledu prenašanja tradicij NOB na mlade rodove. Z dvema že tradicionalnima prireditvama (Kurirski smuk in pohod na Pristavo) je dosegla izredno

množičnost in presegla okvire delovanja krajevnih organizacij. Prizadevnost organizacije pa je poleg tekočih nalog izrazita tudi pri urejanju in oskrbovanju spominskih obeležij, spomenikov in grobišč NOB. Priznanje je prejela za izjemno prizadevanje pri prenašanju tradicij NOB na mlado generacijo.

PLANINSKO DRUŠTVO DOVJE — MOJSTRANA, ki deluje že 45 let ima med svojimi aktivnimi člani polovico mladih. Društvo uspešno deluje tako na alpinistično planinskem, kot na turističnem in športno rekreativnem področju. Alpinistični odsek društva s svojo aktivnostjo in uspehi sodi v vrh slovenskega alpinizma. Svojo aktivnost izkazujejo tudi pri vzdrževanju gorskih poti, markacij, propagande in organizaciji planinskih izletov. V okviru krajevnih organizacij društvo predstavlja pomemben dejavnik družbenega življenja. Priznanje je društvo prejelo za uspešno delovanje na planinskem, športnem, turističnem in rekreativnem področju.

Ob sklepu svečanosti sta prejela priznanje za razvoj krajevnih samouprav, ki ga podeljuje zvezna konferenca Družina in krajevne samouprave, v sodelovanju s stalno konferenco mest: KRAJEVNA SKUPNOST DOVJE — MOJSTRANA in BERTI BRUN.

VSEM PREJEMNIKOM VIŠOKIH PRIZNANJ TUDI ISKRENE ČESTITKE V IMENU BRALCEV ŽELEZARJA.

Sodelavcem — dopisnikom ŽELEZARJA

III.

V zadnjem našem razmišljanju o tem kako dopisovalec pristopi k pisanju sestavka oziroma na katere značilnosti mora biti pri pisanju posebno pozoren, smo ob sklepu poudarili, da dopisnik, novinar, mora izhajati predvsem iz dejstva, da piše zato, da bodo bralci njegov prispevek tudi prebrali. Seveda nas pri tem najbolj zanima kaj pripomore k temu, da bo novinarski prispevek zanimal bralca.

Že v zadnjem nadaljevanju smo ugotovili, da so med osnovnimi značilnostmi, da bodo bralci naše sestavke brali — točnost, objektivnost, aktualnost, zgoščenost in jasnost poročanja. Če pri pisanju sestavka ne bomo upoštevali tega, bralci naših sestavkov ne bodo brali. Kljub temu, da bomo upoštevali tudi ostale elemente, ki pripomorejo, da bomo vzbudili interes bralcev in o čemer bomo spregovorili danes.

Pri pisanju sestavka oziroma informacije o kateri koli stvari, bi se poleg drugega, o nekaterih stvareh smo že pisali, morali vprašati, kaj je v informaciji tisto pomembno ali najpomembnejše kar bo bralca zanimalo. V našem glasilu na primer redno spremljamo vse dosežke novatorjev in racionalizatorjev. Pri sestavljanju informacije o tem, bi morali izhajati iz tega kaj je tisto pomembno, ki bo bralca, člana delovnega kolektiva najbolj zanimalo. Pred časom in včasih tudi še danes smo menili, da je tisto najbolj pomembno človek, ki je s svojim prizadevanjem nekaj izboljšal, potem izboljšava sama in končno nagrada, ki jo je ta človek dobil. Nedvomno so to pomembnosti, ki bralca — člana kolektiva zanimajo, najbrž pa ne vse, niti ne najpomembnejše. O tem je razpravljala tudi odbor za izume in racionalizacije Železarne ter upravičeno zahteval, da se v teh

informacijah mora dati večji poudarek na koristi, ki jih ima ali bo imel delovni kolektiv. Če pri tem kot dopisniki izhajamo iz tega, da so najštevilnejši in najzanimivejši bralci Železarja člani našega delovnega kolektiva, potem moramo priznati, da je v taki informaciji za te bralce najbolj pomembno kakšne koristi bo od te izboljšave imel delovni kolektiv, skozi to pa potem bralci meri tudi pomembnost človeka, ki je bil avtor te izboljšave. Če na primer napišemo informacijo, da smo na Jesenicah odprli novo trgovino, je za bralca kot potrošnika pomembno, kaj to pomeni zanj — večja izbira, nižje cene, bližina in podobno. POMEMBOST prispevka pritegne tudi bralca.

Bralca na primer tudi bolj pritegne informacija o dogodku iz njegove neposredne bližine iz področja njegovih neposrednih interesov in prizadetosti. Interes za branje informacije vzbudi zadetosti. Interes za branje informacij vzbudi na primer tudi izjava ali mnenje znane ali priznane osebnosti. Na primer: O tem dogodku je ta ali ta menil takole... Ali: Sodelavci iz tega in tega obrata so ob tem dogodku izjavili...

Bralci ponavadi zelo radi berejo o človeku in o vsem kar se v zvezi z njim dogaja pa tudi o stvareh, ki posegajo v njihov čustveni svet. Bralce zanima tudi napredek na katerem koli področju družbenega dela in življenja pa tudi različni konflikti, vzroki in posledice. Človeka pritegne k branju tudi informacija o kakršni koli originalnosti pri urejanju, reševanju ali odстранjanju problema, težave in podobno. Bralci zelo radi berejo tudi različne podatke in številčne primerjave, če so smotno in pregledno podane. Zanje so tudi zanimive različne spremembe in seveda vsa tista področja, ki zadevajo njih — bralce

same ali njihove družine. Pri tem je mišljen tako družbeni in osebni standard, proizvodni dosežki kot razna športna, šolska, kulturna in druga tekmovanja, v katerih nastopajo njihovi ožji sorodniki, znanci, sodelavci in podobno.

To je le nekaj misli o tem, s čem lahko dopisnik pritegne bralca, ne da bi pri tem pozabili na točnost in objektivnost. Vsem, ki sodelujejo z našim glasilom in ki določajo okvirni koncept časopisa, mora biti nenehno pred očmi to, da časnik izdajamo zato, da ga prebirajo tako člani delovnega kolektiva, kakor njihovi svojci, upokojenci in številni drugi. Interesi in zanimanja tega številnega kroga bralcev pa so zelo različni in tej pestrosti zanimanj, da bo Železar bran, mora biti ubran koncept glasila.

KAKO SEŠTAVIM NOVINARSKI PRISPEVEK

Poleg tega o čemer smo doslej razmišljali pa je za dopisnika, novinarja važno tudi to, kako bo sestavil svoj članek, prispevek oziroma informacijo. Najpogostejše se pri sestavi oziroma zgradbi prispevka odločimo za tako imenovani ameriški ali francoski način pisanja. V prvem primeru je sestavek napisan tako, da v začetku, uvodu, napišemo najzanimivejše, najvažnejše, to je vrhunec informacije, ki v kratkem pove vsebino in učinek dogodka ali novice. Temu sledijo potem vse manj in manj važni podatki, ki so neke vrste ilustracija začetnega jedra informacije. V drugem primeru, to je francoskem, pa v informaciji, ki jo napišemo po vrstnem redu obnovimo dogodek tako, kot se je logično razvijal in ob koncu povzamemo jedro oziroma učinek. Seveda so med tema dvema sistemoma možne še razne kombinacije, o tem pa prihodnjič.

Kramljanje z bračci

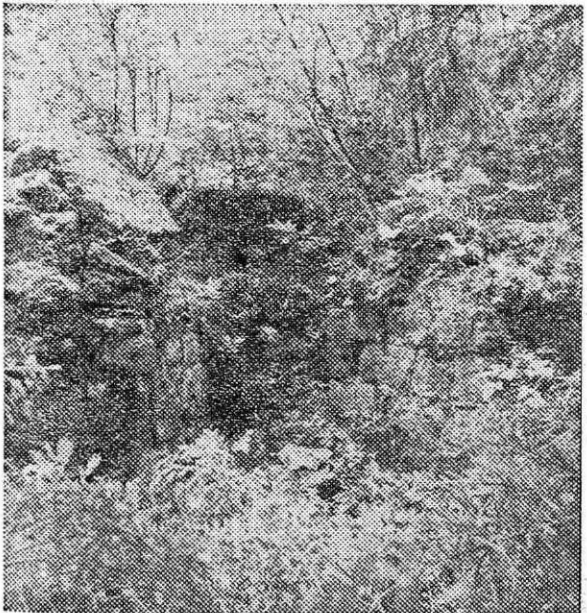
K sliki, objavljeni v dokumentacijski rubriki 15. številke MZ-Vestnika, ki predstavlja skupino gorenjskih partizanov, posneto po vsej verjetnosti nekje na Pokljuki, že v letu 1943, nam je naš sodelavec tovariš Jože Ulčar poslal iskane podatke za potrebno dokumentacijo, ki nam bodo omogočili s pomočjo imen borcev, katere je on spoznal, sliki dokončno dokumentirati. Tovariš Jože Ulčar nas je obvestil, da je na sliki skupina borcev iz takoj imenovane »Mivškove čete«, ki je nekako novembra 1943 prišla na Koroško v sestav zapadnokoroškega odreda. V zadnji vrsti stoje od leve proti desni nekdanji borci in sicer: prvi dipl. inž. Poldo Pernuš, drugi Marjan Vilman z Jesenic, tretji Tina Mulej, znani smučar — alpinec s Tržiča in zadnji na skrajni desni je po mnenju tovariša Ulčarja Janez Dornik, sedaj upokojenec železarne Jesenice.

Tovarišu Ulčarju se najlepše zahvaljujemo za posredovane podatke, ostale bralce pa, ki kar koli vedo o tej sliki, naprošamo, da nam na podlagi gornjih podatkov po možnosti skušajo posredovati vsaj približen čas, kdaj je bil posnetek narejen, kje in po možnosti še imena ostalih borcev na sliki.

Zemljevid razdelitve slovenskega ozemlja v pokrajine po ponovni nemški osvojitvi teh alpskih predelov koncem 10. in v začetku 11. stoletja. (Po zemljevidu iz Zgodovine narodov Jugoslavije.)

Opis legende: pod številko 1: meja velike Karantanije, pod številko 2: meja krajin, pod številko 3: meja grofij ob zgornji Muri in pod številko 4: vzhodna državna meja rimsko-nemškega cesarstva.

Zalosten pogled na zaraščene, razpadajoče zidane ostanke plavža Sv. Heme pod Koriti v Nomenju ali zgodovinsko ugotovljene ene prvih železoliarn na Kranjskem (foto: Miloš Magolič).

Muzejsko — zgodovinski vestnik

16 — april

Plavž sv. Heme pod Koriti v Nomenju

V zadnji številki MZ-Vestnika smo pod gornjim naslovom v našem drugem nadaljevanju opisali plavž Sv. Heme v Nomenju po virih, ki nam jih je ohranilo ljudsko izročilo, dalje po ohranjenih dokumentih in zlasti še po raziskovalnih delih zgodovinarja A. Müllnerja in kasneje prof. dr. Valter Schmid, ki se je prvi lotil odkopavanja tega zgodovinsko pomembnega železarskega obrata na Gorenjskem.

Ugotovili smo, da je prof. Schmid tej topilnici, bolje rečeno livarni, prisodil znatno višjo starost kot smo jo ugotovili na podlagi pisanega dokumenta ohranjenega v arhivih deželne muzeja v Ljubljani. Kako je tako izkušen strokovnjak z dolgoletno prakso pri raziskovanjih prišel v pogledu ocenjevanja starosti tega obrata do takšne razlike, je vprašanje, ki da misliti. Kot direktorju muzeja in glavnemu kustosu je bilo arhivsko gradivo, hranjeno v muzeju, prav gotovo znano. Prepričani smo, da se je dela lotil strokovno in dobro pripravljen z vsemi potrebnimi podatki tako o samem plavžu, kakor o lokaciji. To je razvidno tudi iz tega, ker je po izjavah očividcev, ki so pomagali pri izkopavanju leta 1938, prof. Valter Schmid imel s seboj potrebne skice, kakor tudi zajetnejšo knjigo, katere naslov tem očividcem ni poznan. Kakor koli že, lahko sklepamo, da je prof. V. Schmid pri oceni starosti tega plavža (okoli 700 let) zavedlo verjetno več pokazateljev, ki govorijo o starejših tradicijah železarstva kot je bila resnično ta topilnica dr. Viderholtza. Kot eno prvih lahko navedemo ugotovitve zgodovinarja in prof. A. Müllnerja, ki šteje plavž Sv. Heme pod Koriti v drugo kategorijo železarskih obratov v Bohinju, razvrščenih po starosti.

V prvo kategorijo prof. Müllner šteje železarske obrate izpred rimske dobe do preseljevanja narodov. Sem bi lahko šteli zgodovinsko znani železarski obrat na Ajdovskem gradu, dalje železarske obrate najdene na Babni gori pri Jeraki in ne nazadnje tudi sledove železarskih obratov na Studorju, ki jih je odkril naš sodelavec dr. Aleksander Rjazancev.

V drugo zvrst šteje Müllner železarske obrate pri Stari Fužini na Mosnici, kjer so bili odkriti ostanke stare topilnice, dalje ob vodi pod Rudnico, med vasi Brodom in Savico, ki so ostale Bohinjski obrat na fužine Sv. Heme, kakor tudi plavž ob Plavžarici, katerega tu obravnavamo in železarske obrate v Mašenacu.

V tretjo skupino najmlajših železarskih obratov pa šteje Müllner železarske obrate v Stari Fužini, Bohinjski Bistrici in na Pozabljenem.

Če upoštevamo pri tem še ugotovitev prof. Müllnerja, da so železarske tradicije v Stari Fužini starejšega datuma kot darilna pogodba Friderika II. brixenski gosposki iz leta 1004, potem je delno opravičljiva prva ocena prof. Valter Schmid, da glede starosti plavža Sv. Heme pod Koriti.

Kot drugi tak pokazatelj pa je bila vsekakor odkrita halda plavžarske žindre neposredno ob potoku Plavžarici, kjer je že prof. Alfonz Müllner odkril dve vrsti žindre.

Poleg žindre od zelenkaste do plave barve s povsem steklastim izgledom, je Müllner namreč zasledil tudi žindro temno rjave barve porozno in z veliko vsebnostjo železa. Po specifični teži te žindre (3,8) jo je uvrstil v proces taljenja železa še v prvotnih primitivnih pečeh na veter, zakaj podobne žindre so bile najdene tudi v drugih starih znanih odkritih in raziskanih železarskih obratih širom po Kranjski, Koroški in Gornji Štajerski.

Kot tretji tak pokazatelj pa bi lahko navedli dokaj globoke kolesnice izlize v živo skalo na poti, ki smo jo v našem sestavku že opisali in so vsekakor dokaz daljšega procesa uporabnosti te poti kot je to recimo slučaj na naši stari rudarski cesti na Pejcah, po kateri so stoletja dnevno vozili ogromne količine rude iz Savskih jam.

Vsi zgoraj navedeni podatki nam pričajo o verjetnosti, da je na tem mestu, kjer je dr. Viderholtz v 17. stoletju zgradil livarno, stal pred tem starejši železarski obrat, v katerem so talili železo direktno iz rude, vendar ne več po principu vetrnih peči, saj je zgodovinsko dokazano, da so nekako okoli 10. stoletja stari železarski obrati na veter po hribovitih krajih ugasnili. Železarjenje pa so postopoma preselili v doline.

Taljenje železa s pomočjo dovajanja zraka z mehovi na vodni pogon pa se je pričelo znatno kasneje, šele v 15. oziroma 16. stoletju. Tega načina pa so se prav gotovo posluževali tudi plavžarji pri plavžu Sv. Heme, saj so imeli v neposredni bližini neusahljiv vir vodne energije — potok Plavžarico, ki je s svojim padcem lahko pogonjala ustrezno število mehov in potrebno kladivo.

Toliko glede odstopanja v ocenjevanju starosti tega plavža po profesor Valter Schmidu, kakšno pa je bilo njegovo dokončno mnenje in kakšne so bile dokončne ocene, izdelane na podlagi analiz najdenih primerkov železa, sive litine, žindre, rude in pečne obloge, pa nam bo gotovo posredovalo njegovo poročilo, v kolikor ga je dokončal. Znano je namreč, da s svojim delom pri izkopavanju tega plavža ni prišel do kraja.

Pri tem naj omenimo še to, da to ni bil plavžarski obrat klasične oblike, temveč je bila to livarna za sivo litino, kjer so kot je razvidno iz dokumentov, talili surovo železo oziroma grodelj v ustrezajočo sivo litino primerno za razno razne izdelke, ki so jih vlivali za takratne potrebe vojske in pa retorte za živosrebrni rudnik v Idriji.

Kot dodatek so uporabljali tudi železovo rudo, zakaj znatne količine rude je prof. Valter Schmid našel razsute v skladiščnem prostoru, pri čemer je zanimivo to, da je poleg znanih bohinjskih bobovcev bila najdena tudi manganova ruda, kar je dokaz, da so že v tistih časih prav tako kot še dandanes uporabljali manganovo rudo kot dodatek, za razžvepljanje tekoče sive litine.

Nastaja vprašanje od kje so dobivali manganovo rudo. Tovariš Slavko Smolej, ki je bil često navzoč pri teh delih leta 1938 je bil mnenja, da so manganovo rudo za potrebe tega plavža po vsej verjetnosti vozili iz znanih rudnikov manganove rude na Begunjsčici. To je po vsej verjetnosti sprejemljivo. Vsekakor pa moramo na tem mestu zavrniti tezo Slavka Smoleja, da so morda v tem plavžu po manganovi rudi sodeč, izdelovali že tudi feromangan, kot je bil to slučaj dvesto let kasneje v javorniškem plavžu.

Vsekakor obstajajo tukaj razne možnosti za razvijanje teorij tako glede tehnologije v tej livarni, kakor tudi glede samih izdelkov, da ne omenjamo pri tem še nabavo in dovoz surovega železa oziroma grodlja, potrebnega za tekočo proizvodnjo. Zapisi ali kakršni koli dokumenti o proizvodnji in o količini le-te ter o številu zaposlenih v tem obratu se žal niso ohranili. Vse kaže, da je z zatonom znanih Locatellijev, ki so bili kot zadnji lastniki tega plavža, šlo vse skupaj v izgubo. Niti

(Nadaljevanje na 16. strani)

(Nadaljevanje s 15. strani)

Zoisovi nasledniki niso zgodovinarjem, ki so ta obrat raziskovali, vedeli povedati ničesar. Tudi generalni direktor v 19. stoletju ustanovljene Kranjske industrijske družbe, ki je hranil precej zgodovinskega dokumentarnega gradiva in arhiva iz starih železarskih obratov, ni vedel o tem obratu ničesar otipljivega povedati. Skoraj nerazumljivo pa je, da je ta dejavnost tako hitro šla v pozabo tudi med najstarejšimi prebivalci in očanci v Nomenju in bližnjih zaselkih, katerih predniki so prav gotovo plavžarili v plavžu Sv. Heme pod Koriti.

Kakor koli je že bilo, naša dolžnost je, da ta tehnično kulturno zgodovinski spomenik ohranimo našim znancem kot dokaz bogatih železarskih tradicij na ožjem Gorenjskem in reči moramo, da je bilo prav žalostno videti to zgodovinsko obelčje, ko smo lani 1972 prišli tja z željo, da ta objekt primerno zaščitimo in približamo široki javnosti za ogled.

Ostankov zidovja, ki so se razmeroma dobro ohranili v veliki meri po zaslugi našega agilnega muzejskega delavca Franca Torkarja, ki je z uspešno delovno akcijo zaščitil močno razpadajoče zidove z ustrezno betonsko krono, praktično ni bilo videti, čeprav vse to le ne predstavlja tako majhnega objekta. Vse je bilo namreč močno zaraščeno z že razmeroma visokim smrekovim gozdom in gosto listnato podrastjo, tako, da je bilo edino kar smo lahko naredili v prvem zamahu, da smo pričeli sekati in trebiti okrog 35 metrov dolg in 20 metrov širok kompleks. Pri tem delu so nam pomagali delavci, vajeni gozdarskih del in le tako nam je uspelo, da smo v enem dnevu odstranili to goščavje, kar je omogočilo, da je ta impozantna talilnica oziroma njeni ostanki prišla do pravega izraza.

Nadaljnje delo pri tem nam je dnevno narekovalo nove naloge, saj je bil zid kljub betonski kroni že v fazi rušenja zaradi zmrzali, kakor tudi starosti. Močno so ga rušile tudi močne korenine grmičevja, ki je raslo iz samega zidovja.

Ugotavljanje dimenzij celotnega objekta na podlagi ohranjenih skic, ki jih je izdelal pokojni Slavko Smolej, kakor tudi ugotavljanje zadnje faze do katere so prišli kopači pri odkrivanju plavža pod vodstvom profesorja Valterja Schmidta pa je predstavljalo drug problem, s katerim smo se morali spoprijeti, saj smo že v samem začetku ugotovili nekatera odstopanja od navedb v zapisih v primerjavi z dejanskim stanjem.

T. S.

(Nadaljevanje sledi)

Kako stare so pravzaprav Jesenice

(15. nadaljevanje)

V zadnjem sestavku smo pod tem naslovom opisali, kako je izgledala naša Gorenjska v času ustanovitve velike Karantanije po zmagi Frankov nad Madžari, kako je bila dežela razdeljena v razne grofije in krajin, kakor tudi prve darilne pogodbe in nastajanje cerkvene in zemljiške gospodarske na Slovenskem ter uvajanje frankovskega fevdalnega reda.

Za boljšo ilustracijo objavljamo na 15. str. zemljevid ozemlja, ki so jih naselili naši predniki v vzhodnoalpskih deželah iz okoli l. 1000, ko je bil ta ogromen zemeljski kompleks frankovske države ponovno očiščen Madžarov in je nastala koncem 10. stoletja velika Karantanija s svojimi markami, ki je zajemala razen malenkostnih sprememb skoraj vsa v 6. in 7. stoletju po Slovenih zasedena ozemlja. Iz legende na karti boste lahko sami razbrali meje velike Karantanije, ki je bila v tistih časih naseljena še s pretežno večino slovenskega prebivalstva pomešanega s staroselci naj si bo ilirskimi Karni in Kelti. Na tem zemljevidu so dobro vidne vse krajin Velike Karantanije, vode iz Vojvodine Koroške, kjer je bil tudi sedež takratnega karantanskega vojvoda. Dobro je vidna meja Kranjske krajine, zlasti v gornjem delu, medtem ko je del spodnje kranjske (današnje Dolenjske in bele Krajine) v tistem času sodil v Savinjsko krajino, iz katere je v poznejšem času ponovne razdelitve dežel v številni Podravsko krajino in pretežnim delom Karantanske krajine nastala tako imenovana Štajerska. Za ilustracijo naj nave-

demo še to, da sta bili takrat na Kranjskem oziroma v Kranjski krajini znana le dva kraja in sicer Kranj, ki je bil sedež Kranjske krajine, in pa Loka kot sedež nastajajoče Freisinske posesti. Ostalih večjih krajev takrat še ni bilo, niti Ljubljane. K temu zemljevidu lahko pripomnimo le še to, da je zgornja Kanalska dolina z delom Ziljske doline do Beljaka v tem času sodila direktno pod vojvodino Koroško in ne več pod Furlansko krajino, kajti znano je, o tem smo tudi pisali, da so ta predel dolgo časa imeli v svoji posesti Langobardi in leta 828. ustanovljena Furlanska mejna grofija.

Na zgornjem Štajerskem, če gledamo danes, zasledimo grofijo Epenštancev, ki so v kasnejšem času dobili v fevd ogromna posestva na našem slovenskem ozemlju poleg Andeških grofov, Spanj-hajmov in Babemberžanov.

Od Karantanije je bila v tem času ločena še po Slovenih naseljena takojmenovana Vzhodna Krajina ali marka, ki je bila že v tem času vodena po znanih nemških plemičih Babemberžanov in ki je bila nekaka osnova za kasnejšo Avstrijo, ki je nastala prav iz te vojvodine (vzhodna dežela, vzhodna država ali po nemško Österreich).

Omenili smo že, da se je v tej dobi pričela intenzivna kolonizacija slovenskih ozemelj, ki se je postopoma širila tudi na našo ožjo Slovenijo oziroma v Kranjsko marko. Kolonisti, ki so jih plemiči in fevdalci na Kranjskem privedli iz tujih krajev, so poleg številnih Slovencev v veliki meri nesvobodnih, prevzeli že v samem začetku privilegirani položaj. Prvič, ker so bili nemškega porekla (v glavnem Bavarci ali Tirolci), drugič, ker je bilo plemstvo v glavnem nemško in je s svojimi ljudmi lažje uvajalo red in iz njihovih vrst v kasnejšem času črpalo tudi svoje službanke in ministerjale, tretjič pa zato, ker so le-ti dobivali v posest večje površine zemlje, imeli pa so tudi manjše obveznosti do gosposke v primerjavi z nesvobodnimi slovenskimi kmeti.

Takrat še obstoječe slovensko plemstvo se v naših krajih ni moglo uspešno zoperstaviti nasilni kolonizaciji, saj je bilo že samo v primerjavi z nemškim plemstvom v podrejenem položaju in so jih le-ti počasi tudi najsibo ponemčili ali pa v upravnem pogledu onemogočili. V 9. stoletju zasledimo v Karantaniji na primer še pomebne slovenske plemiče Negomira, Sebigoja, Rogiča, Trdgoja. V posavski marki Pribislava, kakor tudi znano grofijo Sveto Hemo in njenega odvetnika Preslava, po katerem se vsaj po mnenju nekaterih zgodovinarjev še danes imenuje kraj Braslovce.

Večje skupine plemičev slovenskega porekla, vendar že manj premožne, navajajo viri tudi na ožjem Gorenjskem, zlasti v okolici Bleda, kar bomo zasledili še kasneje ob raznih darilnicah slovenskih svobodnjakov brixenski gosposki. V tem času se nahaja na Gorenjskem tudi veliko število svobodnih »Kosezov«, ki so po mnenju zgodovinarjev potomci plemičev oziroma višjega družbenega razreda, saj so jih Nemci nazivali z »edlinge«, kar bi se reklo po slovensko plemeniti.

Ker je bilo o Kosezih že veliko govora, mogoče ne bo odveč, če se seznanimo s tem, kaj naj bi bili sploh »Kosezi« v naši staroslovenski družbi. Profesor L. Hauptman uvršča Koseze med malo gosposko, ki pa se je tekom stoletij intenzivne kolonizacije v visoki fevdalni družbi pokmetila. Tako zasledimo koncem 12. in začetku 13. stoletja namesto nekdanjih gorenjskih »nobiles«, kasaze — kmete. Trije razlogi ga vodijo do tega, prvič ali so bili obubožani potomci nekdanjih slovenskih plemičev; drugič ali so bili stan, ki je živel v tako neprodni temi, da ga viri skozi stoletja ne poznajo in ne omenjajo; ali tretjič, da so bili kasezi povsem nova socialna tvorba. Toda ne samo izpeljava stanovskega imena iz plemenskega »Kasega« kaže na nespornost starih kasezov temveč tudi desetinske pogodbe še iz 11. stoletja. Kaseze v dolžnih primerih primerjajo tudi z Langobardskimi »Herimanis«, ki so prav tako predstavljali sloj nižjega plemstva. Angelos Baš pa omenja v svojem delu, da kosezi ali kasazi predstavljajo sestavni del staroslovske družbe še iz časa naselitve v alpskih deželah. V 9. stoletju zasledimo namreč v vzhodno-alpskih predelih glede na sloj in socialni položaj že veliko nesvobodnih ljudi, ki so tvorili najnižjo plast takratnega prebivalstva. To se pravi, da je cepitev na svobodne in nesvobodne nastala že pod Avarsko odvisnostjo Slovanov. V času Frankovske nadoblasti pa spoznavamo prveke ta-

kratne družbe v posebni kategoriji kosezov, ki se sodeč po njihovi vlogi pri ustoličevanju koroških vojvod imeli privilegirani položaj v slovenski prefevdalni družbi. Treba je poudariti, da Kosezi niso le prišleki, ki so se kot majhen plemen tu naselili, temveč predstavljajo družbeni sloj, kot so ga tvorili tudi drugi. Nemški naziv za Koseze, Edlinge, kaže, da so zavzemali Kosezi v Karantaniji posebno mesto, ki se je razlikovalo od svobodnjakov. Oblika njihovih naselij govori, da niso kratko in malo zamenjali avarske nadoblasti s svojo in da ne predstavljajo ta razred le pripadniki ljudstva Kosezov. Ta naselja so povezana v skupnost, iz katere se oblikujejo kasnejši koseški uradi. Malo pomembna in odročna lega koseških naselij kaže, da se le-ti niso naselili v Karantaniji kot osvobodilci, temveč kot prijatelji. Ta sloj pa ni bil proizvod kasnejšega razvoja, — v času nemškega fevdalizma — pri posameznih zemljiških gosposkih, temveč je obstajal že v prvi pol. 8. stoletja. Kosezi in Hrvati so se stopili s slovenskimi knezi, župani in močnejšimi rodovi v enoten vojaški stan, ki je prevzel ime Kosezi. Kosezi pa še niso bili pravo plemstvo, kajti za njegov pomen niso bila odločilna zemljiška gospostva, temveč veljava ljudskih zborov. Kosezi so zavzemali mesto sredi med svobodnjaki in plemstvom.

Na čelu karantanske države je stal knez, čigar oblast je bila v 8. stoletju že načelno dedna. O novem knezu je odločal zbor Kosezov, ki je lahko kandidata odklonil. Ako so Kosezi soglašali s predlaganim, so ga na Gosposvetnem polju slovesno ustoličili. Nedvomno je nastal obred že v času ko je bila Karantanija še svobodna, kajti drugače bi pri ustoličevanju gotovo soodločali nemški plemiči.

Da Kasazi ali Kosezi predstavljajo del staro-karantanske družbe ugotavlja tudi Grafenauer v svojem delu in citira številne kraje, ki se imenujejo po Kasezih, tako na našem Slovenskem, Koroškem in Štajerskem. Močne naselbine Kosezov so bile tudi na ožjem Gorenjskem zlasti v okolici Bleda in pa v zgornji bohinjski dolini.

Za nas pa je zanimivo to, da v gornjem savskem predelu Kosezov ni zaslediti, razen dveh primerov na Blejski Dobravi, ki je v tistem času sodila pod brixensko posest.

Kot se je ohranilo zapisano v urbarjih iz 15. stoletja, sta v tem času živela na omenjenih koseških kmetijah na Blejski Dobravi nek Simon Račič in Lenart Ferčej. Ta podatek je zelo zanimiv za ta čas, vendar pa nam ne pove, od kdaj sta ta dva živela na tem posestvu oziroma ali je to bila že od vsega začetka njuna oziroma njunih prednikov posest.

Kje so vzroki, da se Kasazi niso naselili tudi v gornji savski dolini ali morda vsaj na jeseniškem oziroma belškem polju, je vprašanje, ki ga bo treba še rešiti. Zakaj prav iste pogoje za obdelovanje zemlje kot so jih nudila dobavarska polja je omogočalo tudi bevško polje s kasnejšo vasjo Koroško Belo, za katero smo že v prejšnjem sestavku navedli, da je po mnenju zgodovinarjev nastala šele v začetku 13. stoletja. S to ugotovitvijo pa se le ne moremo v celoti sprijazniti, saj so si zgodovinarji ustvarili enotno mnenje, da so Sloveni v času naseljevanj poselili Gorenjsko vsaj do Jeseniškega polja, če so že gornjo savsko dolino pustili nenaseljeno. Kar pa je še vprašanje, saj je nešteto raznih virov in zapisov, ki govorijo nasprotno, da gornja savska dolina le ni bila tako zapuščen, niti tako neprehodna, kot pravijo — nekateri viri. Konkretno L. Hauptman je v enem svojih razprav zapisal, da obstaja možnost, da so že stari Rimljani to se pravi vsaj v 2. stoletju zgradili cesto skozi gornjo savsko dolino, ki je povezovala Emono s Kranjem, Trbižem, kjer se je priključila na glavno cesto, ki je vodila iz Ogleja na Koroško in dalje proti severu. Ostankov te ceste pri vseh dosedanjih zemeljskih delih, ki so se vršila v tem koncu zlasti v zadnjih desetletjih, žal nismo zasledili kot je to slučaj, ki velja za staro emonsko cesto, ki je povezovala tako rekoč rimsko državo s panonskimi provincami. Ni pa izključeno, če je cesta res obstajala, da teh ostankov ne bi še zasledili, saj je znano, da so Rimljani gradili ceste s tako tehniko, da so se ohranile skozi tisočletja.

Tušar Stane

(Se nadaljuje)

JESENIŠKE NOVICE

Na razširjeni seji izvršnega odbora občinske konference SZDL Jesenice, ki je bila v sredo 18. aprila in katere so se udeležili tudi predsedniki krajevnih organizacij ter predsedniki komisij, so največ časa posvetili razgovoru o težah za organiziranost socialistične zveze. Ta naj bi glede na določila nove ustave postala jedro vsega družbeno političnega delovanja. V razpravi je sodeloval tudi Boris Tkačič, strokovni svetovalec republiške konference, ki je poskušal sicer dokaj nejasno področje bodoče organiziranosti čimbolj pojasniti, predvsem še organiziranost v posameznih krajih. Poudaril je, da naj bi postala socialistična zveza kraj, kjer bi se pogovarjali o vseh problemih kraja, pri čemer je, vsaka dejavnost vsaka organizacija in vsako društvo del socialistične zveze. V praksi pa se največkrat ne znamo povezati, vidimo samo lastno dejavnost, kar tudi hromi našo udarnost in prepričljivost. Tako bo verjetno treba najprej spremeniti določeno miselnost, po kateri štejemo socialistično zvezo kot eno od družbeno političnih organizacij. V resnici pa je socialistična zveza sklop vseh organizacij in vseh dejavnosti.

Navzoči so se strinjali z tako postavljeno organiziranostjo socialistične zveze v kraju, občini in republiki, prav tako pa so se tudi strinjali z osnutkom dokumenta o kadrovske politiki, o katerem bomo organizirali tudi javno razpravo. Na koncu seje so se strinjali tudi s predlogom, oziroma so podprli še kandidature Zorana Poliča za podpredsednika in Milana Kučana za sekretarja republiške konference SZDL.

Oddelek za narodno obrambo skupščine občine in občinski odbor Rdečega križa Jesenice sta v soboto 21. aprila

v športnem parku Podmežakljo izvedla tretje občinsko tekmovanje ekip prve pomoči enot civilne zaščite. Nastopilo je 67 trojk iz delovnih organizacij, krajevnih skupnostih in občinskega odreda. Nastopajoči so pokazali dobro znanje, razen če izvajamo nekaj najslabše uvrščenih.

Zmagala je trojka elektrarne Moste, ki so jo sestavljali Vladimir Murn, Mirko Strnad in Anton Triplat. Samo za eno točko je zaostala druga ekipa združenega odreda civilne zaščite občine Jesenice, katero so sestavljali Jože Nemanjič, Jože Erlih in Niko Praprotnik. Dve točki za zmagovalci pa je zaostala ekipa osnovne šole Koroška Bela v postavi Ema Vesek, Ida Stražisar in Nada Burnik. Četrta je bila ekipa Železarne in peta druga ekipa osnovne šole Prežihov Voranc Jesenic. Šestica iz združenega odreda civilne zaščite se bo udeležila republiškega tekmovanja.

Krajevni odbor za splošni odpor pri krajevni skupnosti Javornik — Koroška Bela je v petek 20. aprila izvedel preiskus kurirskih služb. Ena izmed zelo važnih zahtev programa splošnega ljudskega odpora je tudi usposobljenost za čimhitrejšo mobilizacijo. To pot so naredili samo preiskus v kakšnem času je mogoče sklicati vse člane odbora. Kurirji so od predsednika Franca Hrastarja dobili nalogo ob 13. uri popoldne, morali pa so člane odbora obvestiti, da se morajo zbrati na določenem mestu. Ob 16. uri so bili vsi člani odbora zbrani. Priliko so izkoristili za razgovor o programu dela odbora.

Pri tem je treba posebej pohvaliti mlade kurirje, stare od 10 do 18 let, saj so svojo nalogo opravili z vso resnostjo. Prav bi bilo, da bi tudi v drugih krajih občine

opravili enake ali podobne vaje.

Po zbranih statističnih podatkih je bilo lani v jeseniški občini povprečno zaposlenih 12.505 ljudi, kar je za 2,7 odstotka več kot leta 1971. Večina od teh kar 11.205 ljudi je zaposlenih v gospodarstvu, od tega največ v železarni povprečno 6.432 ljudi in v gradbeništvu 1.295 ljudi. V trgovini in gostinstvu je bilo zaposlenih pa okoli 762 ljudi, v prometu 869 in obrti 866 ljudi.

V negospodarstvu je bilo zaposlenih točno 1.300 ljudi, od tega največ na področju zdravstva in socialnega varstva 606 ljudi, v šolstvu 337 ljudi in v državni upravi 190 ljudi.

Največje povečanje zaposlenih so v preteklem letu zabeležili v komunalni dejavnosti za 14 odstotkov in v gostinstvu za 12 odst.

V organizaciji kulturno zabavnega kluba Stereo in Radia Jesenice je bila v petek 20. aprila že tretje leto zanimiva zabavna prireditev »Prvi glas Gorenjske«. Ob polni dvorani gledališča se je pomerilo kar 16 mladih pevcev od Kranjske gore do Kamnika, za katere lahko rečemo, da so v pretežni meri pokazali dobro znanje. Po ocenah strokovne komisije si je letošnji naslov najboljšega prislužil 25 letni strugar iz železarne Jesenice Sergej Dobovišek.

Seveda pa je bilo še nekaj pevcev, ki bi prav tako lahko zmagali, saj so se predstavili kot dobri pevci kot na primer Fančj Tarman iz Kranjske gore, Ljubo Kozic iz Kranja, Nataša Turnšek iz Lesc, Darko Kržišnik iz Kamne gorice ter Franci Brun iz Hrušice.

Na prireditve je kot gost nastopil še Jože Kobler iz Maribora, dosedanja zmagovalca Franci Rebernik in Lidija Turnšek, vse pevce pa je spremljal ansambel Crne vrane.

Novice iz radovljjske občine

V počastitev dneva OF je bila v torek, 24. aprila, svečana seja občinske konference SZDL. Po slavnostnem govoru predsednika Janeza Varla, so podelili šest občinskih priznanj OF za leto 1973. Priznanja so prejeli Franc Burja z Bleda, Franc Cvenkelj iz Ljubnega, Janez Kocjančič iz Gorij, Ferdo Pintar iz Lancovega, Ludvik Rekelj iz Zasipa in Vinko Triplat iz Lesc.

Priznanje — spomenico SZDL Jugoslavije, je kot najuspešnejša krajevna skupnost v občini prejela KS Gorjuše-Koprivnik. Posebno priznanje je bilo podeljeno tudi svetom KS Lesce in Podnart ter predsednikoma KS Gorje in Podnart — Matvžu Bizjaku in Jožu Cvenklju.

V četrtek, 26. aprila, je bila ob 19. uri krajevna proslava OF v avli osnovne šole A. T. Linhart v Radovljici. Pripravila jo je KK SZDL v sodelovanju s KS in krajevnimi društvenimi organizacijami. V kulturnem programu so sodelovali pevci društva upokojencev LIPA, pionirji osnovne šole in orkester glasbene šole. Ob tej priložnosti je predsednik podelil priznanje KK SZDL Radovljica dolgoletnim družbeno političnim delavcem Slavki Meglič, Franju Praprotniku in Jožu Rebecu.

Krajevna konferenca SZDL Gorje je v počastitev dneva OF organizirala sinoči v dvorani TVD Partizan posebno slovesnost, na kateri je govoril predsednik Franc Mulej, nato pa je domača godba na pihala priredila celovečerni koncert partizanskih in borbenih pesmi.

Osrednja proslava mednarodnega delavskega praznika v radovljjski občini bo 1. maja ob 10. uri na Sobcu v Lescah. Tradicionalno prvomajsko delavsko slavlje pripravlja občinski sindikalni svet skupaj z ZKPO. V kulturnem programu bosta nastopila pevski zbor iz Podnarta in godba na pihala iz Lesc. Popoldne bo zabavni program s plesom. Igral bo narodno zabavni ansambel Gorenjci, trgovska podjetja pa bodo poskrbela za pijačo in jedajo.

V radovljjski občini so učenci in kolektiv glasbene šole, v ponedeljek, 23. aprila zvečer, priredili koncert partizanskih in borbenih skladb. S tem so počastili dan OF in praznik dela 1. maj.

Skupščina kulturne skupnosti je na zadnji seji 19. aprila sprejela sklep, da bo v bodoče odobraval finančna sredstva samo za vzdrževanje tistih kulturnih objektov, za katere del sredstev poskrbijo tudi sami lastniki oz. upravljalci objektov. Za 1973. leto je skupščina namenila v sklad za vzdrževanje 362.587 din.

Na zadnjem zboru volivcev v Zasipu so se občani enotno odločili, da se odcepijo od krajevnih skupnosti Bled in ustanovijo svojo KS. S to odločitvijo želijo pospešiti razvoj svojega kraja predvsem v komunalni ureditvi in turizmu.

Lastnike vikend hišic v Bohinju so tamkajšnje krajevne skupnosti pozvale, da se vključijo v reševanje perečih komunalnih in drugih zadev. Še pred začetkom turistične sezone bodo sklicali skupni svet vseh lastnikov vikendov in jim predložili probleme bohinjskih krajevnih skupnosti.

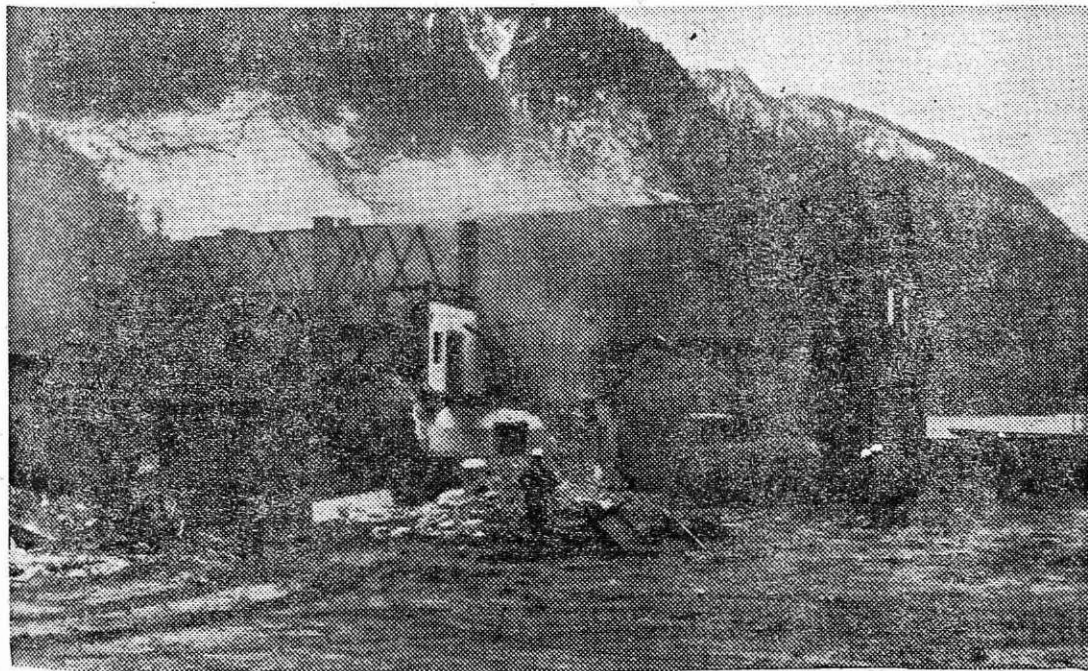
Komisija za turizem za območje Bohinja je sklenila ustanoviti konzorcij iz zainteresiranih domačih gospodarskih in turističnih podjetij, ki bo nosilec akcije za izgradnjo Koble nad Bistrico. Priprave za to akcijo je prevzel radovljjski Turist-Progres, ki bo zbral dokumentacijo in skušal pritegniti k sodelovanju tudi podjetja iz drugih krajev. V konzorciju bo sodelovalo tudi ŽTP Ljubljana.

V tovarni verig Lesce so pred kratkim začeli z redno proizvodnjo na novi strojni skupini za proizvodnjo sidrnih in rudarskih verig 18 do 36 mm. Naprave, ki po tehnološki plati sodijo v najbolj dognane tovrstne stroje na svetu so nabavili v ZR Nemčiji.

Lani je požarno varnostna služba v tovarni Elan v Begunjah dosegla zelo dobre rezultate, zahvaljujoč prizadevnim članom gasilske enote in njenemu vodju Mikiću. V tekmovanjih so bili prvi v občinskem merilu in prvi med gorenjskimi gasilskimi enotami podjetij. Opravili so 39 različnih vaj in predavanj in zato porabili 914 delovnih ur.

Knjižnični svet pri matični knjižnici v Radovljici je na sredini seji sklenil, da se bodo ureditvena dela v krajevnih knjižnicah na Bledu, Begunjah, Boh. Bistrici in Kamni gorici pričela še v maju. Vse knjižnice razen blejske, ki terja največ obnovenih del, bodo nared že pred turistično sezono.

Na Bledu so v nedeljo spustili v jezero prve čolne. Vsi hoteli so bili zasedeni. Oživel so grad, otok, mini golf in sprehajališča okoli jezera. Veliko obiskovalcev in gostov so imeli za minule praznike tudi v Bohinju.

Na Stari Savi rušijo še zadnje ostanke preteklosti

Ob akciji za Vietnam

Ob akciji za pomoč Vietnamu smo se v 6. a razredu osnovne šole »Tone Cufar« pri razredni uri najprej pomenili o tem, kako žive naši vietnamski vrstniki. Zgrozili smo se, ko smo slišali drug drugega. Kaj vse morajo prestopati otroci v Vietnamu — kako je nam dobro v primeri z njimi! Tedaj smo sklenili, da jim bomo pomagali po svojih najboljših močeh. Sami ne moremo prispevati veliko. To vemo. Vsak naš prispevek gre iz žepa naših staršev. Lahko pa prebudimo vest v naših sostanovalcih, lahko prosimo sosede, naj se oni pomagajo. Sklenili smo potrkati na vsa vrata. Naj ne bo nikogar ne na Plavžu, ne na Hrušici, ki bi ne prispeval svojega dinarja za Vietnam! Česa vsega nismo doživljali na svojih potéh! Berite in prisluhnite!

Zgodaj zvečer sem pozvonil na vrata stare hiše. Možakar, ki mi je odprl, je precej zadirčno vprašal:

»Kaj pa bi ti rad?«
»Malo ustrašen sem izjcljal:«

»Ali bi, prosim... prispevali nekaj denarja...«
»...za Vietnam?« me je prehitel. »To pa rad. Poskusil sem nekaj takega v življenju. Lahko si mislim, kako je tam. Počakaj!«

Obrnil se je in odšel po denar. Prinesel mi je šest dinarjev, toda vzel je le en listek.

»Drugo je zate, fant. Pa glej, da ne boš pri meni začel in nehal.«

Zaprli je vrata. Še zahvaliti se nisem utegnil. Bil je prvi, ki sem ga obiskal, toda opogumil me je, da sem si upal potem potrkati še na mnoga vrata.

Miha Jelovčan

Bilo je v soboto. S sošolko Jožico sva šli prodajati lističe za Vietnam. Zavili sva v sosednji blok in pozvonili. Na vratih se je pojavil star, že sključen možak.

»Bi lahko kaj prispevali za Vietnam?«

»To pa, to,« se nama je nasmešnil. »Kar čakala sem že, kdaj bo kdo prišel. Saj že tako dolgo o tem govorim. No, počakajta! Tule! Štiri stare furje lahko pogrešim.«

Prijazno se nama je nasmešnil. Začudili sva se nad toliko dobroto, potem pa hitro začeli naštevati lističe. Lepo sva se mu zahvalili. Ko sva zavili po stopnicah proti naslednjemu stanovanju, sem razmišljala:

»Ta možakar bi nama dal še več, če bi mogel. Star je in betežen. Pa vendar... Po njem bi se morali zgledovati prav vsi. Vsi bi morali pomagati Vietnamcem. Če že kdo more razumeti to ljudstvo v njegovem neusmiljenem boju, potem ga moramo razumeti mi, Jugoslavlani. Sami smo okusili vse vojne grozote. Naša vojna je trajala le štiri leta, Vietnamci jo prenašajo že trideset let. Kdo naj jim pomaga, če ne mi?«

Sonja Habinc

S sošolcem sva šla prodajati lističe, na katerih je bil upodobljen vietnamski borec

za svobodo. Potrkala sva na neka vrata. Odpret je prišla starejša žena.

»Kaj pa bi vidva rada?«
Povedal sem, da prodajava lističe za pomoč Vietnamu. Po dva nova dinarja listek. Nekaj časa naju je motrila, nato pa se je obrnila ter se vrnila v stanovanje. Toda vrata je pustila odprta.

Čez čas nama je prinesla pet novih dinarjev. Ponujal sem ji dva lističa in dinar, pa je vse zavrnila.

»Ljudje si moramo pomagati. Lističe kar obdržite! Drugod jih prodaj!«

Sulejman Aličev

Cel blok sem že skoraj obredel. Nazadnje sem pozvonila še na zadnji zvonec. Odpret mi je prišla stara ženica. Povedala sem ji, zakaj sem prišla.

»Ljudje, ki za to stvar še dvesto dinarjev ne dajo, so pa že kar nesramni. Kaj bi bilo, če bi bila vojna pri nas?«

Vprašala me je, ali vem, koliko let so Vietnamci že v vojni.

»Trideset let,« sem ji odgovorila. Potrepljala me je po glavi, mi dala tisočaka in izginila. Svojo zahvalo sem izgovorila v že zaprta vrata.

Dragica Zgaga

Dobrodelna akcija za denarno pomoč ubogemu in lačnemu vietnamskemu ljudstvu se nam je posrečila. Skoraj ga ni bilo človeka, ki bi se ne odzval naši prošnji. Le redki so bili taki, ki niso hoteli ničesar prispevati. Vedeli so nam povedati, da je tudi pri nas še dosti ljudi, ki bi bili potrebni denarne pomoči. Nekateri nas pa sploh niso hoteli poslušati.

Bojan Ukmar

»Dober večer želim!« sem pozdravila mlado gospo, ki mi je prišla odpret. »Za Vietnam pobiram...«

»Na to sem že čakala, punca! Saj naša pomoč ne pomeni dosti. Mi ne trpimo. Tam pa... Že trideset let vsak dan bombe...«

Odhitela je po denarnico, potem pa mi dala novi petdesetak. V zadregi sem povedala, da nimam dovolj listkov s seboj.

»Saj ne gre za listke! Pošteno odštej, kar sem ti dala!«

Komaj sem se ji utegnila zahvaliti.

»Je že dobro,« se je nasmešnila.

»Se so dobri ljudje,« sem razmišljala. »Ljudje, ki dobro živijo, pa so pripravljeni pomagati tistim v stiski.«

Jožica Mencinger

V šoli smo dobili listke, da bi jih prodali za pomoč Vietnamu. — V Kranjski gori sem pozvonil pri neki stari gospe.

»Glej no! Kaj pa bi rad?«
Stopil sem v stanovanje. Ponovila je vprašanje.

»No, kaj bi rad?«
»Pobiram denar za Vietnam. Listek velja dva nova dinarja.«

Dobil sem dva dinarja ter ji dal listek.

Stari ljudje dajo za take stvari raje denar kot pa mladi, ki hodijo po slaščičarnah, po bifejih ali po gostilnah.

Leopold Svrzikapa

V šoli nam je tovariš razrednik razdelil listke, ki naj bi jih prodali za pomoč Vietnamu. Z Zvonko in Stanko smo jih šle prodajati. Ob nekkih vratih ni bilo zvonca, pa smo kar potrkale.

»Kdo je?«

»Pobiramo prispevke za naše sovrstnike v Vietnamu. Bi lahko kaj dali?«

Dekletu je bilo nerodno.

»Drugič pridite, ko bo še kdo doma!«

Potrkale smo na druga vrata.

»Naprej!« se je zasmijalo.

»Pobiramo denar za Vietnam.«

»Jaz verujem v božje kraljestvo, ne pa v Vietnam.«

nas je mrzlo zavrnila ženska in zaloputnila vrata.

Povejte mi:

Kakšno pa je to kraljestvo, v katerem ljudje ničesar ne čutijo ob trpljenju drugih?

Bernarda Tavčar

V stolpnici, v kateri stanujem, sem pobirala denar za Vietnam. Pozvonila sem pri neki stranki. Počakala sem, da bi kdo prišel. Ko so se vrata odprla, sem se znašla pred staro gospo. Povedala sem ji, da prodajam lističe, izkupiček pa bo šel za pomoč Vietnamu.

»Če je res za Vietnam, potem pa rada dam.«

Prinesla mi je tisočaka. Izročila sem ji pet lističev, pa mi je enega vrnila z besedami:

»Ta pa je zate, ker pobiraš za Vietnam.«

Lidija Fon

Ko sem nekega dne pobirala denar za Vietnamce, sem doživela srečanje, ki mi bo

še dolgo ostalo v spominu.

Potrkala sem na vrata. Odprl mi je starejši možak; davno jih je moral že miniti petdeset. Na obrazu sem mu prebrala, da mora biti dober človek. Razložila sem mu, zakaj sem prišla. Da nima denarja, mi je odgovoril z očitnim obžalovanjem. Naj pridem prvega. Malo razočarana sem pozdravila in odšla po hodniku do vrat v drugo stanovanje. Toda tam nikogar ni bilo doma. Že sem se pripravila, da zapustim hišo in grem poskušat srečo v sosednjo, kar se odpro vrata, na katera sem prvič potrkala. Možakar, ki mi je rekel, da nima denarja, je stopil na hodnik.

»Jih ni doma, kaj? Počakaj, da ne boš prazna odšla iz hiše!«

Ko se je spet vrnil na hodnik, mi je potisnil deset dinarjev v roke. Vzel je listke in se nasmešnil:

»Vidiš, deklíč, pa sva le vsak nekaj dobrega storila.«

Ferida Plivac

Obirala sem stanovanja v stolpnici. Ko sem spet stala

pred kaj vem katerimi vrati že, mi je odprla stara gospa. Povedala sem, kaj bi rada: prodala nekaj listkov za pomoč Vietnamu. Pozorno me je poslušala in kimala.

»Kar malo počakaj!«

Pustila me je na hodniku pred odprtimi vrati. Rado vedno sem pokukala v stanovanje. Po starem pohištvu sem presodila, da ljudje v tem stanovanju ne morejo živeti v posebni blaginji. Kar žal mi je postalo, da sem jih še jaz nadlegovala. Toda na hodniku pač ne veš, na kaj boš naletel za zaprtimi vrati.

Tedaj se je stara gospa že vrnila. Ponudila mi je tisočak. Že sem se pripravila, da ji bom dala listek in vrnila drobiž, pa ga je odklonila. Da naj bo kar vse za Vietnam, je rekla.

Toplo sem se ji zahvalila, kajti takšnih prispevkov nisem dobila niti pri premožnih družinah. In pomislila sem, kako dolgo bo še morala stara gospa čakati na svojo pokojnino.

Mojca Čeh

Parki, zelenice in okrasno grmičevje je naša skupna skrb

Pri nas na Jesenicah je le malo svežega zraka in toplega sonca, zato se mnogi posamezniki skupaj z zelo delovnim hortikulturnim društvom trudijo in prizadevajo, da bi bilo delo in življenje pri nas bolj praznično in veselo.

Posamezni predeli mesta so mnogo pregesto naseljeni. Mamice z otroci imajo pre malo mirnih sončnih in senčnih površin, otrokom manjka igrišč in zelenih površin, upokojeanci nimajo počivališča na klopčah pod okrasnim grmičevjem in v drugih nasadih. Temu vprašanju bi vsekakor morali posvetiti še več pozornosti. Več pozornosti in skrbi pa bi morali biti deležni tudi doseženi rezultati pri ureditvi našega kraja.

Vsi naši napor in veliko dobre volje ter znatna sredstva, ki jih na Jesenicah vlagamo v komunalno ureditev mesta in še prav posebej novih stanovanjskih naselij na Plavžu in v naselju za gimnazijo, pa so več ali manj Sisifovo delo.

Občinsko hortikulturno društvo je jeseni preteklega leta posadilo okrasna drevesca v naselju stolpnice za gimnazijo. Drevesca in okrasno grmičevje je bilo komaj urejeno, niti ni utegnili ozeleneti in zacve-

teti, že so jih nekulturno vzgojeni otroci dobesedno popolnoma uničili in polomili. To je nekulturno in nepremišljeno početje slabih vzgojenih otrok, ki si upajo v prisotnosti staršev in starejših ljudi uničevati tisto, kar bi morali sami najbolj čuvati. Otroci so pač otroci, niti niso sami krivi in odgovorni za tako brezsrčno in vandalško uničevanje okrasnega grmičevja, parkov, nasadov in zelenic. Več krivde in temna senca pada na nekulturno vzgojene starše in starejše prebivalce naselja, ki dovolijo, da se zelenice, nasadi in parki uničujejo pred njihovimi očmi, tako rekoč pod njihovo zaščito.

Sprašujemo se, kdaj bomo znali ceniti in čuvati lepoto in bogastvo naših lepo urejenih zelenic, parkov in okrasnih nasadov. Takrat, ko bomo imeli na Jesenicah pusto savano in puščavo brez nujno potrebnih in tako zaželenih zelenic, bo mnogo prepozno! Zato moramo vsi, ki nam je kaj do lepe in prijetne podobe našega mesta, skrbeti in čuvati z veliko ljubeznijo in žrtvovanjem ustvarjene parkke, zelenice in okrasne cvetlične nasade, ker so nam vedno bolj življenjsko potrebni.

Manifestacija kulturnega sodelovanja med radovljjsko in jeseniško občino

V soboto, 21. aprila so kulturni ustvarjalci radovljjske in jeseniške občine, z otvoritvijo kolektivne slikarske razstave 25 slikarjev samorastnikov iz radovljjske občine, ponovno potrili organsko nujnost po še tesnejšem in bolj organiziranem sodelovanju pri kulturnem snovanju in delovanju. Otvoritveni koncert dveh kakovostnih pevskih zborov iz radovljjske občine, je animatorjem kulture v obeh občinah dal novih pobud in možnosti za večjo in bolj organizirano medsebojno izmenjavo kakovostnih amaterskih kulturnih ansamblov.

Po uvodnem pozdravu predsednika DPD Svoboda Tone Čufar Jesenice, Joža Varla vsem navzočim, predvsem pa kulturnim delavcem in ustvarjalcem iz radovljjske občine, sta skoraj enourni koncert izvajala moški pevski zbor DPD Svoboda Podnart, ki ga vodi Marjan Eržen in moški komorni zbor Stane Žagar iz Kroke pod vodstvom Edija Gašperšiča. Čeprav okrnjena zbor, sta svoj koncertni program izvedla imenitno in resnično zaslužita, da s samostojnimi koncerti nastopita tudi v drugih krajih naše občine in programsko dopolnita kulturno dejavnost v naši občini.

Seveda pa je osnovna pozornost veljala petindvajsetim slikarjem samorastnikom iz radovljjske občine, ki v mali dvorani in čitalnici Delavskega doma na Jesenicah razstavljajo svoje slike in skulpture. To je tudi njihova prva kolektivna razstava na Jesenicah, medtem ko so slikarji iz jeseniške občine, organizirani v DOLIK, že večkrat kolektivno razstavljali v radovljjski občini. S to razstavo pa je bilo le še bolj potrjeno in poglobljeno sodelovanje. Svoje stvarstvo bogastvo in aktivnost namreč pomeni to, da na območju jeseniške in radovljjske občine aktivno deluje čez 70 slikarjev samorastnikov. Če ob tem upoštevamo še to, da so ti ljudje tudi pobudniki in organizatorji raznih slikarskih razstav in različnih oblik estetske vzgojene delovanja, potem to pomeni za obe občini velik duhovni kapital v katerega se spleča vlagati večja materialna sredstva.

Za oceno razstavljenih del LIKOVNE SKUPINE RADOVLJSKE OBČINE, ki se je organizirala šele lansko jesen, bomo uporabili misli umetnostne zgodovinarke iz Radovljice Maruše Avguštin, ki amatersko slikarsko ustvarjalnost na Gorenjskem že nekaj let zavzeto spremlja:

»Motivni svet slikarjev iz radovljjske občine obsega predvsem krajino, ki prevladuje, dokajšen poudarek ima tudi portret. Večina avtorjev zasleduje cilj posnemanja na-

rave, vendar so na razstavi tudi dela, ki sodijo v tako imenovano naivno umetnost. Rezbarska dela predstavljajo nadaljevanje nekdanj bogato razvitega ljudskega rezbarstva pri nas. Najzanimivejše pri tem je, da učinkujejo s svojo preprostostjo.

Kvalitetna stopnja razstavljenih del je različna. Dokajšnja zrelost pri obvladanju slikarskih tehnik je opazna pri Kraigherju (akvarel), Korošcu (olje, tempera), Jensterlu mlajšem (olje, tempera), Smoleju (risba). Slikarsko zelo zanimivo in individualno pot kažejo dela Šolarja. Zanimiv in kvaliteten je portretist Skalič. Modernjšo smer išče mlada slikarka Milka Trewnova.

Od rezbarjev sta zanimiva oba Berceta s primitivnimi ekspresivnimi figuricami. To

so trenutno izrazitejši oblikovalci. Brez dvoma pa zaslužijo pozornost in priznanje vsi, čeprav se pri nekaterih čuti nesigurnost in togost v obvladovanju likovnih zakonov.

Predpogoj dodelanosti, izglajenosti in izpisanosti, kot pravimo, pa je stalno kontinuirano delo, ki zahteva veliko časa in vztrajnosti. Ker so slikarji amaterji in jim pomeni slikanje le dodatno delo, ki izpolnjuje njihov prosti čas, zaslužijo tem večje priznanje.

Z namenom, da se doseže večja kontinuiranost v delovanju in da se tem samorastnikom nudi tudi strokovna pomoč, je bila lansko jesen skupina tudi organizacijsko povezana pri občinski Zvezi kulturno prosvetnih organizacij Radovljica. Menimo pa, da je že s tem, da svoja dela občasno javno razstavijo, dosežena prva stopnica k večji kvaliteti, večji kritičnosti in samokritičnosti.

Slikarjem amaterjem iz radovljjske občine lahko le iskreno čestitamo k njihovi prizadevnosti, doseženemu nivoju in zaželimo nadaljnjo rast v njihovi slikarski izpovedi.

VEČER OPERNIH ARIJ

V okviru svoje koncertne dejavnosti občinska Zveza kulturno prosvetnih organizacij organizira 11. maja VEČER OPERNIH ARIJ v gledališki dvorani na Jesenicah. Sodelovali bodo znani solisti opere SNG: Vilma Bukovčeva, Rajko Koritnik, Marcel Ostaševski, Ladko Korošec in Marjan Lipovšek. Prvi koncert ob 18. uri je namenjen glasbeni mladini to je učencem višjih razredov osnovnih šol in dijakom srednjih šol, koncert ob 19.30 pa ostalim ljubiteljem operne glasbe.

Ne zamudite izredne priložnosti in si rezervirajte vstopnice v pisarni gledališča Tone Čufar na Jesenicah.

Novice iz likovnega življenja

V soboto 28. aprila bodo v Čateških Toplicah odprli samostojno slikarsko razstavo člana likovne sekcije DOLIK z Jesenic Toneta Tomazina. Slikar bo predstavil svoja dela v olju, na katerih prevladujejo motivi z Gorenjske.

V ponedeljek 23. aprila je žirija, ki sta jo sestavljala umetnostna zgodovinarja Maruša Avguštin in Andrej Pavlovčec iz predloženih del jeseniških dolikovcev za republiko razstavo, ki bo junija v Trbovljah, izbrala 40 slik sedmih avtorjev, članov likovne sekcije DOLIK. Ob tej priložnosti bosta v Trbovljah skupaj razstavljala tudi dr. Danica Bem

in Janko Korošec, oba člana jeseniškega DOLIKA.

V drugi polovici maja je predvidena v organizaciji Planinskega društva Jesenice in jeseniškega DOLIKA že tretja planinska slikarska kolonija na Vršču. Poleg domačih slikarjev bodo k sodelovanju povabili tudi več slikarjev iz ostalih krajev Slovenije.

V juniju bo v avli občinske skupščine slikarska razstava likovni del lanskoletnih udeležencev planinske slikarske kolonije, ki je bila v organizaciji PD Jesenice in DOLIKA Jesenice izmenoma na Vršču in Kranjski gori. Isto razstavo bodo v juliju ponovili v Kranjski gori.

NIKAR TAKO!

I.
Pri rabi predlogov v zvezi z zemljepisnimi imeni smo se zadnjikrat ustavili in rekli, da se precej motimo pri uporabi predlogov v, na in z, iz.

Primer:

Pravkar sem se pripeljal z Ljubljane.

To bi pomenilo:

Bil sem na Ljubljani, kar je pa zelo narobe.

Pravilno bi bilo:

Pravkar sem se pripeljal iz Ljubljane.

Ker:

Bil sem v Ljubljani.

Ali:

Ce kdo vpraša:

»Od kod si pa ti?«

Iz Jesenic.

Iz Hrušice.

Ker:

Grem na Jesenice.

Grem na Hrušico.

Toda:

Iz Radovljice sem.

Ker:

Grem v Radovljico.

Ali:

Teta z Amerike nas bo obiskala.

Pravilno:

Teta iz Amerike nas bo obiskala.

Ker:

Teta živi v Ameriki in ne na Ameriki.

Ali:

Prišel sem z Rovt.

Pravilno:

Prišel sem iz Rovt. Živim v Rovtah.

Toda:

Prišel sem z rovt. (pobočje, kjer je travnik)

Bil sem na rovtu.

Ali:

Kdaj prideš s šole?

Pravilno:

Kdaj prideš iz šole?

Ker:

Hodim v šolo in ne na šolo.

Ljudje smo različni. Včasih smo se pripravljali pogovarjati cele ure. Včasih pa bi radi kakšno stvar povedali kar v nekaj besedah. To se nam največkrat ne posreči, ker postanemo nerazumljivi in s tem tudi nezanimivi.

Primer:

S potovanja se vračamo utrujeni, zaspani, največkrat pozno ponoči in kadar nimamo svojega prevoznega sredstva, ampak dovolj denarja, pokličemo taksi. Pot je razburljiva in omembe vredna, da doma začnemo pripovedovati:

Med vožnjo s in na kolodvor je bilo zelo razburljivo.

Človek mora prav dobro premisliti, da dojame smisel stavka. Temu bi se zlahka ognili, če bi malo spremenili vrstni red:

Med vožnjo s kolodvora in nazaj je bilo zelo razburljivo.

Tudi tole opozorilo je nerodno:

V in izven ustanove se ne zadržujte dalj časa.

Pravilno:

V ustanovi in zunanji nje se ne zadržujte dalj časa.

Ali:

Pred, v in okoli hiše smo lepo uredili in se dostojno pripravili na tekmovanje o urejanju okolja.

Pravilno:

Pred hišo, v njej in okoli nje smo lepo uredili in se dostojno pripravili na tekmovanje o urejanju okolja.

Ali:

Pred in po predstavi v tej dvorani ni dovoljeno kaditi.

Pravilno:

Pred predstavo in po njej v tej dvorani ni dovoljeno kaditi.

Nasprotno od tega, da je nekje premalo povedanega oziroma napisanega pa je da kopičimo besede podobnih oziroma istih pomenov na kup, kar učinkuje težko, prisiljeno, skratka preobloženo:

Spodaj podpisani prosim za ugodno rešitev prošnje.

Pravilno:

Podpisani prosim za ugodno rešitev prošnje.

Ali:

Prijatelj pravi znancu:

Po končani predstavi me počakaj!

Pravilno:

Po predstavi me počakaj!

Ali:

Ta igralec je surov grobijan.

Pravilno:

Ta igralec je surov.

Ta igralec je grobijan.

Ali:

Vzela ga je črna noč.

Bolje:

(Nadaljevanje na 20. strani)

Ustaljena kvaliteta, toda brez Jeseničanov

Šestič je padel zastor, šestega medklubskega festivala amaterskega filma na Jesenicah ni več. Na svidenje čez leto dni! Povedati pa moramo, da je bilo letos tudi zanimivo kot vsa leta, samo na žalost ni bilo nobenega jeseniškega filma v konkurenci. No, pustimo to za konec. Raje se obrnimo k splošnemu pogledu na posamezne zvrsti in skušajmo podati globalnost festivala: kvaliteta je, redkokdaj izjemna, zvečine pa je še poprečnost.

Dokumentarni film je nemara najbolj zahtevna zvrst, vendar z izrednimi možnostmi, predvsem tehničnimi — montaža, rekonstrukcija. Tematsko gledano pa so še zmeraj neke ustaljene norme, ki se človeku zdijo že izrabljene, kajti v amaterskem filmu se pojavljajo že leta; manjka pa jim na nov način vdihnjenosti svežine. Sicer pa učinkujejo kot reportažni zapis z neizkoriščenimi možnostmi slikarske fantastike Antona Repnika (Nenavadna paleta); epigonska socialna problematika naših zdomcev, ki je neopredeljena (Jesenice — Stuttgart itd.); premajhna ironija ob dobri temi (Kušajte naše specialitete), če omenjamo najbolj izrazite primere. Nekoliko se nad ta nivo dvigneta filma Ho-ruk in Rekord. Prvi izkorišča možnosti filmskega medija in ukinja čutno dožemanje filma, hoče izpričati tak stadij nečasovnosti, da z enoličnim prikazovanjem delavcev revoltira gledalca, potem pa bliskovito zaključi prikazovanje splavljanja ladij in razkrije, zakaj pravzaprav gre. Drugi, Rekord, je rekonstrukcija — v pozitivnem pomenu besede seveda — treninga športnika, konkretno Romana Leška, pri skoku s palico, ki dovolj dobro izbere privlačnost teme za spektakularno vizijo; sinhrono kulminira potek do končnega uspeha, dosega cilja skakalca.

Igrani filmi, ki so lani, kot se nemara še kdo spomni, dosegli zavidljivo raven, so bili letos slabši. Kot informacija: lani prvo nagrajeni film Ivana Obrenova »Obično uvijek ili svaki dan« je na festivalu festivalov amaterskega filma v Leskovcu prejel prvo nagrado, avtor pa še milijon starih dinarjev povrh. Nedavno je posnel svoj prvi profesionalni film. Letos pa takega izjemnega dogodka žal ni bilo. Dva italijanska filma La calunnia in La cupola SP-A sta sicer čista, tehnično dovršena, idejno pa ne preveč vznemirljiva in pretresljiva. Zato je nemara najboljši dosežek v tej zvrsti film Beograjčana Ivana Kaljevića, ki v svojem igranodokumentarnem filmu doseže profesionalno zlitost igranega dela z dokumentarnimi posnetki velikega požara naftnih rezervuarjev lanskega leta pri Trstu in vse vtke v obešenjaško igro ironije. Ironija mu je sredstvo, s katerim zasmehuje (ne)resnost vsega bivajočega in se včasih ne odreče posmehu samega sebe in svojih sproščeno igrajočih kolegov.

Zanrski film je bil letos presenetljivo »normalen«, normalen v tistem smislu zdravega razuma, ki vse počne na osnovi ratia. Eksperimentiranja domala ni bilo, če pa se je že kdo izmed avtorjev tega lotil, je eksperimentalno zadržano plaho, obotavljajoče. Slo je predvsem za občutje narave, naravnih pojavov (Regen, Neon, Ekvinokcij) in manj za igro izraznih filmskih sredstev (držno montažo, »paranočno kamero« itd.).

In kot je že v navadi: na Jesenicah so iz leta v leto številnejši risani filmi. Letos so dosegli tudi tako stopnjo, da so prireditelji ustanovili zvrst animiranega filma. Tu je bil vsak film svojsko zanimiv. Koprčani Štajnbaher, Marinišek in Zonta, ljubljancin Jaka Bregar in Natalija Lazović iz KK Rudnik so potrdili tezo, da bi predvsem prvi lahko v Sloveniji, kjer risanki ne cveto ravno rožice (avtorjev v glavnem za animacijo sploh nimamo!) uspešno posegli v profesionalni areni v dogajanje. Štajnbaher vsako leto naredi kak kvaliteten film. Govornik, lani Figov list, letos pa Superman, ki je tehnično perfekten, izrazno čist in v končni konsekvenci ironično svarilen. Jaka Bregar, ki je na Jesenicah stalen gost (znan je predvsem njegov odlični planinski film Gora) je tokrat presenetil z risanko Nogi. Ideja, ki je vse do konca filma spretno skrita, se v trenutku razkrije v vsej razsežnosti kot porogljiv dovtip in hkrati kot večna resnica o funkciji nog. Lahka ironija, bi se lahko uspešno prezentirala v kakem reklamnem filmu in profesionalnem namenskem filmu, ki bi ga naredil kak Vukotić.

Sfinga Natalije Lazović pa je bil proglašen kot najboljši film festivala in tudi dobil Grand Prox revije Antena. Govori o svetu v zaprtem krogotoku, o rojstvu in smrti. Sfinga je maksimalno nabita z idejami, ki se pojavljajo iz trenutka v trenutek in se sproti ukinjajo.

Daje možnost nešteti interpretacij prav s svojo ikonografsko podobo, ki je hoteno nejasna, prekrita.

Toliko o posameznih zvrsteh.

Prva pomanjkljivost: kazalo je že, da bo jeseniški festival poleg ustaljene kvalitete dosegel tako stopnjo tudi v zvrsti planinskega filma, ki je lansko leto kazala spodbudne obrise. Toda zdi se, da je zanimanje med amaterji pri nas (in tudi v tujini) za planinski film zamrlo, saj so za nagrade PZS konkurirali le trije filmi. Želja, da bi planinski film, sčasoma postal osrednji festivalski dogodek, se ne uresničuje...

Druga pomanjkljivost: upadanje filmskega amaterstva med Jeseničani. Letos se je prvič zgodilo, da ni bil predvajan noben jeseniški film. Včasih je najboljši predstavnik jeseniškega amaterstva Janez Hrovat delal solidne filme, dobil celo nekaj nagrad na zveznih festivalih in tudi na Jesenicah (Sam z gorami, Rendezvous, Ognjena kača). Letos je sicer prijavil tri filme (Rab 70, Ob osmici, Ideja za film), ki pa so le prikaz avtorjeve snemalne spretnosti, nimajo pa idejne jasnosti in — grobo rečeno — izpričujejo nenačrtnost in neprizadet odnos do vsega bivajočega. Alojz Kerštan, Marjan Ogrin in Branko Alt, ki so včasih kaj posneli, letos niso ničesar naredili. Zato lahko rečemo, da razvoj filmskega amaterstva ni zadovoljiv, še več — je v stalnem upadanju in nemara že zaskrbljujoč. Zakaj? Nismo na Jesenicah dovolj storili za splošno filmsko omiko? Nismo zagotovili potrebnih sredstev za delovanje (filmsko, ne prireditveno, ki je vzorno) KK ODEON? Nismo poskrbeli za filmskega svetovalca, ki bi uvažal nadobudneže v skrivnosti filmskega medija?

Vse to so vprašanja, ki terjajo odgovor. Čimprej! Jeseniški amaterski filmski festival je že utečena tradicija, ki je z letošnjim sodelovanjem avstrijskih in italijanskih amaterjev dobila nove razsežnosti. Zato ne smemo dopustiti, da bi se petletno delo — v glavnem zaradi banalnosti — naslednje leto razpršilo v nič. Treba je že zdaj poskrbeti, da bodo jeseniški amaterji aktivnejši, poiskati vzroke ravnodušnega vedenja, preskrbeti denar (ne le za festivalske potrebe, temveč in predvsem za snemanje filmov) in sedmi festival bo zagotovo na kvalitetni ravni, tako kot je bil letošnji, če ne celo boljši.

— na

NIKAR TAKO!

(Nadaljevanje z 19. strani)

Vzela ga je noč.

Vsepreveč radi pa besede istega pomena (sinonime) povzujemo z vezniki in tako isto stvar povemo najmanj dvakrat. Za tem se skriva nevesel pisec, ki bi rad veliko napisal oziroma povedal o neznatni stvari. Temu se po možnosti izognemo in raje napišemo manj, pa tisto jasno in jedrnatost:

Bila je čedna in zala deklica.

Bolje:

Bila je čedna deklica.

Ali:

Bila je zala deklica.

Vaš sin je zelo zvedav in radoveden.

Ali:

Vaš sin je zelo radoveden.

Ljudje se sprejo, včasih komu tudi škodujejo in prizadeti tarna:

Prizadejal me je in povzročil mi je veliko škodo.

Pravilno:

Prizadejal me je.

Ali:

Povzročil mi je veliko škodo.

Ob razstavi slikarke dr. Danice Bem

Ne mislim ocenjevati njene prve samostojne razstave, ker je število slik na razstavi premajhno, da bi lahko dali neko objektivno oceno. Brez dvoma se še išče, saj prehaja od abstraktnosti k čisti otroški naivnosti v krajinah. Ponekod pa ostaja neke vmes. Zanimiva je skala njenih barv, s katerimi zelo poživljajoče učinkuje na našo utrujeno vsakdanost. Pri izraznem iskanju tu pa tam kombinira različne načine in je pri tem najmanj uspešna (npr. slika Atomska bomba). Najbolj prepričljive in zrele so slike, ki so nastale iz najgloblje podoživete življenja žene in matere (slike: Mati, Ti in jaz, Družinski prijatelj, Otroci in papige). Tudi nekaj abstraktnih podob je dobrih in obetajočih.

Vendar me pri tem mnogo bolj zanima vprašanje: Kaj je tisto, kar ženo, mater in zdravnico po napornem poklicu žene še k slikanju? Na Slovenskem in verjetno tudi drugod smo že dolgo pričeli, da se veliko zdravnikov in nasploh ljudi, ki imajo v svojem poklicu opravka s človekom, ukvarja tudi z umetnostjo. Ta pojav ima zagotovo svoje globlje vzroke. Eden od njih je verjetno v strahotnem tempu življenja. Človek vse bolj izgublja svoje duševno ravnotežje. Od narave, ki ga je nekoč pomirjevala in potrjevala postaja odmaknjen. Njegov stik s sočlovekom pa je največkrat površen in formalen. Tako se po čudnih zakonitostih naše duševnosti stopnjuje v nas občutki tes-

nobe, krivde, nemoči, kar vodi v obupno zrelativirano bivanje; v beg pred samim seboj in v paničen strah pred smrtjo. In ob vsej tej človeški bednosti, ki se najbolj pošastno kaže ob krpanju, rezanju in mašenju naših razkrajajočih teles, živi v nas noro hrepenenje po popolnosti, lepoti in večnosti. Od kje to strahotno protislovje z nikoli potešeno željo, da bi vsaj nekaj ostalo za nami, pa naj bo to otrok, pesem, slika...?

(Pred kratkim je umrl Pablo Picasso, slikar, ki je z neuničljivo energijo in genialnostjo seciral življenje dvajsetega stoletja. Eden tistih redkih moških, ki jih stoletja dajo človeštvu v dokaz, da človek ni le beden črv, ki ga lahko vsakdo potepta. Picasso se je mogočno dvignil nad banalnost časa, ni se dal ujeti v njegove zanke. S svojim slikarskim genijem je znal ohraniti suverenost in dostojanstvo individuum, ki je ustvaril za človeštvo neprecenljive umetnine.)

Pri preverjanju teme in svetlobe v življenju in ob odkrivanju relativnosti obeh, se mi zdi najpomembnejše, da človek vztraja, da neprestano išče nekaj novega, da sebi ne dopusti duševno odmreti, pa četudi ga dan za dnem življenje poizkuša razosebiti in izničiti.

In v tem je nesporno dragoceno in spoštovanja vredno ustvarjanje dr. Bemove in vseh drugih, ki v tem potrošniškem svetu še iščejo višji smisel življenja.

B. Gracer

Ob 200 letnici smrti Antona Janša

V Zirovnici deluje pripravljalni odbor, ki ima na skrbi pripravo proslave ob 200 letnici smrti čebelarja pedagoga ANTONA JANŠA. Na zadnji seji so govorili o udeležbi na proslavi na Dunaju, kjer je JANŠA pokopan. Proslava na Dunaju bo 5. in 6. maja z udeležbo slovenskih čebelar-

jev. Ob tej priliki bodo odkrili spominsko ploščo in zasadili spominsko lipo z zemljo, ki jo bodo čebelarji prinesli izpred Janšovega čebelnjaka na Breznici.

Drugi del proslave pa bo 25. in 26. avgusta na Breznici. O tem bomo naše bralce še informirali.

Planinci izletniki varujte naravo

Z zadnjimi krpami snega se poslavljamo zima od nas. Povsod je čutiti dihanje pomladi, če pričena z brstenjem po tisočletnem naravnem zakonu, najbolj skromna pa tudi izjemno lepa pisana paleta cvetja, edinstven okras naše lepe domovine. Čim višje se vzpenjamo v gore, tem manj je rastlinstva, ne moremo pa reči, da vsaka ozelenela krpa ne pomeni razkošja zase. Drugače je obarvana, pa tudi vonji so različni, od komaj zaznavnih do opojnih. Prav s temi prečudovitimi barvami in vonjem privabljajo cvetice v gorah redke žuželke, da jih oprašijo, oziroma oplodijo. Visokoplaninske živali vključno ptice, ki se hranijo s temi plodovi pa doprinašajo, da se seme razseje, saj drugače bi bil njihov obstanek nemogoč. Poleg tega so to največkrat vrste, ki uspevajo samo na gotovih višinah ali pa še celo na določenih gorah oziroma planinah. Take vrste imenujemo endemiti, zaradi njihovega ozko odmerjenega prostora v naravi. Veliko število teh vrst predstavlja poslednje žive priče preteklih geoloških dob in zato veliko prirodno dragocenost. Precej našega visokogorskega cvetja se je iz davnih dob uspela obdržati do danes, zahvaljujoč hladnemu planinskemu podnebju, ter prilagajanju raznim geološkim spremembam.

Ni pa samo cvetje okras naših gora, čeprav bolj omejeno, je tu še živalstvo, ki je z gotovimi vrstami bilo že povsem iztrebljeno, poživila nam prelestne alpske zelenice. Prav tam, kjer je človek brezbržno uničeval divjad, poskuša svoj greh popraviti s tem, da bi ponovno vrnil v gorsko okolje vrste, ki so pri nas že izumrle, kozoroge, muflone in svizce. Koliko truda vlagajo danes lovci, da bi povrnil prvobitnost naši naravi. Pa ne samo zemlja, tudi nebo je bilo okrašeno s pticami, ki se pa danes vse bolj poredko vidijo. Le redki planinci se danes lahko pohvali, da je videl mogočnega orla, ki je krožil nad strmimi vesninami in globokimi prepadi. Tudi ruševce ali mali petelin s svojimi srpastimi peresi v repu je vedno redkejši prebivalec naših gora. Pesem ljubezni velikega petelina, je vse bolj redka v naših gozdovih. Vsak poseg v naravo pripomore, da je vedno manj tistega, kar poživila in razveseljuje človeka, njegovo duševnost, ko si zaželi po težkem delu miru in bližine narave planin in gora.

Gozdne ceste, hrup motornih žag, vpitje in proženje kamenja, vse to moti mir že itak plašnih, največkrat na isti življenjski prostor vezanih živali. Po vsem tem ni čudno, da je divjadi, ki je dnevno vznemirjena vedno manj, prostor kjer živi in se množi, se ji iz dneva v dan bolj krči.

Ni potrebno veliko razmišljati pa bomo uvideli, da je lepota narave, ki omamlja res prave planince tista privlačnost, ki plača ves trud in znoj pri hoji v gore. Če pa bi hoteli globlje posegati v to vprašanje, bi videli, da je uničevanje in opustošenje narave zavzelo zaskrbljujoče obsege. Žalostno je, da se največkrat uničujejo in plenijo prav tiste rože, ki so najbolj redke. Kaj ni to brutalnost in brezsrčnost do naravnih lepot.

Poglejmo še naprej. Kdo še ni videl na raznih počivališčih, na najlepših pečinah, na stavbah, na drevju in drugje s svinčnikom, z nožem, z barvo ali pa celo s sajami svetilk napisanih imen nadvse »slavnih« pristopnikov. Naj bo to okras gora, ali nas hočejo podpisniki spodbuditi, da bi premišljevali resnico pregovora, ki ga

vsi prav dobro poznamo, ne bi ga pa zapisoval.

Kaj pa čistoča? Vse opozarjanje kaj malo zaleže. Mogoče pa imajo ti ljudje tudi doma tako navado, da odvržejo razne odpadke v stanovanju po tleh?

Približno tako izgleda zaščita naše narave in planin. Dokler ne bo v zavesti vsakega posameznika, ki hodi v planine in uživa njihove lepote, razčiščen vprašanje, da so vse naravne lepote last nas vseh ne pa sebičnosti, ki s svojim nekulturnim početjem skupnosti nekaj jemlje, bo izgled naše prelepe, z gorami in planinami okrašene domovine kaj siromašen. Poskušajmo se privaditi na bolj human odnos do narave, saj smo z njo tesno povezani. Njena neoskrunjena lepota bo bogatila našo notranjost, to pa bo bogato plačilo za naš human odnos do nje.

GLAN

Šahovska igra — miniatura našega življenja

Pod tem vodilnim geslom, ki ga je izrekel M. Vidmar so se v nedeljo 22. aprila srečali gorenjski šahisti v Škofji Loki, kjer je domače šahovsko društvo organiziralo ob tisočletnici Škofje Loke, šahovski turnir gorenjskih mest. Na turnirju so nastopile šestčlanske ekipe devetih gorenjskih mest in krajev in sicer: Jesenice, Javornik, Kranj, Kamnik, Komenda, Lesce, Škofja Loka, Železniki in Ziri.

Naši šahisti so na šahovski turnir gorenjskih mest potovali z upanjem dobre uvrstitve, čeprav je bila ekipa Jesenic oslabiljena zaradi odsotnosti Zorka in Krajnika, ki sta igrala na slovenskem šahovskem prvenstvu v Celju. Najprvo so naši šahisti na turnirju v Škofji Loki hoteli nastopiti z dvema ekipama, ker pa na turnirju ni bilo

šahistov iz šahovske sekcije, Svoboda Javornik, so se odločili, da druga ekipa Jesenic na turnirju predstavlja Javornik. Takšna odločitev je bila zelo na mestu saj se šahisti šahovskega društva Jesenice in sekcije Svoboda Javornik medsebojno povezujejo in s skupnimi nastopi predstavljajo naše mesto.

Mladi igralci, ki so na turnirju predstavljali Javornik: Poljanšek, Lampret, Vukovič, Jan Martin ml. Kostanjšek in Zaimovič, so dosegli s 26 1/2 točke šesto mesto s tem, da so premagali ekipo Komende z 6:0,5, s prvo ekipo Jesenice pa igrali neodločeno 3:3.

Prva ekipa oziroma ekipa Jesenic, ki so jo sestavljali: Palin, Krničar, Košir, Jan st., Ravnik in Ciuha, je na turnirju osvojila tretje mesto z 31 točkami. Prvo mesto so osvojili šahisti iz Lesce, ki so dosegli 33 1/2 točke, druga pa je bila ekipa iz Kranja z 32 1/2 točkami. Zanimivo je to, da naša ekipa ni bila v nobenem srečanju poražena. S podelitvijo točk s šahisti iz Lesce, Komende in svojo drugo ekipo oziroma Javornikom, so igralci osvojili tretje mesto.

Kljub temu, da je doseženo tretje mesto še vedno odlična uvrstitev, pa našim šahistom lahko zamerimo, da so z močnejšim nasprotnikom npr. s Kranjem (4:2), Kamnikom (4:2), Lescam (3:3), itd. zaigrali zelo dobro s šibkejšimi nasprotniki pa so podelili točke, kar jih je veljalo prvega mesta. J.Z.

Jubilejni znak Planinskega društva Jesenice

Tudi letos Titova štafeta s Triglava in Jalovca

Mladinska štafeta v počastitev 81. rojstnega dne maršala Tita, ki je letos krenila na pot iz črnogorskega zgodovinskega mesta Kološina, bo 8. maja prispela na svoji poti iz Ljubljane v Kranj. Po postanku 40. minut, bo nadaljevala pot s pozdravi in čestitkami proti Škofji Loki, kjer ji prebivalci tisočletnega mesta pripravljajo veličasten sprejem.

Kakor vsako leto so tudi letos gornjesavski planinci, plezalci in alpinisti skupaj z gorskimi reševalci sklenili, da izvedejo kot priključek k zvezni štafeti dve že tradicionalni planinski štafeti. Občinska konferenca ZMS na Jesenicah je pozdravila zamisel in pobudo navdušenih gornikov iz Martuljka, Dovjega, Mojstrane, Jesenic, Javornika in Koroške Bele, ki so se odločili, da skupaj z drugimi planinci, plezalci in alpinisti pod varstvom gorskih reševalcev prinesejo pozdrave in čestitke predsedniku republike za njegov 81. rojstni dan tudi z najvišjega vrha Jugoslavije, simbola OF slovenskega naroda, Triglava in ponosnega Jalovca, ki kraljuje nad Planico.

Pri vzponu na Triglav in Jalovec in prenosu štafetne palice s pozdravi in čestitkami bodo sodelovali tudi čuvarki naših meja, graničarji, lovci in taborniki, pozneje v dolini pa tudi pionirji, mladinke in mladinci.

V ugodnih snežnih razmerah se bodo udeleženci in nosilci triglavske in jalovške štafete povzpeli na ta naša najvišja vrhova že v nedeljo, dne 6. maja ali skozi dolino Krme ali skozi Vrata oziroma skozi dolino skakalnic, Planico.

Triglavski in jalovski priključek štafete mladosti bo v ponedeljek, 7. maja nadaljeval pot skozi vasi Gornjesavske doline in se v torek v Kranju združil z zvezno, mladinsko Titovo štafeto.

Priprave za triglavski in jalovski priključek k zvezni mladinski štafeti potekajo že sedaj v jeseniški občini v znamenju nove mobilizacije in aktivizacije vseh planinskih, mladinskih, taborniških ter drugih družbenopolitičnih organizacij.

Koflerjev memorial — smuk pod severno steno Triglava

Gorska reševalna postaja Mojstrana, organizira v spomin na tragično preminulega alpinista ZVONETA KOFLEK, mednarodno tekmovalstvo v smuku, v dolini Vrat pod severno triglavsko steno. Prvi memorial bo v nedeljo 6. maja. Pravico nastopa imajo vsi pripadniki GRS. Vsaka postaja GRS lahko prijavi šestčlansko ekipo.

Proga za smuk bo postavljena na neurejenem terenu, vratica pa bodo postavljena le tam, kjer je nevarno ali prestrmo, vendar je vožnja skozi vratica obvezna. Vsak nastopa na lastno odgovornost. Dolžina proge bo odvisna od količine snega na terenih pod triglavsko steno. V primeru, da bo snega dovolj, bo start na Luknji, ali pa še višje v pobočju Pihavca. Start je predviden ob deveti uri.

Prireditelj vabi vse postaje GRS k čim lepši udeležbi in vse ljubitelje gora, da si

ogledajo to zanimivo prireditel v vznožju očaka Triglava.

Postaja GRS Mojstrana

JUDO

V soboto, 21. aprila, je bilo v Murski Soboti republiško prvenstvo v judu po pasovih. Sodelovalo je 16 klubov z 88 tekmovalci iz vse Slovenije. Največ tekmovalcev je bilo z rumenimi in oranžnimi pasovi.

Na tekmovalstvu so sodelovali tudi tekmovalci judo sekcije TVD Partizan z Jesenic. Pri oranžnih pasovih sta sodelovala Uršič in Fertin, pri zelenih pasovih Polanc, pri plavih pa Čebulj.

REZULTATI
NASIH TEKMOVALCEV:

Oranžni pas: Uršič : Fabjan 5:0, Uršič : Martič 0:5.
Repas: Uršič : Gabrijelčič 0:7, Fertin : Bajer 0:10.
Zeleni pas: Polanc : Šega 0:10.

Plavi pas: Čebulj : Majcen 7:0, Čebulj : Ivačič 7:0, Čebulj : Verko 0:5.

Repas: Čebulj : Firer 0:3. Najvišje se je uvrstil Čebulj, in sicer do četrta finala.

Dopisujte
v Železarja

NOGOMET

TRŽIČ : JESENICE 2:2 (1:1)

V soboto so Jeseničani gostovali v Tržiču, kjer so v odločilni tekmi za naslov prvaka NPG igrali z domačim moštvom neodločeno 2:2 (1:1).

Naši nogometaši so že v 3. minuti prišli v vodstvo, ko je Ljubojevič iz prvenstvenega strela z natančnim strelom ukamnil domačega vratarja. Po vodstvu so naši nadaljevali s taktično dobro igro in si s hitrimi nasprotnimi napadi ustvarili nekaj izredno lepih priložnosti za doseg gola. Žal jih Jereb in Karahodžič nista znala realizirati. Kar niso znali izkoristiti Jeseničani, so izkoristili domačini nekaj minut pred koncem prvega polčasa, ko so iz na videz nenevarne situacije uspeli izenačiti in postaviti končni rezultat prvega polčasa.

V drugem polčasu je bila igra v glavnem enakovredna vse do 75. minute, ko je sicer solidni sodnik Božnar iz Škofje Loke naredil grobo napako in priznal domačinom gol, katerega so dosegli iz več kot očitno nedovoljenega položaja. Po nepravilno prejetem zadetku naši niso izgubili morale in so zaigrali z še večjim elanom in v 82. minuti po solo prodoru Karahodžiča,

izenačili rezultat na 2:2. Tudi z neodločenim rezultatom so naši nogometaši obdržali korak z vodečim moštvom Tržiča, ki ima isto število točk, vendar boljšo razliko v golih.

Za moštvo Jesenic so nastopili: Ilič D., Barač, Subic, Kačar, Ljušič, Kupljenik, (Veber), Komel, Karahodžič, Ljubojevič (Horvat), Trobič in Jereb.

Pionirji so v predtekmi premagali pionirsko moštvo Tržiča z rezultatom 3:1 (2:0). Gole za naše so dosegli: Možnik, Sulejmanović in Stošič.

Mladinci so v nedeljo gostovali v Kranju, kjer so odigrali prvenstveno tekmo z moštvom Triglava in srečanje izgubili z rezultatom 4:0 (2:0).

Čestitka

Ob delavskem prazniku 1. maja čestitam in želim prijetno praznovanje vsem delavcem Železarne, posebno pa sodelavcem valjarne žice in valjarne profilov

vojak Janez ZAVELJCINA
V. P. 5322/2 — 11002 Beograd

KOŠARKA

HUD PORAŽ KOŠARKARIC

V prvem kolu SKL so košarkarice Jesenic na domačem igrišču izgubile z moštvom Kroja iz Škofje Loke s katastrofalnim rezultatom 96:26 (47:18).

Popolnoma pomlajena ekipa naših košarkaric ni bila dorasel nasprotnik odličnim gostjam. Začetek je pripadal gostjam, ki so v peti minuti vodile že 14:0. V obdobju od pete do dvanajste minute so dobro zaigrale tudi naše in prednost Škofjeločank zmanjšale. To pa so bili tudi edini trenutki, da so se naše mlade igralkke enakovredno borile z gostjami. Te so dobro izkoristile svojo fizično prednost in zlahka visoko zmagale. Naše so igrale izredno netočno v napadu, večkrat pa so grešile tudi v obrambi.

Koše za Jesenice so dosegli: Papler 2, Purger 8, Zorman 8, Pavliček 3, Možina 2, Lešnjak 2 in Bregar 1.

Res je, da je visok poraz z igralkami iz Škofje Loke katastrofalen, vendar pa upajmo, da našim mladim dekletom, katere večinoma letos nosijo prvič odgovornost prve ekipe, ta poraz ne bo vzel volje do marljivega dela. Želimo le, da bi se tudi v bodoče vsaj tako borile, kot preteklo soboto, ko jim niti visoko vodstvo nasprotnic ni vzelo morale.

V opravičilo za tako visok poraz le to, da so v enem mesecu, odkar trenirajo zunaj, imele le tri treninge na košarkarskem igrišču, ostalo pa na hokejskem, zaradi izredno slabih vremenskih razmer. Razen tega pa zaradi bolezni nista nastopili kar dve igralki, ena pa nima urejenega zdravniškega pregleda.

V naslednjem kolu naša dekleta gostujejo v Litiji. Od deklet lahko pričakujemo le minimalen poraz, vsak drug rezultat pa bi bil veliko presenečenje.

Obvestilo

Vpisovanje otrok v Otroški vrtec Julke Pibernik na Jesenicah, za prihodnje šolsko leto, bo 3. in 4. maja od 8. do 16. ure.

Vpisovali bomo predšolske otroke od 3. leta starosti dalje.

uprava vrtca

Pisatelj Tone Svetina in starosta slovenskih alpinistov Joža Čop, ki je v novem Svetinovem romanu STENA osrednja osebnost

ODBOJKA

Tesen poraz

Jeseniskim odbojkarjem v gosteh ni uspelo osvojiti dveh točk. V Brčkem so jih premagali odbojkarji OK Interpleta z rezultatom 3:2 (-5, -12, 4, 14, 9).

Za Jesenice so nastopili: Kavčič, Bogataj, Mežek, Divjak, Končnik, Pristov in Kováč. Jeseničani so bili že na pragu dragocene zmage. V prvih dveh setih so zaigrali odlično, predvsem pa borbeno in tako povsem nadigrali precej slabše domačine. V nadaljevanju so odbojkarji OK Interpleta zaigrali na vso moč, čeprav so se jim Jeseničani precej enakovredno upirali. V četrtem setu so Jeseničani vodili že z rezultatom 14:13, vendar je eden iz

med igralcev serviral v out; domačini so to izkoristili, v kritičnih trenutkih so se boljše znašli in igro odločili v svojo korist z rezultatom 16:14. V odločilnem 5. setu domačini niso imeli težkega dela. Tudi ta set so odločili v svojo korist z rezultatom 15:9.

Tesen poraz v gosteh ne bi smel preveč potreti naših odbojkarjev, temveč jim je lahko le spodbuda za naprej, saj so dokazali, da so se tudi na tujih igriščih sposobni boriti, ter da bi z malo več sreče in volje lahko tudi zmagali.

V nedeljo, 6. maja, se bodo na Jesenicah srečali z ekipo OK Karlovca. Tekma bo ob 10. uri v telovadnici osnovne šole T. Čufar.

1. Metalac (S)	18	18	0	54:4	36
2. Salonit	18	14	4	44:24	28
3. Interplet	18	12	6	41:29	24
4. Maribor	18	9	9	36:31	18
5. Karlovac	18	8	10	36:33	16
6. Kamnik	18	8	10	33:37	16
7. Borovo	18	8	10	34:41	16
8. Sava	18	8	10	30:44	16
9. Čajevec	18	7	11	30:37	14
10. Jesenice	18	7	11	29:40	14
11. Spačva	18	5	13	26:45	10
12. Metalac (Z)	18	4	14	20:48	8

eva

Razpis za nagradno križanko

Današnja križanka je nagradna. Za reševalce s pravilnimi rešitvami, razpisujemo naslednje nagrade: ena nagrada 100 din, dve nagradi 70 din, tri nagrade 50 din in štiri nagrade po 30 din.

Vsak lahko sodeluje pri žrebanju le z eno rešitvijo, ki naj jo pošlje v kuverti, na katero poleg naslova Uredništvo Železarja napišete še nagradna križanka.

Rešitve vpišite v izrezan lik križanke s tiskanimi črkami in čitljivo ter nam jih pošljite do vključno 9. maja do 12. ure. Rešitvam ne prilagajate nobenih drugih dopisov.

ROKOMET

KRANJ : JESENICE 30:23

V tretji prvenstveni tekmi prve gorenjske rokometne lige, so se jeseniški igralci v soboto 21. aprila v gosteh pomerili z istoimensko ekipo iz Kranja.

Prvi polčas se je pričel za naše igralce zelo slabo. Komaj so se zavedli, da se je tekma pričela, že so bili domačini v vodstvu. Po petih minutah pa so vodili že 6:0. Po rezultatu 6:2, so jeseniški igralci prevzeli igro v svoje roke. Navadili so se reflektorske svetlobe in se tako domačinom približali na 11:10. Zadnje minute prvega polčasa, so Jeseničani popustili in tako so jim gostje ušli in prvi polčas se je tako končal z rezultatom 15:11 v korist domačinov.

Drugi polčas se je nadaljeval dokaj izenačeno. Naši so se trudili in trudili, da bi rezultat izenačili ali celo povedli. Toda uspelo jim je le izenačiti in to pri rezultatu 20:20. Takrat pa se je ponovilo prvih pet minut iz prvega polčasa. Jeseniški igralci so igrali zelo zmedeno tako v napadu kot v obrambi in domačini so si ustvarili ponovno šest golov prednosti. Od tega rezultata dalje je bila igra zopet izenačena, domačini pa so zmagali z rezultatom 30:23. Tekmo je dokaj dobro vodil sodnik Franc Štaršič iz Kranja.

Jesenški igralci bi to tekmo lahko dobili, čeprav so odpotovali v Kranj brez kakršnega koli upanja. Zmago so namreč zapravili v desetih slabih minutah. Upajmo, da bodo jeseniški igralci odpravili tudi take spodrsljaje, ki se pojavljajo skoraj v vsaki tekmi.

Pri naših se je zopet najbolj izkazal igralec Prešern, ki je kar sam enajstkrat zatresel nasprotnikovo mrežo.

Za naše so nastopili: Šporer, Rebolj, Brejc, Pogačnik Z., Prešern 11, Rozman, Geršak 5 in Pavlič 5.

V četrtem kolu prve gorenjske rokometne lige imajo jeseniški igralci v gosteh ekipo Kranjske gore.

R. Z.

TRIM

i tekmi
etne li-
gralci v
steh po-
kipo iz
ričel za
bo. Ko
a se je
bili do-
petih
že 6:0,
eseniški
v svoje
fektor-
uko do
11:10,
za pol-
opustili
ušli in
končal
korist

nadalje-
Naši so
a bi re-
elo po-
n je le
zultatu
e pono-
prvega
alci so
takso v
i in do-
ponov-
osti. Od
je bila
doma-
rezulta-
dokaj
anc šu-

to tek-
rav so
rez ka-
Zmago
desetih
mo, da
odpra-
jaje, ki
v vsaki

et naj-
rešern,
trat za-
režo.
li: Spo-
gačnik
n, Ger-

gorenj-
lajo je
h ekipo

R. Z.

Kaj bomo gledali v kinu

KINO RADIO

28. aprila ameriški CS bar-
vni film BOSTONSKI MORI-
LEC ob 15. uri, režija Ric-
hard Fleischer, v glavni vlogi
Tony Curtis, Henry Fonda.
28. in 29. aprila ameriški
CS barvni film PATTON —
JEKLENI GENERAL, ob 17.
in 19.30 uri, režija Franklin
Shaffner, v glavni vlogi Ge-
orge C. Scott

30. aprila in 1. maja itali-
janski CS barvni film ZAD-
NJA PAST, režija Givlio Pet-
roni, v glavni vlogi Giuliano
Gemma

2. maja ameriški CS barv-
ni film MAC KENNINO ZLA-
TO, ob 17. in 19. uri, režija
J. Lee Thompson, v glavni
vlogi Gregory Peck

3. in 4. maja italijanski
barvni vojni film LJUDJE
PROTI, ob 17. in 19. uri, re-
žija Francesco Rosi, v glav-
ni vlogi Mark Frechette

5. in 6. maja ameriški barv-
ni film NE DOTIKAJ SE
KAVBOJA DOKLER VODI
LJUBEZEN, ob 17. in 19. uri,
režija Gene Kelly, v glavni
vlogi James Stewart

7. in 8. maja ameriško-
španski CS barvni film SVE-
TILNIK NA KONCU SVETA,
ob 17. in 19. uri, režija Kewin
Billington, v glavni vlogi
Kirk Douglas

9. maja ameriški CS barvni
film HUDICEVA BRIGADA,
ob 17. in 19. uri, režija An-
drew V. Melagien, v glavni
vlogi William Holden

10. in 11. maja jugoslovan-
ski film KO PRIDE LEV, ob
17. in 19. uri, režija Boštjan
Hladnik, v glavni vlogi Mar-
ko Sincić

12. maja angleški CS barv-
ni film JAMES BOND —
DIAMANTI SO VECNI, ob
17. in 19. uri, režija Guy Ha-
milton, v glavni vlogi Sean
Connery

KINO PLAVZ

28. in 29. aprila italijanski
CS barvni film ZADNJA
PAST, ob 18. in 20. uri

29. aprila ameriški CS
barvni film BOSTONSKI
MORILEC, ob 10. uri

30. aprila in 1. maja ame-
riški CS barvni film PAT-

TON — JEKLENI GENERAL,
ob 17.30 in 20. uri

2. in 3. maja ameriški
barvni film PADALCI PRI-
HAJAJO, ob 18. in 20. uri

4. maja ameriški CS barvni
film MAC KENNINO ZLA-
TO, ob 18. in 20. uri

5. in 6. maja ameriško-
španski CS barvni film SVE-
TILNIK NA KONCU SVE-
TA, ob 18. in 20. uri

7. in 8. maja ameriški barv-
ni film NE DOTIKAJ SE
KAVBOJA DOKLER VODI
LJUBEZEN, ob 18. in 20. uri

9. in 10. maja italijanski
barvni film LJUDJE PROTI,
ob 18. in 20. uri

11. maja ameriški CS barv-
ni film HUDICEVA BRIGA-
DA, ob 18. in 20. uri

12. maja ameriški CS barv-
ni film SAMPION RADEA,
ob 18. in 20. uri

KINO

DOVJE-MOJSTRANA

27. aprila ameriški barvni
film ZADNJI BOJEVNIK

28. aprila francoski barvni
film NA MEJI NOROSTI

29. aprila ameriški barvni
film PARADA NORIH

1. maja ameriški barvni
film PADALCI PRIHAJAJO

2. maja ameriški CS barvni
film HISA IZ KART

5. maja italijanski CS barv-
ni film ZADNJA PAST

6. maja ameriški CS barv-
ni film PATTON — JEKLE-
NI GENERAL

12. maja ameriško-španski
CS barvni film SVETILNIK
NA KONCU SVETA

KINO KRANJSKA GORA

27. aprila ameriški CS
barvni film BOSTONSKI
MORILEC

28. aprila ameriški barvni
film PARADA NORIH

28. aprila ameriški barvni
film PADALCI PRIHAJAJO

1. maja ameriški barvni
film CRNI PANTERJI

2. maja italijanski CS barv-
ni film ZADNJA PAST

3. maja ameriški CS barv-
ni film MAC KENNINO ZLA-
TO

5. maja ameriški CS barv-
ni film PATTON — JEKLE-
NI GENERAL

PATTON — JEKLENI GENERAL je ameriški vojni film, ki
pripoveduje o znanem ameriškem generalu Georgu S. Pattonu,
ki je s svojo armado od 1. avgusta 1944 do 9. maja 1945 osv-
obodil 12.000 mest. Film si lahko ogledate v naših kinemato-
grafih.

6. maja italijanski barvni
film LJUDJE PROTI

9. maja ameriško-španski
CS barvni film SVETILNIK
NA KONCU SVETA

10. maja ameriški CS barv-
ni film HUDICEVA BRIGA-
DA

12. maja ameriški barvni
film NE DOTIKAJ SE KAV-
BOJA DOKLER VODI LJU-
BEZEN

KINO

DELAVSKI DOM JAVORNIK

28. aprila ameriški barvni
film ZADNJI BOJEVNIK, ob
19. uri

29. aprila francoski barvni
film NA MEJI NOROSTI, ob
19. uri

1. maja ameriški CS barv-
ni film HISA IZ KART, ob
19. uri

2. maja ameriški CS barv-
ni film PATTON — JEKLE-
NI GENERAL, ob 19. uri

5. maja ameriški barvni
film PADALCI PRIHAJAJO,
ob 19. uri

6. maja italijanski CS barv-
ni film ZADNJA PAST, ob
19. uri

9. maja ameriški barvni
film NE DOTIKAJ SE KAV-
BOJA DOKLER VODI LJU-
BEZEN, ob 19. uri

12. maja italijanski barvni
film LJUDJE PROTI, ob 19.
uri

KMALU NA SPOREDU:
»BOTER« AMERISKI CS
BARVNI FILM, NAJBOLJ
GLEDAN FILM VSEH ČA-
SOV.

Gledališče

Sobota 28. aprila ob 19. uri
SLOVENSKI OKTET —
Vstopnina je enotna 10 di-
narjev in je namenjena za
gradnjo spominskega doma
v Kumrovcu.

Petek 11. maja ob 18. uri
in 19.30 uri VEČER OPER-
NIH ARIJ.

ZAHVALA

Ob smrti moža, očeta, sta-
rega očeta in strica

LEOPOLDA PODBRŠČEK

se zahvalujemo vsem soso-
dom in družbenopolitičnim
organizacijam na Hrušici za
pozornost ter vsem, ki so
počastili pokojnikov spomin
in ga spremili na njegovi
zadnji poti. Zahvaljujemo se
tudi godbi s Hrušice in pev-
cem z Jesenic.

Vsem in vsakomur posebej
iskrena hvala.

Zaljujoci: žena in hčerka z
družinami

ZAHVALA

Sodelavcem delavnic motor-
nih vozil v obratu transport
se iskreno zahvaljujem za
spominsko darilo.

Jožica Sulc

ZAHVALA

Ob obletnici smrti mojega
moža dr. MILANA ČEHA se
iskreno zahvaljujem vsem, ki
so počastili njegov spomin in
se udeležili spominske pro-
slave.

Mimi Čeh z družino

ZELEZARSKI IZOBRAŽEVALNI CENTER IN ZELEZARNA JESENICE, JESENICE NA GORENJSKEM

Razpisujeta

sprejem učencev za šolsko leto 1973/74 v naslednje šole:

POKLICNA KOVINARSKA, METALURŠKA IN ELEKTRO ŠOLA

Vpisali bomo:

- 30 učencev za strojne mehanike (strojne ključavničarje),
- 10 učencev za ključavničarje-varilce,
- 5 učencev za orodne ključavničarje,
- 20 učencev za strugarje,
- 5 učencev za vodovodne instalaterje,
- 30 učencev za obratne elektrifikarje.

Pogoji za sprejem so:

- uspešno končana osnovna šola,
- da je učenec telesno in duševno zdrav,
- starost največ 18 let,
- preizkusa znanja za sprejem ni.

Šolanje traja tri leta.

Ugodnosti šolanja so:

- učenci prejemaajo mesečno štipendijo, ki jo daje železarna
Jesenice in je odvisna od letnika in učnega uspeha, giblje
pa se od 160.— do 600.—,
- učenci z oddaljenih krajev lahko stanujejo v domu učencev,
- oskrbnino v domu učencev regresira železarna Jesenice,
- učenci so zdravstveno in nezgodno zavarovani,
- učenci prejmejo v času šolanja tri delovne obleke,
- učenci dobijo regres za malico.

ŠOLA ZA METALURŠKE DELAVCE

Vpisali bomo:

- 10 učencev za talilce pri plavžu, SM peči in elektro peči,
- 10 učencev za valjavce,
- 20 učencev za hladno valjavce,
- 10 učencev za žičarje.

Pogoji za sprejem so:

- uspešno končanih najmanj šest razredov osnovne šole,
- izpolnjena obveznost osnovnega šolanja,
- da je učenec telesno in duševno zdrav,
- starost največ 18 let.

Šolanje traja dve leti.

Ugodnosti šolanja so:

- učenci prejemaajo mesečno štipendijo, ki jo daje železarna
Jesenice in je odvisna od letnika in učnega uspeha, giblje
pa se od 160.— do 580.—,
- učenci iz oddaljenih krajev lahko stanujejo v domu učen-
cev,
- oskrbnino v domu učencev regresira železarna Jesenice,
- učenci so zdravstveno in nezgodno zavarovani,
- učenci dobijo regres za malico.

TEHNIŠKA METALURŠKA IN STROJNA ŠOLA

Vpisali bomo:

- 30 učencev v metalurški oddelok,
- 30 učencev v strojni oddelok.

Pogoji za sprejem so:

- uspešno končana osnovna šola,
- uspešno opravljen pisnični preizkus znanja iz slovenščine
in matematike,
- odlični in prav dobri učenci so oproščeni preizkusa znanja,
- da je učenec telesno in duševno zdrav,
- starost največ 18 let.

Pisnični preizkus znanja iz slovenščine in matematike bo 29.
junija ob 9. uri.

Šolanje traja štiri leta.

Ugodnosti šolanja so:

- 20 učencev metalurškega oddelka bo štipendirala železarna
Jesenice,
- učenci iz oddaljenih krajev lahko stanujejo v domu učen-
cev.

Prijava za sprejem:

Za sprejem v eno izmed navedenih šol izpolnite prijavo, kol-
kovano z 2.—, obr. 1.20, ki ga dobite v knjigarnah. V prijavi
napišite poleg ostalih podatkov poklic, za katerega se želite
šolati. K prijavi za sprejem priložite:

- spričevalo o končani osnovni šoli,
- rojstni list,
- zdravniško potrdilo.

Prijave pošljite do 28. 6. 1973 na naslov: ZELEZARSKI
IZOBRAŽEVALNI CENTER JESENICE, 64270 JESENICE.
O sprejemu v šolo in o začetku pouka boste pisмено obve-
ščeni.

UCENCI

Možnosti za šolanje so pri nas velike. Izbirate lahko med raz-
ličnimi poklici, samo odločiti se morate. Zelo pomembno je
tudi, da se boste po končanem šolanju lahko zaposlili, saj
so Jesenice znano industrijsko središče. Lahko pa boste s šo-
lanjem nadaljevali. Pričakujemo vašo prijavo.

Železarski izobraževalni center
Železarna Jesenice

PRVOMAJSKA NAGRADNA KRIŽANKA

15.73	OKRAJŠ. IME	DEL OČESA	IGRALNA KARTA	15.73	DEL NEKE RASTLINE V ZEMLJI	AVTOMOB. OZNAKA ROMUNIJE	KAMENINA VULKANSKA KEGA IZVORA	ZASTOPNIK DRŽAVE V TUJINI	15.73	KEM. ZNAK ZA KISILO	LJUBKOVA ŽENSKO IME	VDOR	50 + 50		
POŽELENIJE				ŽABJA NOGA					OKSID						
				MLAKA											
NEUMNEŽ, NERODA						MEDMET			OSLOV GLAS	STAR. SLOVAN NAS TELOVADEC TINE					
ANTON ČEHOV			ČESTITKA			IME ČRKE									
KEMIČNI ZNAK ZA NATRIJ			ČESTITKA ENAKO- MERNOST										KLIC		
PRVI SAMOGLAS		ŽGODEN OVSEN KRUH				ZUPANČIČ UROŠ AVT. OZN. PANČEVA			ZELENICA SREDIŠČE VRTENJA					KEMIČNI ZNAK ZA ALUMINIJ	LESKIN PLOD
15.73	SAMOGLAS- NIKA ANTON BOVIRK			RUSKA REKA	AVIATIK MORSKA RIBA						MESTO V MEHURI OB OBALE TIRIGA OCE- ANA				
SAMODEJNI STROJ								SOGLASNIK PREDMETI		OZRAČJE	GOEDNA ŽIVAL EGIPČ. SONČNI BOG				
SUBJEKTI						JUNAŠKA PESNITEV	KEM. ZNAK ZA ŽVEPLO PLAHA GOEDNA ŽIVAL		JEZERO V SSSR RIMSKA 2					SPELA KOŠIR VEDEL. GOSLI IZ CREMONE	
15.73	IME ČRKE GL. MESTO MADAGASKAR		ČESTITKA PREDLOG									JAPONSKA KODA	ŽENSKO IME		
TESLA NIKOLA			ČESTITKA PRESNOVA, PREDELAVA										ČAS BREZ VOJNE MUZEJ		
VZDEVEK GOETHEJEVE MATERE				POLMER		KEM. ZNAK ZA NATRIJ BREZALNO- VOLNA PIJAZA			SAMOGLAS- NIK		VRSTA PRIKUHNE IZ MEDENINE				
ŽAIMEK				MITOLOŠKI LETALEC					SREMSKA MITROVICA NOVO MESTO			SAMOGL. IN SOGLAS. ZBIRKA ZAKONOV		TUJE MOŠKO IME	SRBSKA SOLATA
GORSKI REŠEVALNI ČOLN				CIRIL OBIR ŽELEZOV OKSID			OKUŽBA								
AVTOM. OZNAKA NORVEŠKE		NEPOPOLNA TEMA TERMIN					ORANJE	MEDVED SOGLASNIK				JADRANSKI OTOK	VZKLIK MESTO V RUSIJI		
ODPADNIK					CLAS DARILA				REJA KEM. ZNAK ZA MOLIB- DEN						
VEDELOVA- LEC ROLAD								ARENA V CIRKUSU KARTA PRI TAROKU						VEENIK ODISEJEV OTOK	
LETovišče PRI OPATIJI				AVTOM. OZN. AVSTRIJE MESTO V JORDANIJI		PREDIVALEC ILIRIJE	REJA V ITALIJI ŠEVEJI TON V GLASBI			IVANA ROBILICA NO JAN		ŠIRJAVA TOVARNA V BEGUNJAH			
RIMSKA 5		OBMEJNA PRISTOJBINA SLADKORNA RASTLINA							MRČES AVTOM. OZN. ITALIJE						IZORANA ZEMLJA
VEDA O IZVORU BESED												SHAKESPE- AROV KRAJ KAZALNI ŽAIMEK			
15.73	RJASTA VODA SAMOGLAS								RIMSKA ENA	LJUBKOVA ŽENSKO IME					
ŽDRAVITI, IZBOLJŠATI RAZMEDE										KEMIČNI ELEMENT					

KDO IZ MENE POJE:
LJUDJE, LJUDJE, LJUDJE...

LISTI

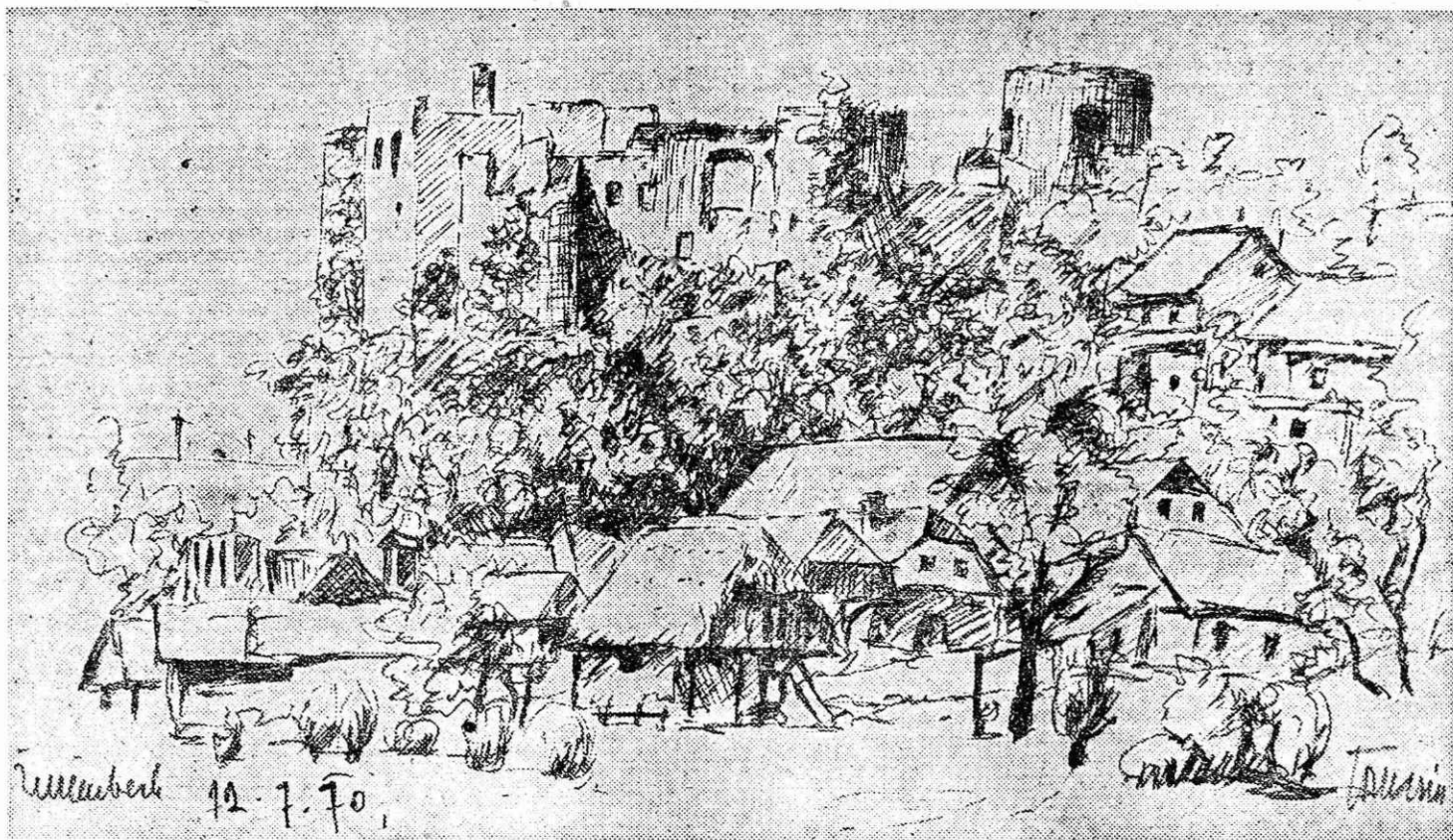
Uredil kulturno-umetniški klub TONE ČUFAR

Številka 11/III

Jesenice, april 1973

V ENAJSTI ŠTEVILKI LISTOV SODELUJEJO:

Janko Berlogar (poezija), Valentin Cundrič (poezija), Marjan Cufar (poezija), Benjamin Gracer (poezija), Milka Hartman (poezija), Tomaž Iskra (proza), Ivan Jan (proza), Miha Klinar (poezija, proza), Andrej Kokot (poezija), Cili Kodrič (poezija), Jelka Košir (poezija), Henrik Lužnik (poezija), Dominik Majetič (poezija), Marija Mencinger (poezija), Janko Messner (proza), Nevenka Mitrovič (poezija), Janko Novak (poezija), Valentin Polanšek (poezija), Črtomir Šinkovec (poezija, proza), Slavko Tarman (proza), Edo Torkar (poezija), Stane Wakounig (poezija) in Žan (poezija). V prevodu predstavljamo prozo Nguen Mau Hao, likovni prispevek pa so delo slikarja Toneta Tomazina.

Tone Tomazin — ŽUŽEMBERK

Miha Klinar IZ DIMA V DIM

1

Prižgeš cigareto
iz navade
pa tudi
iz dolgočasje
Puhaš dim
v sivino:
Kakšna sivina
v duši
in praznina
Vsega
so te izvotlile
brezplodne misli
Ujet si
v svojo mrežo
Sam vase
si zapreden
muha
in pajek
vse obenem
dokler
ne zapredeš se
iztrošen
izrabljen
od sive praznine
izjeden
v sanje
v deklico na
sliki

2

Prižgeš
drugo cigareto
Z modrim dimom
rišeš njeno sliko
v svojo dušo
njene oči
in topi noseč
ustnice, ki jih

nikoli
ne boš poljubljal
in lase
iz nežne svile
Svileni šal
oval
v obliki rute
ji obkroža glavo
pada
ji na hrbet
preko leve rame
z enim trakom
z drugim
na leve prsi
vzboklina desnih
Kakšna nežnost
bitje, ki ne bo
nikoli tvoje

Pa jo ljubiš
Rad bi razvozljaj
vse, kar se skriva
v njeni duši

Kaj
kaj
kaj
te orjejo vprašanja
kakor plugi
zapuščena polja

Kaj
kaj
kaj
Zapuščena polja
so pokrita
s snegom.

3

Prižgeš
tretjo cigareto
Gledaš sliko
Rekla ti je
da zdaj služi
v baru
kakor barska dama

V kostimu
da je videti
kot gola
Za novo leto
vse je razprodano
Pridejo
ameriški turisti
US-army in Europa
(tako je rekla)
Med štirideset
lepimi dekleti
jim bo na uslugo
tudi sama
Ti pa jo ljubiš
in ona tebe
Le drugače
kakor ljubi druge

Ljubi
tvoje pesmi
Ti pa jo gledaš
Gledaš jo
na sliki
in razmišljaš
o tej US-army
in Europa

4

Poznaš to US-army
in Europa
Se preden tale
deklica na sliki
zagledala je
luč sveta
Poznaš to US-army
in Europa
Z njo srečal si se
tam ob ustju Soče
in pri Huminu
pod obrobjem
Benečije
in z njo si
srečal se ob Dravi
in v Celovcu

Poznaš to US-army
zaveznika
ki je postal
sovražnik
ko si prenehal biti
graničar Zahodu
Poznaš to US-army
in Europa
ki zganjala
nasilje
je v Gorici
Poznaš to US-army
s čokolado
in konzervami
v izstradani
porušeni Evropi
Poznaš to US-army
ki iz lačnih žensk
je delala vlačuge
Poznaš to US-army
in Army
britanskega kraljestva
s tržaških ulic
'zaveznike'
ki so te ogoljufali
in streljali v Skednju
na delavce
Poznaš to US-army
in Europa
V očeh še nosiš
krste
oblake bele
in modrino morja
in kri, ki vrela
je iz prsi žene
na rdeči trak
trobojnice
na rdečo zvezdo
z rafalom prestreljeno
kakor žena
na cestnem tlaku
Membrana spominov

drhti še od rafalov
izstreljenih nate
blizu Mirna
pod skalnatim in
neuklonljivim Krasom
Za las samo
ušel si smrti
'Plavim vragom'
Poznaš to US-army
in Europa
ko je streljala
v svobodo ljudstva
v ljudsko bratstvo
v Internacionalo
v pesem, ki nas
z ljudstvi
na teptanem svetu
druži
v granitno skalo
Poznaš to US-army
in Europa
in njen Band
s trobentami in bobni
poskakujoč
na naših
televizijskih ekranih
Poznaš to US-army
v Guatemalli
in drugod
Poznaš jo v Vietnamu
in Laosu, Kambodži,
kjer rada bi
ustoličila zločin
Poznaš to US-army
kot turiste
Med njimi
za inflacijske dolarje
kot barska dama
deklica na sliki
bo nekemu na uslugo
za eno noč

Janko Messner:

Buteljni si odrežejo nosove

Je pa bil nos buteljnom in buteljkam zadnje čase hudo na poti, tako da so bili zastran njega že resnično nevoljni. So po dejali:

— Vse, kar je lepo in prav, božja previdnost gor ali dol, vendar ga ni modrijarja na svetu, ki bi mogel pojasniti koristnost te naše resnične skurne ekstremitete, pa čeprav jo je On pritisnil človeku na sredo obraza in jo imenoval: nos: dve kosmati luknji, iz katere se kar naprej cedi smrkelj, ki pri ta malih otrocih še v prav posebno dražljivem ritmu pokukava zdaj iz leve zdaj iz desne luknjice, ali pa kar iz obeh hkrati — kakor dva blesta radovedna deževnika iz razmočene zemlje. In potem to nenehno zadevanje ob vse in vsakogar pa še to nečedno zanosvodenje, ponosudobivanje, to nanosobešanje pa zdočimnosomodhajanje, to nospobešanje pa nosvihanje pa nosvrtanje pa vse druge neštete izizvalne in ponizvalne nevšečnosti, ki jih ta nič kaj estetična kumara zmeraj in povsod omogoča, ja kaj, — povzročal!

Tako so moževali in se hudovali nad nosom buteljni, buteljke pa so jim pritrjevale.

Potem je dejal njihov župan:

— Bridke so vaše besede, moji buteljni in uboge buteljke, pa so resnične ena kakor druga, da bi tako ne bile! Vendar pa je najhujše to, da imamo še na nosu napisano, čigavi da smo pa kaj da smo, in nam zastran tega razkazovanja nasprotniki kar naprej po nosu dajejo pa nam izpred nosa zmi-kajo, tako da se nas eden zanesljivo pod nosom obriše. Povem vam, moji dragi buteljni z buteljkami vred, da sem je jaz do kraja sit — te svoje gomoljaste nosure, še posebno zato, ker ne mine dan, da ne bi butnil z njo ob koga ali kaj pa da se mi ne bi pocedila kri, saj vendar vidite, da imam že same bunke na njej — in sploh... Preveč se mi je že pokadilo pod nos tode in sode po deželi, da bi ga mogel nositi še naprej kar tako pred seboj!

— Po pravici govori! je zavrelo med buteljni in buteljkami.

Potem je dejal zastopnik vinskih bratcev:

— Za nas vse je žaljava, kako da ne! Pa ti je bahač grbasti vrh vsega še pravi izdajalec! Da bi jo le videli, kako me nadira — moja stara — vsakokrat ko pridem iz pivnice, čeprav si tam komaj dušo privežujem, ko se ti pa hudič že po enem samem litru spremeni v takšnole sinje modro melancano!

— V melancano, mrha izdajalska! je zavrelo med vinskimi bratci. Je bil pa velik polom, ki so ga buteljke naredile.

Potem je dejal spet njihov župan:

— Veste kaj, če ste za to, odrežimo si ga, da bo pokoj!

Da ne bo več koj videti, kaj smo pa komu pripadamo!

Pa so se buteljni in buteljke pomenljivo pogledali. Pa reče Krheljnov Fika:

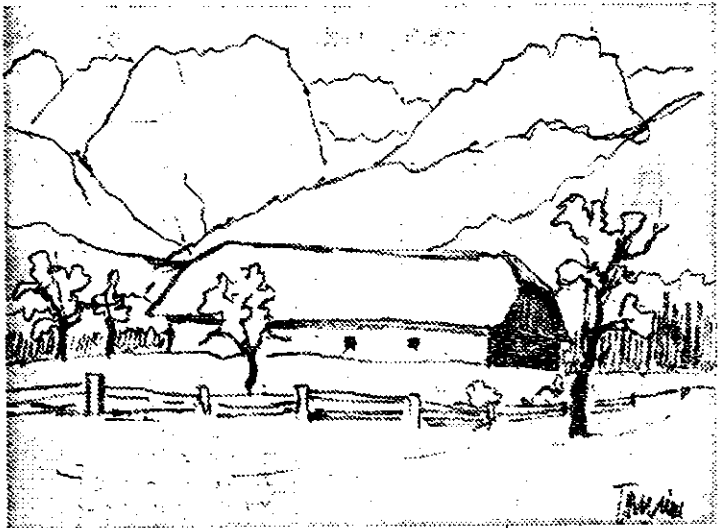
— Hajdimo, fantje, nože brusiti!

Pa so bili vsi buteljni in buteljke za to. Pa reče Pržganov Vora:

— Veste kaj, je pretrd, da bi ga odrezali.

Pa so buteljni in buteljke po riži njegovim besedam prav dali. Pa reče Buhanov Lipa:

— Veste kaj, stisnimo ga v skobeljnik — pa škrc! ga odsekajmo!

Tone Tomazin — V MARTULJKU

So pa vsi buteljni in buteljke sklenili, da je ta beseda modra — škrc! ga pa odsekajmo!

Pa so si nosove odsekali, v skobeljniku. Drug drugemu. Ta prvi je bil na riži župan — zastran dobrega zgleda, za njim pa vsi ta drugi buteljni in buteljke.

Je pa bila zdaj tam, kjer je bil prej nos, samo še luknja. Pa niso več vedeli, ali so ta pravi bolj pa niso ta pravi in sploh niso več vedeli, kaj bi rekli... pa komu bi rekli, pa tudi tega niso vedeli, zakaj bi komu kaj rekli, ko pa niso več vedeli, ali so ta pravi in kateri od njih je sploh ta pravi, ko pa so imeli prej vsak svoj nos, po katerem so se razlikovali ta je bil ogrčav, drugi gomoljast, tretji sedlast, četrti orlovski, peti zavihan na »hej Slovani«, šesti povešen na »nmav čez jizaro«, sedmi potlačen, osmi šilast, deveti topast — pa tako naprej, vsak drugačen.

Zdaj pa so bile tam, kjer so bili prej nosovi, same luknje. So bile pa te luknje vse enake, zato pa nobeden ni vedel, ali je ta pravi bolj pa ni ta pravi.

Pa so bili precej žalostni, ko so se tako gledali. Pa so se potem proč obrnili in vsak na svoj dom odšli.

So pa bili buteljni čez nekaj dni še bolj žalostni, ko so zapazili, da jim sapa zdaj piška kar iz luknje in škropi tisti smrkelj kakor kak vodomet na vse strani, da ne teče več kakor prej — spočobno navzdol, v zanosnico.

Pa reče Krheljnov Fika Pržganovemu Voranu:

— Ti, čuješ, rojtam, da smo ga posrali.

Pa reče Pržganov Vora Krheljnovemu Fikanu:

— Rojtam, da koj.

Sta bila oba istih žalostnih misli. Pa nista nič več rekla.

Se je pa županu zdaj tudi nekaj svitalo je pa zagodrnjal sam pri sebi:

— Zabožjidel, saj zdaj, ko smo si ga odrezali, drugi še laže vejo, kaj smo pa komu pripadamo.

Je pa šlo na Buteljskem odsihmal vse skupaj bolj in bolj po zlu: ne samo da je ljudstvo buteljsko čedalje bolj zgubljalo orientacijo, ker ni moglo več hoditi za nosom, in ne samo da so se buteljni sami sebi odtujili, tudi drugi ljudje v deželi so se jih bolj in bolj ogibali, kajti vrh vsega zdaj svojih vetrov, kakor so jih napenjali niso več zadrževali (čemur bi mnogi neizobraženi ljudje rekli, da so prdeli) in so se zategadelj zagrinjali s precej neprijetnimi vonjavami (čemur bi isti neizobraženi ljudje rekli, da so smrdeli kakor kozli). Seveda jim tega nihče ni mogel zameriti, saj zdaj sami sebe niso več obvovali. To jih je menda še najbolj žalostilo in pa to, da so jih drugi ljudje, tudi zdaj — brez nosa — lepo za nos vlekli, saj so vendar imeli zdaj tako rekoč vse na luknji napisano, kar jim je bilo prej na nosu napisanega, in so jih zdaj neki zmerjali z »nososkrci«, neki pa z »bučoluknjariji«.

Tudi župan buteljski se skorajda ni več prikazal med svojimi buteljni in buteljkami, saj ga je bilo zdaj čedalje bolj sram številnih bušk na čelu pa na bradi, ko pa ni imel več nosa-odbijača.

Toda najbridkejšje je bilo za buteljne in buteljke nenadno porazno spoznanje, da odsihmal nobeden od njih ni mogel več biti p o n o s e n. Kakorkoli so se trudili, se zvijali, mrdali, vratove stegovali, brez nosa jim to ni uspelo... Ugotovili so nepopravljivo škodo, ponosa ni bilo več, pa ga ni bilo.

Župan si je to jemal čedalje bolj k srcu. Lepega deževnega večera se je potem potožil materi županji:

— To je pa že od hudiča, zdaj sem dosegel, da nas vsi po teh luknjah spoznajo, kaj smo.

— Po teh luknjah, po teh skurnih, je zavzdihnila mati županja.

— To me bo naslednje še v grob spravilo, je obupano zahlipal župan — skozi luknjo sredi obraza pa mu je jedko zapiskalo in se tanko pocedilo...

Mati županja pa mu je samo prikimala.

Pa res se je potem župan še tisto jutro obesil na najbližje drevo. Brez besede. Ravno ko je jutrnjico zvonilo.

Spoznali so ga po nosu, ki mu ga je mati županja obesila na vrvič okrog vratu. Za »gorvstajenja« del.

Buhanov Lipa je pomoderoval:

— Žalost ga je strla, ker je prvi zinil, naj si jih odrežemo.

So pa buteljni in buteljke župana od same nevolje viseti pustili. Ga pa niso pokopali bolj pa za njim žalovali. Pa niso za njega žebrali. Mu pa niso spomenika postavili.

(N. B. Ko je neki moj prijatelj to buteljsko zgodbo prebral, je bistroumno pomežiknil:

— Naj me vrag, če nimaš spet kaj političnega za bregom. Katerega naših koroških županov...

Ne morem mu pomagati. Zakaj pa ne.

Samo da mi Frana Milčinskega ni obral. Plagiat je zmeraj neprijetna reč. Če ti ga kdo odkrije. Tudi neznamen.)

Andrej Kokot:

NAPISI PADAJO

Napisi padajo, padajo v gnoj naše stvarnosti, v prepad med besede sožitja, v travo rjave modrosti, v blato našega časa, na široka usta obljub.

Napisi padajo, padajo, padajo.

Napisi padajo, kdaj bo no mi?

KAJ SO ROŽE

Kaj so rože kaj je polje, kaj ljubezen?

Kaj je dom? Če pravite, da vsega tega zame tu menda več ni.

Pa ne boste rekli, da sem samo še suha veja, ki v nebo moli svoj nemi jaz?

V VAŠIH ROKAH

V vaših rokah je naša usoda po zgodovini in raznih pogodbah.

Vaše roke imajo lepo obrezane nohte, vaše roke nimajo spomina na kri, ki je v teh krajih tekla.

Takrat ni bilo samo dvesto pet vasi. Takrat so našli vsako vas, vsakega od nas.

MOJO ZEMLJO

Mojo zemljo so obesili na zid in pretaknili z iglami.

Iz naših zelenih poljan je zasvetilo dvesto pet škrlatnih pik, ki zdaj kot drobne kaplje tezejo v pozabljene vasi.

ZDAJ NI ČASA

Zdaj ni časa za nežna čustva, za igre z besedo. Zdaj je čas dejanj, zdaj padajo napisi, zdaj kažejo svoj pravi jaz.

A mi smo še: in večja bo v nas rana, bolj bo tod naš dom.

KAKO NAJ POJEM

Kako naj pojem
ko je zora gluha?
poslušaj, ko čakam
dan?

Kje dom si, zavetje,
da bi si z moštom
zalival obup?

V BISTVU JE VSEENO

V bistvu je vseeno,
kaj misliš zasaditi:
kol z dvojezičnim napisom
ali drevo:

samo v semenu
je velika razlika.
Eno zraste iz tal,
drugo mora
vzkleti v ljudeh.

ŠTEVILKE SO MOČNE

Številke so močne.
Številke govore resnico.
Številke so vedno z nami.
Številke lahko obračamo
in oblačimo.

Ko pa pustimo, da številke
spregovore namesto nas,
takrat je hudo.

Takrat je nekaj narobe,
takrat se nekaj ustavi,
takrat se nekaj razblini v nič.

V MENI SO ČUDNE STVARI

V meni so čudne stvari,
so mravlje,
so ščurki, so skale
in voda in zemlja,
drevesa in gore,
sekire in krampi,
je številka dvesto pet.
Vsi ljudje, vasi in napisi,
cel Korotan.

Dve
sto
pet.

ZVESTOBA

Kadar se zemlja zatrese,
živati zbeže.
Ostane le človek,
živ ali mrtev.

Valentin Polanšek:

STORIJA O GOSPOSVETSKIH LIJAH

Pol tisočletja je že,
ko je zvedel kmet — kosez
na knežnem kamnu
od novega
»železnega« Habsburžana,
da ne razume — naš jezik!
Potlej smo dajali
Bogu in vladarju,
fevdalcem in tujcem,
Turkom in kugi
desetine in krčine,
janičarje
in sebe,
ker so dobro skolonizirali
in prekrasili
naše prešibke bogove,
naše prednike,
naša imena,
naš vojvodski prestol,
naš knežni kamen,
našo Gospo sveto,
našo zemljo,
našo govorico,
našo ... naše ... naš ...
nas!

POGREBNE IZ DEŽELE MIKLOVE ZALE

Vse, kar se dogaja,
se uresničuje
že stoletja.
Samo dandanašnji gre hitreje,
ker ne-božjim mlinom,
ki so stoletja počasi mleli,
pomagamo samo Korotanci.

Danes smo bili pri pogrebu
samega sebe
in z grenkobo ugotovili,
da pokopavamo domačo besedo.

Ni bil pokop telesnih ostankov.
Bilo je rojstvo
koroškega Slovenca,
ki ne zna
slovensko.

Kako so naučili naš narod
v svojem ne-božjem imenu!

KÄRNTNER SOŽITJE — ALI SODOBNA VINDIŠARSKA

Razumejo nas,
da govorimo o odprtih mejah
in združeni Evropi,
samo manjšinskega jezika ne znajo.

Razumejo,
da ljubimo svojo materinščino,
ali ker smo manjšina,
je naša beseda samo dialekt.

Razumejo,
zakaj sta pred petdesetimi leti
na Kardinalsplatzu v Celovcu
pila slovesno pri sveti maši
oba sodeželana kelih miru in sprave.

Ne razumemo pa mi,
zakaj imajo nas samo zato radi,
ker baje vsi Slovenci
itak nemško znajo.

Stane Wakounig: DREVO

Z nožički rezljajo potniki
po mehki drevesni skorji.
Iz ran se cede smoleni sokoci.
Muhe valijo tod svoje ličinke.

Lub zarase se morda za silo.
Pa pridejo druge vigredi,
pridejo drugi ljudje
in tudi ti čečkajo v skorjo
vsak svoje ime.

S časom razpoka deblo.
Pod razrezano skorjo
že zdavnaj opravi je črv.
Kadar pade drevo perelo,
pravimo, da ga je strli.

NEVIHTA

Veje so potrkale na okno.
Povedale so mi,
da jih ziblje vihar,
da se združujejo
oblaki v nevihti.
Vstal sem,
da bi pokrtil ječmen.
Pa je kljub temu polegel.
Ko sem pobiral po tleh
pobito klasje,
sem mahoma spoznal,
koliko klasov
lahko ubranijo
moje roke
pred točo.

Predstavljamo vam sodelavce iz Koroške

MILKA HARTMAN je bila rojena leta 1902 v Libu-
čah. Več kakor štirideset let je delovala kot potujoča
učiteljica in ljudsko-prosvetna delavka na avstrijskem
Koroškem. Ze od rane mladosti piše pesmi, v katerih
je žila vso svojo veliko ljubezen do slovenskega jezika,
rodne Koroške in slovenskega življa onstran Karavank,
njegove usode in zgodovine. Leta 1952 je v Celovcu izšla
njena prva pesniška zbirka MOJE GREDE. Njene pesmi
pa so bile objavljene tudi v številnih slovenskih časopisih in revijah.

JANKO MESSNER, profesor slavist na slovenski
gimnaziji v Celovcu, je bil rojen leta 1921 v Dobu pri
Pliherku. Kot pisatelja smo ga globlje spoznali šele ob
njegovi petdesetletnici, ko je v Celovcu izšla knjižica
njegovih pripovedi pod naslovom SKURNE STORIJE.
S to knjižico je vzbudil veliko zanimanje in priznanje.
Krajše zgodbe pa je objavljaval tudi v raznih revijah in
časopisih. Poznamo pa ga tudi kot prevajalca marksistične literature iz slovenščine v nemščino.

VALENTIN POLANSEK je učitelj v Lepeni pri Ze-
lezni Kapli, kjer je bil tudi rojen leta 1928. Svoje prve
pesmi je objavil že leta 1948. Doslej je izdal že tri svoje
pesniške zbirke, in sicer GRAPE IN SONCE, KARAN-
TANSKE in otroško zbirko CINEK. Svoje pesmi in
krajše povesti pa je objavljaval v različnih slovenskih
časopisih in revijah.

ANDREJ KOKOT je bil rojen leta 1936 v Zgornji vasi
nad Kostanjami, živi pa v Celovcu. Lahko bi ga nazvali
kot pesnika samorastnika, saj se je z izredno voljo
in zavzetostjo dokopal do takega pesniškega izraza. S
svojimi pesmimi zelo prizadeto in zavzeto reagira na
dogajanja na avstrijskem Koroškem. Doslej je izdal
tri pesniške zbirke, in sicer v Celovcu ZEMLJA MOLCI
in URA VESTI, lani pa je izšla na Jesenicah njegova
tretja zbirka pod naslovom ČUJTE, ZVONOVI POJO.
Ob znanih dogodkih na Koroškem pa so v Trstu izšli
tudi njegovi pesniški LISTI. Svoje pesmi pa vsa leta
uspešno objavlja tudi v različnih slovenskih časopisih
in revijah.

STANE WAKOUNIG, slovenski učitelj iz Koroške, je
najmlajši med našimi sodelavci s Koroške. Doslej je
svoje pesmi objavljaval v koroški reviji za literaturo in
kritiko MLADJE. V naših LISTIH ga z Milko Hartma-
novi prvič predstavljamo, medtem ko so drugi že dalj
časa naši stalni sodelavci.

Stane Wakounig:

KASTE

Napraviš korak.
S kompasom izmerijo
njegovo smer.
Dvigneš roko,
gledajo na tvoje prste
ker si jih skrčil
morda v pest.
Odpreš usta,
tvoje besede pretehtajo
kakor trgovec kvas.
Bilo je nekaj drobtin
preveč drznosti
»in že te spoznajo«.
Upravljajo te v kartoteko,
pripišejo vse lastnosti.
Ljudje,
ki se zanimajo za svet,
brskajo v kartotekah.
V enem nešteti predalov
si uvrščen tudi ti
z vsemi atributi.
Nazadnje je napisana
v velikih črkah —
kakor se spodobi —
ocena za poštene ljudi,
ki sami ne znajo soditi —
bolje rečeno za tiste,
ki se bojijo stika
z ljudmi na indeksu:
»Odsvetujemo!« ali
»Za odrasle s premislekom!«

UMIRATI ZNAMO

Umirati znamo.
Že dolgo pripravljen
mrtvaški je prt.
Ze zdavnaj pogrebci
skopali so jamo.
Pa moti izdelani,
strogi načrt
resnica ta, da umirati
znamo.

Sicer je naš trup že zgaran,
že včasih povešamo glavo
in menimo vse je zamán
in vendar se zopet vzravnamo.
Od nekdanj umiranje
naš je vsakdan,
prijatelj postala
nam skoraj je smrt,
vsaj kakor otroci
se z njo že igramo.
Navajeni smo že
na križu viseti —
če že ne živeti,
umirati znamo.

Nguyen Man Hao

Zadnja diagnoza

NGUEN MAN HAO JE MLAD VIETNAMSKI PISATELJ, "ZADNJA DIAGNOZA" JE IZ KNJIGE "POT, KI JE PRED NAMI" (1969), V KATERI SO IZSLA DELA RAZLIČNIH VIETNAMSKIH AVTORJEV. — ZGODBA IZ JUŽNEGA VIETNAMA.

Doktor Hang se je molče mračil ter previdno zibal skodelico črne kave, ki jo je držal v roki. Žena ga je pogledala le za trenutek, pa je videla, da mu pogovori gostov niso všeč — ti so namreč glasno govorili o politiki. Doktor ni maral imeti s politiko nikakršnih opravkov. Naj je kdorkoli začel razpravljati o zadnjih novicah, že ga je pograbil strah. »Samo da človek vtakne nos v politiko,« je menil, »že si nakopije nesrečo na glavo. Če si zdravnik se ukvarja z medicino, v prostem času pa se posveti družini.« Posebno previden je postal potem, ko so po ukazu predsednika Ngo-dink Diema odpustili iz službe in zaprili veliko vidnih uradnikov v uradu guvernerja province in v prefekturi. (Ngo-dink Diema je bil južnovietnamski diktator (1955—1963), ogrožje ZDA, ki so ga le-te pustile pasti in usmrtili leta 1963 po državnem udaru v Saigonu, ter ustoličile novo južnovietnamsko vojaško diktaturo.) »Toda saj so vendar to Diemovi ljudje, zakaj so jih takoj odpustili?« — ga je vprašala takrat žena.

Skomignil je.

»Ne vem, res ne vem! Dandanes je težko karkoli razumeti.«

In zdajle torej prijatelji, ki jih je povabil, niso našli nič primernejšega, kot da so se pod njegovo streho začeli pogovarjati o politiki.

»Vrag jih pocitraj! Prismođujejo celo o notah o združitvi.« (Tu so misljene note Severnega Vietnama vladi Južnega o ukrepih za mirno združitve obeh delov v enotno državo.)

Po naravi je bil neodločen in molčel ter zelo obziren s prijatelji. Že večkrat je hotel pretrgati ta pogovor, vendar mu je bilo nerodno, zato je molče obsedel in se samo bolj in bolj mračil.

Žena je vstala in poiskala karte.

— Prosim vas, — se je obrnila h gostom, dosti je bilo debate, dajmo se raje zabavati in zaigramo nekaj partij....

Gostje so po njenem glasu takoj uganili, kaj stoji za njenimi besedami, zato so se zasmejali.

— Zaigramo, zaigramo! Prisedi vendar, Hang...

Obraz se mu je razjasnil in hvaležno je pogledal ženo. Komaj so razdelili karte, že je zazvonil telefon! Žena je vzdignila slušalko.

— Zate, Hang, nekdo, ki ga ne poznam po glasu.

Doktor je vstal.

— Igraj namesto mene, — je rekel ženi. — Tu so karte, jaz sem že vrzel to pot.

Stopil je k telefonu:

— Halo! Iz bolnice?

Doktor se je nenadoma sklonil nad aparat ter pritisnil slušalko k ušesu. Smeh mu je izginil z obraza, zamenjala sta ga nemir in osuplost.

— Da!... Da! Že grem.

Položil je slušalko in si s prosto roko živčno razpel suknjč.

— Kaj je, Hang?

— Nič posebnega. Kar sedite. Jaz bom samo postavil diagnozo in se takoj vrnil.

Žena, ki se je naučila po komaj opaznih znakih uganiti, kakšne volje je, je vedela, da ni res, kar je bil rekel.

Šel guvernerjevga urada ga je klical v zvezi z nujnim primerom. Doktor Hang je bil razburjen. Že od nekdaj — sam ni vedel, kdaj se je bilo to začelo, ga je, kadar je bil slišal o kakršnih koli višjih ustanovah, stisnilo pri srcu... Guvernerjev urad... služba državne varnosti... sodišče...

Nejasne slutnje so se prevrgle v strah, ki mu je stisnil srce, ko je zavil proti guvernerjevi palači. Na dvorišču ter na cesti so se gnetli ljudje. Bili so kmetje. Molčali so, vendar sta se jim na obrazih videla nezadovoljstvo in strah. Slišati je bilo, da nekdo joče. Povsod so stali vojaki in orožniki... »To so vendar demonstracije. Le zakaj neki so me klicali. Mogoče me je kdo ovadil in me hoče vmešati v te stvari?...«

Stopil je k vhodnim vratom. Tisti hip se mu je približal slaboten stavec, oblečen v črno:

— Prosim vas, spoštovani doktor, napravite svojo dolžnost v imenu resnice in pravice.

Vsaka njegova beseda je bila kot pribita. »Moj bog, kaj se je zgodilo?« Hangove noge so postale naenkrat čisto mehke, kot iz vate. Nasproti mu je prišel major, šef guvernerjevega urada, in ga povabil v svojo pisarno. Zaklenil je vrata in takoj začel, ne da bi bil zdravnik povabil, naj sede.

— Nesreča. Človek je bil padel, se hudo ranil in umrl. Netančen čas ni znan. Ljudje so prinesli truplo semkaj. Trdijo, da gre za umor. Sporočili so mi, da se zbirajo ljudje. Če se jih bo nabralo še več, se jih bomo težko znebili... Prosim vas, da si truplo ogledate in poveste ljudem, da je ta človek umrl zaradi poškodb, ki jih je dobil pri padcu, in da nikakor ni bil ubit... Tako jih bomo lahko pomirili... razgnali. Kako bomo kaznovali hujšakače, bomo videli kasneje... »Če bom še dolgo tu z njim, na samem, me bo prišlo, da bom kaj obljubil... ne bom mogel odreči! Na vsak način moram iz sebe...« Odločno je vprašal:

(Nadaljevanje na 5. strani)

Milka Hartman:

LJUDSKO ŠTETJE

Kako so našli?

Nas lahko preštejejo?

Koliko našli so,

da se nam smejejo?

Zlagane številke!!

Saj tisti, ki ste jih odšteli,

so šleve,

nagnite bilke,

saj veter severnik

odnesel je pleve...!

Nas ni veliko?

Z otroki Slave

nas je toliko

kot listja in trave.

Trdno bomo stali!

In stebre držali,

da narod ne zgine

v propasti —

v ljubezni, zvestobi

mu damo še rasti.

A tujec nas gleda

kot grobar mrliče...

a mi smo le priče

besede, krvi in življenja

dedov, pradedov!

Njega izročilo prдавno,

nam svetlo in slavno,

pontžanim, bičanim pravi,

da naša je zemlja

ob Zilji in Dravi.

UTRINEK

Nekdo nekoč je mislil name

v nemirnem soju dajlnih

zvezd...

O, bil bi jo utrgal zame

kot rožo — zvezdo na nebesu

v dokaz, da mi bo večno

zvest.

A zvezda se je utrnila,

ugasnila na dnu noči...

Ne bo, ne bo se več vrnila.

Vsa tiha je ob mrtvem kresu;

moj srčni plamen zdaj blede.

A vigrad znova se povrača

in duh se znova pomladi.

Ko pričke spev zbudi orača

in cvetje da napoj očesu,

ljubezni čudež oživi.

NAŠA POMLAD

V nas vre življenje

kot v sodu vino v jeseni.

V nas sije sonce —

in upi so tako zeleni

kot mlada njiva spomladi.

V nas so nasadi,

ki cvetje opojno bodo nosili

in sad

prebogat

v jeseni rodili.

Hej, taka je naša pomlad,

da v dušah je moč,

ki zemljo in morje pretresa,

v trpljenje in noč

prikliče — nebesa.

VIHAR SRCA

Oblaki peneči kipijo

iz vrhov sneženih gora —

vse više nemirno hitijo

čez modro krajino neba.

Vetrovi čez plan se podijo,

oveli list v njih se igra;

gozdovi se z vetrom borijo;

kot v strahu vsak grm trepetja.

Pomladi navdihni budijo

spomine v nemoči srca —

vaj želje usahle sadijo —

saj rože le drugim rdijo...

Vetrovi za me ne plodijo —

pomlad mi utehe ne da.

VSTAJANJA ZOR

Nestrpno čakamo te, dan,

pomlad obetajoč,

da sončnega zlata

nasuješ na zemlje

ozeblu dlan,

da vesno z njim zbudiš

iz sna,

veselo vriskajoč,

da gruda spet

iz svojih žil

brstenju hrane da.

V mrtvilo bednih kril

spet vdahneš nam duha,

da nov pollet vesel

s škrjančkom bo hitel

čez tisto težko pot,

ki s križem jo Gospod

prehodil je za nas nekoč.

Zaneti v dušah plamenov

za kres ljubezni vsch rodov —

naj sred' noči nemira

po križu se odpira

vstajanja zor — Velika noč.

ZEMLJA

Zemlja mojega očeta,

ti si sveta,

ti si mati moja, mila.

Bom na tvoje tople grudi

trudno glavo položila

in bom poslušala,

kako utripala bo žila

tvojega srca.

V žili tvoji naroda je sila

z žulji in krvjo zapisana.

Glavo trudno ne —

svoje le srce

v brazde glob bom zakopala,

da napije se krvi,

da nabere si moči

pradedov, prababice

za prihodnje dni.

Tvojo žilo, zemlja mati,

bratom bom odprla,

preden bom umrla.

MOJ JUNAK

Ko mi je dehtel je lipov cvet

kot v polnem satju ročni med,

ki ga čebelicam da gaj —

junaku daljnemu tedaj

sem prvi spev ljubezni pela.

Po njem je duša hrepenela.

Zato sem čakala junaka,

da z vriskom, kot po zmagi,

pod okno moje prikoraka.

Junak naj bil bi fant moj dragil

O, vriskov in korakov sto

pod moje okno je prišlo,

— junaka ni bilo...

Se pesem moja se glasi,

med brati vrisk in spev budi,

k junaštvu blaga srca vžiga,

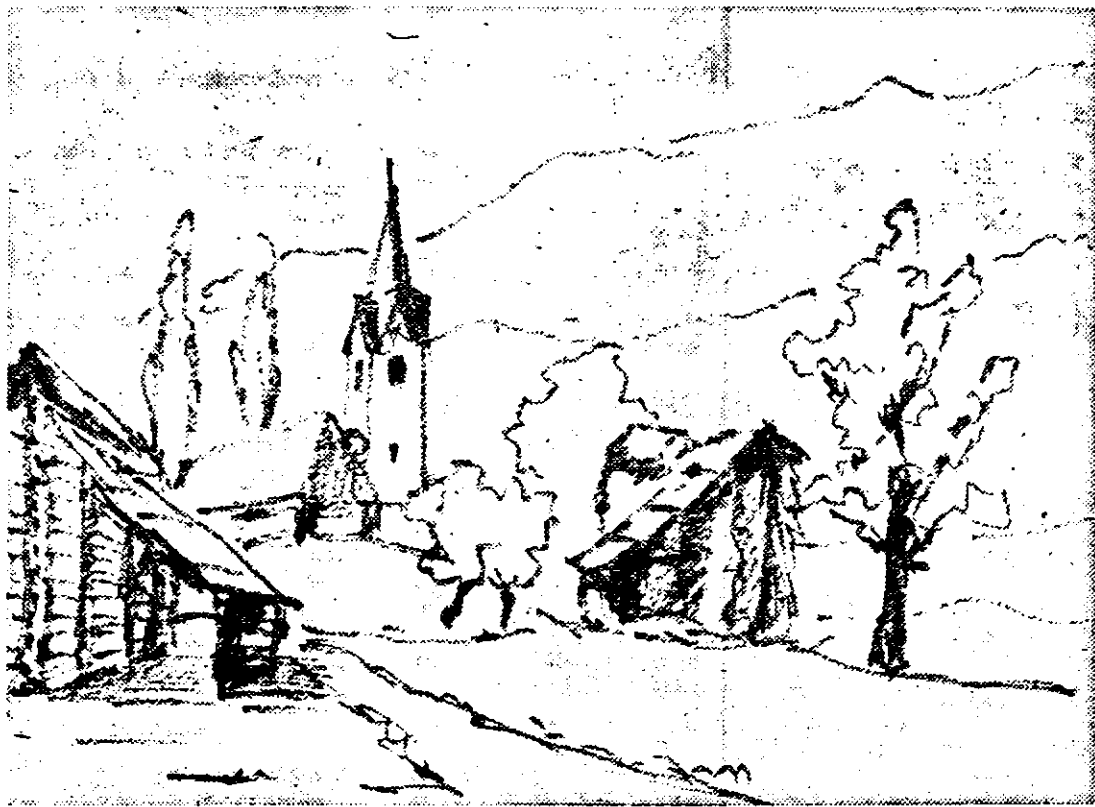
k zvestobi, svetlim vzorom dviga.

O, dvigni se, naš duh slovenji,

da zadoni res spev ognjeni,

ki vse vasi nam prerodi

in polmrličje obudi!

Tone Tomazin — Markova cerkva v Vrbi

Cili Kodrič:

PRIVID

Prihaja
iz jutranjih kapelj
kakor pomlad
in izginja v jesenski noči
v kotanje zlomljene duše
neslišno
skozi pokrajine srcà —
mokra sivina
se usipa za vsakim korakom
iz sebe bruhà
stebila izoglenelih očitkov
skozi noči brez povratka
gre jutrom naproti
v njem lebdi epitaf:
vse mine ...

KESANJE

Lepoto mojih rožnatih misli
so izpile
tvoje ostre besede —
na vekah zaprtih oči
lebdi
moja sreča —
kesanje
v naročju mrzlih spoznanj
je pogreznilo do usten
prosojno resnico:
si odtrgani list,
ki ga vrtinči
mumiranje brezbrežnih daljav
in tvoji kriki —
žal mi je, žal ...

MEDITACIJA

Kaj sem?
Človek —
ki je zaradi valovanja
etra
v svetu svojih čustev
vkovan v skalo posmeha
in išče
samo še zavetje v lastni senci
in z zadnjo vrtnico iluzij
tolaži pogrezojočo se bit
v lastnem zaničevanju?
Ali samo še misel —
ki se izgublja
v megli iskanj
in jo kriki
nenadnih spoznanj
davijo s priprtimi vekami?
Morda sem samo še
prosojnost tvoje krutosti — sopotnik?
Z njo si porušil vse moje mostove.
Sedaj hodim bosa
s kesanjem zelene resnice
v očeh
po ostrem kamenju dvomov —
toda slutim
še v kletki črnih noči
svoj beli
in veliki dan ...

V VRTU BREZ OGRAJE

Nasilje je v oknih življenja
ozke steze brez besed
se bore s polnostjo
črnoprstnih grud
orgle v vetru pojo brez taktirke
v noči
pred jutrom zrelih žit
hodiš brezciljno
v korak z vsemi orjaki nasprotij
Nabreklost je v barvah naše notranjosti
smo sproščeni čopiči
na paleti hotenja
nikjer in vendar povsod
v nenehnem brezčasju
občutiš
da si daljica brez krajišč
v nenasičnem krogu pehanja
Nerazumljiva geometrija
v vrtu brez ograje
svet motorjev in burk in romanc
posmeh nedosegljivih zvoncev
podrti stolpi oskrunjenih sreč
in kriki
utrujenih koncev
Ko se zaveš
v hladni praznini samega sebe
in strojniš
v plodnost notranje rasti,
ti bodo zapele
orgle v vetru zrelosti:
Moraš se najti še pred nočjo
človek bršljan — s črnoprsteno
grudo spoznanja

MOJA STOLPNICA

Ne bom zaprla
nikdar
ne oken-ne vrat
iz jutra v dan
preko noči
naj pljuska življenje
do zadnjih sten ...
Ne bom zaprla
nikdar
svojih oči
naj spoznam
krutost vseh stvari —
ki požiga
in dneve
pogreza v noči ...
Ne bom zaprla
srcà
nikdar —
v moji stolpnici
srcà —
ste vsi
ste vsi
domà ...

NEPOZABNI NASMEH

Objemam
mesečino
tvoje duše —
drget
tvojih želja
slutim
do dna
svojih studencev —
med nama
je reka
z razbitimi sanjami ...
Slišiš —
kako prihaja
nasmeh
belih noči?
Bajam:
da sem
tvoja pesem
in
nepozabni nasmeh
tvojih oči ...

Nevenka Mitrovič:

TEBI

Govorim si neumnosti
ljubezen je vse
kar nosim v sebi
pristuhnem vsakemu šumu.
Čakam
nora sem od čakanja
pojem si pesem
a še ta je o tebi.

JUTRI

Zažgala sem preteklost
pozabila na včeraj
ni mi žal.
Za tem, kar je minilo
veselim se jutri
še mrak se mi zdi lep
in ko zrem naprej
slišim slaček glas
vse to bo jutri
zato sem zažgala preteklost
in pozabila na včeraj.

PREBUJENJE

In nato
sonce
zamegljena dolina
je pokazala obraz
zapihal je svež veter
droben spev ptice
me je prebudil
kot glas iz davnine
nekaj je zagrmelo
in nato
dež

(Nadaljevanje s 4. strani)

— Kje je truplo?
— Truplo je zunaj. Hočejo, da ga zdravnik pregleda vprko
njih in da tam tudi podpiše izjavo ...

Obmolknil je in nato zaupno nadaljeval, kot bi bil Hang
njegov soustnik:

— Ljudje so začnje čase zelo razburjeni pa tudi Vietkong
jih hujska. Položaj je napet do konca. Če jim ne bomo popu-
stili v kaki malenkosti, jih bomo težko ukrotili ... Bolje jih
je pozneje postopoma privijati ...

— Toda gospod major, vi ste vendar vojak, zato se tudi
sami spoznate na rane, — mu je rekel doktor v beseđo — ali
gre res za nesrečo, kot pravite?

— Ogledal sem si truplo, rana zaradi padca na ostro vejo.

— Doktorju je odleglo, zadihal je z olajšanjem.

— No torej pojdiva.

— Šli boste sami, spremljal pa vas bo moj tajnik.

Doktor Hang se je zagledal v majorjeve oči: v njegovih
motnih zenicah so bili slabo skrito sovrašivo, nemir in strah.

Stopil je navzdol po stopnicah in množica ga je pri priči
obstopila.

— Doktor, prosimo vas, storite tako, da bo prav!

— Tamle je truplo!

— Naj pride tudi major! Tudi on naj bo zraven!

Mladenč v podporočniški uniformi je hitro zavpil:

— Namesto njega sem jaz! Major ima delo, bo prišel po-
zneje.

Naenkrat mu je odgovorila množica ogorčenih glasov:

— Ne! Ne! Tako se ne gremo! Major mora biti zraven!

Starec v črnem je dvignil roko:

— Mir! Resnica je prva! Zdravnik naj pregleda truplo!

Ležalo je na bambusovih nosilih in bilo skrbno pokrito
s slamnatim pregrinjalom. Dve mladi ženski, ki sta stali poleg,
sta pregrinjalo dvignili. Hangu je bilo, kot bi vanj udarila
elektrika. Komaj je zadržal krik, ki se mu je hotel iztrgati.
Toda tisti hip mu je v možganih zaključilo: »Mirno! Mir-
no! ... Ne smeš pokazati, da žensko poznaš! ...«

Sklonil se je nad truplo, da bi ga nihče ne videl v obraz.
Seveda, to je stara Tam! Nobenega dvoma ni! Zdelo se mu
je, da pada v brezdanji prepad. Vzel je robec iz žepa, zabel
skrbno brisati očala, kot da bi se pripravil za skrben ogled,
in si pri tem neopazno obrisal solze ...

Mati mu je umrla, ko mu je bilo nekaj let. In takrat je
ta žena, ki je zdaj ležala na nosilih, postala njegova duša
rednica in pestunja. Živela je v njihovi hiši, vse dokler ni
odrasel in odšel za zdravnikom ... Po materini smrti je
očel — bil je izotlačen človek, vendar se v življenju ni zaslal
— začel divje piti ali pa je s petelinom pod pazduho nosil
naokrog in prirejal petelinje boje ter silepal stave s tacev
postopaci, kot je bil on sam. Hang je rasel in se učil in zanj
sta skrbeli samo teta, ki ni imela otrok, ter pestunja. Teta
Toda tudi teta je bila pogosto za dalj časa z doma — ukvar-
jala se je s trgovino — tako da je ostal sam s pestunjo, ki
ga je vzgajala s materinsko nežnostjo in ljubeznijo. Njena mož
je nekoč odšel delat na tuje in od takrat ni bilo več ne duša
ne slaha o njem. Hang je rasel skupaj z dvema njunima otro-
koma, se igral z njima in hodil v vaško šolo. Ko je postal
zdravnik, se je naselil v mestu.

Potem se je začela vojna, preživel jo je v mestu Hue, Tam
pa je ostala na vasi, ki je bila na osvobojenem ozemlju. Tako
se nista videla skoraj dvajset let.

Ko se je vojna končala, se je vrnil v domače kraje. Od
časa do časa je obiskal grob staršev ter pomagal Tam. Zdalj
se je čisto postarala. Živela je na vasi kot prej, trideset kilo-
metrov od mesta. Včasih jo je šel obiskat, ji večkrat pošiljal
darove in tudi njegovi otroci so obiskovali babico Tam. Ves
čas so jo vabili k sebi, toda prišla ni nikoli. Zaradi tega je bil
celo malo jezen nanjo ... Bolje kot vsi drugi je vedel, kako je
dobra, in ni se spomnil, da bi se bila kdaj s kom spila. Zdalj
je ni videl že dve leti, ker se je bal, da ga ne bi osumili, da
ima zveze s partizani, če bi se bil odpeljal na kmete. Vedel
je kaj se godi tam, zato sta sklenila z ženo, da bosta babico
Tam vzela k sebi. Res je, da so jo sosedje imeli radi, vendar
sta njena otroka že zdavnaj bila z doma, zato ji je bilo sami
težko ... Da prav letos bi jih sploh sedemdeset! ...

Kot blisk hitro in hkrati obupno jasno ga je spreletelo
vse to, ko je odpenjal obleko stare Tam. Sivi lasje so se kot
brezbarvne niti prilepili k njenemu gubastemu obrazu. Pod
njim je opazil okroglo znamenje, ki je bilo podobno majhne-
mu novčiču. Ko je nekoč, bil je še čisto majhen, opazil zna-
menje, jo je vprašal: »Kaj imaš tistole okroglo tetka, a?«
Pogledala ga je s komaj malo poševnimi očmi z velikimi črni-
mi zenicami, zmeraj nekako začudenimi in previdnimi, se sti-
snila k njegovemu licu in rekla: »Miška me je ugriznila.«
Objel jo je okrog vratu: »Tetika, pokaži mi, kjer je tista
miška, da jo bom ubil in da te ne bo več ugriznila! ...«

Oči je imela zaprte. Trepalnice so bile videti kot tenki
žebrički, ki so bili trdno zabiti v veke. Počasi jo je obrnil.
Dve globoki rani od noža ob hrbtenici sta se ji bili zasekali
v hrbet ... Ni se več obrisal z robcem, solze so mu prosto
tekale.

(Nadaljevanje na 6. strani)

(Nadaljevanje s 5. strani)

Ni mislil, da so se mu pripovedi o umorih in zverinstvih, za katere se je trudil, da jih ne bi slišal, tako globoko vtisnile v spomin! Slike mučenj — odsekane glave, odprti trebuh — so mu splavale pred očmi. Grozne rane so zasekale v starčin hrbet... Zamižal je in čutil, da ne more več zapirati oči pred vprašanji, ki so mu vrtala v možgane: Zakaj? Zakaj zverinsko ubijajo nedolžne in dobre ljudi, kot je bila stara Tam? Zakaj zasledujejo in ubijajo kot divje živali ljudi, ki so na svetu samo stradali in trpeli?...

Sklanjal se je nad ranami stare Tam. Naenkrat je zaslišal glasove iz množice:

— Poslušajte, stric, kaj pa mečka toliko časa?

— Kako naj vem! Stoj na miru in glej!

— Saj vemo, kako bo! On je njihove sorte, zlagal se bo, da se je nabodla na vejo.

Hotel je odgovoriti: »Ne, nisem njihov...«

Mrmranje je postajalo vedno glasnejše.

— Doktor, ne bojte se! Povejte nam, kako je res! Zaradi pravice in resnice!

»Res je! — je pomislil. — Strah je treba pregnati... zaradi pravice... Povedati, kar je res!...«

Poslušal je ljudi in jim odgovarjal v mislih. Strahotne podobe so še in še plesale okrog trupla stare Tam. Srce mu je zalival srd... »Da, treba je... zaradi pravice!«

Zravnaval se je in se zagledal v množico. Stotine oči so gledale naravnost vanj. Ni več mislil na to, kakšne posledice bodo zanj imele njegove besede. Glasno in počasi je rekel:

— To žensko so ubili!

Tisti hip je pretrgal tišino stoglasni krik:

— Ali slišite! Ali slišite! Zdravnik je rekel, da so jo ubili!

— Ljudje! Ubili so jo!

— O bog! tako dobro žensko!

Podporočnik ga je sunil z roko. Hang se je spemnil majorjevih besed in doumel, da je za njegov vrat že pripravljena zanka...

Nekakšen fant v modernem kockastem suknjiču in temnih očalih, kakršne nosijo nekateri, da bi skrili oči, je prezirljivo razpotegnil ustnice, na katere se mu je prilepila cigareta:

— Ta stara babura je bila najhujšobnejše bitje v vsaj vasi! Vietkongovska mrha!

Doktor ga je pogledal. Zakaj se mu zdi njegov obraz tako zoprn, odvrten? Nemočno sovraštvo, ki je v sebi skrivalo nevarnost, ga je dušilo.

— Odkod veste, da je držala z Vietkongom?

Fant ga je grozeče pogledal:

— Kaj pa je tu treba vedeti! Ta čarovnica je kot mora visela nad župnikom in prefekturo: zdaj naj ji dovolijo, da lahko piše na sever, (V Severni Vietnam) zdaj ji niso včas davki, zdaj ji spet ni prav, da mora vnuk k vojakom...

Množica je grozeče vzvalovila:

— Njeni otroci so na severu, zato je prosila, če lahko piše tja!... Saj prosimo tudi mi... Tudi mi bi radi dobili pisma od svojih otrok. Davki stiskajo vse! Tudi mi protestiramo!... Ko vzamejo naše sinove k vojakom, tudi mi prosimo, da bi jih pustili domov! Kaj naj pobijejo tudi nas?...

— Ona je bila povezana z vietkongovci, — je divje rekel fant. — To je dokazano. Vi ste zdravnik in vaša stvar je, da si ogledate truplo, ne pa da sitnarite in sprašujete. Zapomnite si raje, da je ni nihče ubil. Padla je in se nataknila na vejo. Poglejte jo še enkrat, toda bolj natančno!

Hang je nenadoma opazil, da stoji zraven njega major. Ta je zavpil in preglasil množico. Vsaka njegova beseda je bila kot udarec kladi:

— Doktor bo mrliča še enkrat pregledal! Zmotil se je! Rane od ostrih vej je lahko zamenjati z ranami od noža!

Hangu je po ušesih še vedno brnelo, kako je fant z očali zmerjal mrtvo Tam ter grozil... Še je slišal majorjev ukaz. Nenadoma je doumel, sam ni vedel kako, da je prav tisti fant z očali ubil žensko, ki mu je nadomeščala mater, in da ima na vesti še veliko nedolžnih ljudi. Doktor ni več mislil na svojo kariero, srečo, družino. Ogorčenje in jeza, ki sta mu že zdavnaj prekipevala v srcu, sta mu zalila možgane. Na glas, tako da so ga vsi slišali, je dejal:

— Sem zdravnik in sem pregledal to žensko po vseh pravilih. Ima dve globoki rani, prizadejani z nožem. Ne da se ju zamenjati z ranami, ki jih dobiš, če padeš na ostro vejo.

Dvorišče in okolica sta se zatresli od kričanja, ki je vse bolj raslo. Ljudje so ploskali, mahali z rokami in kričali:

— Tako je doktor Hang! Ta je poštenjak! Ljudje, čast in slava mu!...

— Ubili so jo! Doktor je povedal, kaj je resnica!...

Ko je doktor Hang stopil iz pisarne, se je že začelo mračiti.

Majorjev tajnik ga je dolgo pridržal v sobi. Hodil je iz kota v kot po marmornatih tleh, pozvanjal s podkovanimi vojaškimi čevlji, in ta topot je zamolklo odmeval v zdravnikovem srcu. Poročnik je pripovedoval o nečem, prigovarjal in grozil. Doktor Hang ni slišal ničesar. Nekdanji strah se je spet prebudil v njegovi zavesti... Toda saj vendar ni mogel storiti drugače... Spet in spet se je spraševal: Kaj pa če to ne bi bila babica Tam?... Odločno in jasno si je odgovarjal: Čeprav bi bil namesto nje kak drug človek, bi vseeno storil enako... Zdravnik mora biti pošten... Ne sme se prepustiti

strahu. Zdravnik dela vendar v imenu življenja ter pravičnosti... Seveda je škoda, da zdravnik, ki je bil po navadi hodil na mrliške ogledе, niso našli in je on sam moral pojesti to kašo... O bog, kakšne misli pridejo človeku v glavo!

Vzravnaval se je in pogledal podporočnika naravnost v obraz. Kričanje, ki je prihajalo od zunaj, se je že skoraj poleglo, potem pa je spet izbruhnilo z novo močjo. Končno mu je podporočnik odprl vrata.

Stopil je na dvorišče, stopil k ljudem in pred njimi napisal izvid, da je bila starka Tam ubita z dvema udarcema z nožem. Ko je podpisoval, se mu je roka komajda tresla, toda črke so bile razločne in jasne. Ko se je obrnil, da bi se poslovil od podporočnika, je videl, da je ta pomignil fantu s temnimi očali. Na podporočnikovem obrazu je nenadoma prebral toliko neskritega sovraštva in togote, da se mu ni priklonil ter je molče odšel na cesto. Ljudje so se mu umikali, da je imel prosto pot. Slišal je, kako so ga klicali:

— Hvala, doktor!... Vi ste poštenjak doktor Hang!...

Molče je šel po cestah, ki jih je že ovijala tema noči. Stotine misli mu je švigalo skozi možgane: majorjeve grožnje... Odpustili ga bodo, zaprli... Mar so taki ljudje kot babica Tam — vietkongovci? Čemu jih ubijajo? Država se ne more obdržati le z umori!...

Začutil je, da se še ne more vrniti domov, zato je počasi odšel proti reki. Nenadoma mu je nekaj z neznansko močjo treščilo na tilnik. Pred očmi so se mu zavrteli ognjeni kolarji in zgrudil se je na tla. Komaj je še čutil vedno nove in nove udarce. Skušal je vstati, pa je spet padel. Zadnje, kar je slišal, je bil porogljiv glas:

— No, si zdaj sit, mrha! Vietkongovski zaščitnik!

Zazdelo se mu je, da je bil to glas fanta s temnimi očali.

Prevedel Rado Rupar

ČLOVEK Z MRLIČEM

Rada bi se pogovarjala s teboj kot človek s človekom, saj se z mrličem lahko pogovarjam na pokopališču. Njihove prepelele kosti, vklesane v nagrobnike čeljusti, mi včasih povedo mnogo več, kot tvoja pisma. Nočem, da sva, kakor mrliča, ki se pogovarjata, koliko sta zapustila vnukom.

BREZ DUŠE SI NIČ

Med skalne razpoke kamor se brez trnka ulovijo snežinke in tam obstanejo, dokler jih ne vzame v svoje naročje njihova mati, padajo tudi snežinke, ki so izgubile dušo. Ker je ne najdejo med skalnimi razpokami, se skušajo vrniti v naročje sonca, a do tja brez duše ne morejo.

Jeseniški besedni ustvarjalci na obisku v Bilčovsu — od leve proti desni Benjamin Gracer, Marija Mencinger, Miha Klinar in Valentin Cundrič

Marija Mencinger:

ZMOTA

Po krožnikih zmote so se valjale prepelele kosti, začinjene s pogrebnimi črvi, ki so še vedno napadali, čeprav so grizli le še v prazne kosti, iz katerih je smrdelo po okužbah, odišavljenih s parfumi maš za pokojne grešnike.

NIKAR

Nikar ne gradiva svojim otrokom krste spominov. Preden jih bodo zakopali v grob lačnih črvov, se bodo na njih pasle gosenice, ki bodo obžrle vsako najino besedo. Ostale bodo le še razmetane črke, in otroci se bodo jezili, da sva se rodila.

MOLITVENIK IN POMIVALNI STROJ

Ko bo padel molitvenik na tla, bo prva zapoved veruj v pomivalni stroj in četrti spoštuj vodo in prašek, da boš lahko dolgo pomival posodo.

ČE NE ŽIVIŠ, RAZPADAŠ

Ko začnejo razpadati celice in tkiva, začne razpadati tudi meso, čeprav ga ne paraš z rokami, se vanj ne zajedaš z zobmi in ga ne uničuješ s trmo. Razpadati začne, ker ne ve, kaj je to ena in ena, ker ne ve, kaj se pravi živeti, trpeti.

Ivan Jan:

Čuden izpit

Vinko ni prenesel pogleda na kri, ne na svojo, še teže na tujo. A tega ni hotel pokazati, da si kdo to ne bi narobe razlagal. Zaradi njega bi človek s presekano odvodnico prav lahko umrl, kajti on od slabosti in tesnobe še rok ni mogel premakniti. Vsaj tako se mu je zdelo.

Tedaj pa je bil Vinko že pol leta partizan. Vojna je bila in kri je neredko tekla. Človek ne bi rekel, da je bil Vinko plašljiv. Ne. Prej korajžen, a pogleda na kri se je vendarle bal. Zakaj mu potem za pasom binglja pištola in težka, nasékana bamba? Do nedavnega, dokler je bil v odredu, je imel dve, a ko so jih Nemci na Volovjeku napadli, je eno zabrisal mednje. Povzročila je kri in klice po bolničarjih, a kako je bilo potem, ne ve, ker so se umaknili. Tudi s puško se je že preizkusil in čeprav ni veljal za najhrabřejšega, je sodil med tiste, ki so vedeli kaj je treba početi z orožjem.

To avgustovsko noč so zaspali kar v svistih nad potjo. Tedaj so bili Nemci še sila korajžni in so tudi v manjših skupinah hodili po gozdovih. Oni pa so bili štirje, štirje terenci. Zaspali so kot izmučeni otroci...

Vinko se je zbudil ob vpitja. Najprej je mislil, da se mu sanja, a tedaj je tudi že počilo. Roka mu je sama od sebe segla za pas in ko je skozi odprtino pognal bombo, je že planil za njo. Takoj za njim je skočil tudi Rudi. Spretnega kuharja Kosa in sekretarja Zidarja so Nemci ubili. Med begom je Vinka začela nad komolcem skeleti levica in začutil je vlažen rokav. Dobro, da se še ni čisto zdanilo. Spet ta vznemirljiva kri, a ni bilo hudega. Ko mu je Rudi pomagal in ga kar z robcem in kosom srajce obvezoval, je z desnico zavzeto šaril po žepih, samo da ne bi gledal. Potem sta jo oropana vsega udrla naprej.

Pod večer sta se ustavila v strmem, s smrekovino obraslem, samotnem in le od daleč znanem bregu. Kmalu se je prikazala luna, ki ji je manjkal samo še ozek polkrog. Odkrila sta tudi skrit studenček in malo naprej preplašeno čredo ovac. Lačna sta se udomila na kupu smrekovih vej, kajti bila sta brez vsega. Že zgodaj zjutraj sta vsa premražena pod seboj videla le megleno morje in skozenj je prav tedaj prijetno in obetajoče privrel tenak pisk lokomotive. Poleg ovac tudi znak življenja!

»Hiše in ljudje gotovo niso daleč!«

Sredi popoldneva so se megle razkadile in tudi med smreke se je razlila bogata sončna svetloba. Oprezno sta poiskala vzvišen rob in ko sta opazila pod seboj nekaj razmetanih hiš, sta se spustila navzdol. Mimogrede sta se napila hladne studenčnice, zato sta postala še bolj lačna.

Ustavila sta se nad Jeričem. Okoli hiše je bilo tiho in izumrlo, kot ne bi bil delavnik. Nad njima, pod vrhom nekje, je bevskal srnjak, a kljub miru sta z živalsko opreznostjo prisluškovala okoli sebe, posebno navzdol. Vojkala sta hrano in želodca sta v svoji praznoti in razdraženosti tako kričala, da sta se zbalala njunih glasov. Nekajkrat sta suho pogoltnila. Izkušenejšemu Rudiju so se na nečem zaustavile oči.

»Poglej! Za hlev poglej! Nekaj se je zasvetilo! Spet!«

Zdaj se je premaknilo tudi med drevjem. Zelena kapa!... Potiho sta se umaknila in jo zastavila proti Gorjupu. Razganjala ju je lakota in negotovost. Tudi pri Gorjupu sta opazila zelene in grozeče sence. Zdaj jima je ostala samo še pol ure oddaljena Hlebčeva hiša. Pot pod noge. A tudi tam so bili Nemci, druge pripravne domačije ali vasi so bile preveč oddaljene in vse skupaj njima neznane. Nemci so blokirali vse dohode v dolino in zastražili samotne hribovske kmetije. Povsod so prežale hinavsko skrite zasede.

Žalostna sta odkrevsala v breg in sedla nad stezico in tuhtala do večera. Vinko se je tedaj z zdravo roko udaril ob stegno in s tem prestražil premišljujočega Rudija.

»Jo že imam! Poslušaj! Ovce!«

Rudi ga je svetlo pogledal in se čudil, kako je Vinko uganil prav isto misel, ki se je njemu podila po glavi že nekaj ur. Tudi on je mislil na tisto čredo ovac.

»Tako je. Eno ujameva, jo zakoljeva in počasi pojéva!«

Bila sta enakega mnenja in istih želja. Naenkrat se jima je strašno mudilo navkreber. Usta so se jima prijetno ovlažila.

»Že dva dni stradava, maso se nama pa ponuja okoli ležišč! To sva patróna!«

Rinila sta naravnost v strmino, ki je bila poševna, da bi se skoraj grizla v kolena. Preden sta prišla do studenca, se je čisto zmračilo. Pod njima so prijazno migljale luči in ustvarjale lažen videz miru. Želodca sta neugnano vpila po zapostitvi in že upehani telesi gonila v pogon za ovcami. Nič ne bi opravila v tej temi, strmini in pod košatim smrečjem, če zdaj izza kipečih vrhov ne bi priplavala velika, kot ogromen hleb sira, polna luna. Bilo je napol svetlo in ko sta oprežno koráčila čez jaso, sta se njuni dolgi senci čudno spajali s še daljšimi, ki so jih tja čez metali stoletni smrekovi košaki. Ovac pa nikjer!

Luna je bila že visoko, ko sta obupala in utrujena brez besed začela iskati sinočnje ležišče. Zdaj sta mimogrede našle na ležečo čredo, ki je počivala pod tremi velikimi smrekami. Tišino je pretrgal zvonec vodiča in ovce so urnih skokov plašno pobegnile. Lovca sta oživiljena pospešila korake. Hrana, življenje, rešitev je bila zdaj tu, pred njima, a žal na štirih hitrih nogah.

»Za njimi!« je siknil že podobnega vajeni Rudi. »Slediti jim morava! Vidiš,« je učil Vinka, »tudi te so takega gospodarja, ki nima pastirja. Zato jih taki kmetje že spomladi prestrašijo s preganjanjem in navadijo tako, da pobegnejo brž, ko njihovi občutljivi smrčki občutijo človeški vonj.«

Pognala sta se za njimi, a ovce, spočite in lahkih nog, so po strmini bežale tako, da bi jim bil še srnjak lahko nevoščljiv. Zadihana in slaba sta močno zaostala. Vinka je zadrževala tudi opraska na roka.

Vendar sta se spet spustila za njimi. Zdaj navzgor, povprek, postrani, spotikala sta se ob skrite korenine in padala. Ovce pa so bežale kot ne bi bile domače živali, temveč kot podivjani gamsi, ki jih preganja medved. V majhni kotanji sta se obupana ustavila in se zasopla in izmučena sesedla na trhel hlod. Vinku so se noge pošteno tresle. Oddihoval se je in zlogoval:

»Teh norih živali ne lovim več! Ne morem in zastoj se pehava!«

Rudi pa ni odnehal. Kaj če se jutri tu pojavijo Nemci? Potem lahko gladujeta, da bosta pozabila, kdaj sta zadnjič jedla. Predlagal je nov načrt:

»Saj sva tudi neumna! Tako ne bova opravila nič. Ti počakaj tamle, jaz pa se jim bom približal po ovinku in jih prignal proti tebi. Potem zgrabi, kar dobiš. Če bom mogel storiti to sam, bodi brez skrbi. Daj, poskusiva še enkrat!«

Rudi se je obrnil in izgubil med drevjem. Vinko pa je obsedel kjer je bil. Zdaj je prišel malo k sebi in v mislih se mu je, zaradi vsega, v ustih že topilo mehko in pečeno ovčje meso.

»Dobro, da je Rudi tako pripraven. Brž, ko se bo zdanilo, jo bo zaklal. Potem sva na konju. Uh, jaz jo bom moral držati... Nič, bom pa mižal. Rudi bo zaposlen in me ne bo ujel!«

Ob tej misli ga je treslo in na svoji koži je že začutil hladno rezilo. Nehote ga je odneslo nazaj. Tistega ranega jutra pred leti so ga poklicali zgodaj. V hlevu je bil živinozdravnik in ogledoval bolnega prašička. Z očetom sta ga zdaj izvlekla ven na vrt, zdravnik pa je začel živalco rezati. Res da je bil Vinko pri zadnjih nogah, vendar je moral pogledovati zdravnikovo rezilo. Izpod njega se je pocedila kri. Vinko je prebledel kot stena in na čelo so mu stopile rosne kapljice. Preden je bila operacija končana, je obsedel pri živali, ki je zdaj s sproščenima zadnjima nogama zamahnula in se iztrgala iz očetovih rok. Oče in zdravnik sta se hudovala, Vinko pa ni hotel povedati vzroka njegove slabosti. Potem ga je mati v kuhinji pokrepčala s kozarčkom žganja...

Glas oddaljujočega se zvončka se je zgubil. Tišino zdaj ni motilo prav nič, le na dnu drugega brega se je vzdolž Save zapeljala lepa rumena raketa.

Zaspal bi, a ga je stresal ohlajeni znoj, ki ga je prej ob pogonu oblival po vsem telesu.

»Ali ni to zvonček? Je! In približuje se!«

Napolnjen z novim upom se je sklonjen skril za deblo prve smreke in čakal. Čudna zaseda. Čisto drugačna kakor tista pod Hruševjem, ko so čakali in namahali Nemce. Zvončkisanje se je hitro približevalo. Zdaj je bilo slišati že trdi otičbo blejanje ovac. Valile so se prav proti njemu. Nad smreko je bila majhna jasa, karor je močno bila lunina svetloba. Zdaj jih je videl.

»Tista črnobela bo dobra! Ne smem je zgrešiti!«

Izbral jo je z mrzličnim pogledom in se kakor mačka pripravil na skok tedaj ko bo šlo za vse. Vsaj zdelo se mu je tako.

Iz neznanega vzroka so nekaj metrov nad njim živali zavile vstran. So ga mar začutile? Toda veter — zdaj je to že vedel — je vlekel proti njemu! Srce mu je utripalo kot bi čakal na prvi strel, ki običajno pretrga tesnobo in strah pred negotovostjo. Skok od njega ob strani črede je tekla ovca in njen napol dorasli mladič.

»Zdaj ali pa nocoj nič več!«

Vinko je skočil. Čreda se je na mah razkropila, a se takoj spet združila, v njegovi roki pa je ostal le šop črne volne. Zdaj se je prevrgel proti jagnjetu, ki je bilo zadnje in v roki je začutil drobno nožico. Tudi ta živalca bi ušla, a Vinko je zdaj zgrabil tudi z ranjeno levico in pri tem pozabil na zbadajočo bolečino. Jagnje je bilo njegovo. Zdaj je zablejalo. Milo, proseče in z mladim glasom, kot zna pač samo taka majhna živalca. Obšla ga je žalost in sram in nenadoma se mu je vrnila želja, da bi razprl prste. A to je trajalo samo trenutek, kajti od življenja prijazne in plašne živalce je bilo odvisno njuno življenje. Malo nad njima je svoj dolgi beee-eee-ee spustila užaloščena mati, potem pa so vsi glasovi črede izginili in ni je bilo več čutiti. V Vinku je ostal neprijeten občutek s tistim tankim in globokim beee-eee-ee...

Izza debel je pritekel zadihani Rudi:

»Je bilo kaj?«

»Poglej, imam jo! Se nedorašla je, a za naju bo dostil!« se je pohvalil Vinko in se delal brezbržnega.

»Si videl! Končno nekaj za želodec!... Ti, ki si se ta čas spočil, pa jo zdaj zakolji! Saj je svetlo kot podnevi in do jutra bo meso lepo hladno.«

Vinko se je zdržnil in začuden pogledal prijatelja:

»Tega si vendar ti bolj vajen?!« Saj vem, da sta jih s Kosom pokončala nič koliko!«

Zdaj sta se začela preklati in otepati mesarskega posla in pokazalo se je, da v resnici tega še ni delal nihče od njiju. No, Vinko je enkrat, ko je bila mama bolna, z največjo težavo odsekal glavo kokoši, a še takrat je zamižal.

Končno je Rudi priznal:

»Jaz mesar ne bom, pa če umrem od lakote! Takih stvari ne znam in... in... ne prenesem!«

Vinko, ki je bil sekretar in je v Rudijevih očeh veljal za hrabřejšega in hladnejšega, te prednosti ni hotel zapraviti. Poleg tega je poznal Rudija. Zdaj je rekel in tudi, če bi jagnje moral spustiti, se ga ne bi dotaknil. In važno, čeprav ne več najvažnejše, je bilo to, da je tu nekaj, ki bo napolnilo razgrajajočo želodca.

»Prav!«

Samo to je rekel, potisnil žival v Rudijevo naročje in segel v žep po nožič. Ozrl se je. Sredi strmine je bil pripraven stor, ki je zdaj postal žrtenik. Bilo je svetlo, a ne tako, da bi se lahko razlikovale barve: črna, bela in rdeča. Ravno prav. Svoj težki izpit je položil z odliko...

Se pred dnem sta pripravila ognjišče in drva. A imela sta samo dve vžigalici. Ko sta kurila, sta se pokrila čez glavi s suknjiči, a kljub tej pazljivosti je prvo upihnil veter, drugi pa se je razletela glavica. In zdaj? Rudi je imel v suknjiču baterijo. Nesrpno sta pričakala sonce, dobro osušila hosto in s koščkom papirja, ki ga je iz žepa privlekel Rudi, z baterijskim steklom šele sredi dopoldneva zažgala...

Se tri dni sta držala »večni ogenj«, kajti šele takrat so nemške zasede odšle.

In ko je padel prvi sneg, je imel Vinko »na vesti« že deset ovčjih življenj. Toda — zanje je zdaj že lahko vedel Jerič, Gorjup, Hlebec, Gorjovec in še marsikdo...

Valentin Cundrič:

SONETI

2. venec

1.

telo ni razlog za namen
trenutek rojstva je črviv
s spočetjem s smrtjo ograjen
si čil in gnil

kako je čuden tale svet
zdaj streha je zdaj klet
kako je čuden tale svet
zdaj streha je zdaj klet

telo se jeseni
beseda kakor luka
se čisto presuši
in jo zalije muka

molčiš v zavrelci pričakovanja
in glas ki kliče te izganja

2.

in glas ki kliče te izganja
v njegovem ogledalu
podoba trhlega si panja
na mrzlem nakovalu

kako je čuden tale svet
zdaj biser je zdaj smet
kako je čuden tale svet
zdaj biser je zdaj smet

beseda tu pa tam zaveje
leđeno v tople dni
in glas kot kupček preje
samoten počrni

a misliš da si prerojen:
v ozvezdju dni si razglašen

3.

v ozvezdju dni si razglašen
nekak besedoljub
razuma si osvobojen
srca in drugih bub

kako je čuden tale svet
najbrž je malce nor
kako je čuden tale svet
glej suženjstvo potem upor

telo je čudno trpek stan
za vlado se bori
a kdo njegov tlačan
naj bo: kdo ni

odkloniš kult odvisnosti in spoštovanja
in plat besede te oznanja

4.

in plat besede te oznanja
kot da si klavni dar
zapet pod gumbi vzdihovanja
jecljaj iz ust utvar

kako je čuden tale svet
namoči te v lepljivi med
kako je čuden tale svet
namoči te v lepljivi med

nekoč se bo pa zvečerilo
polegli bodo griči
na tvoje črno oblačilo
ki svet ga zdaj pravljíči

o pesmi blagoslovljene
iz moljev strune so spletene

5.

iz moljev strune so spletene
in viškajo napev
iz pesmi ene in nobene
suklja motiv se zrel

kako je čuden tale svet
postaneš ljudski cvet
kako je čuden tale svet
postaneš ljudski cvet

kako bi mogel natakniti
rokav iz črnih ptic
začel si jih krotiti
ubogajo na klic

o prihitijo prihitijo
nad ječami glasov se oglasijo

6.

nad ječami glasov se oglasijo
jeziki oblasti
besede zamlčane obvisijo
nad režami pasti

kako je čuden tale svet
upornik mora spet na tlako
kako je čuden tale svet
namesto krone nosi spako

kako si bil lahak lahak
brez srčnih uteži
ovil si se kot mladi slak
čez steno slave in moči

a želje so bile odslovljene
mumije oči so presušene

7.

mumije oči so presušene
ne more sreča jih odkleti
bile so pač zagovorjene
da bodo bivalje v kleveti

kako je čuden tale svet
nastane red kakor popred
kako je čuden tale svet
nastane red kakor popred

namočen v srd besed
namočen v smrad glasov
zafrfotaš skoz svet skoz svet
kako bi rad domov

vsi ki te preživijo
kako naj te ne izgubijo

8.

kako naj te ne izgubijo
prostranstva zemlje in neba
kako naj zaredijo
čebulice razuma in srca

kako je čuden tale svet
kot volk premenja dlako
kako je čuden tale svet
zdaj pije vino in zdaj mlako

in zdaj se prikazuje
kot gobava bolnica
in spet te prežvekuje
ti sope v bela lica

v malikovalskih dneh te ni
telo je brez poti je brez poti

9.

telo je brez poti je brez poti
in nič ga ne okrona
zato ne zaslovi
v dneh deukaliona

kako je čuden tale svet
ko hoče vzeti te na ramo
kako je čuden tale svet
te vrže v prvo jamo

ožuljena čutila
so topa brez spoznanj
prihuljena čutila
te vodijo zaman

te up obup razjesta
saj duša ni nobena cesta

10.

saj duša ni nobena cesta
le skala je objokana
in zanjo ne izvesta ne izvesta
nebo in zemljica razpokana

kako je čuden tale svet
zalaja kot z verige snet
kako je čuden tale svet
zalaja kot z verige snet

pretaplajo te v črno sled
kapljajo te skoz vzdihujočo noč
a ti prišel si le umret
v ta dan in ta obroč

pridružiš se brez volje in moči
besedi v jezeru krvi

11.

besedi v jezeru krvi
življenje se le zdi
besedi v jezeru krvi
življenje se le zdi

kako je čuden tale svet
ukaže gre na tlako
kako je čuden tale svet
izžre izžre navlako

od rok do ust od rok do ust
je dolga pot je kratka pot
po njej po štirih gre prokrust
še kakšen drug gospod

resnica in pravica tega mesta
kako naj se razvesta

12.

kako naj se razvesta
ta koža in ta kost
kako naj se razvesta
ta koža in ta kost

se oglasiš kot lahirint
z odmevi z njimi in brez njih
zavlečeš v sonce hiacint
svoj jok svoj stok svoj krik svoj vzdih

izmit si z zibeli sveta
odkrušen z grude milosti
na deblu izobčenja doma
izživaj neprozorne dni

te povzdigujejo v nebo
samo da te zasežejo

13.

samo da te zasežejo
si razdelijo deleže
že so na cilju in gredo
nazaj med svoje beleže

v uho zapneš si tanek krik
in zdolaj teh planin
zaženeš krik in vik
na podu brazgotin

obljubljena dežela je prevara
obupaš nad obupom kar je zmota
življenje te tako začara
da si sam sebi dota

te kar tako ukrešejo
oblečejo te in obučejo obvežejo

14.

oblečejo te in obučejo obvežejo
oklepajo se divje tvojih rok
in nepremišljeno te zaprisežejo
da bodo vedno zate bog

srce se orosi se orosi
kot v šipo dihaš vanj
preteklost: ta zvodnik molči
in takim si izdan

peruti zlomijo ti in izpulijo
votlino srčno zamaše s pestjo
za tvojim hrbtom se prihulijo
in ni jim za slovo

le kam boš odslovljen
telo ni razlog za namen

Benjamin Gracer:

DANOST

1.

Rodiš se
v temnih baryah —
kot da bi ožal zemljo ...

S krikom svetlobe
prebodeš noč
in si zavezan življenju.

Tvoje rojstvo
je prelomljen dogovor
med nebom in zemljo.
Svetloba prinaša
v tvojo rast
klic neba.
Tema prinaša
v tvojo rast
težo zemlje.

in proti soncu vzletiš zato
da lahko padeš na zemljo
in na zemljo padeš zato
da lahko vzletiš proti soncu.

O kakšna okrutnost igre —
kot da nas v sanjah tlači

tečemo k praočetu
pa nas zgrabi pramati.
Hočemo objeti pramater
pa nas pokliče praoče ...

2.

Potem si nekega dne priznamo

da smo čisto sami
globoko sklonjeni nad
gladino jezera

in da nam je dano
da se v njegovih globinah
spoznamo ali pogubimo ...

NOČ V MESTU

Mariji M.

1.

Med milijone lučk hitim,
k oknom, kjer je človek — ujeta ptica
V trušč noči hitim,
med tramvaje — lačne pse,
ki goltajo in bljuvajo ljudi po mestu ...

Trepet sveta je v meni
in duh mi zemljo obletava,
pa ne pridem do človeka
ne prebijem sten betona
ne tal asfaltnih —
kot da se za zidovi
vse življenje v nič izteka ...

2.

A kaj počenja večnost
v gotskih cerkvah in palačah
brez človeka?

In kaj si misli sonce,
kadar se brez sramu
razgaljeno razdaja zemlji?
In kaj si misliš ti, Marija?
(Dobra mama
Zvesta žena
Edini človek,
ki za hip z menoj potuje
in mi svojo žalostno mladost razklada)
Je prihodnost izgubljena?
So vse poti v krog prešle?
Se več nihče ne spomni kakšnega
izhoda,

kakšne line,
da bi vsaj ptice
morda na naš pogreb zašle ...

Ah ne, Marija!
Jaz na mladost še stavim
Na živo kri, ki vžiga srd
Na moč,
ki brez računa zmaga ali omaga,
kadar svetu zakraljuje smrt ...

Tomaž Iskra:

Pretrgana nit

Kaj pomeni popotniku ozka dolina, ki na eni strani meji na Karavanke, na drugi pa se bohotijo Julijci s Špikom na čelu. Vijugasta cesta, ostanek z asfaltom prevlečenega vozišča si spretno utira pot mimo Dolinke in preko Vršiča naprej v notranjost Primorske.

V deževnem in meglenem vremenu mora voznik dobro paziti nanjo, kajti že marsikateremu domaćinu, še raje pa tujcu je nepredvidnost prav na odseku te Zgornje savske doline pokvarila izlet. Kako tudi ne, saj guma hipoma lahko zdrsne mimo strmih ovinkov v savski prod ali pa v kakšno zajetno bukev.

Kljub žrtvam ceste pa je Dolina vsakokrat fantastična. In ne samo za tujca, domaćinu pomeni veliko več. Vsak kamen, podrt kozolec, zapuščen travnik je zanj drobec prijetnih ali pa vražjih trenutkov, ki jih je preživel tu, v svoji mladosti.

Ce bi kdo opazoval Marka, kako se pelje v svojem novem avtomobilu iz Radovljice v Kranjsko goro, bi najprej pomislil, da je ta mož zadel glavni dobiček na loteriji in, da hoče kupiti ves svet zase, kajti radost, ki mu je izžarevala z obraza je bilo lahko edino mogoče primerjati s cvetočo spomladansko narciso, po kateri se sprehajajo čebele. No, stvar je bila nekoliko preprostejša, njegov cilj je bil hotel Lek, kjer ga je čakala Olga.

Olga je Markova znanka že dobrih štirinajst dni. Marko jo vsak dan obiskuje in kmalu se prijateljski odnosi spremenijo v neprikrito simpatijo dveh mladih, ki si ničesar ne obljublja, čeprav natihoma kdo izmed njiju morda želi kaj več.

Olga, dekle srednje rasti, dolgih temnih kostanjevih las, velikih lešnikastih oči in vabljivih španskih usten, je bila tistega dne odeta v rdeč mini in bel puli, da ji je vse skupaj izvrstno pristojalo. To, da je bivala pod obronki Vršiča med visokimi smrekami, na svežem zraku, je bil njen beg iz zatohlih ordinacij, kjer je navadno preživela svoj delovni dan.

Olga si še ni bila povsem na jasnem, zakaj ji Markova družba ugaja. Morda zato, ker ni bil vsiljiv, ker se je znal o marsičem lepo pomenkovati! Sicer pa ni bilo na njem nič posebnega, bil je tak, kot dosti drugih, prej grd kot lep. Prav nič si ni očitala, da tako skrbno varuje razdaljo dovoljenega, še preveč je imela neprijetnih izkušenj z nepridipravi, ki so pobegnili brž, ko so si zapeli hlače.

Marko, tridesetletnik, vesele narave in navadno dobrodošel v družbi je bil že sit avš, ki so se mu ponujale zaradi lepega avtomobila in avanturizma. Prijetno mu je bilo ob misli, da je spoznal njo, ki da nekaj nase. Sit je že takih, ki imajo časa za namigovanje na pretek in so sploh prepričane, da je ni koristnejše reči na svetu, kot brezmejno barantanje ljubezni.

Marko in Olga sta sedela v kotu restavracije, tik ob oknu in opazovala drug drugega. Sence so jima počasi lezle prek obraza, in nehote poudarjale zadnje sledove pojenjajočih sončnih žarkov, ki so se izgubljali za vrhovi belih skal. Za trenutek jima je zmanjkalo besed.

Marko jo je zrl nepremično, kot bi bil uročen. V njem se je naselilo dvoje lešnikovih oči. Želel si je, da bi tako ostalo večno. Teža lešnikovih oči ga je pritiskala k tlom in mu razlivala vročico po vsem telesu, udi so postali okorni in nepremični.

Nehote se je spomnil Barbare. Dolgo je bilo njegovo dekle. Potem so mu njeni starši predlagali, naj jo pusti nekaj časa v miru, češ da mora še prej doštudirati. Razšla sta se prijatelja. Čez leto dni pa je od nekoga zvedel, da je noseča z nekim falotom, ki je potem pobegnil v tujino — za vsak primer.

Olga nehote razmišlja o Janezu. Nikoli nima časa zanjo, vedno hiti na treninge, tekmovanja pa so sploh važnejša od nje. Pri najboljši volji nikdar ni vedela ali bo lahko šla v soboto in nedeljo zvečer z njim kam ven ali ne. Verjela je da pride, verjela pa je tudi, da zmenek odpove.

Marko je ves prejšnji večer premišljeval o Olgi. Zdaj je pravi trenutek, da jo vpraša, koliko ji je do tega, da jo lahko obišče v Ljubljani. Zakaj jo ne bi vprašal, na takega lepega dekliča zlepa ne bo naletel, pa tudi se mu je zdela dosti srčnejša od drugih. Morda privoli kmalu v zaroko, kdove.

Olga, kot bi brala Markove misli nenadoma pravi: »Jutri grem nazaj, lepo sva prebila vse te dni, ne.«

»Ja, vem.« Marko je ti dve besedi znil tako hladnokrvno in brez vesti, da se je nenadoma ustrašil svojega lastnega glasu. To nenadno spoznanje, ki ga je lahko že prej pričakoval mu je tedaj vzelo vajeti z rok.

Zanj se je tisti trenutek vse spremenilo. Pivo se mu je uprlo, obrazi ljudi naokrog so dobili turobni videz, le Olga je bila zdaj še edini up, ki mu je poganjala kri po žilah. Marko zajame sapo, da končno postavi tisto vprašanje, ki mu je že toliko časa sili z jezika:

»Saj mi boš dala naslov... obiščem te!«

Trenutki, ki so potem sledili do Olginega odgovora so bili večnost. Marko se je trudil, kolikor se je le mogel, da ne bi pokazal nikakršne napetosti, vendar pa je žarelo v njem vse, imel je občutek, kot da se mu bo ta hip stopila poslednja celica v možganih.

»Doma veš, z Janezom... še...«

Tisto na koncu stavka Marko ni več slišal. Grlo mu je postalo suho in njegove besede so s težavo dobile rep in glavo. Ne bo se silil, vse bi pokvaril s tem.

»Razumem, če je tako bolje. Ni mi bilo dolgčas s teboj... res ne... in upam, da tebi tudi ne, sicer pa me to okolje ni težko najti.« Več ni spregovoril.

O'ja in Marko sta se proti večeru poslovila. Olga je šla v svojo sobo, Marko pa proti svojemu avtomobilu. Vsak s svojimi mislimi in novim jutri.

Sivi Renault je naglo brzel po Dolini. Pričelo je deževati. Deževalo je vedno močnejše in vidljivost se je meter za meter zmanjševala. Marko je takoj vklopil brisalec za šipe. Reflektorji so obupajoče tipali občestne kamne, na drugem ovinku pri Mojstrani pa je sivega Renaulta nenadoma vrglo s ceste in ga prilepilo v drevo, ki je stalo nedaleč od vozišča.

V policijskem zapisniku je bilo zabeleženo: »M. K. izgubil kontrolo nad krmilom, smrt je nastopila hipoma.«

Janko Novak:

Dve domači

CIGANOVE GOSLI

Pij stari cigan,
ponujeno žganje,
izvabi iz strun
mi pesem in šanje.

Le pij in igray,
cigan sivolasi,
predrami spomin
na ljubo na vasi.

Naj ogenj iz strun
izžge bolečine.
Naj kakor v tolmu
vtopin bolečine.

Igraj mi, igray,
cigan sivolasi,
naj v meni odmro
vsi žalostni časi.

Pij stari cigan,
ponujeno žganje,
pozabi z nje
tegoče vsakdanje.

ZIMA V PLANINAH

Zima zametla je
visoke planine,
pognala srnjake je
zopet v nižine.

Pečine samotne
od mraza so sinje,
v kamri nahrbtnik,
na žeblju cepin je.

Počivajte, gore
s snegom pokrite,
in v topli pomladi
nam nedra odprite.

Saj potlej pokrije
planinsko vas cvetje
in v skale prepadne
nas zvabi poletje.

Po skalah, previsih
navzgor na vrhove,
a v mraku med vriski
v doline, domove.

Benjamin Gracer:

KORITNIKU

Ko prideš do koritka,
boš vsak dan večja ritka.
Med potjo boš odrinil
nekaj topoglavih svinj.
Ostale ti v špalirju
pot odprejo —
pasji sin...

in ko ga najdeš,
ti rečejo rečejo
tolikokrat rečejo:
ta ni pravi,
da stečeš za cerkveno obzidje
in izgrebeš koščice svoje mame.

Potem jim kričneš v obraz:
Glejte, ta je bel!
Ta je moj!
Ta je pravil!!

HAMLET

Iščeš človeka:
v belih dvorinah sanj
v črnih beznicah brezupa.
Dalje ne moreš več sam.
(Vsak se komu zaupa...)

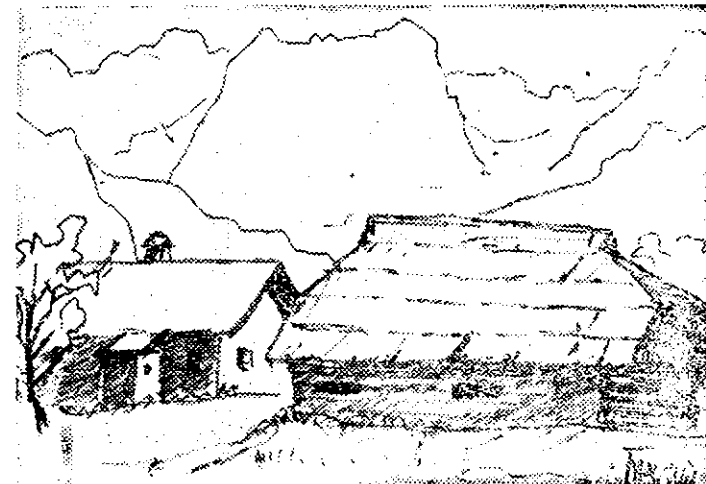
In ko ga najdeš,
ti rečejo:
ta je rdeč
(ta ni pravi...)
in ko ga najdeš,
ti rečejo:
ta je plav
(ta ni pravi...)

O MRTVI MATERI

Med rdečimi nageljni leži
med samimi rdečimi nageljni —
pa se ne prebudi...
Nobena ljubezen je več ne dohiti.
Kam, o kam beži:
z jeznim obrazom in zaprtimi očmi?
Ob nogah ji hči stoji
sključena in zgubljena
in ne more ne more verjeti,
da je smrt kot ena in ena...
Moral bi ji reči nekaj toplih besed,
a jih slišim
kako bi kot kamenje
zletele v prepad
(Smrt razveljavi besedo
in zapečati usta)
Ampak nocoj,
nocoj bom dolgo v noč
razmišljal o vama: mati in hči —
in vem, da bom še bolj vzljubil

GROZA

Vdelajo te v sistem
in nihče te ne vpraša
KDO SI: boš držal v njem?
In nikomur ni mar,
če ena lučka ugasne
na semaforu življenj...
Nikomur.
Vse teče lepo: po vrsti!
O matere izruvajte si srca iz prsi!
Ta svet je produktiven
Ustvarja:
MRLICE
in POSASTI...

Tone Tomazin — V Martuljku

Vetko Zagorski:

Zgodba iz predala

Ko mu je terenski odbor zavrnil vlogo za dvojno priznanje treh let aktivizma med vojno, ga je zbolelo.

— Se tega ne, še tega ne! — je ponavljal, ko je hlastno prebral odgovor na svojo vlogo.

V tem kratkem vzkliku je strnil Potrpin vse: to, da je pustil življenje med tračnicami, ob telefonu in signalih; da je med vojno tolikokrat tvegati ne le svoje življenje, ampak tudi življenja svojih najdražjih, otrok in žene; da je moral prepustiti nazadnje delovno mesto mlajšemu, brž ko je dočkal leta za pokoj, čeprav bi tako rad še delal, vsaj honorarno, vsaj še nekaj ur na dan, čeprav le za malenkosten honorar...

Takrat so mu bili v personali prijazni, dobrohotni, ko da mislijo le na njegovo dobro, priporočili, naj zaprosi za pokojnino. Tako je bil, kajpak prostovoljno, tudi storil in zavod je prošnji brž ustregel. Potem je bilo v gostilni nasproti postaja slovo: Mencingerjev sladkobnožalostni in spodbudni govor, v katerem se mu je v imenu državnih železnic in družbenopolitičnih organizacij zahvalil za štirideset let predanega dela in mu od srca zaželel še dosti zdravih let zasluženega pokoja. Vsakdo od kolektiva je dobil kranjsko klobaso in pol litra cvička.

Ker še ni utegnil zbrati vseh dokumentov, mu je nakazal zavod prvega samo akontacijo. Potrpin je bil zadovoljen, saj je računal, da bo dobil po predloženi manjkajočih dokumentov še nekaj tisočakov zraven.

Začel je zbirati dokumente, ki so mu še manjkali, in se šele zdaj povsem zavedal, da je vse življenje nekaj zanemarjal. Bil je delavec, nič drugega. Rad je delal. Ocenio svojega dela in napredovanje je prepuščal drugim. Tudi prej ga je včasih dregnilo vprašanje, pa se ga je zmeraj otesel. Ne utegnem, nimam talenta za to... Z ženo sta zaradi tega včasih trčila. Videla je, da drugi hitreje napredujejo, več zaslužijo. On pa je bil preveč zagnan v delo, da bi mislil še na kaj drugega. Tako je zaostal za vrstniki, s katerimi se je mujal po vojni okoli železnice, da je spet stekla in da teče še danes in celo mlajši so ga prehiteli.

Pri tem pa je imel zmeraj svoj prav, globoko v sebi trdno zavest, da ravna po srcu in da drugače ne more. Kadar pa je le poskusil ravnati drugače in se ženi na ljubo prilagajati trenutnemu vetru na železnici, misliti bolj na plačo in različne ugodnosti kot na delo, je prav gotovo potegnil kratko in potem je bilo samo še slabše: imel je občutek, da se je pregrešil nad delom in nad samim seboj, ugodnosti pa tudi ni dosegel nobene. Samo čas in živce je zapravljjal.

Dobro, si je rekel po vsem tem, če že nisem napredoval po službeni lestvici do skupine, ki bi mi šla, naj mi priznajo vsaj vse tisto tveganje med vojno, tisti strah, tisto pripravljenost, ko sem brez računov, zares nesebično delal za partizane. Tako se mi bo nabralo nekaj let službe več in pokojnina bo za nekaj tisočakov večja. Se vsaj ne bom čutil prikrajšanega v primeri z drugimi, si je rekel, in tudi žena bo zadovoljna.

Tolažil je ženo, kako bo vse uredil, in govoril z njo v njenem preprostem, gospodinjstvem jeziku, v resnici pa mu je šlo bolj za lastni mir, do katerega bo prišel, tako je menil, ko bodo računi med njim in družbo vsaj kolikor toliko pošteno poravnani.

Zdaj pa še tega ne. V zavrnutvi je pisalo, da ni predložil dovolj dokazov oziroma navedel ustreznih prič.

Ko se mu je prva jeza poglobila, je začel premišljati treznejše: navedel je bil resda eno samo pričo in menil, da bo zadostovala. Tako so mu bili tudi rekli na odboru: če je priča ugledna, zanesljiva, da velja, četudi je ena sama. Se pravi da Mencinger ni zadosti ugledna in zanesljiva priča. Ali pa ni pričal po pravici. Mogoče se je izmotaval in ni hotel pričati tako, da bi bilo Potrpinu v prid. Kakor zmeraj, kadar se je Potrpin zanašal nanj. Spet se je zmotil, kakor prej že tolikokrat. Pa ga še ni spametovalo. Lahkoverno, otročje je pričakoval, da bo Mencinger pričal zanj, kakor bi bilo po pravici. Ampak Mencinger ni še nikoli nič storil za Potrpinu. Ljudje so ju imeli za prijatelja, leta in leta sta službovala skupaj začela sta skupaj kot pripravnika, toda Mencinger je vsakih nekaj let malo odskočil od Potrpinu, zmeraj je napredoval nekaj mesecev pred

njim, zmeraj prej opravil kak izpit, kdaj pa kdaj odšel na kako študijsko ali službeno potovanje in dobil kako nagrado za vestno opravljanje dolžnosti. Potrpin pa nikoli nič — samo kadar Mencingerja ni bilo, je moral delati še zanj.

In tako so tekla leta in razdalja med njima se je zmeraj bolj večala. Ko je napredoval Potrpin do višjega prometnika, je Mencinger že direktoval.

Najbolj pa se je zamerilo Potrpinu, da mu Mencinger ni priskrbel honorarnega dela, ko je šel v pokoj. Izmotaval se je in obljubljal, dokler Potrpin ni nehal hoditi k njemu.

In vendar je Mencinger vedel, kakšen delavec je Potrpin, kakšne izkušnje ima, koliko bi lahko pomagal že samo s tem, da bi bil zraven, da bi svetoval. In tudi to je vedel, kako se je Potrpin zrasel z železnico, kako se mu je usedla v možgane in kri in da zanj brez železnice ne bo več pravega življenja. Pa ga vseeno ni ustišal, pa čeprav bi ga lahko.

Vse to se mu je zdaj pletlo po glavi, ko da si hoče vse znova priklicati v spomin, si vžgati v srce, pa čeprav boli.

Le zakaj je Mencinger tak do njega? Zakaj mu niti dela ne privoščiti?

Z mladimi se izgovarja. Da je toliko mladih. Da ni po pravilniku nobenega prostega mesta. Na nekem sestanku je govoril tudi o tem, da je treba odpraviti »staro mentaliteto« iz podjetij. Kaj je mislil s tem? Mogoče garanje. Mogoče to poštenost, to vniemo, ki pozna samo delo, ki se je tako vpregla v te vozne ređe, v te proge, premike, da je pozabila nase. Z leti resda lahko postaneš premalo gibčen, preveč starokopiten. Ampak Potrpin se ni nikoli brnil novotarij, o katerih se je prepiral, da so železnici v korist. Ni pa se vnel za prav vsak veter, ki je zapihal iz višjih pisarn. Medtem pa je Mencinger vsako tako sapo zavohal, še preden je zapihala. Kar pa se tiče »stare mentalitete«, je Potrpin povedal, kaj misli: da je tudi v njej neko znanje, izkušnja, ki si jo pridobiš v desetletjih. Mlad človek zmore seveda več, zato pa starejši vlaga v delo več znanja in strokovnih, pa tudi čisto človeških izkušenj...

Mencinger sodi drugače. Mogoče pa niti ne sodi drugače? Mogoče ve prav tako dobro kot Potrpin? Kaj ne bi vedel, saj ni neumen! In tudi sam je že v letih. Isti letnik je kot Trpin. Isti letnik, vidiš, pa le še ne gre v penzijo in zanj ne velja »stara mentaliteta«.

Zdelo se mu je, da se je zapletel v nevidno pajčevino in da se še kar naprej zapleta vanjo, čim bolj si prizadeva, da bi se je rešil. Sedel je v svoji majhni kuhinji ob štedilniku — žena je šla naku-

povat — brkljal po ognju, si prižgal cigarete in štel, koliko mu jih je še ostalo od dvajsetih za ta dan.

Pa bi bilo lahko vse z eno samo potezo rešeno, urejeno družbi in njemu v korist, je premišljeval. Tako drobno vprašanje, kot je to njegovo, pa tako zapleteno in nerešljivo! Samo delal bi rad, nič drugega. Vsaj tri, štiri ure na dan. Da bi odhajal nekam zdoma in se vračal, da hi mu žena kot prej štirideset let pripravljala kosilo, on bi se pa utrujen po delu, pomirjen in zadovoljen usedel, jedel, pokadil — ne pa da se takole suče in vrti sam okoli sebe kot pes, ki so mu odrezali rep, pa zdaj hlata po njem.

Misli so preskakovale iz preteklosti v sedanost in spet nazaj v preteklost; od človeka do človeka, od dogodka do dogodka. Neurejeno, ne da bi se jih mogel otresti, po neki čudni odvisnosti ali sluhčnosti — Potrpin tega ni raziskoval, samo jezilo ga je. Vse skupaj je bilo brez pomena. Spočetka je mislil, da bo znal potem, ko si bo prišel z vsem na čisto, vsaj prav ravnati. Zdaj pa s svojimi zaključki ni vedel kaj početi. Pred njim je bil neprediren zid. V njem so sicer bila vrata, ampak ključ od teh vrat je imel nekdo drug. Mogoče Mencinger. mogoče niti Mencinger ne.

— Dosti krivic me je že prizadelo, — je blodil Potrpin. — Velike krivice, majhne krivice, ampak nikoli si jih nisem gnal tako k srcu kakor zdaj to reč. Navadil sem se jih prenašati, pozabljati — skozi eno uho noter, skozi drugo ven. Pa saj tudi časa ni bilo... vlaki, signali, zvonci... cincin... cincin... še zdaj mu zvonijo po ušesih. Življenje je teklo in vsak naslednji dan je odpravljajal prejšnjega, vsako naslednje leto prejšnjega. Nisem si v duši nabiral zagrenjenosti, narobe, kolikor starejši sem bil, mirnejši sem postal. Ampak zdaj je drugače. Življenje je postalo kot postaja tisto močno uro, ko so vsi vlaki tistega dne že odpeljali, jutranji pa še niso začeli voziti... Le da na to postajo vlakov ne bo več. Ko da je proga ukinjena in čaka samo še, da jo razdro in odpeljejo na odpad.

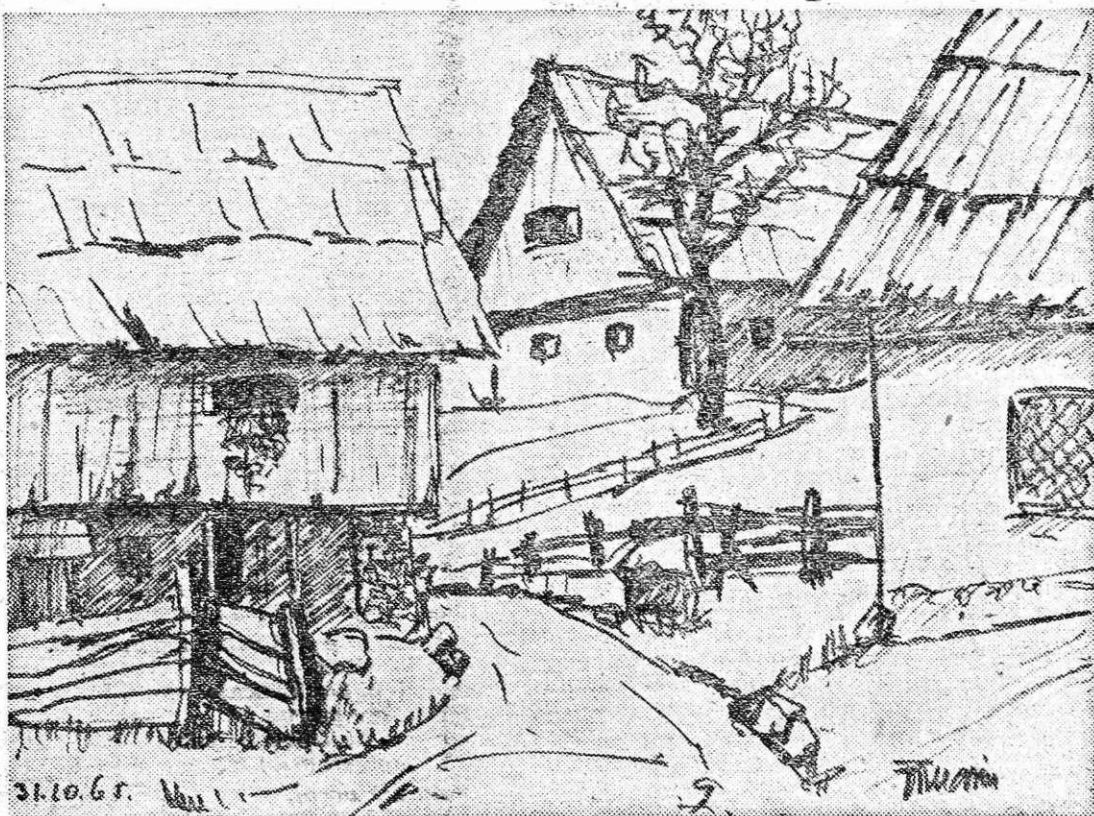
— Krivica me boli, — je dopovedoval ženi, ko se je vrnila z nakupovanja, s tridesetimi dekami svinjskih jetrc, ki so cenejša od telečjih, s čebulo, s politrsko steklenico mleka in tremi zemljami.

(Bila je drobna, majhna, zdaj pozimi, zavita v plašč in ruto, še manjša, vendar pa še zmeraj ravna kot pred štiridesetimi leti; iz okvira rute so ji kukala rahlo zardela lica — droben, pozoren obraz s še skoraj gladko kožo in dvema še zmeraj jasnim sivima zenicama.)

Ni mu odgovorila, ni hotela drezati v rano. Potrpin je sprva menil, da mu molče pritrjuje. Njo pa je to premlevanje samo utrujalo. Pri vsej zadevi jo je zanimala le praktična plat — višina pokojnine. Jetrc so se spet podražila za dva kovača in čebula tudi.

A ko le ni utihnil, jo je potrpljenje minilo:

— A kaj boš s tem. Prej bi se pobrigal, ko si bil še aktiven. V zid se zaletavaš.

Tone Tomazin — Pod Golo pečjo

Zabolelo ga je, da ga še žena, edini njegov sobesednik, več ne razume. Kaj res ni nikogar več, da bi se mu vsaj potožil? Preoblekla se je v sivo haljo in začela sekljati čebulo, zraven pa se kremžila in solzila — vse je bilo, kakor že toliko let. Potrpin pa je sedel ob mizi in jo opazoval. Rad bi odkril v njej vsaj trohico vznemirjenosti, prizadetosti, zanimanja zase... sočutja... Nič. V njenem življenju se nič ne spreminja. Samo jetrca se draže in čebula. Samo denarja je več ali manj, več ali manj nakupov, nogavic, robcev, zrezkov, limon... Skozi prsi ga je zbadlo kot z iglo in potem je čutil, da mu pritiska srce velika utež. Položil si je roko na srčno stran.

— Nervozen si. To so živci, — je rekla mirno, spotoma, neprizadeto, ko da govori o jetrcih, ki jih je sekljala na deščici.

— Živci, — je tiho pritrdil. Mislil pa si je: »Ko sem pospremil ponoči po dvajset kompozicij, še vedel nisem za živce.«

— Ja živci! — je ponovil glasneje, razdraženo. Namesto da bi ga pomirila, kot je hotela, ga je le še bolj zdražila.

Sunkovito si je začel natikati čevlje, ki jih je bil dal sušit pod štedilnik.

— Kam pa greš? — ga je vprašala prijazneje.

Nekaj je zamomljajal.

— Kosilo bo kmalu, — je rekla blago, pomirljivo, ampak on je že zapiral vrata za sabo.

2.

Na stopnišču se je ustavil in potegnil iz žepka v telovniku staro, težko, skoraj kot čebula debelo, ampak nezmotljivo uro. Kazala je pol enajstih. Se je čas, si je rekel. Se ga dobim, če le ni spet na kaki konferenci ali potovanju.

Pohitel je. Na nič drugega ni mislil kot na to, da se mora z Mencingerjem pogovoriti. Pokazal mu bo odgovor terenske komisije in ga vprašal, ali je sploh kaj pričal. Ali pa je mogoče pozabil, zdaj ko je direktor, na vse tiste nevarnosti, ki sta jih bila zadnji dve leti vojne skupaj preživela. Če je pozabil, ga bo on, Potrpin, spomnil — na primer Fagota, ki ga je skrival Potrpin tri dni in tri noči, ranjenega, prav na božič štiriinštiridesetega v svojem stanovanju zraven postaje, nasproti ustaške komande. Ali pa ga bo spomnil tistih vagonov z jetniki, namenjenimi v Jasenovac...

Ob spominih mu je zavrelo v glavi. Ni več vedel, ne kod hodi, ne koga srečuje. Vsi obrazi so mu postali enaki, ni več ločil ne ljudi ne hiš. Vseeno je nezmotljivo kot mesečnik prečkal ulice, se umikal pešcem, kolesarjem in avtomobilom.

Kot plaz so se mu vrstile in kopičile pred očmi podobe tistih let. Postaja, polna Nemcev in ustašev... potniški vlak, ljudje s culami, potujoči hrvaški domobrance... tovorni vlak z municijo za Nemce... železničarji, ki oprežujejo, eni za partizane, drugi za ustaše... in vse je treba videti, vse vedeti... prepoznati ilegalca, ki išče zvezo... zapupati... ne zaupati... tvegati... in vmes telefon s čuvajnice, telefon s sosednje postaje... signali... lučke...

»Zares so živci«, ga je preblisnilo. »Oslabeli, utrujeni živci...« V kotičku zavesti se mu je zasukalo, da bi moral ustaviti ta plaz spominov, ki ga nenadzorovano vse bolj obvladujejo. Saj to ne vodi nikamor. Kdor je med vojno zapadel v tako stanje, ni bil le ob razsodnost, ampak pogosto tudi ob glavo.

Med vojno... tudi takrat ga je včasih načenjal tak miselni razkroj. Pa se je brž zavedel in se obziral. Treba je bilo izključiti take popadke. Razvijati samo lovske nagone, gledati, poslušati, ukrepati...

Zdaj pa...

Saj zdaj ni več vojne. Saj smo vendar zmagali. Petnajst let je že, odkar smo zmagali, si je dopovedoval.

Če smo se takrat odpovedovali človeškemu v sebi, smo se zaradi človeškega, ki naj pride. Ko bo človek človeku človek. Ko boš nosil srce na dlani, pa ne bo nihče pljunil nanj. Ko ne bo več zavisti, pohlepnosti — ampak tovarštvo med ljudmi, da si bodo pomagali med seboj, razumeli drug drugega...

Ja, pomagali, razumeli... In spet je bil tam kot malo prej. Spet so se začeli vrstiti, kopičiti spomini, le da zdaj na zadnja leta službovanja. Neobrzdani plaz spominov: kako je iz meseca v mesec čutil, da je odveč na železnici, kako so mu mladi trgali delo iz rok — trije, štiri so se vrteli okoli delovnega mesta, ki ga je obvladal prej sam, ampak vsak med njimi je bil bolj važen in imenitnejši od Potrпина in je v službenih seznamih in na plačilnih listih veljal več. Nekaj časa se je še oglašal na sestankih, ampak vsi drugi so bili

glasnejši in pametnejši, tudi tisti, ki so včeraj prišli k železnici. Potrpin je imel že zdavnaj izračunano, koliko lahko vleče lokomotiva, koliko let vzdrži, kako je s pragovi, s signalnimi napravami, kako z vagoni... Kdaj in kje je vredno varčevati in kdaj odpisati. Nekoč je poskusil to razložiti. Ni opazil molka, ki je spremljal njegovo razlago. In ko je potem padlo po njem — birokrat s preživelimi, zastarelimi nazori, škodljivec, mogoče celo namerni sovražnik napredka in socializma! — je obmolknil in se ni več oglašil. Delo mu je postalo bolečina. Pa je voljno prenašal oboje, delo in bolečino, reševal, kar se je dalo rešiti, in verjel, da se bodo zaletavci unesli...

Zagledal se je v široka vrata direktorije in se začudil: kdaj sem pretekel mesto? Sram ga je postalo. Saj je bežljaj kot žrebe. Nič dobrega ne more roditi taka zaletavost. Pa se vseeno ni obrnil in se vrnil domov. Nepotešeno gorje ga je vleklo v hišo mimo vratarja, starega invalida v obnošeni železničarski obleki, po stopnicah v prvo nadstropje.

Na stopnicah in na začetku hodnika je še srečaval ljudi, ki se jim je mudilo in so imeli človeške obraze, zaskrbljene ali brezbržne ali vesele. Čim globlje pa se je spuščal v hodnik, tem manj je bilo ljudi in bili so tišji, uglajenejši, nekako vsi po enem vzorcu: ko da je vsak njihov korak posvečen neki veliki misli, velikemu načrtu, ko da so njih oči, usta, pa tudi frizure ali pleše posvečene nečemu velikemu...

To je potrjevala tudi debela, mehka preproga, ki je požirala korake in opominjala nayaadnega zemljana, da je stopil na posvečeno ozemlje.

Po tej preprogi mu je priplaval nasproti star znanec.

O, Miha! — bi skoraj ušlo Potrpinu, pa se je napol kisllo nasmehnil, ko je zagledal Mihov sijoči, pomlajeni in zadovoljni obraz.

Ustavila sta se in si podala roke. Potrpin je čutil, da Mihova ni bila več tako kot včasih: bolj mesnata je, stisk mlahav.

— Uživáš penzijo? — je vprašal Potrpin mi-mogrede, samo da je nekaj rekel.

»Uživam!« bi skorajda kriknil Potrpin, pa mu je zaprlo sapo. Na zavihku Mihovega suknjiča je zagledal svetlečo se rdečo značko.

»Od kdaj?« ga je preblisnilo. »Poznam ga že dvajset let — pa ne da bi vedel.«

— No, no, nisem vedel, da te ne smem vprašati, — se je nasmehnil Miha in odplaval po hodniku mehko in graciozno kot kak hotelski ravnatelj.

Prav tako graciozno je v svoji mladi bohotnosti — tesno oprijeto krilo, globok izrez spredaj in zadaj, skoraj razgaljene rame — odplavala mimo Potrпина, direktorjeva tajnica. Čeprav sta se poznala — prej je bila administratorka v računovodstvu — je oddišala mimo njega kot mimo predmeta. Kandelabra na peronu. Pa mu je bilo kar prav: mu vsaj ne bo treba čakati na njeno

milost, da bi ga prijavila direktorju, in na direktorjevo milost, da bi ga sprejel. Brez prijave bo stopil v njegovo sobo.

Na koncu hodnika je prebral na vratih nove, rdče se blesteče tablice: direktor — Janko Mencinger. Tajnica — Breda Jauk. Pomočnik direktorja — Mihael Končnik. To je bilo za Potrpinu novo. Odkar je odšel, se je marsikaj spremenilo. Kot da bi jim bil prav on na poti.

V veliki, svetli sobi z direktorjevimi vrati na levi in pomočnikovimi na desni ni bilo ljudi, ki bi čakali, kdaj bodo sprejeti. Najbrž je že minil čas za sprejemanje strank. Saj je tudi sam prihajal, ko si je bil hotel izprositi honorarno delo, bolj zgodaj. Mencingerja je bilo najlaže dobiti ob devetih.

Vse v sobi mu je bilo znano: na eni strani jesenova pisalna miza, na drugem koncu klubska mizica z usnjenimi stoli, vse blesteče, novo, po zadnji modi — nizko, široko, brez ostrih robov, slike priznanih umetnikov po stenah; morje z ribiškimi mrežami in dve živo pisani sliki, ki bi ju lahko obrnil tudi narobe ali počez.

Oblazinjena vrata na levi so bila priprta. Potrpin je hitro stopil k njim in zaradi lepšega potrkal po lesenem robu in vrata odpahnil. Pred njim je zazijala dvorana, vsa svetla v preprogah, zavesah, lestencih, slikah in mahagoniju. V veliki razdalji od vrat je sedel za ogromno, blestečo se delovno mizo, na sedežu, širokem in razkošnem kot prestol, direktor Mencinger.

S komolci se je naslanjal na mizo, in se utrujeno zazrl v odprto vrat, med katerimi se je ustavil prišlec.

Direktorjev obraz je prešinila zadrega, kot majhno razočaranje. Oba sta pogoltnila grenko pilulo — Mencinger je kinknil z glavo (»Vstopi, če si že tu!«), Potrpin pa je s prisiljeno brezbržnim obrazom in čim bolj z domačnostjo prekoračil dvorano do delovne mize.

Zagledal se je v obraz svojega nekdanjega delovnega tovariša, prijatelja, ki ga ni videl že nekaj mesecev. Zazdel se mu je še polnejši, še bolj gladek kot zadnjič. Spomnil ga je omlete z maslom in tremi jajci. Spokojno, sito, varno, tegob in stika z vsakdanjostjo rešeno življenje je zbrisal z obraza brazde, ki so pred leti začele orati po njem prav tako kot po Potrpinu.

Izza očal v zlatem okviru so ravnodušno zrle zastrte oči in ugotavljale prav nasprotno: v Potrpinov obraz so se rezale od meseca v mesec globlje, grenkejšje brazde, ki jih ohlapna koža ni mogla skriti. Potrpinov nemirni, odkriti pogled je nekaj spraševal, izzival. Mencinger je odvrnil oči od njega in zagodrnjal v slogu starega prijateljsstva:

— Sedil! — S širokim zamahom mu je pokazal na stol ob stranici mize.

Potrpin je sedel in Mencinger se je spet zastrto zazrl vanj, češ da čaka.

(Nadaljevanje na 12. strani)

Tone Tomazin — Marklnova žaga

(Nadaljevanje z 11. strani)

— Zaradi priznanja vojnih let bi te rad vprašal... predlagal sem te za pričo, edina priča si še... Fagot je mrtev, tako pa sem lahko predlagal samo tebe. Pa so mi vlogo zavrnili, češ da moram predložiti že kakšno pričo. Jini nisi povedal, kako je bilo, kaj sem delal, da je Fagot mrtev?

Govoril je zadržano — v strahu, da ga bo zasrbel jezik in bo povedal preveč. Zadovoljen je bil, ko je končal tako mirno, in se vprašujoče zagledal v direktorja, svojega nekdanjega prijatelja.

Mencinger se je naslonil s hrbtom na stol, zavil oči proti stropu, kot da si kliče nekaj v spomin, potem pa mehko položil dlani na mizo in rekel:

— Ja, veš, teh stvari ni mogoče reševati površno... ali osebno. Povedal sem, da si delal, resda po mojih navodilih, ampak tvoje delo pravzaprav ni bilo organizirano, bilo je bolj slučajnostno. Vidiš, v tem je hakelec.

Potrpin je privzdignilo.

— In če nisem bil organiziran, nisem bil zato, ker me ti nisi hotel organizirati. Ti si imel zvezo z organizacijo. Ampak, kadar je bilo treba tvegati, si poiskal menel Zares — ti si »organiziral« (Potrpin je pri tej besedi spadal obraz), tvegati pa so drugi! Z nemško komando pa si bil v kar dobrih odnosih — najbrž zato, da si prikrival svoje organiziranje? Herr Menzinger sem, Herr Menzinger tja!

Direktor je prvi hip ostrmel in z izbuljenimi očmi gledal razburjenega sobesednjaka.

Ko je Potrpinu posla sapa, se je Mencinger ovedel in naredil dobrodušen obraz.

— Kaj si pa naenkrat tako ofenziven? — se je začudil.

— Prav nič ofenziven, samo spomnil bi te rad nekaterih stvari, če si jih že pozabil, — je nadaljeval Potrpin spet mirneje. Na primer tista reč z vagoni za Jasenovac.

Skozi prednjo sobo je s hitrimi koraki pri-

pekotala, tajnica, pogledala skozi priprta vrata v direktorjevo dvorano in veselo vprašala:

— Kavico, tovariš direktor?

— Ni treba! — je zasitnil, se sprehodil do vrat, jih zaprl, spet sedel in se obrnil k Potrpinu:

— Kar nadaljuj! — je rekel hladno, ne da bi ga pogledal.

— No, tisti transport za Jasenovac...

— Kakšen transport za Jasenovac? O tem nič ne vem.

— Zato pa jaz vem in se prav dobro spominjam. Ti se pa ne spomniš zato, ker nisi dobil takrat nobene direktive. Za kar ni bilo direktive, zate ni obstajalo. In tako tudi tisti transport za Jasenovac zate ni obstajal. Bili so štirje vagoni ujetnikov. Zapečateni vagoni, iz njih je smrdele in teklo... Otroci, ženske, stari ljudje... Povedal sem ti. Nisi se zmenil. Potem sem te še enkrat spomnil in ti predložil načrt, kako bi ljudi rešili. Preden je transport nadaljeval pot, sem bil spet pri tebi. Lahko bi rešili ljudi. Sam nisem mogel, ti si pa imel zvezo s partizani. Vsenaokoli so bili partizani, čisto blizu. Dovolj bi bilo, če bi le nekajkrat počilo, mi na postaji pa bi izrabili priliko. Tudi sem ti predlagal, da z jetniki vred odidem v parizane... Takrat sem hotel k partizanom. Ostal si gluhi, meni pa še danes leži na duši...

Mencinger se je sklonil nad mizo in pogledal Potrpinu v oči.

— Zdaj ti pa nekaj povem, — mu je rekel, razločno od besede do besede, ko da mu odkriva veliko resnico. — Tistih vagonov se sploh ne spominjam. Če je res, kar praviš, potem je morala biti stvar pač ta, da taka akcija ni bila umestna. Ni bila v načrtu in bi najbrž prekrižala kakšno drugo, večjo akcijo. O nobeni stvari ne sme soditi človek prenačljeno, s svojega osebnega stališča...

— Ne boš me prepričal, da ne bi mogli rešiti tistih ljudi.

— Ne bodi no tako sentimentalni... Ti mistiš, da je šlo v NOB samo za tisti transport...

— Mogoče zdaj res več ne vem, za kaj je šlo v NOB, — je nadaljeval Potrpin že osorno — ampak takrat sem vedel. Tri dni in tri noči sem skrival ranjenega Fagota, zato ker je bil partizan, ker je bil ranjenec... ker je bil preganjan in bi ga bili mučili in ubili, če bi ga ujeli... ti si mu pa vrata pokazal, poslal si ga k meni. Če ga ne bi jaz vzel pod streho, bi padel ustašem in Nemcem v roke. Najbrž je tudi Fagot motil kakšne večje načrte...

— Vidiš, kako nič ne razumeš, — je pomirljivo rekel direktor. — Tisto s Fagotom je bila čisto

druga reč. K tebi sem ga poslal, ker sem moral varovati organizacijo... Sploh pa se brez potrebe jeziš name. Prijateljsko ti povem, da si čuden. Zdi se mi, da si zaostal za razvojem. Ničesar več ne razumeš. Zagrenjen si. Čas pa gre naprej...

Potrpin je vrglo s stola. S stegnjeno roko je zabrusil:

— Zaostal! Najbrž zato, ker sem se tri noči pogovarjal z umirajočim Fagotom... Ti me nisi organiziral, ampak Fagot mi je povedal, kaj je komunizem. Ti mi pa nisi mogel povedati in mi še danes ne moreš! Fagot je bil komunista, ti si pa rit!

Potrpin je obstal s stegnjenim kazalcem pred osuplim Mencingerjem. Bil je kot soha, ki obtožuje. Mencinger je nekaj hipov buljil vanj, potem pa se dvignil v vsej svoji direktorski mogočnosti, se nagnil naprej, prav tako stegnil roko in prst ter zakričal:

— Ven!

Potrpin je povsili roko. V hipu ga je obšel popoln mir. Ravnodušno se je obrnil in počasi odšel čez dvorano do vrat, jih odprl, pustil za seboj odprta in smehljaje se odšel mimo strmeče tajnice na hodnik...

Odšel je bilo Potrpinu lažje pri duši. Odleglo mu je zastran krivice in ni se več trudil za priznanje dvojnih let.

Ko si je neko jutro nataknil očala in razgrnil pred seboj po kuhinjski mizi svoj jutranjik, je ostrmel: čez pol strani so oznanile velike črke v črnem okvirju Mencingerjevo smrt. Ob veliki uradni osmrtnici je bilo še več manjših osmrtnic (nobena manjša od osminke strani) različnih društev, odborov in ustanov; tako da je bila kar cela stran Mencingerjeva. Ljudstvu je bilo oznanjeno, da je preminil veliki borec, zaslužen organizator, strokovnjak, direktor, nosilec mnogih odlikovanj, član različnih zbornic in svetov...

Potrpin je zavzeto zrl v velike črne črke in le počasi doumeval. Kljub vsemu ga je prizadelo. S smrtjo slehernega vrstnika je odmril tudi del njegove samega.

Molče je pomolil časopis ženi.

— No, vidiš, — je rekel ravnodušno, medtem ko se je odpravljala na trg. Ko se je vrnila, pa je povedala, kaj govore ljudje: da se je s tajnico v avtu, kako se že reče, mercedesu, na službeni poti čez Grossglockner prekucnil s ceste in da sta oba zgorela, še preden je prišel kdo na pomoč.

— Eh, bedak! — je vzdihnil Potrpin z glasom, ko da zmerja nekdanjemu prijatelju njegovo norost. — Prav treba ti je bilo tega, kako si že rekla, črnega mercedesa!

Žan:

BOGOVI SE MENJAJO, VOJNE SO OSTALE

Da je sonce
pravi bog
so verovali;
po nebu hodi,
dan rodi
toploto svojo
brez razlike
razdeli
med vse ljudi.
Pa je zvedel Eskim
da ni snega
in ne ledu,
in da Beduin
je brez kožuha,
da v pesku
si kosilo skuha
in v senco gre
da ga poje.
In je zvedel Beduin
da ni puščave
in ne peska,
da Eskim
je brez mehov,
sneg zajame,
ga stopi
in žeje nikdar
ne trpi.
In so ustvarili
ljudje bogove
da bi jim
lajšali gorje;
v ljubezni, sreči,
lovu pomagali
in bi prepire
medsebojne
poravnali.
Pa so se vneli
ostri boji
med ljudmi;
Kdo od bogov
kdo srečo
naj deli —
Ares ali Amor
Vesna ali Ira

In je tako ostalo
do današnjih dni
še so ostri boji
med ljudmi
za bogove;
tu boginja —
Nafta leži
tam bog —
Uran...

Ves svet je nor
in brez časti
in puška
je močnejša
od ljudi.
Za blagostanje
enega
jih tisoč
krvavi.

VES SVET JE BIL BEL

Velik in lep je bil svet
jaz pa tako majhen,
z drobnimi koraki
in velikimi očmi...

Od hiše do izvira
se ravan razprostira
na njej je reka
in most z obokom
za skrivnico otrokom
in na pomlad,
ko sneg skopni
in v toplem vetru
odeja zvončkov valovi
ves svet je bel.
Po mnogih umazanih letih
sem se vrnil nazaj...
Hitel sem k reki,
da umijem z obraza
masko doživeti;
Sel sem čez most;
pet korakov je dolg
in reka — je potok
z goščavo rastlin
loka pa majhna
in polna krtin.

Marjan Čufar: POT V OKSID

Strta tišina v kanalu zadnje ure
je mučnejša kot v pritisklinah
odstrženih zračnih listov
in čuje se brnenje strojev
in regljanje žab in žarek žvižga
prešine obešene kljuge in
korenine prodorne svetlobe
na trenutke padeš v trans
in obsuje te naval tekočine
in bleščeče črke na ozadju
temnih snežink kopnijo v
prihajajočem nallivu novega jutra
v mladih zvezdnih nočeh
je vse zamišljeno kot
gnoj smrekove krošnje in
žuželčjih iztrebkov vse hiti
v porajanju drugih izgledov
vse se leskeče kot poraz
polževe slin v encijanovih vrčkah
glog že dolgo cveti
dolgo že pojo trobentice to pomlad
in dolge so te ceste obsedenosti
po njih korakajo cunje
z usmratenih smetišč spete
s srebrnimi sponkami in
postopek hotenja jantarja je že v teku
nenadoma ta drseča
pločevina obstoji in
pusti za seboj
kroge ognja
obrnjene v prid
sarkofagom in votlim mrličem.

NA OBALI

Razžarjene votline prepotenega sonca
in odprti vetrniki golaksij
sipljejo cvilečo energijo
na moji verandi je noč
in štukature predmestnih ognjev
sijejo iz oči votlih zidakov

zaripli spomini nanjo
me božajo kot jelenje dlake
ali kot klasje orumenele trave
ona je bila tiste dni up
sveče na mojem grobu
zapeljal sem jo v sotočje obal
in kitara je pela in morje je šumelo.

Slavko Tarman:

Profesor Blaž Arnič - simfonik evropske slave

»Skladatelj Blaž Arnič je vrsto desetletij v živem stiku z naravo, domačo grudo in preprostim človekom oblikoval glasbeno tkivo v razsežne stvaritve. Utihi je glas, ki je vsakomur razumljivo izražal misli o življenju, umetnosti in umetniškem poslanstvu. Njegovo pripoved je vedno spremljala življenjska vedrina, pa čeprav so se vsi, ki so ga poznali in občutili njegovo globoko občuteno človečnost, zavedali, da se je ta optimistični pogled na življenje izoblikoval v hudih in odločilnih trenutkih našega naroda. Ta pogled na svet in čustvovanje človeka, ki je bil tesno povezan z naravo in domačo zemljo občutimo v vseh njegovih stvaritvah... veličastnem opusu, ki je že trajna vrednota naše duhovne kulture.

Komaj je začel ustvarjati, bilo je to pred več kot štiridesetimi leti, je že iskal svojo pot, svoj izraz. Z veliko kreativno silo, ki mu jo je dala narava, je to kmalu dosegel. Razvil se je v umetnika, ki je pred očmi sicer stalno imel zakonitosti, kakršne predpisuje oblikovanje kompozicijskega stavka. Vendar je bil preveč elementaren in preveč samosvoj, da bi se jih togo držal. Prvi mu je bil izraz, da bi se izpovedal, kakor je čutil v svojem notranjem bistvu, kakor je doživljal velika vprašanja, ki so ga ne le zanimala, ampak so prepletala ves njegov jaz. Zanj, za izraz se je odločil, da ga bo klesal do najsutilnejših fines. Vse drugo mu je podredil, tudi formo, ki jo je vedno pojmoval precej svobodno, da ga ne bi kakorkoli vezala v njegovem izpovednem konceptu. Takšna izhodišča so ga vodila v lasten kompozicijski stavek, ki ga označujejo nekatere tipične poteze. Med njimi je široka razpredenost melodičnih linij, ki se razpletajo v izrazitih gradacijah. Vanje je treba šteti tudi neverjetno bogat zvok, drzno modulacijo, s katerimi so postale harmonske strukture Arničevih skladb še izdatnejše in izvirnejše, pa še poudarjena linearost, ki se tako zelo prilaga celotni arhitektoniki avtorjevih stvaritev. Še zlasti pa je treba med tipičnostmi skladateljevega stavka poudariti to, da je profesor Arnič bolj ali manj v vseh svojih delih težil k slovenski izrazni tematiki. Tesno zvezan s svojo zemljo, še posebej s tisto svojega rojstnega kraja, se je miselno, čustveno in zato tudi snovno usmeril v življenje slovenskega človeka, v njegova razpoloženja in v njegovo prirodo, ki ga oklepa kot trden, neminljiv zakon in mu sonarekuje individualno ter kolektivno doživljanje.

Iz teh elementov se je oblikoval profesor Arničev zgošče, življenjsko naglašen, marsikdaj realističen ali celo naturalističen izraz, iz njih so rasle njegove kompozicije: simfonije, simfonične pesnitve, komorne, klavirske in druge skladbe. Nikakor ni slučaj, da je avtor dal vsaki svoji simfoniji naslove, iz katerih je natanko razvidno, kaj je upodobil: Te Deum, Simfonijski psalm, Prebujenje, Duma, Vojna in mir, Samorastnik, Simfonijski deli, Na domači grudi. Pretresali so ga veliki usodni dogodki zadnje vojne, razmišljal je o poslanstvu, ki mu ga je naložilo njegovo umetniško delo, z ljubeznijo je segal v aktualnost svoje domovine in bistvo njenih tal. Te je opeval tudi v svojih simfoničnih pesnitvah, n. pr. v skladbah Gozdovi pojejo, Ples čarovnic in Pesem planin. Vanje je vložil sebe celega, kakršen je bil, kakor je mislil o velikih problemih, naj so ti bili iz njegovega osebnega sveta, iz širše in ožje domovine ali iz sfere, ki se dotika človeka v svetovni nasploh. Širina, s katero se je vanjo zagledal oziroma jih je smatral za predmete oblikovanja, ga je vodila v velike forme. Saj mu za malo skoraj ni bilo. Tako rekoč redno, skoraj izključno se je posvečal orkestru, čistemu ali z vokalom. Bil je v prvi vrsti simfonik, v tej kompozicijski vrsti gotovo eden najpomembnejših, kar jih je doslej bilo v slovenskih skladateljskih krogih. V tej smeri je bil profesor Arnič ne samo ploden, marveč ustvarjalec, ki je s svojim delom na tem področju dosegel velike uspehe in z njim dal spodbudo, ki ji gre pomembna tehtnost v sorodnih težnjah slovenskih glasbenih ustvarjalcev.

Profesor Arnič je mnogo prezgodaj omahnil. Sredi dela — ravno kar je pisal svojo nadaljnjo, deveto simfonijo. Če se že ni mogel izogniti usodi, pa je pomen njegovega opusa jasn: z njim je dal slovenski glasbi sedanosti dragoceni prispevek, bogato jo je oploдил s svojim talentom in njegovimi rezultati in z njimi se je za vselej zapisal med nosilce slovenske glasbene ustvarjalne misli.

(Dr. Dragotin Cvetko:
Nekrolog prof. Blažu Arniču)

SE KOT OTROK SE JE RAD PREDAJAL ZVOKOM PASTIRSKÉ ZVEGLE...

Blaž Arnič se je rodil 31. januarja 1901 na majhni kmetiji skoraj tisoč metrov visoko na pobočju Raduhe, nad Lučami v Savinjski dolini. Svoja detinska, deška in fantovska leta je preživel kot vsi revni kmečki ljudje. Bil je pastir in blapec, poljski in gozdni delavec, bil je tesar in splavar lesa po Dupeljniku do Savinje. Bil je tak kot vsi, le z razliko, da se je v njem že vse od zgodnjih let oglašala ljubezen, prava strast do glasbe.

IZ V VETRU POJOCIH POLJ IN GOZDOV, JE ARNIČ LJUBEZEN DO GLASBE GNALA V SIRNI SVET.

Bilo mu je že devetnajst let, ko se je Blaž Arnič nekega dne odločil. Z vsem hrepenenjem je hotel prodreti v skrivnost glasbe, v čar harmonije, da bo zmogel vsaj toliko, kot orglar v Lučah ali kapelnik v Ljubnem. Študiral je na konservatorijih v Ljubljani, na Dunaju, v Varšavi in v Parizu.

Po študijah se je posvetil pedagoškemu delu in umetniškemu snovanju. Glasbeni strokovnjaki Evrope menijo, da je bil Arnič sprva romantik in da je bilo v njegovih delih čutiti močan vpliv Brucknerja in ruske peterice ter da je šele v dobi osamosvojitve usmeril umetniško pot v novoromantični realizem. Tematsko je profesor Arnič zasidran v slovensko folkloro, pa tudi izrazno ji je blizu. Sicer pa velja za enega najizrazitejših slovenskih skladateljev na področju komorne in simfonične glasbe ter nenazadnje kot avtor orkestralnih del s temami iz narodnoosvobodilne vojne.

V Ljubljani se je vpisal na oddelku za kompozicijo in igranje na orglah na konservatoriju. S tem se je postavil pred odločilnim: biti, ne biti. S silnim naporom se je prebijal skozi življenje, trpel ponižanje, pomanjkanje in lakoto, toda odnehal ni. Med štiriletnim uspešnim študijem na konservatoriju je tudi pridno komponiral vrsto vokalnih in instrumentalnih skladb. Nekatere so bile že tedaj izvajane, nekatere natisnjene v glasbenih revijah. Ta uspeh mu je dal veselja in poguma za nadaljnjo izpopolnitev na Dunaju, kjer je bil stradež spet njegov vsakdanji gost. Vendar mu je kljuboval, čeprav se je znašel od izčrpanosti v bolnišnici prav v trenutku, ko so bile ustvarjene in izvajane na Dunaju tri njegove skladbe — prvi del simfonije »Duma«, »Uvertura« in »Klavirski trio«.

Pred vrnitvijo v Ljubljano se je izpopolnjeval še v Varšavi, Krakovu in v Parizu.

ZAMAN SE JE POTEGOVAL ZA TO ALI ONO SLUŽBO V LJUBLJANI, NEKAJ ČASA JE BIL ARNIČ CELO BIBLIOTEKAR V ANGLEŠKEM KLUBU.

Tudi zdaj mlademu umetniku Blažu Arniču Ljubljana ni bila milostna v njegovem boju za skromen kos vsakdanjega kruha. Zadovoljiti se je moral s privatnim poučevanjem glasbe in koncerti na orglah. Toda zdaj je imel Arnič glasbeno znanje in bil je na višku mladostnih moči. V letih pred drugo svetovno vojno je ustvaril dolgo vrsto del, med njimi štiri simfonije, štiri simfonične pesnitve, več koncertov ter razna komorna dela. Blaž Arnič se je pojavil s svojimi obsežnimi skladbami, ves samosvoj in naš, s prvimi slovenskimi simfonijami. Da pa so te umetnine prišle do javne izvedbe, se je včasih moral boriti skoraj z nepremostljivimi težavami. Čeprav so mu kritiki nametali pod noge gore polen (isti kritiki so ga pozneje na vsa usta hvalili), se ni, zavedajoč se vrednosti svojih del, profesor Arnič niti hipec vdal malodušju. Na lastno pest je organiziral simfonične koncerte — in uspeh je bil za tedanje razmere več kot presenetljiv. Ljudje so napolnili dvorane, doumeli njegovo glasbo in jo vzljubili.

V FEBRUARJU 1941 — SLUŽBA PROFESORJA NA LJUBLJANSKI GLASBENI AKADEMII.

Zdaj se je morala zganiti tudi šolska oblast — po toliko letih negotovosti in ponižanj je šele februarja 1941 Arnič dobil službo profesorja na ljubljanski glasbeni akademiji. In prav leto 1941 je bilo za našo usodo odločilno — kar trije okupatorji so zasedli slovensko ozemlje. Vihar, ki je nastal, je ločil zrnje od plev, može od strahopetcev, klečplazcev in šlev.

Profesor Arnič se je bil že v dolgoletnem boju za goli obstanek opredelil politično in svetovno nazorsko. To je bil čas, ki ga je prof. Arnič izpovedal v veliki simfoniji »vojna in mir« in v Triu II. za violino, čelo in klavir. V teh skladbah se izrazi to in očitno zrcali njegova ljubezen do mučenike, a junaške domovine, njegova vera v odrešitev, osvoboditev in lepšo prihodnost. Iste misli je izpovedal tudi v »Dumi«, največji slovenski simfoniji, ki jo je ustvarjal v tem času.

Veličasten boj za osvoboditev pa je glasbeno upodobil v simfonični pesnitvi »gozdovi pojejo«, ki pa mu je ni uspelo dokončati, ker so ga spomladi leta 1944 gestapovci zaprli in odvedli v taborišče smrti Dachau, odkoder se je le po naključju rešil živ.

SREČEN KOT SE NIKOLI SE JE VRNIL, PO STRAHOTNI ŽIVLJENJSKI PREIZKUSNJI — V OSVOBOJENO DOMOVINO.

Postal je redni profesor kompozicije na Akademiji za glasbo v Ljubljani, kjer je deloval do svoje prezgodnje smrti. Kot profesor glasbe je vzgajal mlade slovenske glasbenike. Z velikim zagonom je začel ustvarjati vrsto velikih glasbenih umetnin — 6. simfonija »Samorastnik«, 7. simfonija »Pesem delu«, 8. simfonija »Na rodni grudi«, simfonične pesnitve »Nove zarje«, »Ples čarovnic« in »Podvodni mož«, dva »Koncerta za violino in orkester«, kantata »Z vlakom«, več filmskih skladb, sonati »Vragova podoknica« in »Slike iz mladosti« in velika vrsta vokalnih skladb za mešani, moški, ženski in mladinski zbor. Posebno ljubezen je posvečal prav vokalnim skladbam, namenjenim mladini.

PROFESOR ARNIČEVO PERO PA JE VEČNO ZASTALO NA PARTITURI, KJER JE NASTAJALA NJEGOVA DEVETA SIMFONIJA... KAR JE TUDI POTRDILO, DA JE BIL PROFESOR ARNIČ V PRVI VRSTI SIMFONIK, EDINI IN SAMOSVOJ V VRSTI SLOVENSkih SKLADATELJEV.

Slovenski skladatelj profesor Blaž Arnič je preminil tragično v prometni nesreči, na prvi dan svojega sedemdesetega leta, na cesti od Kranja proti Ljubljani. Široka vrzel se je zarežala 1. februarja 1970 v svet slovenske glasbene umetnosti. Z njim je legel v grob samorastnik izpod Raduhe, velik človek in umetnik, ki si je s svojim umetniškim delom postavil najlepši in trajen spomenik.

Dominik Majetič:

MEHURČKI NEŽNE KOSMATE SAPICE

*Mehurčkaste nežne sapice
v času gamskega brska
po nežnih ženskih prstkih.
In iz ogromnih zvezd
neskončnega drhtenja
pozvanja vonj pomladni.*

ZA OBLAKI SAMURAJSKA NOČ TE KLIČE!

*Za oblaki samurajska noč te kliče
pocestni potepin v ljubezni slaven.
Kamen Vietnam kot vitka lama
po kodrolasi poti v galop stoletij
v izgubo šekastega amerikanca.*

*Ne trepetaj za hip drgeta grud beline.
V packastih se rokah svet vrtil in
jokajoč v galopu v brezove strmine
zakopljeva v grenki mah mladost — spomina.*

Janko Berlogar:

PESEM ŠTEV. 19

*Padem, vstanem in spet pačlem
in na tleh vstanem,
za vedno klonem pred tegobami sveta
a nisem sam, na tisoče z menoj jih klone,
na tisoče slabičev kot sem jaz.
Iz dneva v dan nas tok življenja premetava,
kot listje smo, ki ga veter raznosi, biča dež
in na zimo sneg vsega zakrije.*

ZAKAJ

*Zakaj pajek lovi muho,
zakaj muha ne lovi pajka,
zakaj ima pajek mrežo
zakaj nima mreža pajka
zakaj smrt ujame človeka
zakaj človek ne ujame smrti
zakaj ima svet človeka
zakaj nima človek sveta?*

POTOVANJE

*S postaje na rob starega mesta
odpeljal je vlak v neskončnost.
Vagon za vagonom zdrvel je čez most življenja,
vagon za vagonom prazen in pust,
le v zadnjem vagonu je stara ženica
z napisom na hrbtu — jaz sem resnica.*

Jelka Košir:

DVE BREZ NASLOVA

*1
Drobni plameni
oživljajo pepel
in umirajo v zelenih valovih,
Neumnosti! —
Zakaj izbirati besede
v lažnih prispodobah.
Zakaj? —
So se mar zato združili
atomi vseh preteklosti
v mojo ledeno dlan,
da trudno blodi
le v sovraštvu samote?*

*2
Tebe sem povzdignila
v svojega tolažnika!
— čeprav ti nikdar
ne bom smela reči ti
in je posmeh na tvojih ustih.
Toda v tvojih zastrtih očeh
za temnimi okvirji je mir,
v tvojih dlaneh ni laži.
— Ne smej se! —
Nikoli ne reci ničesar,
ostani samo
moj tolažnik.*

Edo Torkar:
**KAKOR
VČERAJ**

*Gostje
so odšli.
Ostali so
prazni kozarci
in neizrečene
besede.
Ob šestih
bodo zagrmeli
stroji.
Kakor včeraj.
Kakor vsako
jutro.*

Henrik Lužnik:

V KROGU

*Tiho sneg naletava.
Hodim in gazim
po tej preteklosti,
neskončni belini,
in čakam vsaj vetro
da mi razblini
to meglo v duši.
Srce mi je zaledenelo
in vsako jutro ivje
pobeli mi telo.
Dan za dnem
čakam vsaj žarek
sonca, ki ogreva
srca vsem ljudem.
Dolgo, dolgo tavam,
daleč za menoj ostala
je ona topla dežela
sonca in ljubezni.*

*Nekdo mi je rekel,
da vrti vse se v krogu,
sonce, zemlja, vsi planeti.
Morda se tudi moja pot
v krogu konča.
Oh, jaz bi tekel
da vem, da spet prišel bom
ker bil sem srečen.*

Večje kulturne prireditve na Jesenicah od 1. VII. do 31. XXII. 1972

GLEDALIŠKE PREDSTAVE:

10. novembra Mladen Širola: Skok, Cmok in Bistroot — premiera, režija Vera Smukavčeva.
Ponovitve na Jesenicah: 11., 12., 15., 17., 19. in 26. 11.
Ponovitve izven Jesenic: 19. 11. — Mojstrana in Kranjska gora, 16. 12. — Gorje.
23. novembra Ferdo Kozak: Vida Grantova — ponovitev, režija Bojan Cebulj.
Ostale ponovitve na Jesenicah: 24. 11. (dvakrat), 25. in 26. 11., 2. 12. in 10. 12.
Ponovitve izven Jesenic: 17. 12. — Breznica.
28. novembra (centralna proslava ob dnevu republike) recital Cirila Kosmača: Balada o trobenti in oblaku, režija Jože Vozny, ponovitev 10. 12.
9. decembra Ivan Cankar: Za narodov blagor — gostovanje Prešernovega gledališča iz Kranja.
26. decembra Smiljan Rozman: Čudežni pisalni strojček, režija Stanka Geršakova — premiera.
Ponovitve na Jesenicah: 27. 12. (dvakrat) in 29. 12.
Ponovitve izven Jesenic: 28. 12. — Bled.
Od 1. 1. do 31. marca 1973
6. januarja Vdova iz Ankone — gostovanje SNG Drama Ljubljana.
14. 1. (dvakrat), 21. 1. in 4. 2. Čudežni pisalni strojček, ponovitve na Jesenicah.
31. 1. Dušan Jovanovič: Življenje podeželskih plejbojev — gostovanje mestnega gledališča iz Ljubljane.
Ponovitve Vide Grantove izven Jesenic: 11. 2. (Podnart), 15. 2. (Kranj), 24. 2. (Mežica), 25. 2. (Ravne) in 11. 3. (Kropa).
1. 3. D. H. Lawrence: Snaha — premiera, režija Bojan Cebulj.
Ponovitve na Jesenicah: 4., 7., 10., 16., 17. in 25. 3.
Ponovitve izven Jesenic: 23. 3. (Bled) in 29. 3. (Bohinjska Bistrica).

RAZSTAVE — Delavski dom Jesenice (od 1. 7. do 31. 12. 1972):

Od 1. do 12. julija slikar Miloš VASTIČ iz Trbovelj.
Od 1. do 12. julija slikar Anton REPNIK iz Mute.
Od 15. do 26. julija slikar-grafik Než SLAPAR iz Kranja.
Od 27. julija do 9. avgusta DOLIK — kolektivna slikarska razstava ob občinskem prazniku.
Od 31. julija do 24. septembra kipar Drago KOŠIR iz Sodražice.
Od 19. do 30. avgusta slikar Koloman BEZNEC iz Murske Sobote.
Od 9. do 20. septembra slikar Tone TOMAZIN član DOLIK z Jesenic.
Od 30. septembra do 11. oktobra slikar Boris TAVŽELJ iz Lucije pri Portorožu.
Od 12. do 18. oktobra Lojze GREGORIČ z Jesenic umetnostno kovaštvo.
Od 21. oktobra do 1. novembra kolektivna slikarska razstava članov kluba likovnih amaterjev iz Krškega.
Od 11. do 22. novembra kolektivna slikarska razstava članov Revirskih likovnikov iz Trbovelj.
Od 25. novembra do 6. decembra DOLIK — kolektivna slikarska razstava ob dnevu republike.
Od 16. do 27. decembra kolektivna slikarska razstava članov Likovnih samorastnikov iz Murske Sobote.
Razstave izven Jesenic:
Od 10. do 26. septembra kolektivna slikarska razstava članov DOLIK v Trbovljah.
Od 10. do 26. oktobra sodeluje deset članov DOLIKA z 12 slikami na ponovljeni razstavi slikarjev amaterjev Slovenije v Domžalah.
Od 25. 10. do 11. 11. kolektivna slikarska razstava članov DOLIK na brestaniškem gradu pri Krškem.

Od 1. 1. do 31. marca 1973 na Jesenicah:
Od 20. do 31. januarja kolektivna razstava slikarska razstava članov Društva likovnih samorastnikov iz Ljubljane.
Od 7. do 12. februarja DOLIK — kolektivna slikarska razstava ob kulturnem prazniku Slovencev.
Od 3. do 14. marca Jože BOSCHITZ, slikar Slovenec iz avstrijske Koroške.
Od 17. do 28. marca razstava nagrajenih likovnih in tehničnih izdelkov učencev sedmih in osmih razredov osnovnih šol jeseniške in radovljiške občine v okviru natečaja železarne Jesenice.
Razstave izven Jesenic:
Od 13. do 27. januarja člana DOLIK Pavel Lužnik in Janko Korošec razstavljata v Radovljici.
ZALOŽNIŠKA DEJAVNOST (Kulturno umetniški klub Tone Čufar pri DPD Svoboda Jesenice):
LISTI — 9. številka kulturno umetniške priloge železarja, avgust 1972.
LISTI — 10. številka kulturno umetniške priloge železarja, november 1972.
Viktor Gregorač RAZMERJA — literarna in likovna zapiščina.
Andrej Kokot ČUJTE, ZVONOV POJO — pesniška zbirka.

LITERARNO GLASBENI VEČERI (organizacija kulturno umetniški klub Tone Čufar):
3. decembra literarno glasbeni večer v Bilčovsu na avstrijskem Koroškem — sodeluje sedem literatov članov kluba in ženski pevski zbor Jesenice.
23. decembra spominsko literarno glasbeni večer ob 30-letnici smrti Toneta Čufarja, Slavka Savinška in Viktorja Gregorača — sodelujejo recitatorji gimnazije in ženski pevski zbor Jesenice.

Od 1. 1. do 31. marca 1973:
8. februarja literarno glasbeni večer ob Prešernovem dnevu na Javorniku — recitacije Prešerna, Bora, Čufarja, Klinarja, Zagorskega, Sinkovca, Cundriča, Gracarja in Mencingerjeve v sodelovanju ženskega pevskega zbora Jesenice.
3. marca Koroški večer na Jesenicah, sodelujejo koroški literatj Milka Hartmanova, Valentin Polanšek, Andrej Kokot in Stane Wakounig ter pevski zbor iz Bilčovsa in Loge vasi.

Kajuhovi nagradi za naša sodelavca

Letos se je za Kajuhovo nagrado potegovalo kar 14 avtorjev s štirinajstimi teksti. Prvo nagrado je žirija podelila književniku Ivu Zormanu za njegov roman Draga moja Iza. Kamničana Zormana predvsem dobro poznajo učenci, saj je urednik priljub-

vimi partizanskimi zgodbami. Njegova prva knjiga Beg z morišča, ki je dobila tretjo Kajuhovo nagrado, je bila v štirih mesecih razprodana in so jo ponatisnili.

Žirija je takole utemeljila njegovo Kajuhovo nagrado:

slej niso našle v publicistiki ustreznega mesta. Napor, ki ga je avtor vložil v svoje delo, odtehta napor marsikateri domišljiske stvaritve, pa tudi literarno invencijo, kajti publicistična oblika, s katero Vidic prednaša svojo snov, zagotavlja njegovi knjigi obilo bralcev, ker je to tudi zanimivo in napeto branje.

Tretjo nagrado je žirija podelila članu kulturno umetniškega kluba Tone Čufar in uredniku revije Borec CRTOMIRU SINKOVCU za pesniško zbirko Rovaš srca.

Crtomir Sinkovec je bil rojen 30. januarja 1914 na Vojškem pri Idriji. Italijani so ga 6. aprila 1941 internirali na Sardinijo. Na jesen 1942 se je vrnil in takoj začel sodelovati z OF, zato so ga spet kmalu zaprli. Medtem ko je čakal na sojenje pred posebnim sodiščem, so v Italiji strmoglavili Musolinija. Po kapitulaciji Italije je s pisateljem Bevkom odšel v partizane.

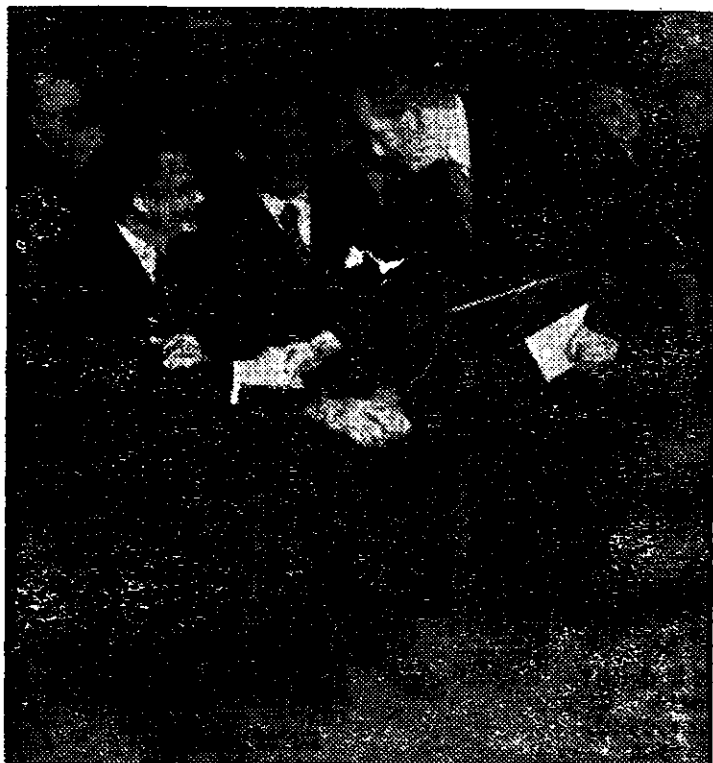
Obrazložitev žirije za Kajuhovo nagrado:

»Partizanski pesnik Crtomir Sinkovec je že nekajkrat skušal zbrati svoje partizanske pesmi in jih tiskati v samostojni knjigi, pa mu doslej to ni uspelo. Ne zaradi nezadostne kvalitete, marveč zaradi drugih okoliščin, kar potrjuje dejstvo, da so mnoge od teh pesmi že znane. Poznamo jih med drugim tudi iz zbirke Pesmi borcev, ki jo je leta 1944 zbral Mile Klopčič, nekatere pa so cele uglasbene.

Zbirka, kakršna je zdaj pred nami, je nastala po avtorjevi zreli presoji o tem, kaj bi bilo vredno tiskati danes, poleg tega pa je nekatere pesmi še slogovno in jezikovno dodelal.

Če bi taka zbirka izšla v svojem času, bi bila prav gotovo pomembno kulturno-zgodovinsko dejanje v NOB. Zdaj, po tolikih letih, pa moramo nanjo gledati predvsem kot na dokumentarno umetniško gradivo, ki pa ima še vedno močan umetniški učinek. Kajti Sinkovecove pesmi, čeprav preproste po obliki, zvenijo ubrano in lepo zaokroženo podajajo misel ali podobo časa in okolja, v katerem so nastale. Še več, globoko in toplo čustvo ter čista človečanska misel, ki vejeta iz njih, pa tudi huda obsodba vojne in nasilja veljajo še danes sprito krvavih dogodkov, ki še vedno spremljajo »ta naš bridki svet«, kakor pravi pesnik. Zato je Sinkovecova zbirka pesmi več kakor pomembna obogatitev partizanskega pesniškega izročila.

Ivu Zormanu, Jožetu Vidicu in Crtomiru Sinkovcu iskreno čestitamo in jim želimo še mnogo uspehov na področju literarnega ustvarjanja.

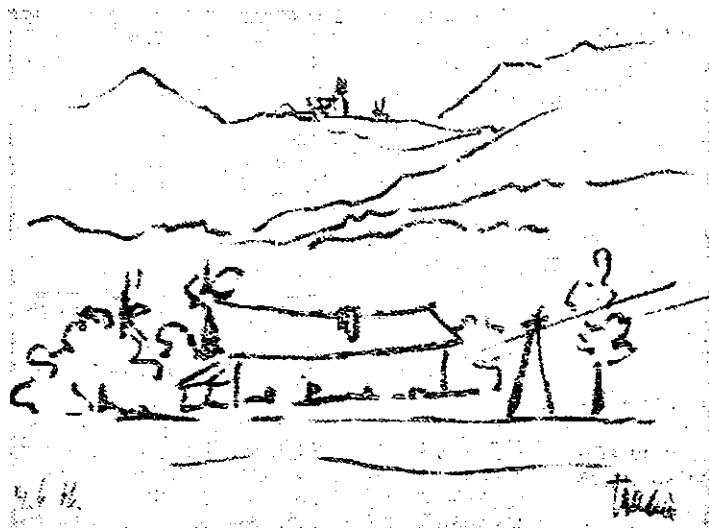

Nagrajenci (od leve na desno) Ivo ZORMAN, Jože VIDIC in Crtomir SINKOVEC

ljencga glasila Kurirček.

Drugo nagrado je žirija podelila našemu sodelavcu JOZETU VIDICU za zbirko Zločin pri Lenartu. Nagrajenec, ki ga bralci Zelezarja dobro poznajo, je bil rojen 20. oktobra 1926 na Selu pri Zirovnici. Njegov oče Jože je 41 let delal kot delovodja na progi tanke pločevine na Javorniku. V partizane je odšel decembra 1943, konec vojne pa je dočakal kot politkomisar zaščitne čete pri komandi mesta Jesenice. V vojaški službi je ostal vse do 1965. leta, ko je bil kot major upokojen. Po upokojitvi je začel dopisovati v razne časopise. Posebno se je uveljavil z zanimi-

»V tej zbirki dokumentarnih zapisov nam avtor osvetljuje življenjske usode mnogih ali pa doslej še ne dovolj opisanih padlih ali preživelih borcev kot neposrednih udeležencev posameznih pomembnih dogodkov, ki so med NOB pretresali naše kraje. To sporočilo je napisano v slogu spominov in je namenjeno najširšim plastem bralcev. Kljub temu pa to delo ni prešlo meje objektivnega poročanja ter kaže izredno pisateljevo resnicoiskateljsko angažiranost, s katero želi priti dogodkom do dna, posebno tam, kjer stvari še niso do kraja raziskane ali pa do-

Tone Tomazin — Pogled na Jamnik

Peta in šesta knjiga Male Čufarjeve knjižnice

Valentin Cundrič

V aprilu sta v založbi kulturno umetniškega kluba Tone Čufar pri istoimenskem DPD Svoboda Jesenice izšli peta in šesta knjiga Male Čufarjeve knjižnice, in sicer Valentin Cundrič SONETI in Miha Klinar NA MRTVI STRAŽI, izbor partizanskih pesmi. Prvo je opremil akademski slikar Boni Čeh, drugo pa akademski slikar Jaka Torkar.

MIHA KLINAR

na
mrtvi straži

Črtomir Šinkovec:

Fantički - oslički

V kraški vasi je živel revna starka. Edino njeno pravo ženje je bil mršav osliček, ki je bil zelo marljiv in ubogljiv. Starka ga je skrbno krmila in napajala, zakaj osliček ji je nosil težka bremena na trg v bližnje mesto.

V kraški vasi, kjer je živel starka z osličkom, je živel tudi nekaj fantičev, ki niso bili kdo ve kaj pridni. Kadarkoli so na kraškem klanecu srečali starko z osličkom, so se zadržali:

»Zdravo, osličkova mama!«

Ko pa je bilo starki nekega dne tega dovolj, jih je ošvrnila s pogledom in jim odvrnila:

»Zdravo, fantički moji!«

Ko je osliček to slišal, je zarigal:

»I-a, i-a fantički oslički!«

Fantički so zardeli od sramu in nikoli več niso žalili revno starko in njenega oslička.

Zgodba o sekiri

Peter in Pavel sta se odpravila v gozd. Gredoč po poti, ugleda Peter na tleh sekiro in reče Pavlu:

»Glej, našel sem sekiro.«

»Kako — našel sekiro? Ali nisva dva? Torej reci, da sva našla sekiro.«

Peter molče stisne sekiro pod pazduho in gresta dalje. Kmalu zaslišita za seboj topot konjskih kopit in vpitje:

»Hej, vidva, sekira je moja, dajta jo nazaj!«

»Smenta,« reče Peter. »Sekiro sva našla in drvar misli, da sva jo hotela ukrasti.«

Pavel se namrdne in reče:

»Sekiro si našel ti in ni mi mar, kaj drvar misli o tatovih.«

Prijatelj

Adam je v pozni noči zaslišal, da nekdo trka na njegova vrata. Vstal je in vprašal, kdo je?

Oglasil se je sosed Aleš.

»Moj prijatelj,« si je mislil Adam. »Kaj neki ga je v tej pozni uri prignalo k meni?« Prižgal je luč, odklenil vrata in povabil prijatelja v hišo.

»Povej Aleš, s čim naj ti postrežem. Če ti je potrebna moja pomoč v kakšni važi zadevi, ti rad pomagam z nasveti in znanjem, če si v denarni stiski, ti je na voljo ves moj denar.«

»Hvala ti za prvo in drugo, ničesar ne potrebujem,« je z veseljem na obrazu dejal Aleš. »Srečen sem, da te vidim živega in zdravega. Prebudile so me bile namreč grozne sanje, sanje, v katerih je bilo tvoje življenje v veliki nevarnosti. In nisem se mogel pomiriti. Vstal sem in te obiskal, da se prepričam o resnici na lastne oči.«

Pogovor o hvaležnosti

Živel je kmet, ki je imel poleg drugih domačih živali tudi udomačenega sokola. Če ga je poklical, je priletel in mu sedel na roko.

Drugače je bilo s petelinom. Na videz drzen kokot se je neznansko bal gospodarja in tudi drugih ljudi. Sokol se je tej bojzani čutil. Nekoč pravi petelinu:

»Petelin, kako nesramno si nehvaležen. Gospodarju in drugim ljudem se približaš le, kadar ti prinese zrnja. Poglej pa nas, sokole. Drzni smo in hitreje letamo kot vsi drugi ptiči. Tudi nismo zaradi tega oholi, še manj pa smo plašljivi. Ljudje nas hranijo, zato smo do njih krotki in smo jim hvaležni.«

Petelin mirno poslušal in reče:

»Hvaležnost je prelepa reč, toda prepričan sem, da sokoli še nikoli niso videli pečenega sokola na gospodarjevi mizi. Jaz pa vidim, da se masti s pečenko iz mojega rodu.«

Črtomir Šinkovec:

TUJČEK

Tujček-maček
tuj, tuj, tuj,
ostre krempljice
sezuj
in povej nam,
kje si bil,
si na polju
miš lovil,
mar si dremal
za pečjo,
predel prejo
svileno?

»Mjav, mjav
mrmjav,
nisem dremal,
nisem spal,
maslo jedel,
mleko pil,
pri sosedu
se mastil,
pri sosedu
brke vil,
potlej z metlo
jih dobil.«

MEDVED NA SEMNJU

Ko izcmeri se deževje
in je sonce spet, zaboga,
medved počehlja se in v Kočevje
odlaca na semenj z Roga.

Medved, dedek že od lani,
ves otročji je, kot dedki,
z medom rad bi vnuke hranil,
potlej se igral z medvedki.

To je krehla, smeja po Kočevju,
kadar medved na semnju kupuje:
pol sejmarjev trese se na drevju,
pol jih v Rinži v roke pljuje ...

GOSTLJUBNI MAČEK

Maček naš nesel
je miški v omelo,
košček slanine,
mleka skodelo.
Strašno se miška
je mačku čudila,
skoraj iz kože
je svoje skočila.
Toplo za malico
se mu zahvali:
»Dober si, bratec,
dober, moj mali«
Miški pa zlomi
zob se v slanini,
joče se maček
kot na sedmini.
Miški še repek
vtone v skodelo,
mačku na glavo
pade omelo.
Začne v nesreči
miška se dreti:
»Rep, joj, je takšen,
kot so špageti.«

ŽOLNA

Žolna,
smrečjih host zdravnica,
v svoj zazre se
tehnočutni radar,
detlu pravi:
»Čuj, motorko, ptica!
To najbolj nevaren
je lubadar!«

MUHA V GOSTEH

V goste k nam prišla je muha,
sedla kar na hlebec kruha,
tri drobtine je pojedla,
odbrenčala, v mrežo sedla;
tam se lišpa in mrmra,
da najlepša je gospa.

Pajek sliši jo, priteče,
lepi muhi zvito reče:
»Tkem ti prejo, samo svilo,
tebi za prelepo krilo,
da od glave do peta
res najlepša boš gospa!«

Meri ji, pomeri krilo,
jo zavija v samo svilo,
ves životek in noge,
da prelepa bo — he-he —
da prelepa bo gospa
prav od glave do peta.

V sivo mrežo zapletena,
muha vsa je oznojena,
tiše, tiše zdaj mrmra,
v mreži zgrudi se mrtva.
V goste k nam ne bo več
muhe —
potočimo solze suhe!

STRAH NA POLJU

Dečki-pepčki
so te dni,
po oblice
v polje šli,
šli so Nacek,
Pacek, Blaž,
Tinček, Tonček,
naš Matjaž.

Kot na dlani
kraj stezice,
se ponujajo oblice.
Smuk! — k oblicam
en, dva, tri —
naj na turku
čmrlj brenči.

— Pst, pst, tiše!
Kdo je tam?
Kdo jo briše
proti nam?
Glejte, smreček,
kremplje, tace ...
— To je hrček —
dahne Nace.

To je hrček,
to je hrček,
ki za zimo
nosi v hram:
ščep krompirčka,
ščep korenjčka,
za prikuho repico,
za posladek
pa oblizne
in ugrizne
kolerabico v bradó.

Janko Novak: VEVERICA

Ko šla z očkom
sem v naravo
storžek iznenada
pal mi je na glavo.

K visoki smreki
dvignila sem glavo
med vejami zagledam
nagajivko rjavo.

ZAJEC

Kam le tečeš zajec
urni dolgopetec,
saj vsi vemo,
da si strahopetec.
Pa si se prestrašil
kosa črnega,
ki priletel v goste
iz gozda temnega.

PETELINČKOVA ŽALOST

Zapel je petelinček
v jutro
a, v jutro žalostno,
lisička mu odnesla
je putko grahamo.
Zapel je petelinček
v jutro
a, v jutro žalostno
in žaloval za putko
povešal glavico.